הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

אברהם יגל (על השולחן ערוך)

רבי אברהם הכהן מתוניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אברהם יגל (על השולחן ערוך)

רבי אברהם הכהן מתוניס

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אברהם-יגל-על-השולחן-ערוך/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

או"ח 5
סימן קלב 5
סימן קס 5
סימן קצו 5
סימן רצח 9
סימן שח 9
סימן שי 10
סימן שצד 11
סימן שצז 11
סימן תכב 12
סימן תלב 12
סימן תלג 14
סימן תלט 19
סימן תמ 33
סימן תמב 42
סימן תמה 44
סימן תמז 45
סימן תמח 47
סימן תנג 47
סימן תנד 48
סימן תנה 52
סימן תנז 54
סימן תס 56
סימן תסא 60
סימן תסב 64
סימן תסג 66
סימן תסו 67
סימן תסז 67
סימן תסח 70
סימן תעא 72
סימן תעג 73
סימן תעד 76
סימן תעה 76
סימן תצד 77
סימן תצו 78
סימן תקו 79
סימן תקכז 79
סימן תקפו 80
סימן תרע 81
סימן תרפט 81
סימן תרצ 83
יו"ד 85
סימן קי 85
סימן קיז 86
סימן קיח 86
סימן קנא 87
סימן רכח 87
סימן שכג 88
חו"מ 94
סימן לט 94
סימן מט 98
סימן סה 99
סימן סח 104
סימן עב 105
סימן עג 105
סימן קב 107
סימן קלח 108
סימן קעב 110
סימן רכג 111
סימן רנט 112
סימן רס 115
סימן רסב 116

סימן שד 120
סימן שז 121

או"ח

סימן קלב

לרבי אברהם הכהן ז"ל:

סעיף ב:

בס"ד חדושים על הש"ע אורח חיים:

הגה"ה. וחיישינן שמא ידלג א' מסממני' וכו'. והב"י ז"ל כתב דאין חיוב מיתה אקטורת אלא אביא' ריקנית וכ' המ"א ז"ל משם הרב ב"ש ז"ל דהוא הפך גמ' דיומא דקאמר כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה ע"ש וראיתי להרב פני יצחק ז"ל שכ' דפי' הגמ' כיון דהזיד בהקטרה א"כ חייב אביאה ריקנית אבל על חיסור הקטור' לית לן בה וכמו שפירש"י ז"ל בחומש על פסוק ובמתכונתו דבעי' שלימה וכו' ע"ש ואינו נ"ל דא"כ למ"ל מיתה גבי קטורת כיון דאינו מחייב אלא אביאה וקושיית הגמרא במקומה עומדת ועוד כיון דשגג בביאה איך יתחייב עליה ועוד מה יענה לתירוץ ב' של הגמ' דעייל אחת שלימה ואחת חסרה דלא אפשר להתחייב אביאה ומה שהביא ראיה מפי' רש"י ז"ל אינה כלום דהתם אעשיה קאי דלא יתחייב כי אם על השלימה ואדרבה משם ראיה להיפך דכיון דבמקדש לא יתחייב אלא על השלימה אבל חסרה פטור אם כן אעשיה נמי פטור כיון דאינה ראויה למקדש וק"ל:

סימן קס

סעיף ג:

הגה"ה וה"ה מים שהנחתו' מדיח בהם ידיו וכו' כן הוא סברת התוס' בסוטה דט"ו ע"ב ד"ה מה מים וכו' ע"ש והתימה על הרבנים דנעלם מהם עיין בט"ז ואדרבה לס' הרמב"ם ז"ל ק"ל מאי מיבע"ל בזבחים דכ"א מהו לקדש בתוכו וכו' כיון דעשה בהם מלאכה מקידוש אחד הרי כבר נפסלו ואפשר בקידוש א' מיבע"ל ועוד שאני התם דכתי' ירחצו ממנו אהרן ובניו דמשמע לאחר קידוש א' לא הוי כשופכין ועוד דוקא הכא דמסיר הליכלוך שבידיו ולכך חשיב מלאכה ודו"ק:

סימן קצו

סעיף ג:

וה"ה לשלשה שמודרי' הנאה וכו' שאינם מצטרפין כ"כ התוס' בפ' ג' שאכלו יע"ש וכ' בכ"י וטעמא דאין יכולים לישאל על נדרם נ"ל משום דא"כ כי כהנים אכלי תרומה ת"ל דזר נמי מצי אכיל דאי בעי מיתשל וכו' עכ"ל. וקשה לי דהא אמרינן בנדרים דתרומה ביד כהן לא מצי למיתשל עלה ועוד דמסיק התם דוקא תרומה לא אמרי' בה אי בעי מיתשל

משום דלאו מצוה היא לאתשוליה אבל גבי קונם ונדר דמצוה לאיתשולי' שפיר אמרי' האי טעמא וכמו כן קשה על הרשב"א ז"ל שנשאל בתשו' והביאה הר"ב הגה"ה בסי' תרמ"ט ס"ב וז"ל היכא דאסר על עצמו לולבו מהו שיצא בו י"ח משום דאי בעי מיתשל וכו' והשיב דאינו יוצא דא"כ אף באתרוג של תרומה טמאה ביד ישראל יוצא בה דהא אי בעי מיתשיל וכו' ע"כ ומאי ראיה מתרומה אחר דהש"ס מחלק ביניהם וראיתי לה' שער אפרים בתשו' ל"ה חלק א"ח שהק' עליו כן גם הק' עליו דגבי תרומה אף דמיתשל עלה הדרא לטבלה ולא שייך להפריש עלה עוד דהא ביו"ט הוא ואסור להפריש תרומות ומעשרות ביו"ט וכו' יע"ש ולזה אפשר לומ' דכיון דראוי לו בזמן שיהיה חשיב דידיה ויוצא בו וכן ראיתי להשע"ה ה' לולב דף צ"ו ע"ב שכ"כ והכריח הדבר מהא דאמרי' של דמאי יוצא בו מטעמא דאי בעי מפקר ואף דאין מפקירין ביו"ט כמ"ש הריטב"א זל יע"ש. אך אחר העיון נ"ל דליתא אחר המחי' מלבד דמצד עצמו הוא חלוש דלכם בעי' ביום א' עוד נ"ל דהוא הפך סוגייא דעירובין דאמרי' התם דף ל' ע"ב דלסומכוס אף דאמרי' דאי בעי מיתשל וחזי ליה כיון דכבר קידש היום דהא כרבנן ס"ל דעשו אותו כשבת וכו' ולפי דברי הרב מאי משני דהא כיון דראוי לו באיזה זמן שיהיה חשיב דידיה לענין זה ומה שהכריח מהש"ס דסוכה נ"ל דל"ק דכבר כתבו התוס' דהך טעמ' קאי דאיכא טעמ' אחרי' הואיל וחזי לעני ואף דאמרו הכי בעירובין אף דליכא הך. טעמא לסומכוס לק"מ דוקא הכא דלא חיישי' יכתוב דאין כוונתו לזכות בו אחרים וכ"כ הרב ז"ל עצמו בסמוך ונראה על דברי הריטב"א ז"ל ומעתה שפיר תירץ מהר"מ ן' חביב לדעת רש"י דאין פודין ביו"ט ולא אמרינן מגו. דאי בעי פדי ליה וכו' ולעיקר הקושייא על הרשב"א לק"מ משום דס"ל כדעת הרמב"ן דיוצא ביה וכ"כ בהדייא בחי' לסוכה יעו"ש גם הקושייא ראשונ' לק"מ ולא ידעתי אדקשי' ליה על הרשב"א אמאי לא ק"ל על הש"ס בעירובין דקאמר ואילו גבי נזיר ל"פ מ"ט משום דמיתשל ק"נ בתרומה איבעי מיתשל וכו' ומאי קושייא דוקא גבי קונמו' דמצוה לאיתשולי אבל גבי תרומה דלית ביה מצוה לא אמרינן האי טעמא ומעתה לא שייך לומר תירוצו דאדרבא כיון דמצוה לאיתשולי ולא איתשיל קיים לנדריה דהא באמת טעמא דסומכוס בנזיר דמותר ביין הוא משום דאיבעי. מיתשיל וכוונת הגמ' דכיון דבידו להתירו הו"ל דבר שיש לו מתירין אך דוקא דאיכא מצוה בשאלה אבל גבי תרומה דליכא מצוה בשאלה לא אמרי' ה"ט ומאי מק' ומוכרח לומר דכוונת הש"ס דכיון דבעי למיעבד מצוה אנן סהדי דלא ניחא ליה בקיום נדרו ושפיר אמרי' אי בעי מיתשיל ובהכי נמי ל"ק להרשב"א ז"ל ושו"ר להר' ז"ל שתירץ כן משם י"מ ודחה הרב דמנ"ל זה ולע"ד הדבר מוכר' מהש"ס כמו שכתבתי אך מ"ש דמיירי דאין לו אתרוג אלא מתרומה טמאה

מגמ' לא משמע הכי דא"כ מאי מקשה לסומכוס לימא דמיירי דאפשר לו למיעב' בחולין והכי דייקא לישנא דקאמר בחולין ועוד מדרבנן נשמע לסומכוס דהא רבנן מתירין אף דאית להו חולין ועלייהו קאי סומכוס אלא ודאי כיון דבעי למיעבד מצוה אף דשייך בחולין שפיר אמרינן וכו' והיינו טעמא משום דגבי תרומה דאמרי' אי בעי מיתשיל משום דאנן סהדי דניחא ליה הכא נמי כיון דהוא רוצה לעשות המצוה בתרומה גלי דעתיה דלא ניחא ליה בקיום נדרו:

מעתה נתיישבו גם דברי הב"י שכתבתי אך קושייא ראשונה קשה להשיב ובס' אליה רבה כתב דוקא הכא משום דמצטרפי לא אמרי' הואיל וכו' וליתא דהא אמרי' דאוכל דמאי אף לכתחלה משום טעמ' דהואיל ולע"ד נראה דכוונת דברי התוס' דלא אמרי' הואיל משום דאיירי לענין דמזמנין עליו לכתחלה והאי טעמא לא מהני להתיר לכתחלה כיון דהוא תלוי במעשה וכ"כ התוס' בפ' כ"ש דל"ה ע"ב בד"ה יוצאין על מגו דאי בעי מפקיר והא דאמרי' בשבת דמפנין לכתחלה דמאי וקאמר דאי בעי מפקר כבר כתבו התוס' דסמך על טעמא אחרינא הואיל וחזי לאחריני דלית ביה מעשה והכא דקאמר דמזמנין על דמאי משום דאי בעי מפקר משום דאיכא טעמא אחרינא דהואיל ובעי לאכול חולין עם אחיו אך צ"ל דאם שלשה אוכלים דמאי אין מזמנין וכו' דהשתא ליכא למימר הך טעמא דאי בעי מפקר אך קשה הא דאמרי' בעירובין דמערבין בדמאי משום טעמא דאי בעי מפקר וראיתי לה' ב"ח שתי' בעירובין הקילו וכתב הר"ב אליה רבה ז"ל דלק"מ דוקא התם משום דאיכא טעמא אחרינא דחזי לאחריני וכו' וליתא דהתם אליבא דסומכוס נמי קאמר דלית ליה האי טעמא:

אמנם הא ק"ל הא דאמרי' בפ' לולב הגזול אתרוג של תרומה טמאה פסול ואמרי' טעמ' משום דלית ביה היתר אכילה ואמאי לא אמרי' כיון דאי בעי מיתשיל וחזי לאכילה השתא נמי לכם קרינא ומתני' סתמא. קתני אף שנטמאת ביד ישראל דיכול לישאל. ונ"ל דלק"מ דלא אמרי' הכי אלא בתרומה טהורה דהשתא מיהא חזי לשום אדם אבל טמאה דלא חזייא לא אמרי' הכי וכה"ג מחלקין התוס' בעירובין דף ל' ע"ב בד"ה וליפרש יעו"ש אך מדברי הרשב"א ז"ל בתשו' שהבאתי לעי' לא משמע הכי דא"כ מאי מייתי ראייה דלא אמרי' אי בעי. מיתשיל בנדר מלולבו מההיא דתרומה טמאה דוקא התם דלא חזי אבל גבי נדר מלולבו על עצמו דחזי לאחריני שפיר אמרינן בעי מיתשיל וצ"ל דשאני תרומה טמאה כיון דחזייא מיהא בהנאה של כילוי לכהן דדמייא לאכיל' שפיר אמרי' אי בעי מיתשיל ומותר באכיל' קרינן ביה ויוצא בו ולכך מייתי שפיר הרשב"א מינה דלא אמרי' אי בעי מיתשיל ונ"ל דה"ט דכיון דאמרי' דאין נשאלים על הנדרים בשבת ה"ה

ביו"ט דהא אמרי' אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד וכל שבות דאסרינן בשבת כמו כן ביו"ט וכדאמרי' בביצ' וכיון דמיירי ביו"ט לא שייך לומר אי בעי מיתשיל כיון דאיסורא הוא ובהכי ניחא מאי דאמרי' של תרומה טהורה אם נטל כשר, וטעמא דהואיל וחזייא לכהן ופי' לכם דקרא מקצת מכם ואמאי לא קאמר משום דאי בעי מיתשיל וחזי לגופיה וכן נמי אמרי' בפסחים דאין יוצא ישראל בחלה ובתרומ' ואמאי לא אמרי' אי בעי מיתשיל וכן נמי מעשר ב' חוץ לירושלים אינו יוצא בו ולא אמרי' אי בעי מיתשיל והיינו טעמא כיון דאיסורא הוא לא אמרי' הכי ואולם הא ק' לי הא דאמרי' בפ' אלו עוברין דמ"ו ע"ב פליגי ר"א ור"י בהואיל ואי בעי מיתשיל והא כיון דמידי דאיסור הוא לא אמרי' אי בעי מיתשיל ודוחק לומר משום דלחומרא הוא בשלמא לדעת התוספות לק"מ דלעולם אף ביו"ט נשאלים על הנדרים וה"ט דלא אמרי' גבי אתרוג של תרומה הכי הוא משום דס"ל דאין יוצא בטבל וא"כ אף דאמרי' דמיתשיל עלה הדרא לטבלה ואין מגביהין תרומות ביו"ט: ומעתה תמיהא לי על התו' דפ' אלו עוברין שהק' בד"ה הואי מהך דאמרי' לר"מ אין יוצאין במע' ב' דאמאי לא אמרי' אי בעי מיתשיל וכולי ומאי קושייא והא הדרא לטבלה אך להרשב"א ז"ל דס"ל כדעת הרמב"ן ז"ל דיוצא בטבל וכדכתב בהדיא בחידושיו לסוכה ומייתי מינה ראייה לתשו' השואל ק' אמאי באמת לא אמרי' הכי ויוצא בו אשר ע"כ נ"ל דס"ל להרשב"א ז"ל דל"ג הכי בפ' אלו עוברין והכי כתב רש"י ז"ל בסוף הסוגייא שם ע"ש עוד נ"ל להכריח מהא דאמרי' בקדושין דס"ב דמידי דלאו בידו כגון גר דבעי תלתא לאו בידו מיקרי דמי יימר דמזקקי ליה וכתבו שם התוס' דהאי תלתא לאו מומחין הם וא"כ קשה מהך דפ' אלו עוברין דאמרי' אי בעי מיתשיל והא מי יימר דמזקקי ליה תלתא להתיר לו נדרו ועיין לה' קול יעקב בחידושיו למס' קדושין שהניח קושייא זו בצ"ע והנה מצד זה מוכרח לומר דלא גרסי' לה אך עדיין קשה מהך דאמרינן בעירובין גבי מערבין לנזיר ביין משום איבעי מתשיל וכו' ונ"ל דודאי דוקא התם משום דחכמים הם ולכך אמרינן מי יימר דמזקקי ליה אבל ג' הדיוטות לשאלת הנדר דמצויים הם בכל מקום מזדקקי ליה וגבי גר ודאי מומחין הוא דלא בעי אבל חכמים מיהא בעי דלא ממעטינן מלדורותיכם אלא מומחין והיינו דלית לן סמיכה והכי משמע מדכתב רש"י ז"ל ביבמות דמ"ו ע"ב בד"ה דבעינן מומחין כי הנך רבנן רברבי וכו' משמע דחכמים בלא סמיכה מיהא בעי וראייה לזה מהא דאמרי' התם וב' ת"ח עומדין על גביו ומודיעין וכו' והק' בש"ס הא בעי שלשה ומאי קושייא הא כיון דת"ח אינון לא ליבעי שלשה וכמו התרת נדרים וגבי גר כיון דמתורת עדות הם ליבעי ב' חכמים אלא ודאי אף שלשה הם חכמים וסברא הוא כיון דבעי לאודועי ליה מקצת מצות ודאי הוו חכמים:

ושוב ראיתי להרשב"א בחידושיו ליבמות דפ"ח שעמד על תירוץ זה דבגר בעי מומחין אבל גבי שאלת נדר לא בעי אלא ג' הדיוטות ובודאי דמ"ש מומחין לאו דוקא דהא בהדיא אמרי' שם דמ"ו דלא בעי מומחין אלא ר"ל חכמים ודלא כמו שהבין הר"ב הנז':

ועוד קשה לי הא דאמרי' בנדרים דפ"ה ע"א קונם כהנים נהנים לי יטלו בע"כ וקאמר טעמא משום דשוייא כעפרא בעלמא וכו' ואמאי לא אמרי' אי בעי מיתשיל על נדריה והוי טובת הנאה דממון הוא לבעלים וראיתי להרשב"א ז"ל שם שכ' דכיון דהשתא מיהא לא איתשיל לאו ממוניה הוא ונ"ל דס"ל דוקא כשעושה מצוה כגון עירובין מסתמא ודאי ניחא ליה דלא ותקיים נדריה אבל שלא במקום מצוה לא אמרי' הכי אלא להחמיר עליו כההיא דפ' אלו עוברין וכההיא דאמרי' בנדרים דאי בעי מיתשיל כדי דנהוי דשיל"מ דאוסר בכל שהו דהא דאמרי' בפ"ז דנדרים דמיקרי דשיל"מ משום אי בעי מיתשיל לאו למימר' אע"ג דלא מיתשיל הו"ל כאילו איתשיל אלא הכי פירשו כיון דאית לן דשיל"מ לא בטיל האי מיקרי דבר שיל"מ כיון דמצוה עליו להתיר נדרו הו"ל ישל"מ ונאסר עד דיתשיל נדרו:

אך עדיין ק"ל מהך דפ' אלו עוברין וצ"ל דוקא התם להחמיר עליו הוא דאמרי' הכי וכן ראיתי להתוס' שם בד"ה הואיל שכת' כן יע"ש מטעם דלא שכיח אך מה שהביאו ראייה מהא דאמרי' שם גבי לחם הפנים דלא אמרי' איבעי פריק לע"ד נראה דלא דמי דוקא התם משו' דאסור לפדות בי"ט וכן כת' רש"י ז"ל בביצה דכ"ז ע"ב בד"ה בבהמת קדשים יע"ש ועוד קשה מהא דאמרי' בפ"ז דנדרים דגבי תרומה משום דלאו מצוה הוא לא אמרינן אי מיתשיל ואפי' להחמיר עליו לאסור אותו בכל שהו גם מ"ש משום דלא שכיח וכו' קשה לי דהא אמרינן דיוצא בדמאי מגו דאי בעי מפקר וכו' אף דלא שכיח ולזה נראה דוקא התם בדיעבד הוא וק"ל:

סימן רצח

סעיף ו:

או ישראל מגוי כו' כת' המג"א ז"ל דעל התוס' דהיתירא הוא מברך ואינו מוכרח דע"כ לא אמרו בגמרא כן אלא להך ברייתא דמוציא שלהבת חייב אמנם לדינא דמוציא שלהבת פטור שפיר אמרי' דקמא אזיל והרי כולו היתרא:

סימן שח

סעיף לא:

בשר חי וכו' עיין בט"ז ז"ל שכת' לחל' למאן דאית ליה מוקצה בעינן שיחזיק לו כו' ע"ש ולדבריו צ"ל דר"ח ס"ל דבשר תפל אסור לר"י והא דקאמר בשר חי מותר הוא במליח

וזהו שכת' הרי"ף ז"ל בשר חי בין מליח בין אינו מליח והך ברייתא דתני בשר תפל ומליח מותר לטלטלו אתיא כר"ש ודג תפל אסור דאינו ראוי לבהמה ודלא כה' ק"נ ז"ל שהשיג עליו גם מ"ש בתי' א' דר"ח דס"ל תפוח אסור משום דס"ל כר"י דמוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה ע"ש הוא תמוה כיון דסרוח לא הוה מוכן לאדם כלל ואולי כונתו דנסרח בשבת והוייא דומייא ממש דנבלה דאיירי ביה ר"י גם מ"ש לדעת רש"י דבשר לא חזי לאומצא ואזיל לשיטתיה דפי' הך דנשברה מפרקת לקודרה אינו ר"ל להכחיש הדין משום דלא חזי לאומצא אלא דפי' לפי גרסתו בגמ' ואני תמיה איך רש"י ז"ל יכחיש שהרי בפ"ק דחולין די"ד גבי הא דאמרי' דאסור לאוכלה ליומא פירש"י ז"ל לאוכלו חי גם בדט"ו שם קאמר בהדיא דשרי לאוכלו באומצא גם משנה מפורשת בפ"ג דביצה גבי בהמה מסוכנת קאמ' ר"ע אף לאכול כזית בשר חי מבית טביחתא ע"ש דע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא משום דלא הוי שמחת י"ט בהכי:

אמנם מדברי התוס' ז"ל דביצה דל"ג בד"ה כו' משמע דאין לחלק בהכי שהק' לפרש"י מהא דאמרי' בשר חי כו' והתם מיירי במליח הנאכל מחמת מלחו אבל תפל דלא חזי אלא לאומצא שפיר ס"ל לרבא דאסור לטלטלו וכאמור אבל בני מעיים אין נאכל אף במליח בי"ט:

שם סעיף ל"ה אלא א"כ נותן לתוכם מים וכו' והק' הב"י ז"ל הא ל"א ככר ותינוק אלא למת בלבד תי' המ"א ז"ל לכלי מותר ואינו נראה דוקא התם תורת כלי עליו אבל הכא דנמאס אין עליו תורת כלי ונ"ל דוקא ככר ותינוק דלא שייך לאותו דבר הוי הערמה אבל מים לא הוי הערמה כיון דשייך לכלי:

שם סעיף ל"ו כדי להוציא כשימאס והט"ז ומ"א ז"ל כתבו כגון מזמן גוי בשבת יע"ש ותמוהים דבריהם דהא פסק לקמן דמותר לזמן גוי בשבת ועוד דמלת כדי אינה מובנת ונ"ל דמקור דין זה הוא סוף פ' נוטל גבי גרעיני ארמייתא דקאמ' רב הונא עביד להו גרף של ריעי ופרש"י עושה אותם צוברין כדי שיהיו גרף ויוצא אותם והך מזמן לגוי לא הוי גרף של ריעי משום דאפש' דליכא שיורי כוסות כלל ולא מיקרי עושה לכתחלה ועוד דאיהו לא עשה כלום ונעשה ממילא:

סימן שי

סעיף ה:

אבל אם אינם ראויים וכו'. כתב הט"ז ז"ל סק"ד וז"ל תמרים שנותנים עליהם מים בגיגית מע"ש ואינם ראוים ובשבת נעשה ראוים מותרים בשבת ע"כ ולע"ד אין נ"ל דא"כ מאי ק"ל להב"י ז"ל דכיון דב"ה לא חזו צריך לטעמא דגמרו בידי אדם דודאי כיון דנתקלקלו

התמרים ב"ה הוו כגרוגרות וצימוקים וכ"כ רש"י ז"ל בפ' כירה דף מ"ה ע"א ד"ה וכן אתה אומר וכו' ועוד דכיון דאינו ראוי ב"ה לא מהני דגמרו בידי אדם כמ"ש התוס' שם דף מ"ג ד"ה בעודן ע"ש גם לא ידעתי פי' דהכל בו כתב בהדיא אי חזו להו בתר הכי בליל שבת או בליל יו"ט שלקחו טעם היין מותר לשתותן ביום שגמרו בידי אד אם שהו כפי הצורך וכו' ונ"ל דבלילה חזו לשתייה כיון דנתן טעם היין אבל אם שהו כל הצורך נתקן היין לגמרי ונעשה יין גמור ולכך הק' הב"י ז"ל כיון דב"ה הוא חזי הוי כשאר פירות דלא הקצו כלל ועוד דהני ודאי לאו גמרו בידי אדם והיינו כאמור כיון דלא חזו וק"ל:

סימן שצד

סעיף ג:

אלא א"כ עשה מלאכה גמורה כו' אבל הטור כת' אף דהוא מחיצה דרבנן כגון סידור לבנים אסור וכו' בשבת אינו עירוב בי"ט הר"ז עירוב והק' המ"א זל לפי מ"ש סי' תקי"ח דאף בי"ט אסור לסותרו וליטלו וכו' ותי' דכיון דמותר לטלטל משום אוכל נפש כמ"ש התוס' הכא דצריך לעירוב דמימנע משמחת יו"ט התירו לו לסותרו אבל התם דלא צריך לפירות כ"כ ולא מימנע משמחת יו"ט לא התירו לסותרו ע"כ ולפ"ז מאי דקאמרי בגמ' הא מני ר"מ היא דאמר פוחת וכו' משום דקאמר האי דינא בהדיא אבל דודאי אף לרבנן אתי האי דינא דבעירוב הקילו ואתי שפיר פסק הרא"ש דשם בביצה פסק כת"ק ובעירובין הביא הך משנה דאוקי בגמ' כר"מ ובזה לא קשה מה שהק' בס' הק"נ בביצה על המ"א ע"ש גם מה שתי' הרב ז"ל דס"ל כרבי דכל דבר שהוא שבות לא גזרו עליו וכו' הוא תמוה דהא הרא"ש שם חילק בין יו"ט לשבת ואי כרבי אפי' בשבת מותר דלא גזרו וכמו שכתב הרמב"ם בפ"י מה' עירובין אלא ודאי דס"ל כרבנן דרבי דגזרו עליו ב"ה וגם הטור אזיל בשיטת אביו ז"ל כמ"ש המ"א ז"ל:

סימן שצז

סעיף י:

שנים שלקחו בהמה בשותפות וכו' הרי כל הבשר כרגלי שניהם וטעמא משום דיונקים האיברים מהדדי ואפי' שמתבטל ברוב היתר כמ"ש הרשב"א ז"ל בס' עבודת הקודש כיון דדשלי"מ הוא לא בטיל ול"ד למ"ש בסי' ש"ך ס"ב דאם נתן ענבים בגיגית ונתבקעו מותרים וכת' הסמ"ק כיון דלא ניכר האיסור לא הוי דשי"מ הכא שאני כיון דחלק אחד מהם נתגדל מכח חלק האחר הרי האיסור ניכ' כ"כ השע"ה ח"א דנ"ט ע"ש וליתא דה"נ נתגדל יין שבגיגית מכח יין שכענבים ואדרבה דהתם לא ניכר האיסור כיון שכל א' נתגדל מחלק חבירו לא כן הכא היין שבגיגית הולך וגדל כיון דלא חיסר ממנו כלים ונ"ל

דשאני הכא דניכר האיסור מעי"ט בעודה בחייה שכל חלק גסה מהם אסור על חבירו אבל התם לא היה איסור כלל דהיין שבגיגית והענבים הם מותרים ולעיקר הקושיא לא ק"מ דכבר כתבו התוס' בביצה דט"ל בד"ה משום דבתחומין החמירו ואל תשגיח במ"ש התוס' בעירובין דמ"ה ע"ב בד"ה איכא דבתחומין הקילו אפי' בדבר שיל"מ דכתבו כן לס"ד בגמ' דבעי למימר בס' דבריהם הקילו בתחומין ולא קאי במסקנא וכן פס' בש"ע סי' שכ"ה סק"ט וכן פי' בפסקי תוס' דדבר שיל"מ לא בטיל אפי' שלא במינו ועיין להמחנה ראובן ז"ל:

סימן תכב

סעיף ב:

וקורין כו' כתב המ"א ז"ל וז"ל כהב"ח משם רי"ו וז"ל אע"פ שיצא מוציא ודוקא מי שאינו יודע לענות אבל אם יודע לענות אינו מוציא אא"כ עונה אחריו הללויה ע"כ וצ"ע היכי איתא בגמ' עכ"ל וכת' במ"א רישא דמילתא הוא ש"ס ערוך בד"ה וסיפא דמלתא הוא משנה בסוכה וכו' והרב קרבן נתנאל בפי' להרא"ש בפ"ג דסוכה כת' וז"ל ולא עיין יפה דהא במתני' לא מיפליג בין בקי לשאינו בקי בין שיצא או לא יצא צריך לענות הללויה ואינו מוכרח דשייך לפרש ותבא לו מארה שעשה שלוחים כאלה ולעולם בבקי הוא אבל אם אינו בקי אינו צריך לענות גם מ"ש דהך דר"ה לענין ברכות אבל לענין קריאת הלל לא דבר שם כלום יראה דלא ראה סיום הפרק לשם דאמרו שם ובהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא הרי דקאי אף אקריאת הלל אבל מעיקרא אני תמיה דאמאי בעי' עד שאומר אח"כ הללויה דזה לא הוי מחרף ומגדף כיון דמוציא אחרים י"ח דהא מתני' איירי בין יצא ללא יצא ואפ"ה אמרי' שמע ולא ענה יצא וגם כתבו התוס' דאם אינו יודע אינו צריך לענות זו היא כונת הב"י ז"ל:

סימן תלב

סעיף א:

יברך על ביעור חמץ וכו' הטעם שיברך על ביעור ולא לבער כת' הח"י משום דעל ביעור הוא לשון רבים הכולל ביטול וכו' ר"ל כיון שהוא שם דבר כולל מיני ביעור אבל לבער דהיא א מורה על הפעולה אינו אלא על הוצאת החמץ מן הבית לבערו ועיין להר' ברכי יוסף הי"ו אבל הרמב"ם כת' כיון דעיקר הביטול והוא כבר נעשה מברך בעל משמע אם אינו נעשה שייך לברך בלמ"ד וכן משמע מהרא"ש דאף שכת' דאין מברכין על הבדיקה משום דכולל נמי ביטול הוצרך לתת טעם נמי למה שאין מברכין בלמ"ד והנה מדברי כולם למדנו שאין לברך על בדיקת חמץ משום דעכשיו נמי איכא ביעור לחמץ שאינו

ידוע דהוא ביטול וכן כתבו כל המפר' ז"ל ועיין במ"ש מור"ם בהג"ה בי"ד סי' כ"ח סכ"א שרצה לדמויי הך דכסוי הדם להכא ולפי האמור אין דימוי וע"ש בש"ך:

שם הגה"ה יברך כ"ז שלא סיים בדיקתו משמע מזה דאם סיים כל בדיקתו הפסיד הברכה ולא יברך אף שעה חמישית וכ"כ הפר"ח ז"ל וכן פסק הב"ח ז"ל והביא ראייה מהרמב"ם שכתב דאין לברך אחר שנעשית המצוה וכו' יע"ש ותמה המ"א ז"ל דהרי כת' כל מצוה שיש לה משך זמן חייב לברך יע"ש ואחר המחילה לא דמי כלל דהתם דבשעת תיקון הברכה קאי. על לבישתו כל היום אבל הכא לא תיקנו הברכה כ"א בשעת הבדיקה ולא על שעת ביעור ולא ידעתי דמה יענה למ"ש הרמב"ם שם דמברך על ביעור משום דהמצוה כבר נעשית וכיון דיש לה משך זמן מברך בלמ"ד כמו שכת' שם לעיל גבי עטיפת טלית ותפלין וישיבת סוכה אלא ודאי דזה לא מיקרי משך זמן כמ"ש והר"ב מ"ק ז"ל כתב דבנדון דידן כ"ע לא פליגי וליתא כאמור ולעד"ן דזה דמי לברכת הקידושין שעיקר תכלית המצוה הוא לפריה ורביה ואמרה תורה לא תקח אשה אלא בקדושין וכת' הרמב"ם בפ"ג מה"א דאם לא ברך קודם הקידושין שוב לא יברך והיינו דלא תיקנו אותה כ"א בשעת הקידושין ואין לומ' דוקא התם דלשון הברכה הוא מקדש ע"י וכו' והוא על הקידושין אבל הכא דהוא על ביעור ונגמר בשעה ה' שייך לברך ליתא דעל ביעור קאי על ביטול דשעת בדיקה:

אך ראיתי להיפ"ת בחידושיו לי"ד שפסק עיקר להך הגהות אשירי יע"ש שפסקיו סתראי נינהו והך ראייה שכת' הש"ך מש"ס דפסחים דחה הפר"ח דא"כ אמאי נקט טבילה וראיתי למהרח"א בס' עץ החיים בס' שלח דפ"ד ע"ג שכת' וז"ל וליתא דא"ה אימא דטבילה לכתחילה יברך אח"כ אך שאר מצות רשות נתונה בידו יע"ש ונ"ל דראייה היא לגבי שופר והכי ריהטא דגמ' דמעיקרא קאמרי בירב חוץ מן הטבילה ושופר ולבסוף מסיק דוקא טבילה מדלא תני בברייתא שופר דאפי לכתחילה אין לברך כ"א אחר עשויה כטבילה אבל אה"נ לא נחית הכא לשאר מצות מדלא הביא הך ברייתא ארב יהודא דהוא מרי דשמעתא ודו"ק:

והנה משמע מלשון הש"ע שאין לברך שהחיינו והיינו משום דכיון דרשות הוא כמ"ש ב"י ז"ל אבל הרא"ש ז"ל כת' דסמכינן אזמן דרגל בסוכה ועיין מה שהק' מהר"של ותיר' בב"ח ז"ל דהאי דהצריכו בדיקה משום שמא יבא לאוכלו במועד וכו' יע"ש ודבריו תמוהים דאף איסור אכילה הוה עליו משעת זביחה וכמו שפסק הרא"ש גופיה ולכאורה נרא' לומ' דס"ל להר' ז"ל כמ"ש המרדכי והר"ן ז"ל דעיקר התקנה היא שלא יבא לאוכלו במועד דאית ביה כרת וזה לא שייך משעת זביחה אבל ודאי זה לא יתכן בדברי הרא"ש

שכת' בפ' אלו עוברין להך טעמא דשמא יבא לאוכלו אין להשהות חמץ נוקשא אבל לטעמא דהחמירה תורה וכו' חמץ נוקשה דאין עובר עליו לא ואי הך טעמא דשמא יבא לאוכלו הוא משום דאית ביה כרת גבי לכל הטעמים חמץ נוקשה מותר להשהותו ואין להק' לדעת הר"ן ז"ל דכת' בפ' אלו עוברין דח"נ אסור להשהותו משום דלא בדילי מיניה דא"ה החמירו חכמים וכמ"ש הרשב"א בריש מכילתין להך טעמא דהחמירה תורה וכו' יע"ש ועיין להמ"א סי תמ"א סק"ה:

וראיתי להר' ק"נ ז"ל שתי' דס"ל להרא"ש כהמרדכי וכו' יע"ש ולפ"ז מוכרח לומ' דטעם הרא"ש דא"ה מפני מה דסמכינן אזמן דרגל משום דשייכי לה כסוכה ועדין איכא חילוק מהרש"ל במקומו עומד גם מ"ש דה"ט דלא מברכינן זמן אזביחת פסח אינו מוכרח דכבר כת' מורם בהג"ה בי"ד סי' כ"ח משום דמזיק לבריה ואפש' דהרב מסביר אף לפי הטעם של הש"ך משום דרשות הוא א"כ הכא דהוא חובה אמאי לא מברכינן והוצרך לתרץ משום דהוא בא בשותפות ומעתה בשאר זבחים של מצוה מברכין עליהם ומהש"ס דברכות ול"ח משמע דוקא מנחות ולא זבחים והיינו מטעם דמזיק לבריה:

שוב ראיתי הדבר מבואר בתוספתא דברכות דמברך על שחיטת קדשים שהחיינו דקאמר היה עומד ומקריב זבחים מברך שהחיינו וכשהוא בא להקריב אומר אשר קדשנו וכו' להקריב ומדתני כשהוא בא להקריב וכו' משמע דהא דמברך מעיקרא שהחיינו הוא קאי על הזביחה והתוס' במנחות דע"ו הביאו התוספ' הלזו ע"ש ולדברי המ"א צ"ל דקאי אקבלה וזריקה שהם עבודות ולא אשחיטה שאינה עבודה ודתני כשהוא בא להקריב קאי על הקטרה:

אבל יש לדון לטעם הרב ק"נ זל אמאי לא מברכינן על חגיגה של ט"ו שהיא חובה ומוכרח לומר כיון דהיא באה לצורך המועד דזה הוא זמנה סמכינן ארגל ומהאי טעמא נמי דלא מברכינן אאכילת מצה ומרור שהחיינו א"כ היינו טעמא דפסח נמי דאף דעשייתו הוא קודם הרגל כיון דאינו נאכל דאין עיקר מצותו אלא במועד הוי כסוכה ממש דכ"ע סמכינן לה לרגל: וראיתי להי' פר"ח ז"ל שהביא ראייה ממ"ש הר"ן דאם בירך זמן בביתו וכו' הרי דאין זמן דרגל פוטר אמצוה שנעשית וכו' והמ"ק ז"ל דחה דוקא התם דאין ברכה של עכשיו פוטרת של מחר ע"כ ולע"ד דעדין יש להביא ראייה דלא אמרי' דסמכינן אזמן דרגל כ"א בעשיית תכלית המצוה ברגל ולכך הך זמן שעשה בביתו אינו פוטר זמן עשיית סוכה ודכוותה הכח גבי ביעור והכי כוונת הפר"ח ז"ל:

סימן תלג

סעיף א:

ואם עבר וכו' לא יבדוק לאור החמה אלא לאור הנר משמע אם בדק יום י"ג לא מהני אף בדיעבד אך מלשון הר"ן משמע בדיעבד אם בדק יצא שכת' אם בא להקדים אינו רשאי וכן משמע בירוש' דקאמר מהו שיהא צריך לבדוק בתחלה לאור הנר ומשני וכו' משמע דוקא לכתחילה ונ"ל זהו לדעת המק' אבל להמתרץ אפי' דיעבד לא מהני והיינו כיון דל"א כמה דמנהר וכו' חיישינן שמא יש שם חמץ שלא יראה רק באור מבהיק ולכך לא תירץ לו מטעם דאין לחלוק בין ביעור לביעור כמו דמשני התם בתר הכי דהאי טעמא לא מהני אלא לכתחילה וכדמשמע מהך דנדה כהנת דודאי אם טבלה. בלא חפיפה אין צריכה לחפוף ראשה ולטבול אח"כ כיון דאינו אלא משום גזרה דמפני הרואין דלא מצינו דמשום גזרה אסור אפי' דיעבד ונ"מ אם בית אפל דאור הנר מבהיק בו כמו לילה ובדקו לאור הנר ליום י"ג אין צריך לחזור לבדוק ליל י"ד כיון דלא הוי טעמא אלא משום דלא תחלוק בין ביעור לביעור ודלא כהב"ח ז"ל שכת' דצריך לחזור ולבדוק והביא ראייה מירוש' דאפי' בית אפל כמ"ש בסי' תל"א וכו' יע"ש דאין הנדון דומה וכמ"ש אך אמנם מדברי המרדכי ז"ל שהביא הר"ב ז"ל מבואר כדבריו וצ"ע ומ"מ הדין אמת דאפי' בית אפל כ"כ אין אורו מבהיק כמו הלילה ולכך לא מהנייא הך בדיקה וכ"כ הפר"ח ז"ל מהאי טעמא:

עוד שם ואכסדרה שאורה רב אם בדקה לאור החמה דיו זהו לשון הרמב"ם והוא תימא דכיון דאיירי באם לא בדק בלילה א"כ אפי' לכתחילה בודק לאור היום כמ"ש לאורה נבדקת וכן הק' הגהות מימוני' ולפי מ"ש ה"ה דהך דקאמר הרמב"ם אין בודקין וכו' מיירי שרוצה לבדוק מבע"י א"ש דודאי לכתחילה בודקין אותה בלילה וא"כ מוכרח מאי דקאמר רבא לאורה נבדקת איום י"ד קאי וזהו מה שהוצרך ה"ה לומר א"נ וכו' דמה לו להביא תירוץ מלבו שאינו מוזכר וכו' אך את זה לא יתכן בלשון הש"ע לכן נ"ל דסמכו בזה על מה שאמרו בירוש' גבי בתי כניסיות מהו שיהא צריך לבודקן בתחילה ביום. לאור הנר ר"ל דכיון דאורן רב ואין עושין הנר רק שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה ולא שייך בכאן לא כמה דמנהר וכו' כיון דאין הנר צריך לו לא דמי להך מבואות אפילות ומותר לבדוק ביום י"ג או לא וכו' ומשני א"ה כדי שלא לחלוק וכו' הרי בביאור אפי' במקום שאורו רב בעי אור הנר וכדי שלא נאמר דפליגי גי אש"ס דידן צ"ל דמאי דקאמר לאורה נבדקת לאו דוקא ועיין בב"ח ז"ל ולפי דרך זה יש לפרש דזהו כונת המרדכי במ"ש מיהו בתלמוד יש אכסדרה לאורה נבדקת אך מדברי רש"י ז"ל נר' ברור דאף ביום י"ג בודק לכתחלה לאורה וס"ל הא דקאמר בגמ' בשעה שבני אדם מצויים בבתיהם היינו דוקא למעוטי יום י"ד כדי שלא יפשע ולא יבדוק ולכך מחוייב הוא לבדוק בלילה דלא

יסמוך לבדוק ביום אבל ודאי אם הוא בטל ורוצה לבדוק ביום י"ג רשאי אם לא משום דהנר יפה לבדיקה בלילה וכן כת' בהדיא הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות יע"ש ולכך הכא דאינו צריך לנר קאמר רשאי לבדוק לאור היום ועיין להרפ"ח ז"ל ואולי דהבין הר"ב בפרש"י ז"ל דמיירי בי"ד ור"ל דאין צריך לבדוק אלא מניח ליום ובודק ואמטו להכי מותיב שפיר מהא דמצויים בבתיהם אבל זה אינו עולה על הדעת כלל דהיכי שייך לומר דקאי בעת התקנה שתיקנו חכמים ואור הנר יפה לבדיקה מפקרינן כולי האי ואדרבה כל כמה לאהדורי ולעשות המצוה כתיקנה מהדרי' ועוד מאי קאמר. אין צריך להביא לה אור הנר בלילה כיון דבלילה קאי אי אפשׁ' שאינו בנר אבל משום דקאי ביום י"ג קאמר דאין צריך להמתין בלילה כדי להביא לה אור הנר וכן כת' הב"ח ז"ל דדעת רש"י ז"ל אף ביום קאמר אך מ"ש דזהו דעת הרי"ף ז"ל אינו מוכרח וכ"כ הפר"ח ז"ל גם מ"ש הפר"ח ליישב לשון דיעבד דלכתחילה בעי לבודקה בלילה וכ"כ הכ"מ ז"ל משם הר"מ ז"ל אינו מדוקדק בלשון הש"ע:

עוד שם לאור החמה משמע דוקא בחמה ממש אבל לא לאור הבא מן החמה ולזה כתבו המ"א דאכסדרה על גבי עמודים דע"י כך זורחת החמה בכל קרקעית האכסדרה אך המ"א העלה בסמוך מלשון. שה"ג דאף דאין דחמה זורחת בודק לאור היום וכ"מ לאורה נבדקת אבל מ"מ בעי' שהחמה זורחת בעיר אף שאינו מגיע להך ארובה דאל"כ לא חזי מידי והוי כיומא דעיבא:

עוד שם ולא בנר של שמן וכ' המ"א ז"ל דאסור אף בדיעבד ועיין להק"נ ז"ל בפי' להרא"ש יע"ש דמתיר דיעבד וכן מסיק הב"ח והפר"ח ז"ל: עוד שם בהג"ה ודוקא נר יחידי אבל שתי נרות כו' דינם כאבוקה צ"ע דא"כ אמאי לא קאמר בגמ' גבי מאי ואומר דאי מהתם הו"א שתי נרות מותר ולכך ילפי' מנר דבעי' שהוא יחידי ובפשטא דשמעתא ל"ק דג"ש היא דכי היכי דמצי' חיפוש דאית גביה נרות הכא נמי כאלו כתיב גביה נרות דהך נר אקב"ה קאי וכמ"ש התוס' וכן הוא האמת גם מ"ש רש"י ז"ל שם דכתי' בנר יחידי לאו לאסוקי טעמא הוא דהא סיים לקמיה פריך וכו' ועוד א"כ הו"ל לומר דכתי' נר יחידי אלא כונתו היא דכתי' בנר של יחידי וקושטא קאמר שכן דרכו בכ"מ ויש ליישב דזה פשיטא ליה דהאי נרות הוא שם דבר דמחפש ירוש' בנרות דבכל מקום נר אחד:

סעיף ו' וכן אמצעה של חצר וכ"כ הרמב"ם וכת' בב"ח ז"ל דאתא למעוטי חורין שבצדדין דצריך בדיקה לאור הנר כיון דאין החמה שולט שם שאין לתלות שם בעופות וכו' ולפי דבריו דזה גרע מאכסדרה דשם אור החמה מאיר בה וא"כ לא בעי אור הנר אבל כאן בחורין אף דמאור החמה יכול לבודקו כיון שאין החמה מגעת בתוכו אינו מאיר כ"כ

והוי דומיא לצדדין שבהחדר ממש ומהתימא על הל"מ שכת' למעוטי צדדין ולא כת' חורין ועיין להבח"י ז"ל דכנרא' שלא דקדק בדברי הב"ח ז"ל שכת' בחורין שבצדדין יע"ש אמנם זה הדבר הק' לדברי הב"ח ז"ל אמאי חורין שבאמצע החצר א"צ כיון שאין לתלות בעופות שיאכלו מה שבחורין ומדברי הר"ן משמע דבא למעט חורין אף שבאמצע החצר ומ"מ א"צ בדיקה לאור הנר כיון דאור החמה עליו כאכסדרא דמי אך את זה לא יתמעט ממילת אמצע החצר ולכך פי' הפר"ח ז"ל דבא למעט חורין שבכותל אבל חורין שבאמצע החצר אף העופות אכלוהו ול"ד לרפת של בקר שכת' מהרי"ל ז"ל ובאמת דדברי המ"א ז"ל בסמוך דהא דקאמר מפני שהעורבים מצויים דאתו מעלמא וכו' יתבאר היטיב דלמעוטי צדדין אתא דכיון דלא קפדי בחצר אינם אוכלים אלא מה שהוא באמצע החצר מפני יראתם והשתא ניחא דלא שייך להק' לוקמה הך ברייתא בצדדין דהא ודאי דלא גרע מאכסדרה דא"צ לאור הנר אבל הרמב"ם דמיירי באין צריך בדיקה כלל הוצרך למעט צדדין דבדיקה מיהא לאור החמה:

שם וה"מ מספק החמץ אבל ודאי חמץ לא ועיין מ"ש בב"ח ז"ל דהיינו טעמא דאין ס' מוציא מידי ודאי וכ"כ הפר"ח ז"ל ודחה המ"א ז"ל דודאי גיררוהו אמרינן כמבואר בגמ'. ולע"ד אין ראייה כלל דהתם מיירי בחתי' אחת כגון נפל אבל הכא דיש חתיכות הרבה אימור לא גיררוהו אלא מקצתו והיינו דאמרי' שמא יניח עשר וימצא. תשע וא"ש מ"ש בסמ"ק אבל ודאי לא ומ"ש דלא תלינן שאכלוהו ואם העופות מצויים שם צריך לבדוק אבל אם העורבין באין וכו' אינו מובן דכנראה מדבריו דמיירי דאין העורבין מצויי' שם ולכך לא תלי' וכו' דזה אינו דהא קאמ' הא דחצר א"צ בדיקה היינו בס' אבל ודאי לא ואפי' בהך גוונא דרבא דמיירי בעורבין דבאין ממקום אחר ועוד. דאי הכי חזרה הקושייא למקומה דמאי מקשה הגמ' וכו' ולכאורה דהא דלא משני הכי משום דקתני אין בודקין דמורה על הס' כמ"ש הר"ן ז"ל גבי יוצא בשיירא מדקאמר זקוק לבדוק ולא אמר לבער מיירי בס' וכ"כ הפר"ח ז"ל בסי' תל"ו ס"ז אבל אחר העיון אינו נר' דהא הכא דקאמר א"צ בדיקה מיירי בודאי כת' הגהות מיי' דרבא מיירי בודאי חמץ ואפ"ה קאמר אינו צריך בדיקה והיינו משום דכיון דאיכא תלייה בעופות א"ש לשון בדיקה אף על הודאי ולא דמי להך דהר"ן והפר"ח ז"ל דליכא תלייה והשתא דאתית להכי מאי דכ' הסמ"ק הא דחצר וכו' בספק חמץ הוא אפי' ודאי אך כיון דאינו נר' מיקרי ס' דאימר אכלתיה אבל בודאי חמץ ר"ל דחמץ הנר' צריך לבערו ושוב ראיתי לה' ח"י ז"ל שפי' כן בדברי הסמ"ק יעו"ש שכ' שהאחרונים ז"ל שגגו בזה שהב"י קיצר בלשון וכו' ראה ולא ידע דהב"ח ז"ל הביא לשון זה כדמותו ואפ"ה לא ניחא ליה בזה דאין פשט הלשון מורה ע"כ גם לא

ידעתי מה יענה להא דאמרי' דאין ס' מוצא מידי ודאי דא"ל כמ"ש המ"א ז"ל גם דמה יענה להא דכת' הסמ"ק דבודאי צריך וכו' והגהות כת' דמותר להשליך וכ"ש שאין לבער ומוכרח לומר דאיירי אחר איסורו זהו כמ"ש המ"א ז"ל הרי דבכלל דבריהם דבריו ואפש' דכיון דעורבין תדירי באמצע החצר אמרי' שאכלוהו ודאי כמו לולין של התרנגולים אפי' ודאי מותר ודלא כהב"ח ז"ל שכת' דוקא בסתם ויש לדחות דוקא לולין שהוא מקום דירתן שאי אפש' להעלם החמץ מהם לא כן הכא דמפוזר אנא ואנא ועוד התרנגולים של בעל הבית דחיותם עליו ומניח אותם לאכול אמרי' ודאי שיאכלוהו ומהאי טעמא כתבו הרשב"א ז"ל דקרקע הבית אינו צריך בדיקה מפני שהתרנגולים יאכלוהו והיינו משום דאינם יראים מלאכול אבל עופות דעלמא אף שהם מצויים בחצר מ"מ יש להם יראה כ"כ שאין יכולים להשתהות שם כדי שיאכלו כל מה שהוא שם והוי ממש דומה לחולדה דאמרי' ס' אכלתיה:

אך מדברי הב"ח נרא' דהא דכת' הרשב"א ז"ל דא"צ בדיקה הוא במקומות שאין רגילים אבל אם רגילים לאכול שם הוי כודאי חמץ ולא תלינן וכו' ולע"ד אינו נר' דמסתמא בכל הבית רגילים לאכול ולכך צריך בדיקה וכן משמע מדברי מהרי"ו הביאו המ"א ז"ל ס"ח שכתב וז"ל ובמקום שאוכלים כל השנה וליכא שם תרנגולים צריך לבודקו וכו' הרי ברור אי איכא תרנגולים אינו צריך בדיקה אף מקום שאוכלים בו כל השנה והיינו דכיון דהתרנגולים זהו מלאכתם וחיותם לחפש אחר אכילתם תלינן שאכלו כולו דהוי ספק הרגיל ומוצא מידי ודאי כמ"ש התוספות ד"ט דאמרי' אף לגבי איסור דאורייתי' יע"ש וכ"ש הכא דבלאו הכי מכבדין את הבית תו אין צריך בדיקה ואל תשגיח במה שנר' מדברי המ"א ז"ל דאזיל ומודה לדין הב"ח דבודאי חמץ צריך לבדוק אלא דחלק עליו אם הוא קודם הפסח וכו' דז"א דהא כת' איהו גופיה הך דינא דמהרי"ו אלא דמיירי שאין התרנגולים שם ואפ"ה אם הוא קודם הפסח לא הוי ודאי ואין צריך בדיקה וזהו דלא נקט בלשונו גבי ספיקי טובא דתרנגולים אכלוהו:

אמנם ממ"ש הרמב"ם גבי לולין אם הכניס חמץ צריך בדיקה משמע דלא תלי' גבי תרנגולים דודאי שאכלוהו וכ"כ הב"ח ז"ל ודלא כמ"ש המ"א דלא דק בלשונם דקאי על אוצרות וכו' אלא דקאי נמי על ראש הדין הך דחורין הגבוהין וכו' וכן הוא מבואר בירושלמי הדא אמרה שלא נשתמש שם חמץ אבל אם נשתמש שם חמץ צריך בדיקה אפי' גבוה מאה אמה ע"כ. וא"כ מוכר' הוא מאי דכת' הרמב"ם אלא א"כ הכניס שם אבבא כולה קאי ואפשר משום דאין רגילים להכניס שם חמץ כי אם תבואות ובהך איכא ס"ס דשמא לא נתחמץ ואפי' נתחמץ שמא אכלו ונ"ל לחלק דוקא התם דודאי מסתמ'

כיון דנותנין להם חמץ הרבה לאכילתם אפשר דמשיירין ואינו נאכל אבל הכא דודאי לא יפלו חמץ בעת אכילה פרוסות גדולו' ויניחו אותם שם אלא פתיתן וההיך ודאי לא משיירין ואפ"ה יש לדחות דבלול שיש בו ניוול התרנגולים ודאי נפסד החמץ ונאבד ואין לך ביעור יותר מזה הילכך נראה דהא דכתב הרמב"ם אלא א"כ הכניס שם חמץ לא קאי אלא אה"ט דאין משתמשין שם חמץ ולא מטע' דתלינן באכי' דההי' אפי' בודאי א"צ בדיקה וכדעת המ"א ז"ל:

סימן תלט

סעיף א:

בהג"ה מיהו אם הככר קטן דתלינן שאכלו אין צריך לבדוק והיינו משום דס"ס הוא ולא דמי לעכבר שנכנס כמ"ש בסי' תל"ז דצריך לבדוק אפי' ביטל דהתם כיון דודאי הוא לא אתי ס' ומוציא מידי ודאי אף מדרבנן ב"ח ז"ל וכת' הפר"ח ז"ל דלק"מ דהתם מיירי בככר גדול ולכך לא אמרי' אכליה אבל בככר קטן אתי ספק ומוציא מידי ודחי דרבנן וכו' ודבריו תמוהים דאף שכ"כ התוס' בתי' הא' מ"מ בתי' הב' הודו דאף בדרבנן לא אתי ס' ומוציא ודאי וכן מוכח מהא דכת' תינוק דמיירי שיש פירורין כדי כל הככר ואמאי צריך להכי כיון דאיכא פירורין אמרי' ודאי דזהו של תינוק מן הככר שהכניס והשאר אכלו התינוק אלא ודאי דאזלי ומודו דלא אתי ס' ומוציא מידי ודאי דרבנן דסתמא איירי אפי' בביטול דאי לא"ה לא מצריך ליה לאוקמיה בככר גדול דכ"ע דלא אתי ס' ומוציא ודאי דאורייתא וכ"כ הטור דבעי' שיש שם כדי כל הככר יע"ש גם לא ידעתי מהיכא פשיטא ליה להתוס' דכת' דמיירי בככר גדול הוא קאי למימרא דרבא שהוא מימרא בפ"ע הו"ל לומ' בהדי' במקומו אלא ודאי כיון דאיירי בודאי לא צריכין למדחק דאיירי בככר גדול ולתי' א' מיירי בלא ביטול דהוי ודאי דאורייתא וכן משמע מדקאמרי ואפי' לרשב"ג וכו' דאי בביטול מאי ק"ל כלל אך הב"ח ז"ל מקשה לדעת הטור דלא חילק בזה משמע דאף מדרבנן צריך לבדוק:

וראיתי להט"ז ז"ל שהק' לדברי הטור מהגמ' דמשמע דלא מהני ס"ס בזה כמו דלא מהני ספיקא דרבנן לקולא וכו' יע"ש ולא הבנתי דבריו דמה לו אצל הטור בזה דגם להרמב"ם קשה דהא ודאי דהא דלא מהני ספיקא דרבנן היינו דוקא היכא דנקבע איסורא דהיינו שראינו שנכנס לבית אבל היכא שאין האיסור קבוע כגון ב' בתים וכו' או בדק ונא מצא או בדק ומצא אמרי' בהו דספיקא דרבנן לקולא כמ"ש בהדיא והיינו טעמא דילפי' מתחילה שיש האיסור קבוע כיון דבכל השנה יש בהם חמץ וא"כ ה"נ שאין האיסור קבוע כיון שבדק כבר אמאי לא אמרי' ס"ס ולמאי איצטרי' הך טעמא דאין לדבר סוף ועוד קשה

דאדרבה משם תיברא דמהני ס"ס גם גבי חמץ ולכך לא קאמר רבא אלא משום ודאי וס' ואין ס' וכו' דאי לסברת הט"ז הו"ל למימ' דהכא אפי' איכא תרי ספיקי אין להתיר משום דתחילתו על הס' הוא בא וצ"ל הרי מדורת הגויים יוכיחו דתחילתו על הס' ואפי"ה גבי ס"ס התירו וא"כ נפל יסודו של הרב דרצה לומר דהא בהא תליא ובהכי ניחא לי מאי דהוה קשה לס' המ"מ ז"ל שכתב משם הרז"ה ז"ל שאני בדיקת חמץ דתחילה החמירו על הס' א"כ מאי פריך בגמ' מהך מדורת הגויים דשאני בדיקת חמץ דמתחלה על הס' נתקנה אלא ודאי משום דגבי מדורת הגויים נמי דמתחילה תיקנו בדיקה משום ס' אפי"ה גבי ס' אכלתיה מהני לן דלא צריך בדיקה וא"כ מזה מוכח כשתירץ לו דהתם מהני בס"ס ה"נ מהני בס"ס דבחדא מחתא נינהו וע"כ הנר' דאף הרמב"ם מודה בזה דהיכא שהככר קטן דאמרי' אכלתיה ולעיקר הקושיא של הט"ז ז"ל לק"מ דהך טעמא איצטריך אף דחזינא דשקל וכדמשמע מדברי התוספות שם בד"ה ולא חיישינן וכ"כ מהרש"א ז"ל שם הן אמת להרמ"ל ז"ל שכת' דהרמב"ם אזיל בשיטת הרז"ה ז"ל דסוגיין כר' זירא דס"ל דבלחם משיירא ודאי אין להתיר אפי' בס"ס אבל ודאי כל הפוסקים לא ס"ל הכי למידחי רבא מהלכה חדא דגם ר' זירא לא קאמר דמשיירא ודחי וכ"כ התוס' שם ועוד דכבר כתבו התוס' דמיירי בככר גדול גם נר' מדברי המ"ל ז"ל גופיה שחזר בו מהאי סברא דס"ל להרמב"ם כשיטת הרז"ה ז"ל שהרי כת' לתרץ הקושיא של ה"ה על רבי' גבי ב' שבילין וז"ל ה"נ דבדיקה זו אין חיובא אלא משום ס' ואפי' ראינו שנכנס העכבר לבית אימור אכלתיה וכולו ואי ס"ל כהרז"ה לא שייך לומ' דאכלתיה כיון דהלחם משיירא כר"ז גם מדברי הרב המחבר שלא הביא טעם זה של הרז"ה לא בב"י ולא בכ"מ משמע דלא תריצא הוא וכבר כתבתי דלהך טעמא דה"ה מוכרח לומ' דמתיר בס"ס ודלא כהרב ב"ח ז"ל שכת' לדעת הרמב"ם לא חלק בין ככר קטן לגדול משום דבנדון דידן החמירו. על הס' שיחויב מזה דהא דכת' רמ"א מיהו וכו' אינו אלא לפרש ולא לחלוק והיינו שלא כתב דין הביטול אלא דאין צריך לבדוק משום דקאי בשיטת הש"ס אף אם ביטל חייב משו' דתחילה על הס' החמירו וכ"כ הע"ש ודלא כה' חק יעקב ז"ל:

והנה הראב"ד ז"ל בהשגות ס"ל כהטור ז"ל לענין ביטול אבל לענין בדיקה ספיקא דרבנן לקולא וכן היא סברת הרז"ה ז"ל ומחלפה שיטתיה דהראב"ד ז"ל דשם בס' תמים דעים השיג על המאור דאף לענין בדיקה נמי חייב וכת' שם טעם ה"ה משום דעל הס' נתקנה יע"ש שהתיר בס"ס וכמש"ל ובאמת לדעת זו אתי הש"ס כפשטיה דמיירי בכל גוונא אף בקודם איסורו דבידו לבטל אך לדעת הטור מוכרח לומ' דמיירי אחר איסורו ושוב אין לו תקנה כ"א בבדיקה וכ"כ הע"ש ודלא כהב"ח ז"ל בסי' תל"ח שפי' אף בקודם איסורו אבל

הוא אינו רוצה לבטלו דודאי ע"י דאמרי' ליה דצריך לבדוק יבטל בלא. טירחא גם מדברי התוס' יש להוכיח כס' הטור ז"ל דכתב דמיירי בלא ביטל והנראה דאף לדעת הטור והתוספות מיירי אף בקודם איסורו אך מחלקינן בין ביטל כבר קודם שחל הס' דהוי ודאי דרבנן או חל הס' ועדין לא ביטל והטעם משום דכיון דחל הס' באיסור דאורייתא אין לו' לבטלו ולעשותו דרבנן כ"כ הכ"מ ז"ל משם הר"מ אך לדעת הרמב"ם דלא חילק משמע דאף בביטל כבר צריך לבדוק ולכך אצטרי' ה"ה לטעם הרז"ה והשתא ניחא דלא נקטו בלשונם החילוק בין קודם איסורו לאחר איסורו ובהכי ניחא ליה מאי דתנן בפ"ק דפסחים ומה שמשייר בצנעה כדי שלא יצטרך בדיקה אחריו ופרש"י זל מה שמשייר מאכילתו ולדעת הטור קשה דיבטל אותו דע"כ קודם איסורו הוא דלאחר איסורו כבר נשרף אלא ודאי כיון דמיירי בלא ביטל שוב אין לו תקנה בביטול כאמור ואף לדידן דמבטלינן בשעת בדיקה כתקנת רב יהודא מ"מ הך חמץ שמשייר לא היה בכלל ביטול דאין מבטלין בלילה אלא חמץ שאינו נראה וכמ"ש הטור סי' תל"ד וכ"כ הר"ן ז"ל דבחמץ שנכנס בו העכבר צריך לו ביטול ועיין להמ"א ז"ל סי' תל"ד:

וכתב המ"א ז"ל דגבי הך דעכבר נכנס וכו' ועכבר לא שייך ס"ס יע"ש ומצאתי ראייה ברורה מהא דאמרי' בפ"ק דפסחים ד"ט גבי בור שהטילה בו כמין נפל דטהור משום ס"ס משמע דוקא דהטילה כמין נפל אבל אם הוא וראי נפל לא ואמאי לא העמידה אפי' בודאי כשיטת המק' ומשום ס"ס דשמא אכלוהו ואפילו לא אכלוהו שמא גררוהו אלא ודאי דזה לא מיקרי ס"ס אלא ס' אחד אך שראיתי להמ"ל ז"ל בפ"ב מה' חו"מ הי"ג שהק' האי קושייא עצמה של המ"א וכו' ותירץ כיון דהיא ודאי לא מהני ביה הך ס' אכלתיה דהוא גרוע יע"ש ולפי דבריו מיתרצא נמי הך דפסחים שהבאתי אך התוס' שם כתבו דהך ס' אכלוהו הוי ס' הרגיל וחשוב דמהני לן אף ברה"י ואפש' דלא כתבו כן אלא גבי ס' ולא גבי ודאי אלא דלפי זה הוי המק' והמתרץ סברות חלוקות דלהמק' ס"ל דמהני ס' אכלתיה גרידא אף לגבי ודאי ולמתרץ לא מהני אף לגבי ס"ס גם התוס' הביאו ראיה לזה מס' המק' ואפש' לחלק בין חולדה ונפל לבין עכבר ולחם אמנם. בעיקר הקושיא נר"ל משום דלא נודעו הספיקות יחד דמשעה שנכנס חל הס' דשמא לא אכלו וחל חיוב הבדיקה ואח"ך כשראינו זה יוצא חל הס' הב' וכבר נתחייב בס' הא' דבמוכרח הוא דנתעלם מן העין דאל"כ אין כאן ס' וכמ"ש המ"א בסמוך משם ד"מ גופיה: וכתב הפר"ח ז"ל דנרא' לו עיקר כדעת הטור מהא דפסק הש"ע בי"ד וכו' ולפי דברי הרז"ה ז"ל אינה ראייה דוקא התם משום דספיקא דרבנן לקולא אבל גבי בדיקה דמתחלה תיקנוה על הס' משום דאתי לאכילה דהוא דאוריית' והעמידוה רבנן כס' דאורייתא א"כ השתא נמי הדרא למיעקרא

דהא אזלא לה חזקת היתר כיון דאיתרע ע"י כניסה אך גבי ב' בתים דליכא ריעותא דלא החמירו רבנן ועשאוהו כס' דאורייתא אלא בנקבע האיסור בתחילתו אבל היכא דלא נקבע האיסור כההיא דב' בתים לא החמירו בו והוי כשאר איסורין דרבנן. ולכך הביאו ראייה מהך דב' קופות וכו':

עוד שם ואם פירש וכו' אין צריך לחזור ולבדוק דאין לבטל דאף בנמצא באכילה מותר אם נמצא כיון דמדמינן לט' חניות ואף שזה באיסור לאו וזה באיסו' כרת מ"מ הא אמרי' בפ"ב דיבמות דמה לי איסור לאו. מה לי איסור כרת ומשום דלאו מילתא פסיקא דזה לא שייך אלו במקומות שעושין המצה כעין החמץ אבל שאר מקומות שעושין שינוי ביניהם ומינכר אם הוא מצה או חמץ לית דין זה לכך לא כת' הפוסקים ז"ל אך הח"י ז"ל כת' דלרש"י ז"ל אסור באכילה ולא ידעתי מנ"ל לחלק בין. רש"י והתוס' בזה ואף דחמיר לענין ביטול יותר משאר איסורין מ"מ אין לנו לגזור מדעתינו אם לא במקום שאמרו רז"ל בפי' ואדרבה מצינו לרז"ל שאין לחלק בזה מהא דאמרי' בפ"ק דפסחים ופסקו הש"ע סי' תמ"ו דהפת שעיפשה מותרת באכילה משום דילפי' ממעשר דאזלינן בתר בתרא וא"כ ה"ה כאן דילפי' דאזלי' בתר רובא אין לח' ביניהם ומותר באכילה וכ"כ הפר"ח ז"ל:

סעיף ב' ב' צבורין וכו' שם בגמ' וכת' התוספו' דלא אתי אלא לר"י ולא לר"ל דסבי"ל דבעי רבייה וכו' ועיין להש"ע י"ד סי' קי"א דאף לר"י בעי' תערובת חד בחד ועיין מ"ש בעניותין שם ועיין להפר"ח ז"ל שם: וכתב הפר"ח ז"ל דאם היה צבור א' של חמץ ולפניו ב' בתים א' בדוק וא' שאינו בדיק וכו' ומספק' לן אי עייל אי לא עייל כיון דאיכא תרי ספיקי אפי' ביטול לא בעי ע"כ ולפי מ"ש בסעי' א' משם המ"א יראה דזה לא מיקרי ס"ס כיון דמספקא לן אם נכנס לבית בדוק או לא אין זה כ"א ספק א' דמה לי נכנס לבית שאינו בדוק או לעלמא ומוכרח לומר להפר"ח ז"ל דוקא גבי עכב' נכנס דלא מהני ס"ס משום דהוא ודאי וכמש"ל משם המ"ל ז"ל ואפשר לומר דאף דעת המ"א ז"ל כן וטעמא טעים דלא אמרי' ס"ס זה גבי ודאי משום דמיקרי ספק א' וגבי ודאי לא שייכי תרי ספיקי לבד זה ולכך כייל לן דלא אמרי' גבי ודאי אבל גבי ספק מודה דאמרי' להו כנ"ד ושוב ראיתי דדבר זה במחלוקת הוא שנוי בין הרז"ה והראב"ד ז"ל דלהרז"ה ס"ל מהני ס"ס זה להתיר אף בלא ביטל וכמו שמפ' גבי ס' על ס' לא על ולהראב"ד לא מהני שכן כתב בספר תמים דעים סי' רמ"ה בהשגותיו וז"ל והנהו תרי ספיקי דפריש בהו האי לאו כלום הוא דלא דמו כלל לתרי ספיקי דבקעה וכו' ודברים כפשטן דוקא גבי בקעה דהס' הכ' בא להתיר אף אם נכנס אבל כאן דהשני ספיקו' אינן באות אלא בלא נכנס לבדוק והוי כחד ספיקא. וליישב דעת הרז"ה ז"ל נ"ל דהכא נמי בחצר שיש בו ב' בתים א' בדוק וא'

שאינו בדוק ומעיקרא נסתפק לנו אם נכנס לחצר ואף אם נכנס לחצר נסתפק לנו אם לבדוק נכנס דהוי ממש דמייא להך דבקעה דעיקר האיסור תלייא בכניסתו לקבר או כאן לבדוק והשתא דאתית להכי דינו של הפר"ח ז"ל נמי מיירי בכה"ג ומהתימ' מה' דנעל' ממנו כל זה:

עוד שם ואחד שאינו בדוק דוקא דאיכא בית שאינו בדוק דתלינן דחמץ אזל ליה והוי ס' שאינו קבוע כמ"ש המ"מ ז"ל בפ"ב מה' חמץ אבל אי ליכא בית שאינו בדוק אלא בית בדוק וא' מהם ודאי נכנס הוי ס' קבוע וכיון דמעיקרא נתקנה בדיקה זו על הס' צריך לבדוק וכמש"ל ומכ"ש מס' על ס' לא על דצריך בדיקה וכ"כ הראב"ד זל בס' תמים דעים יע"ש אך לס' הטור וח"י ז"ל דאף בס' קבוע אזלי' לקולא א"כ הכא דאיירי בביטל אף דליכא בית שאינו בדוק תלינן דלא עייל אלא מצה וכההיא תוספת' דתרומות שהביא הפר"ח ז"ל לעיל וא"כ הו"ל לומר רבותא טפי דאף דליכא למיתלי אין צריך בדיקה ואפשר לחלק דוקא התם דאימור האיסור לא נעקר ממקומו כלל אבל הכא דנטלו ב' עכברים הרי יש קבע לאיסור עד דתלינן להיכי הלך ועוד הכא גבי חמץ כיון דנטלו שני עכברים צריכין בדיקה עכ"פ על העכבר שנטל החמץ ולכך כל המקומות צריכין בדיקה דאין להקל בזה המקום לומר דבזה נכנס המצה כדי להחמיר על מקום אחר כמ"ש התוס' בד"ה ס' ואי ראינו שאחד מהם יצא לחוץ היינו בית שאינו בדוק:

עוד שם וכן ב' בתים בדוקין וכו' כן הוא לשון הרמב"ם דכתב בסתם וכבר ה"ה ז"ל רצה לתת טעם לדבריו דדוקא גבי טומאה דאיכא טומא' ודאי ולכך החמי' משום דמיחזי כשקרא אבל הכא דלא מיחזי כשקרא דלהכי הצריכו ביטול כנ"ל כוונתו והכ"מ ז"ל הוק' לו בזה דא"ה עדיין צריך לבדוק כמצות חכמים והוצרך לומר כיון דעשה כבר תקנת חכמים ובדק לא הטריחוהו פעם אחר' וכתב עוד נ"ל היינו טעמא דכיון דהוא מדרבנן גבי בדיקת חמץ דרבנן העמידו דבריהם על דין תורה ר"ל דהכא נפל לנו הספק בבדיקה דהיא מדרבנן אבל התם גבי טומאה דהוא ס' דאורייתא אלא משום דהוא ספק בר"ה התורה. התירתו ואתו רבנן ועשאוהו כס' טומאה ברה"י דטמא אבל הכא גבי בדיקת החמץ דמיירי אחר הביטול אין ס' דאורייתא אלא עקר גזירת דרבנן דחיישי' שמא יבא לאוכלו ולכך כה"ג העמידו דבריהם על דברי תורה כנ"ל כוונתו ועיין במהרח"א בס' מ"ק ומעתה יש חילוק בין תירוץ הרב ובין ה"ה ולא ראי זה כראי זה ועיין להמ"ל ז"ל ועוד נראה דוקא התם דאם טמא ודאי אף שהוא בר"ה טמא מן התורה לכך גזרו רבנן הכא מכיון דאיכא טמא ודאי אבל גבי בדיקת חמץ אף שיש שם חמץ בודאי אין בו איסור דאורייתא כיון שביטל לכך לא החמירו בזה. ובהכי ניחא לי מ"ש המ"ל ז"ל מהא

דאמרו שם גבי טומאה דרבנן כן דהתם שאני דאיכא דכוותא דאורייתא ולכך גזרו על שם טומאה וכעין זה איתא בעירובין דל"ו לא כן גבי בדיקה דליכא דכוות' איסור דאוריי' כיון שביטל:

עוד כתב הכ"מ ז"ל וז"ל וכיון דמדאורייתא אפילו בב"א בטומאה דרבנן שניהם טהורים ה"ה וכו' ר"ל דאף אם הוא ברה"י דאוריי' אם הוא טומאה דרבנן שניהם טהורים ולכך גבי בדיקת חמץ דאף דהוא ברשות היחיד כיון דהוא דרבנן וכו' ועיין למהרח"א ז"ל שהשיג חנם:

עוד כתב הכ"מ ז"ל א"נ משום דהוי ס"ס וכו' נ"ל דאף דאמרי' כל שאתה יכול להרבות ספיקי ברה"י טמא דוקא הכא דהוא קרוב לודאי שאכלו דעל כן נטפל בו וכ"כ התוס' בפ"ק דפסחים ד"ט יע"ש ועיין לה' יד אהרן ז"ל עוד נראה דהשתאנאיד הרב מהך תירוצא דהעמידו דבריהם על דברי תורה עד שהוצרך לומר כיון דהוא רה"י הו"ל להעמיד וכו' אלא דהשתא ס"ל דאין לדמותו לס' טומאה ברה"י וכו' ולא העמידו דבריהם על ד"ת ולעיקר הקושייא נ"ל דוקא הכא משום דהוי ס"ס וכו' וכן ראיתי להמ"ל ז"ל שתי' כן יעו"ש שהביא ראיה מהך דכתובות ולפי מ"ש הרמב"ם בה' איסורי ביאה יראה שהוא להיפך דוקא התם לא התירו אף שהוא מס' אלא משום דאית ליה מגו דאמרה לא נטמאתי יע"ש. גם לא ידעתי מה יענו להא דפסק הרמב"ם גבי ט' צבורין דצריך לבדוק ולא אמרי' דילמא אכלתיה והוי ס"ס אלא שלזה אפשר לומר דוקא התם כיון דקודם שנכנס נולד לנו ס' במקום קביעותו הוי הך פרוסה שבפה העכבר איסור גמור ולא מהני ביה לומר אכלתיה כיון דנעשה דבר איסור מכח קביעות אך מ"ש המ"ל ז"ל דלא צריך לס"ס דאף אם ראינו עכבר שנכנס לבית אימור אכלתיה הוא תמוה דהא ודאי כיון דהוחזק הבית בחמץ לא אתי ס' ומוציא מידי ודאי ואפי' מדרבנן וכמו שהוכיח הרב גופי' לעי' ועוד דכבר כתב הרב גופיה דהרמב"ם ס"ל כשיטת הרז"ה ז"ל דסוגיין כר"ז דבלחם משיירא וכיון שכן לא תלינן באכילה כלל וצ"ע. ועוד ק' לי מהא דכתב הרמב"ם גבי ס' נכנס ס' לא נכנס צריך בדיק' נמי נימא אכלתי' ויותר תמיהא לי על מ"ש הכ"מ ז"ל ומ"ש לכולהו וכו' ותירוצו בה הר"ן וכו' דתירוץ ה"ה לא שייך אלא לפי שיטתו אבל לדעת הרב דאמרי' ס' אכלתיה והוי ס"ס גם שם יחולו הב' ספיקות וצ"ע. ואפשר לומר דלא מהני ס"ס אלא הכא דאיכא בית ודאי דלית ביה חמץ אבל התם דהוחזק שם חמץ לא מהני ספק ספיקא:

ולעיקר הקושייא על רבי' ז"ל נ"ל דסמך בזה על מ"ש בעירובין דע"ו גבי ב' חצירות וביניהם ב' בתים שניהם לא קנו עירוב דפריך בגמרא מהא דאמר רבא וכו' שניהם קנו עירוב ומשני התם ספק יממא ס' ליליא לא מנכרה מלתא אבל הכא אי לגבי האי בית

וכו' ופרש"י ז"ל לא מינכרא מילתא ולא הוו מילי דרבנן כי חוכא וטלולא אבל הנך בתים הא קיימא קמן ואי משום הכא הכי והכא הכי הוו חוכא וטלולא ע"כ הרי דלא מיקרי חוכא וטלולא כ"א במידי דקיימא קמן במוחש כמו גבי בתים וכמו כן גבי טומאה. דהב' בני אדם הם אצלנו והטומאה ודאי יש כאן קמן אבל הך דכ"ה והך בדיקת חמץ דדבר הס' מונח אצלנו ובהכי לא מינכרא מילתא ויש עוד להסביר הדברים כיון דהוא אינו קמן לא הוו מלי רבנן חוכא וטלולא דמימר אמרי דשמא אכלתיה ואף לפי האמת לא אמרי' שמא אכלתיה כמבואר בדברי רבינו כמ"ש מ"מ כיון דאינו אסור אלא משום חוכא וטלולא דהא אוקי גברא אחזקתיה וכמ"ש התוס' בנדה ד"ס ע"א הכא דאיכא סברא דלא הוו כי חוכא שפיר אמרינן ליה דאין צריך בדיקה ונ"ל להעמיס זה בכונת המ"ל ז"ל ולא קשה כלל ממה שהקשיתי לעיל אבל ודאי אין ראייה מהך דכתובות כלל דהתם מדינא הוא דהאיסור הוא איסור מספק אבל הכא הוי ודאי כיון דלא אמרי' אכלתיה אלא משום דלא מינכרא מלתא כ"כ הוא דשרינן ליה אך להטור ז"ל ס"ל כיון דהככר גדול דדבר רחוק שיאכלנו אין בזה כדי לתלות והוי כאיסור המונח אצלנו אמנם ודאי לא דמי להתם דהכא כל אחד ואחד יש בו חזקת טהרה ולכך בבאו זא"ז מטהרין אבל התם אין בו חזקה ואיכא העמד אדם בחזקת תחום ביתו ועיין בערובין דל"ו ועוד הכא מבואר אצלנו דחד מיניהו טהור ולכך כל אחד ואחד אמרי' זהו הטהור אבל התם הדין שוה בשניהם ועוד דהתם השני הדינים סתראי נינהו דאי אפש' לקיים את שתיהם ולכך אמרינן דשניהם לא קנו אבל הכא אפש' לקיים שניהם אלא משום ס' ומה ראית מטהרין ב':

עוד ראיתי להמ"ל ז"ל שהק' מהך דס' נכנס וכולי יע"ש שהניחו בקושי וכו' ולא ידעתי איך נעלם ממנו מ"ש ה"ה בזה גם מה שהביא ראייה מב' שבילין ברה"י אינה ראייה דוקא התם דלא תלינן בדאורייתא אבל בדרבנן תלינן שאני אומר זהו שלא נכנס בו ולעד"ן דיש הכרח מן הגמ' לזה דבס' על ס' לא על איצטריך ללמוד מהך דבקעה דתליא בפלגותא ואמאי אצטריך לזה והא במכ"ש אייתינן ליה מדינא דב' שבילין דלעיל מיניה ובודאי לא דמיא אלא לזא"ז ולא לב"א דהתם משום דאיכא ודאי ולכ"ע בזא"ז טהורים אלא ודאי משום דיש לחל' משום דאיכא תלייה וכו' ולפ"ז צ"ל דמיירי בביטול וכ"כ הרב גופיה וכ"כ הב"ח ז"ל והאחרונים ז"ל אך ממשמעות הכ"מ ז"ל בתי' הב' משמע דאף מדאורייתא סמכינן אס"ס אמנם נר' דזה התי' הוא קאי נמי אמ"ש מעיקרא דבדיקת חמץ דרבנן וכו' אלא דכונתו בזה לתרץ קושייתו שהבדיקה ברה"י ומן התורה ספיקו טמא וע"כ כתב דכיון דאיכא ס"ס דמדאורייתא טהור אף ברה"י שפיר אמרינן העמידו דבריהם אדברי תורה וסמכינן אס"ס באיסור דבריהם אבל ודאי מדאוריית' לא חשיבי

הכא לתרי ספיקי והיינו משום שאינו חשוב וניחא השתא מה שהק' המק' ממ"ש הב"י דלא אמרי' ס' אכלתיה וכו' יע"ש דהתם אדאורייתא קאי ובלא"ה צ"ל כן דהא ודאי כל זה מיירי בככר גדול וכדמוכח מהך דב' ציבוריין וב' בתים דאמרי' שאני אומר בדרבנן ואי בככר קטן אף דאוריית' וג"כ הך דהניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת והניח תשע ומצא עשר דאמרי' דצריך לבדוק מיירי בככר גדול וא"כ איך אמרי' אכלתיה אלא ודאי כלפי שאמר ברה"י וכו' כת' כיון דאיכא ס"ס כגון שהטיל לבור כמין נפל טהור לכך העמידו דבריהם אד"ת ואחשבוה לס"ס זה כמו ס"ס דאוריית' כיון דאיכא תלייה זב"ז והשתא ניחא דסיים ולא תקשי לכולהו תי' וכו' וניחא נמי מה שהק' המ"ל ז"ל דאמאי אצטרי' לס"ס ועוד אפש' לפרש דבריו כמש"ל בכונת המ"ל ז"ל:

אך הראב"ד ז"ל ספוקי מספקא לי אי מיירי דוקא לבדיקה או אף לביטול דומיא דטומאה וצ"ל דגריס בדברי ר"י טהורים כגירסת הר"ב המאו"ר ז"ל וכ"כ הל"מ זל אבל המ"ל ז"ל כתב דאיירי בזא"ז וכגירסתנו ופסק כר' וט"ס נפל בדבריו וצ"ל ופסק יע"ש אמנם מדבריו בס' תמים דעים יראה בהדיא דמיירי בבא לישאל עליו ועל חבירו דהוי ודאי טומאה ובהדיא כתוב שם דגריס בדברי ר"י טהורים ומעתה לא קשה מה שהק' המ"ל דוקא התם דס' בר"ה טהור משו"ה תולין זה בזה וכו' דהא מיירי בבא לישאל בב"א כפרש"י ז"ל דהוי ודאי טומאה ואפ"ה מטהר ר' יוסי דהלכה כוותיה לגביה ר"י כדאמרינן בפ' מי שהוציאוהו ואפי' שניהם נכנסו למקדש אין מביאין אשם תלוי והיינו דאיצטי' לפרש לסברא אחרונה דמיירי בביטול דגם בטומאה מיירי לאוכלי טהרות דהם מדרבנן ור"ל אבל לענין גופם צריכים טבילה והזאה וכולי אבל מדברי התוס' דאף בב"א שניהם טהורים מדאוריית' לכך כת' דצריכין טבילה דשמא ידעו באחד והוי ודאי טמא ובשנכנס למקדש יהא חייב וכן היא סברת הרז"ה ז"ל ועיין בר"פ ב' נזירין יע"ש:

ובענין בא לישאל עליו ועל חבירו נחלקו בו רש"י והתוס' ז"ל דלרש"י בפ"ק דפסחים פי' דנשאל על שניהם בב"א אבל אם נשאל בזא"ז כ"ע מודו דטהורים אך התוס' בפ"ב דכתובות ס"ל דאם נשאל בב"א כ"ע מודו דטמאים לא נחלקו אלא בשאלו זא"ז וכו' יע"ש ועיין להמ"ל ז"ל בפי"ט מה' א"ה דהאריך יעו"ש וכבר כתבתי בעניותי בחי' למס' פסחים בזה אך את זה ראיתי להפר"ח ז"ל שתמה על התוס' מהתוספת' שהביא' הרמב"ם יע"ש והתוס' שלפנינו אינה כן וכמו שהביאה הר"ש ז"ל אלא דהרמב"ם נקט המכוון היוצא ממנה לשיטתו שפסק בחיבורו כשיטת רש"י ז"ל יע"ש:

עוד כתב הפר"ח ז"ל ולפ"ז אפש' דאם שאל על עצמו וטיהרוהו ואח"כ שאל על חבירו דמס' לטהרו וכו' וכבר כתבתי דזה דעת רש"י ז"ל בפ"ק דפסחים ומה שהק' לזה מהך סוגיא דכתובות כבר כתבתי בחי' יע"ש ועיין להמ"ל ז"ל:

עוד שם וצבור אחד של חמץ וכו' והיינו כיון דליכא למיתלי היכן הלך האיסור כי אם באחת מהן אתה צריך בדיקה לב' דמה ראית לתלות בזה יותר מאחר ומה גם לדעת הרמב"ם דהחמירו בבדיקה שעל הס' נתקנה א"כ בזה אפשר אף בזא"ז יש להחמיר דגבי כל בית ובית יש לנו ספק אם נכנס בו החמץ או לא דלכך אצטרי' הש"ס לומר גבי ב' צבורין ב' בתים ולא סגי בית אחד וכמש"ל ואין לדחות דהכא דוקא משום דאיכא בית אין בו החמץ בודאי דאדרבה זיל לאידך גיסא כיון דאיכא בית שנכנס בו החמץ בודאי אכל בית אמרינן דזהו שנכנס בו החמץ כיון דתחילה על הס' נתקנה ולא דמי לצבור אחד דלא אמרי' הכי דהתם כיון דאיכא בית ודאי לא נכנס שם כלל הרי עומדת בחזקתה שהיא בדוקה ואין לנו לאסור אותה מס' כיון שאינו קבוע אבל הכא דבשניהם נכנס הרי אין כאן חזקה והוי ס' קבוע וכן ראיתי להב"ח ז"ל בי"ד סימן קי"א אדברי הטור ז"ל שכת' דאין חילוק בין שני בני אדם לאדם אחד וכו' כת' הרב ז"ל דוקא בב' נפילות וכו' אבל בנפילה א' מחלקינן וכו' והביא ראייה מכאן יע"ש והיינו דאיכא למימר מטעמא שכתב' ועיין לה' ט"ז והש"ך ז"ל שם שדחו סברא הלזו והעמידו דאף בזה איכא חילוק בין בב"א בין בזא"ז ובתוך דברי הש"ך שם ס"ק י"ט דהטור לא מחלק בהכי הוא מיירי באיסור דאורייתא ובעיני יפלא דבר זה דבהדיא כת' אפי' באיסור דרבנן ועליה קאמ' דאין חילוק וכו':

וראיתי להפר"ח ז"ל שם דגם הוא מסיעתו של הש"ך יע"ש ובכאן העמיד לדעת הרמב"ם דבב' צבורין מודה דצריך בדיקה וא"כ דעת הש"ע נמי הכי ס"ל כיון דאזיל בשיטת הרמב"ם וצ"ל דס"ל דוקא בב"א הוא דצריך לבדוק אבל בזא"ז לא וכההיא דב' שבילין אמנם ודאי זה דוחק גדול לדעת הרמב"ם כיון דהש"ס אינו רוצה לדמות לגמרי הך דצבור אחד לב' שבילין. א"כ לא הויא ליה למישבק הך דינא דב' ציבורים לדמותו לגמרי לב' שבילין ובשלמא לדעת הטור ניחא דהש"ס מייתי גוונא אחרינא לדמותה לב' שבילין וכ"ש הך גוונא דב' שבילין גופה ונרא' דאף להסוברים שם דיש לח' בין ב"א לזא"ז היינו דוקא התם דאם ספק נפל האיסור אזלינן לקולא ולכך כשבאו זא"ז כל אחד אית ביה ס' אם נפל או לא ואזלינן לקולא כדינו אבל הכא לדעת הרמב"ם דס"ל בס' נכנס ס' לא נכנס צריך בדיקה כ"ע מודו הכא דאף כשבאו זא"ז צריכים בדיקה דמכ"ש הכא דנפל לנו הספק במה שנכנס: אך לפ"ז להש"ע דס"ל בס' נכנס דלא כהרמב"ם שלא הביאו בפסקיו

א"כ הוי כשאר איסורין ואי ס"ל גם בשאר איסורין איכא חילוק בין ב"א בין בזא"ז א"כ לא הו"ל לגמ' למיסתם מלומר הך דינא דשוה לב' שבילין לגמרי כיון דדינא דגמ' אינם דומים להדדי אך לדעת הסוברים דס"ל כהרשב"א ז"ל דאף בזא"ז אסרינן ניחא וכן משמע מפסקיו בי"ד סי' קי"א וסי' ק"ץ ס"ק י"ז וסמ"ט וכ"כ בב"י שם סי' קי"א דהטור ז"ל ס"ל כרשב"א ז"ל ולע"ד נרא' דזה מוכרח מן הגמ' דבעי' גבי ב' ציבורין ב' בתים ולא סגי בבית אחד בדוק וכו' וכמש"ל:

אך באמת שקשה לס' הרשב"א הלזו מסוגיא דפ"ק דפסחים דצבור אחד של חמץ וב' בתים בדוקים היינו ב' שבילין וכו' ואין לומ' דס"ל כמ"ש התוס' דמיירי בלא ביטל ומשום דאוקמה אחזקתה דכ"ש דאמרינן כן באיסור דרבנן ואמאי אסר אף בזא"ז אלא ודאי ס"ל כיון דאיסור ניכר לפנינו ונפל אחד מהם ליכא חזקה ובאמת מדברי הט"ז י"ד סי' ק"ץ ס"ק י"ז משמע דס"ל כפי' התוס' דאוריית' וכ"כ הרב כאן וכבר השיגו שם הש"ך ז"ל ועוד קשה היכי אתי דינא דב' שבילין לדעתו ותי' הט"ז משום דס' בר"ה להקל וגרע מספיקא דרבנן לקולא בשאר איסורי אלא שהק' לזה מהא דאמרו בירוש' על הך מתני' דאכל אחר וכו' הך פלוגתא דב' שבילין וכו' והניחו בצ"ע ולע"ד נרא' אי מהא לא אירייא דהתם מיירי לענין תשלומין דבעי לשלומי מה שאכל ולכך אמרי' המוציא מחבירו עליו הראייה וכן הוא משנה ערוכה בפ' המניח דל"ו ע"ב ובר מן דין לק"מ דהתם מייתי ראייה מר' יוסי דאסר התם בזא"ז וא"כ כ"ש כאן דאסור ותי' דבזא"ז אף ר"י מתיר ובאמת דלאו מהתם ילפי' לה ובזה נמי ניחא לי מה שהק' הרש"ך שם סי"ט מהא דאמרו בכתובות וכו' דהתם נמי מייתי מכ"ש דאסר ר"י בב"א וכמו שפירש"י ז"ל וגם לפי' התוס' שם דמייתי מכ"ע דאסרי אף לגבי ס' בר"ה ותי' דהכא משום דמעיקרא הוי ס' וכו' אך הדבר הקשה הוא מסוגיין דמדמי צבור אחד של חמץ לב' שבילין ונ"ל דס"ל כרמב"ם דלאו לגמרי מדמה להו דאף בב"א א"צ בדיקה וכפי הטעמים כאמור לעיל יע"ש:

אמנם עדין קשה להטור ז"ל דס"ל כהרשב"א ז"ל א"כ איך כת' כאן לחלק בין בב"א לזא"ז ובאמת לדעת הב"ח ז"ל שם דלא ס"ל כהרשב"א ז"ל אלא דוקא בב' נפילות ניחא אך לדעת הט"ז שם דאין לחלק בכך קשה דהא אזיל ומודה לדינו של הרשב"א ואפשר דאף שהעתיק שם ס' הרשב"א מ"מ לא נקבע להלכה כמותו וכ"כ הש"ך סי"ט ולע"ד להביא ראייה לזה ממ"ש הרט"ז סי' ק"ץ סי"ז לחלק בין ההיא דחמץ להך דכתב וכו' משום נכנס או לא אזלינן לקולא לכך מקילין בזא"ז וכו' ואי ס"ל כהרשב"א ז"ל והא החם דאף בס' נפל האיסור אזלינן לקולא אפי"ה החמיר בב' קדרות אף בזא"ז אלא ודאי לא ס"ל כהרשב"א ז"ל וכמו שהעתיק בס"ד הך גמ' יעו"ש אך להב"י ז"ל שהביא שם מחלוקת

הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכת' דרבינו דכת' ואין חילוק וכו' הוא לאפוקי מהרמב"ן ז"ל משמע דאף בנפילה אחת דפליגי ביה אפ"ה ס"ל להטור כהרשב"א וכ"כ מהרש"ל ז"ל בפ' ג"ה בהדיא דהטור מתיר אף בנפילה אחת וכו' יע"ש בסי' ט' וא"כ קשה איך התיר כאן הפך דעת הרשב"א ז"ל וכבר כתבתי דהרשב"א ס"ל כהרמב"ם ז"ל ואפשר להטור ז"ל דהנך טעמים דהרמב"ם לא מהני אלא להקל בזא"ז ולא בב"א דאפ"ה מיחזי כי חוכא והיינו דימוי הגמרא דליהוי כב' שבילין לגמרי:

אמנם עדין קשה לס' הרשב"א מהא דאמרי' בפ"ז דתרומות מ"ו נפלה אחת מהן לתוך חולין אינה מדמעתן וכו' נפלה אחרת לתוך אחר אינה מדמעתן וכו' וכת' הר"ש שם דזהו כבבא קמייתא ר"ל דמיירי בזא"ז אבל בב"א ודאי שניהם אסורין ולדעת הרשב"א ז"ל דהיכי שייך יהו מותרין וכן להב"ח ז"ל בדעת הטו"ר דג"כ הכא מיירי בב' נפילות ונ"ל דמיירי דנאכל הראשונה קודם שנפל השנייה וכיון שכן תלינן דמה שנאכל הוא האיסור וכעין זה במשנה בפ"ה דטהרות מ"ג דב' שבילין והלך באחד מהן ועשה וכו' ונאכלו והלך בשני ועשה טהרות וכולי ולכאורה דמשם נר' ברור דינו של הרשב"א דקתני סיפא אם קיימות אלו ואלו תלויות וכת' הר"ש דאפילו בשנים כשבאו לישאל בב"א טמאים וחד אפי' בזא"ז כב"א דמי ע"כ וכן ראיתי להמ"ל ז"ל בסוף הל' א"ה שתלה דין זה במחלוקת הרמב"ן והרשב"א ז"ל ולכך הק' להרמב"ן ז"ל אמאי לא פליגי ר"י ור"י כאן כמו בסיפא אבל להרשב"א ניחא ולא תיקשי מב' שבילין וב' אנשים וכו' ע"כ ר"ל דוקא היכא דאיסור מכח חד ולכך אמרי' בזא"ז אסורים אבל אם הטהרות אינם אסורים כי אם בשני אדם הרי דטומאתו של זה אינה של זה ובכל חד וחד הוי ספיקא ולקולא וכן הוא מבואר בדבריו שם הלכה א' בד"ה שוב וכו' יעו"ש ומיתרצא בזה קושיית הרמ"ז שהק' להרשב"א מהך דב' שבילין אך לפ"ז הכא גבי בדיקת חמץ דחמור צבור אחד של חמץ יותר מב' צבורין וזה דלא כהב"ח ז"ל דכת' להפך גם הפך דברי הטור שכת' על הך דב' נפילות ואין חילוק וכו' וכת' הב"י ז"ל דהוא נלמד מדינו של הרשב"א ז"ל ולפי דברי הרב אין ראייה משם:

אשר ע"כ נלע"ד דהכא אינו ענין למחלוקת הרמב"ן והרשב"א ז"ל דכיון דעל כל פנים דעשה השני טהרות והוי הוא עכשיו בחזקת טמא א"כ כששנים קיימות ודאי טמאים דהרי אין בהם חזקה דאיתרע חזקתיה ועל ידו דהרי טמא לפניך אבל בשני אנשים דלא נודע לנו באחד מהם שהוחזק טמא לכך אזלינן בכל חד לקולא אמנם הכא גבי מחלוקתם דלא איירי אלא בנפילת איסור לתוך קדרה ותו לא הרי האחרת נשארה בחזקתה כמות שהיא ולכך בזא"ז תלינן לקולא לומר שזו היא שעומדת בחזקתה ולהרשב"א כיון דאוסר חברתה לא תלינן בהכי ומזה נרא' דאף הרמב"ן ז"ל מודה דהיכא דהיו ב' נפילות דלא

אזלינן בהו לקולא דהכא נמי לית ביה חזקה כיון שנפל בו דבר שהוא ס' איסור וכ"כ התוס' ביבמות דפ"ב וזהו מוכרח מדבעי לר"ל רבייה ולא דמי לב' שבילין דהתם איכא חזקת גברא וכמ"ש התוספות בריש נדה וכן מחלק הר"ש ז"ל בפ"ז דתרומות בין ב' שבילין להך דשתי קופות ומעתה אפי' להפוסקים דדחו שם ס' הב"ח ז"ל דאין לחלק בין נפילה אחת לשתי נפילות היינו דוקא לענין צירוף דאין סברא לחלק אבל הכא דעיקר טעמא דשבילין הוא משום דאזלינן בתר חזקה הכא דליכא חזקה לא אזלינן לקולא והשתא מדוקדק הש"ס לכ"ע דלא הביא הך דינא דב' צבורין וכו' ומעת' י"ל דמה שכת' הטור שם ואין חילוק וכו' משום דפוסק כר"ע דהא מיירי בב' נפילות אך אם הוא נפילה אחת מודה דאזיל לקולא כסב' הגמר' דחולין וכן הוא מדוקדק לשונו דרוצה ללמוד מב' שבילין ואפ"ה לא למד משם גוונא דב' שבילין ממש משום דאזיל ומודה דאסור כיון דלית ביה חזקה לא דמייא לשבילין והשתא יתיישב שפיר במה שחלק כאן הטור ז"ל בין בב"א לזא"ז דאי ס"ל כהרשב"א צריך לדחות כמש"ל והיא סברא ג' אך הב"י והב"ח ז"ל כת' שם דזה דלא כהרמב"ן ולא ידעתי מנין להם זה וצ"ע וזהו שלא כת' הטור סי' ק"ץ סמ"ט גבי ג' נשים שנמצא כתם ביניהם נטמאות אפילו זא"ז כמ"ש כאן סימן קי"א ואין חילוק וכו' וכן כתב הרשב"א הביאו הט"ז שם ע"ש:

עוד שם ונכנס אחריו ובדק ולא מצא וכו' כחכמי' דתלינן בעורב שאכלו ואף דהתם גבי טומאה דאורייתא ובדאוריי' לא תלינן וכמו שאמרו בפ"ק דפסחי' שאני הכא כיון דלא מצאו הוי ידים מוכיחות וכמו כן הכא דאף בלא ביטל תלי' שאכלו כ"כ התוס' ואע"פ שהככר גדול וכמ"ש התוס' דכולה שמעתא מיירי שהככר גדול כיון דלא מצאו אמרי' שחזר העכבר ואכל מה ששייר מיהו לפ"ז צ"ל דמיירי דיש בו שהייה קצת ולא נכנס אחריו מיד או שהבית גדול כ"כ שבשעה שהוא בודק זוית זו יש שם שהייה לאכילת העכבר בזוית אחרת ונראה שזה שהכריחו לרש"י ז"ל שפי' דמיירי בביטול ולכך כיון דמדרבנן הוא תלי' דנאכל אף שהוא גדול כיון דלא מצאו. ועוד נראה בדעת רש"י ז"ל דוקא התם כיון דהגיע לקרקע בתולה בודאי ידוע שאינו שם אבל הכא דאפשר שלא בדק יפה ולכך לא תלי' באכילה ומה גם דאם הוא קודם איסורו דבידו לבטל צריך לבטל אף לרבנן וזה נראה דעת הרמב"ם ז"ל דלא איתמר האי דינא אלא לענין בדיקה ולא לענין ביעו' ולכך כלל הך דינא עם הדיני' דלא נאמרו אלא לענין בדיקה:

ולעד"ן עוד הכרח להרמב"ם דהכא גבי עכב' חיישי' דגיררוהו לחורו ולכך כיון שהוא ברשותו עובר עליו ומה גם דאמרי' בפ"ק דפסחים נהי דשייורי משיירא מיגרר ודאי גיררום וכו' ואי אמרי' הכי לקולא כ"ש דאמרי' הכי לחומרא אך לענין בדיקה אין צרי'

לחזור ולבדוק דתו לא חיישי' שיוציאנו העכבר והא דאמרי' בר"פ ב"ש דאי תנא חיה מיאת מצנע וכו' פי' ולא עבר עליו דוקא התם דאפשר דאכלו ולכך לא עבר עליה במזיד וכן כתב הפר"ח ז"ל סי' תמ"ג יע"ש אבל הכא דמיירי שהככר גדול דודאי משייר הרי עובר עליו במזיד ועוד נרא' דה"פ דאי משיירא מיאת מצנע וכיון שכן יתן לבו לבטלו אבל בהמה דחזי ליה לא יתן לבו כיון דבידו לבערו וזמנין דלא אסיק אדעתי' ומשהה עד לאח' איסו' ועבר עליה: ואדרבה מהתם קשה לס' התוס' ז"ל דכת' דפליגי ר"מ ורבנן בביטול דהא אמרי' דאינו עובר כיון שאינו מצוי כמ"ש התוס' שם וכ"ש הכא דבדק ולא מצא וא"כ לר"מ למ"ל ביטול כלל ויש לומר דהכא איירי בככר גדול דלא אפשר דלא משיירה כמ"ש וטעמייהו דרבנן כיון דבדק ולא מצא תלינן וכו' ועוד יש ליישב דעת התוס' דוקא דמעיקרא הונח לפניו לאוכלו ולכך אמרינן דשמא לא שייר אבל הכא לר"מ לא תלי' כלל באכיל' דשמא אין כוונתו לאוכלו כי אם אח"ך ועדיין הוא מונח שם אך לרבנן דתלי' באכי' ה"נ תלינן שאכלו ומעתה אפש"ל דאף בככר קטן ס"ל לר"מ דבעי ביטול אך יש לדחות דוקא התם דאין עורב לפנינו אבל הכא דהעכבר הוא דהכניס החמץ לפנינו תלי' שאכלו שכן הוא דרכו אם לא שהוא גדול אבל קשה לתירוץ התוס' דמיירי בלא ביטל א"כ לאחר איסורו דאין יכול לבטל איך יעשה לר"מ:

אשר ע"כ נראה לומר דלר"מ דצריך לבדוק פעמים ושלש יפה עד שהוחזק שאין בו חמץ ודוקא התם משום דאין עורב לפנינו כמ"ש וכן כתב הב"ח ז"ל בשם מהרש"ל ז"ל לתרץ קושיית התוס' וכן היא סברת הרמב"ם ז"ל וכן ס' רש"י ז"ל גם הר"ן ז"ל הכי ס"ל דלדידיה לא שייך תירוץ התוס' כמ"ש הפר"ח ז"ל אלא שלפ"ז קשה מאי דקאמר פלוגתא וכו' דהא אף לרבנן דמקילין התם דוקא בבדיקה אחרת דמגיע לקרקע בתולה אבל הכא אין צריך בדיקה כלל משום דהוא מדרבנן וא"כ לר"מ מנ"ל להחמיר והיינו שכתב רש"י הכא ליכא פלוגתא וכו' ואפשר ליישב דעת הרמב"ם דהוא בהררגות דרבנן דמקילין התם ע"י בדיקה אחרת הכא בדרבנן לא מצרכי בדיקה כלל אך לר"מ דלא מהני התם בדיקה הכא בדרבנן מהנייא אבל ודאי צריך בדיקה דלא תלי' שאכלו עד שיבדו' יפה כעין דאוריי' ועוד נר' דהרמב"ם יפרש דהך פלוגתא דר"מ ורבנן הוא כמי בדרבנן וכגון שהוא בר"ה ואפ"ה החמירו בו כיון שהוא ספק לכל ודמי לשדה שאבד בה קבר דאף שהוא בר"ה החמירו מה"ט וכ"כ הר"ש בפי"ח מאהלות מ"ג יע"ש ובהכי רהטא סוגיא דגמ' בנדה דס"א דקאמ' למ"ל למתני למה הדבר דומה ולא קאמר קושיא דהכחשה דהיכי מצי למתני וכו' דהתם דאורייתא והכא כתמים דרבנן יע"ש ועיין מ"ש בסמוך בס"ד והשתא אתי הש"ס כפשטיה דמיירי אף בביטול לדעת הרמב"ם אבל בלא ביטול צריך לחזור

ולבדוק לר"מ אך היינו דוקא בככר גדול אבל בככר קטן כיון דבדק ולא מצא תלינן שאכלו וכן כתב ריא"ז הובא בשה"ג יעויין שם ואף דהתם לרבנן לא סגי עד שיבדוק משום דאין עורב לפנינו כמש"ל:

עוד שם או שבדק קצת ומצ' וכו' הוא כר' דאמר זהו שאבד זהו שנמצא כ"כ המ"מ ז"ל ומשמ' אף דלא ביטל וכן פסק הרב המאור והכריח זה מדין הניח עשר ומצא תשע דס"ל כר' וכו' וכ"כ הפר"ח ז"ל וכנראה דנעל' ממנו מדלא הזכירו וכן ס' הראב"ד ז"ל אך הטור סבי"ל דוקא בביטול אבל אם לא ביטל צריך לבדוק כל הבית וכתב הב"י דפס' כרשב"ג ונ"ל דס"ל דהא דאמרי' הלכ' כרשב"ג במשנתינו לאו דוקא דה"ה אף בברייתי' ולכך אף דאמרי' דחכמים נמי ס"ל כר' וכמ"ש הרב המאור ז"ל מ"מ כיון דהא קי"ל דהל' כרשב"ג אף לגבי רבים שפיר פסקי' כוותיה אך הר"ב המאור ז"ל ס"ל דזהו דוקא במשנה אבל בברייי' לא פסקי' כוותיה אלא לגבי יחיד ולאו לגבי רבים והיינו שהוצרך לומר דחכמים כר' משום דס"ל דה' כרשב"ג אף בברייתא ואף דקי"ל דה' כר' מחבירו לא איתמ' לגבי רשב"ג כמו דלא איתמר לגבי ר"י:

אך קשה דהא פסק הטור בסי' תל"ג כרבנן דפליגי ארשב"ג וכת' הב"ח שם דס"ל הלכ' כרשב"ג דוקא במשנה ולא בברייתא הפך מזה וצ"ל דהתם דוקא לגבי רבים דהכי משמע דבריו שם אבל לגבי יחיד פסקי' אף בברייי' ומעתה קושיית הפר"ח ז"ל עדיין במקומ' דהכא נמי לגבי רבים דחכמים הכי ס"ל: ולע"ד נראה דלק"מ דהטור ז"ל מפרש דהך הניח עשר מיירי בביטול ולכך כ"ע מודו דתלינן דזהו שנאבד וכמ"ש כאן אבל הרב המאור ז"ל ס"ל דאף בלא ביטל קאמר ולכך צ"ל דס"ל כר' יע"ש והרמב"ם ז"ל משמע כדברי הטור דוקא בביטול מדכלל הדינים יחד כמ"ש הפר"ח ז"ל אלא שהוא ז"ל כת' משום דעכ"פ צריך לבטל מדרבנן ולפי מ"ש אין צריך לזה והיינו דלא הביא הך דינא דר' בפ"ט מה' ט"מ וסתם הדברים דמשמע לאסור אפי' מצא אח"ך וקצת נראה להביא ראיה דפס' כרשב"ג מהא דכת' בפ"ג מה' א"מ ה' י"ב דכל האסורין לגבי מזבח אסורין בכ"ש והתם קאי דמנה האסורין למזבח ובכללם בע"מ דמשמע דעליה נמי קאי והיכי שייך ביה תערובת כיון שנזכר שהוא בעל מום והש"ס בבכורות דף כ"ה ע"ב מכח קושייא זו העמידה בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן או בפלוגתא דר' ורשב"ג ולומ' דכונת רבינו בפלוגתא דר"מ ורבנן זה לא שייך דבהדיא פסק כרבנן בפ"ט מה' ט"מ וצ"ל כלישנא בתרא דפליגי בפלוגתא דר' ורשב"ג ופסק כת"ק דאתי כרשב"ג ומעתה י"ל דה"נ כונת הטור דפסק כרשב"ג משום דאתי כת"ק דלישנא בתרא ואין צריכין נמי לחלק בין יחיד לרבים כמש"ל ועיין לה' כ"מ בפ"ג מה' בכורות הי"ג יע"ש וכ"כ ריא"ז דגבי בדיקה אמרי' זהו שנאבד ולא גבי ביטול

דהוא מדאורייתא והיינו דפסק כרשב"ג אך מדברי ה"ה משמע דאף בלא ביטול קאמר וכבר כתבתי דמשמע מהרמב"ם דפסק כרשב"ג אמנם לפי מש"ל משם הר"ש דהך דשדה שאבד בו קבר אף בר"ה קאמר אתי שפיר דר' ורשב"ג לא מיירו אלא בר"ה ולכך קאמר ר' זהו שנאבד משום דבדרבנן תלינן שאני אומר אבל אם הוא דאוריית' איך תלינן שאני אומר והיינו שכת' ה"ה כר' משום דהרמב"ם מפרש דסוגיא כולה לענין בדיקה וכמ"ש ה"ה לעיל והשתא ניחא טפי מאי דפ' הטור בלא ביטל דצריך בדיקה הוא אפילו כר' דע"כ לא קאמר אלא בדרבנן דלעולם דאין הלכה כרשב"ג בברייתא אך מסוגיא דבכורות שכתבתי משמע דפליגי אף בדאוריית' ואפש' משום דכיון דהוא מעורב לא הוי אלא מדרבנן דמן התורה אף דחשיבי בטל ברוב וכ"כ הרשב"א בת"ה והביאו המ"ל ז"ל בה' מעילה וזהו דלא הביא הך דינא הרמב"ם בה' ט"מ דסמך אמאי דפס' בכ"מ דבדרבנן תלינן להקל אבל לפ"ז צ"ל דהרמב"ם בפ"ג מה' א"מ לא קאי אבעל מום ובהכי מיתרצא קושית הכ"מ בה' בכורות דלכך פסק כאוקמתא דרבא משום דאתי ת"ק כהילכתא אך לאוקמתות דר"י לא אתי כהילכתא כאמור:

סימן תמ

סעיף א:

גוי שהפקיד חמצו וכו' זהו לשון הרמב"ם ז"ל וצ"ל דמיירי בקנין דאי לא"ה לא מיחייב דאין שמירה לגוי וכמו שפסק בח"מ סי' ש"א ס"ד וכת' הרמב"ם בפ"ב מה' שכירות והרי"ף בפ' הזהב ומהתימא מה' ש"ך סי' קכ"ג ס"א שכת' דאין הגוי קונה בחליפין מדהשמיטו הפוסקי' מלומר דמהני קנין וכו' יע"ש הן אמת מלשון הגמ' אין להוכיח כלום דאפש' לומר הא דקבל אחריות ר"ל דאמר לו הנח לפני ומחייב בפשיעה כדין שמירת הגוי דלא קביל דאמ' ליה הנה בית לפניך וכן מוכח לפ' הגמ' לפרש"י לפי דעת הר"ן אך זהו דוקא לשיטת הרמב"ם דפסק התם דחייב בפשיעה אך לס' הטור והרא"ש דס"ל דפטור אף מפשיעה ופסקו מור"ם שם בהג"ה לא יתכן לפ' הגמ' כ"א בקנין ולפי מ"ש לדעת הרמב"ם אינו מוכרח ושוב ראיתי להר' אורים ותו' שנדפס מחדש סס"י קע"א שתפס עליו מלשון הגמ' וכתב דמזה יליף הרמב"ם דאם הגוי היה אלם עובר דמדינא אין במציאות דתחייב אחריות לגוי וכו' ע"ש דמלשון הגמרא א"ל כמ"ש מעתה מ"ש הפר"ח דהרמב"ם יצא לו האי דינא מהא דאמרו לחלק בין קביל אחריות או לא אינו נר' דהא הרמב"ם הוא דס"ל דחייב בפשיעה ואפשר ליישב דא"כ למ"ל למימ' קביל אחריו' דאינו מוזכר בברייתא' לימא הא דקבלו בפקדון הא דלא קבלו בפקדון ור"ל אפי' בסתם והכי דייק לשון הברייתא דקאמר יכול קביל פקדונות וכו' אלא ודאי בא לומר שיקבל אחריו'

בפי' והיינו דגנב' ואבידה' דאי אחריות דפשיעה אפי' בסתם אך להרא"ש ודאי דס"ל דמן הסתם פטור אפי' מפשיע' אין לדייק כלל מהכא דבעי' שיקבל גנבה ואבדה דהא ודאי בעי' שיקבל בפי' גם אחריות דפשיעה לכך הוצרך לדיוקי מהא דר"נ וכו' ועיין להמ"ק:
והנה ראיתי להר' מחנה אפרים ז"ל דס"ב ע"א שעמד בזה איך יתחייב ישראל בגנבה ואבידה כיון דאין בו דין שמירה ותירץ משם הריטב"א ז"ל דכיון דנתן המעות של השכירות הוי קנין להתחייב במה שהתנה ע"כ ובהכי נמי ניחא מה שהק' הר"ב אורים ותומים בסי' הנז' מהך דגבי הקדש וכו' יע"ש אמנם דזה לא יתיישב כ"א לפי שיטת הרמב"ם ורש"י דס"ל דגוי קונה בין בכסף בין במשיכה אך לדעת הטור והרא"ש ור"ת דס"ל דאינו קונה כ"א במשיכה לא יתכן פי' זה וכמבואר בדברי הר"ב ז"ל דנ"א ע"ב ועיין עוד בדברי הרב ד"ן ע"א ואף דחזינן דגוי קונה ומקני בכסף אינו אלא מנהג בעלמא לא שיהא קר קניינו כמ"ש הרב שם והן לא יהיה כ"א מתקנת חכמים מ"מ כיון דהכא אמרי' דעובר דאורייתא בעי' שיהא קנייני דאוריית' ואף למה שכת' התוספות בפסחים דל"ח בד"ה אבל לחד צד דכיון דאסור מדרבנן חל עליו איסור דאוריית' לא דמי להכא כלל דשאני הכא דכתי' לך דמיניה הוא דמרבי' אחריות דבעי' דבר הקנוי לך דאורייי' וכן ראיתי להר' גופיה די"א שכת' כעין זה יעו"ש:
והנה מתוך דבריו משמע דס"ל דלא מהני בגוי ק"ס דהא כת' שם דבקנין מהני להתחייב בגנבה ואבידה וא"כ מאי קשה ליה בתר הכי אלא ודאי גבי גוי לא מהני ק"ס אך מדבריו ד"ן ע"ד משמע דאזיל ומודה לדינו של ר"ת דמהני ק"ס בגוי וצ"ל דמק' בכאן להחולקים על ר"ת דס"ל דלא מהני קנין לגוי והוצרך לתרץ דקנה במעות ולכך לא הק' שם למ"ד דבעי משיכה דזהו דוקא לר"ת ולדידיה לק"מ דאיהו דס"ל דמהני ק"ס בגוי:
והנה להאי סברא דהרמב"ם ז"ל הכריח הפר"ח ז"ל מהא דאמרי' גבי מעשה דיוחנן חקוקאה דאמרו שם לס"ד אף שהן אבודין לא יגע בהן והיינו משום דאינו עובר עליו כיון דלא היו באחריות גנבה ואבידה ע"כ ולא ידעתי איך נחה דעתו בזה דעדין קשה לשיטת הרמב"ם דעובר עליו המפקיד מחויוב הוא למוכרו כדי שלא יעבור המפקיד דשמא לא ביטל אותו וכן הכריח הרב גופיה לקמן בסי' תמ"ג ס"ב ויותר נפלאתי על מ"ש שם דאחר שהעלה דאין מחוייב לבערו כיון דאין אחד משניה' עובר כת' דמזה הטעם השמיטוהו הרי"ף והרמב"ם ולא הביאוהו כ"א לגבי השבת אבידה והוא תמוה דהא הרמב"ם הוא מכת הסוברים דהמפקיד עובר גם למ"ש הרב כאן משם הר"ן ז"ל דאף דלא עבר מחייב לבעורי מדרבנן גם שם נמי מחייב לבערו דהא ודאי לא שוי מידי דלאחר הפסח אסור כמ"ש הר"ן ז"ל:

ובעיקר הקושייא לא קשה דא"ה צריך להניחו עד אחר איסורו ולשורפו וכ"כ המ"ק וכן ראיתי להמ"א ז"ל בה' מ"א דנ"ה ע"א שדחה כן יע"ש אבל מ"ש עוד דאין חייב הנפקד לבערו משום דכיון דנאסר או לא שוי מדי ואינו באחריותו וכו' אחר המחילה אינו נרא' דכיון דקודם איסורו אם נגנב חייב קים ליה מההיא שעתא ברשותיה להתחייב. עליו אח"כ ועוד דא"כ לא שייך נפקד לעבור בב"י אף באחריות וזה אינו דע"כ לא פליגי הגאונים והרא"ש שהביא הטור דבריהם אלא דוקא גבי מפקיד אבל גבי נפקד מודו דעובר וכן איתא בהדיא בפ' שור שנגח דמ"ה דלא פליגי תנאי התם אלא דאיתיה בעיניה אבל אי לא"ה כ"ע מודו דחייב לשלם ואף דנאסר בהנאה ושוב ראיתי דהרב עצמו תבריה לגזיזיה שם דס"ח:

גם מ"ש שם להוכיח כס' הרמב"ם ז"ל דכיון דנתנה במקום דראוי לשמירה שוב אין עליו שמירה משא"כ בשו"ש וכמ"ש הטור וכו' לע"ד אינו נר' דהתם דוקא לענין אם נגנב בעודו שם במקום המשומר יש חלוק בינו לש"ש דאף אם נגנב בעודו שם חייב אבל אה"נ יש עליו דין שמירה שישמור הדלת מלפתוח דהוי פשיעה אם נגנב בעודו פתוח וברור: ואולם כבר כתבתי דעת הרמב"ם דיצא לו דין זה מהא דקאמ' דקבל אחריות וכו' וכמ"ש הפר"ח וכן משמע עוד מהא דאמרי' בפ' חלק דקי"ב אהא דאמ' רב חסדא פקדונות של עיר אחרת מותרין קאמר הב"ע דקיבל עליו אחריות כדידיה דמי ואי אחריות דפשיעה חשוב כדידיה מאי קאמר הב"ע דקיבל אפילו לא קיבל מיחייב באחריות פשיעה כיון דמופקד אצלו וה"נ קתני בברייתא הפקידו אצלו זקוק לבער והיינו משום דסתם פקדון הוא באחריות פשיעה אלא ודאי אף דבסתם יש בו אחריות פשיעה מ"מ לא חשיב כדידיה לעבור עליו עד שיהא באחריות גנבה ואע"ג דהתם אמרינן אף שהוא באחריות גנבה לא חשיב כדידיהו ומותרין דוקא התם דאימעיט משללה ולא שלל חברתה וכמ"ש הרמב"ם בה' עכו"ם אבל הכא אתא לא ימצא וריבה והא דפסק הרמב"ם בפ"ה מה' י"ט די"ג דפירות המופקדין כרגלי הנפקד אף שלא באחריות גנבה דוקא הכא משום דכתי' לך דמשמ' דוקא שלך ולכך כי אתא ריבוייא לא מוקמי' ליה אלא לאחריות גנבה דדמי ללך יע"ש:

ומ"ש בהג"ה ואפי' חזר והפקידו ביד גוי אחר כ"כ ריא"ז ז"ל הביאו הש"ג ז"ל והיינו דקבלו לרשותו באחריות ומההיא שעתא הוא דידיה ומחייב לבערו ולכך כי חזר והפקידו הוי חמצו של ישראל אצל גוי דמחייב עליו ולא דמי לדין ר"ת ז"ל דהתם לא קבלו לרשותו כלל דמתחלה ייחד לו בית ולכך אינו מצוי קרינן ליה ואף לפי מ"ש הר"ב המאור ז"ל בפ' כ"ש בהך שמעתא דב"ח למפרע וכו' וז"ל א"נ במייחד לו בית כל ימי הפסח דמשמע אף

דקבלו לרשותו מותר דוקא התם דהחזיר לרשות הגוי בעל החמץ והיינו דכיון דברשות בעליו לא ניחא ליה בעליו דמהני אחריות שלו להבעיר ממונו וכן פסק המ"א ועוד דכיון דהחזירו לבעליו הוי כמו שלא קבלו כלל לא כן אם הפקידו אצל גוי אחר אבל מדברי הפר"ח ז"ל דהא בהא תלייא ולכך כתב דוקא לא אתי כי אם להרמב"ם אבל לר"ת אם הפקידו אצל אחר מותר ע"כ:

ולע"ד אחר המחילה דבריו לא האירו כלל דמ"ש דהרמב"ם הוא דס"ל הכי הוא משום דפסק דמפקיד אצל גוי עובר וממילא משמע דאף אם קיבל אחריות על חמצו של נכרי ברשותו של נכרי עובר וכמ"ש הר"ב עצמו לעיל מזה וזה אינו מוכרח דוקא התם משום דהוא גופיה בעל החמץ ולכך לא מהני הא דאיתיה ברשות הגוי אבל הכא דלא ליחייב עליו מצד אחריות משו' דקי"ל דלאו כממון דמי אלא משום דכתי' לא ימצא וכיון דאינו מצוי אצלו מותר ולא ידעתי דמה יענה לס' הרא"ש דס"ל כהרמב"ם ז"ל דהמפקיד עובר וגם ס"ל כר"ת דאם קבל על חמצו של כותי ברשותו מותר גם למ"ש דלדעת ר"ת אף אם הפקידו אצל גוי אחר מותר לא ידעתי איך נעלם מעיניו דברי ריא"ז ז"ל גופיה הביאו הש"ג דכתב האי סברא דר"ת וההוא אמר האי דינא דרמ"א זל אלא מוכרח לומ' דאיכא חילוק וכמ"ש ומה גם דהרב גופיה בסוף הסי' נסתפק בזה דאם הגוי הב' קיבל אחריות וכו' ולפי מ"ש כאן דלדעת ר"ת דהיא הנכונה מותר אין לספק כלל:

וראיתי לה' מחנה אפרים ז"ל בסי' הנז' דגם הוא דחה סברת הפר"ח שייחס דעת רש"י ז"ל להרמב"ם ז"ל והוא מהס' שכתבתי אבל לא זכר שהיא דעת הרא"ש ז"ל אך מ"ש שם דמותר להניחו אצל גוי אחר ולמד כן מס' דר"ת וכס' הפר"ח ז"ל הוא תמוה ועיין עוד בשו"ת הרב פנים מאירות ח"ב סי' מ"ג יע"ש:

כתב הרדב"ז ז"ל ח"א במחודשות סי' תק"ב וז"ל וא"ת כיון דטעמא הוי משום חומרא אמאי עובר עליו וי"ל דקבלת אחריות אינו מוציא אותו מרשות בעלים ומש"ה חמצו של ישראל ברשות גוי עובר עליו אבל של גוי ברשות ישראל אע"ג דעדין לא יצא מרשותו כיון דקבל עליו אחריותו החמירו עליו שיהיה זקוק לבער עכ"ל ולע"ד הוא תמוה והוא הפך גמ' ערוכה בפ"ק דפסחים דשם נאמר דאף בקבל אחריות על חמצו של גוי הוא עובר וקאמר בגמ' דלא מבעיא למ"ד כממון דמי דעובר אלא אפי' למ"ד לאו כממון דמי הכא שאני דכתי' לא ימצא פי' לא ימצא לך דהיינו שיהיה ברשותך לעשות בו כחפצך וכיון דקיבלו באחריות הרי זה מצוי אצלו דהא ברשותו הוא וכ"כ התוס' ז"ל בפסחים דף ל"א ע"ב בד"ה שקונה משכון דעובר עליו כיון שקבל אחריות יע"ש ומעתה אי חמצו של ישראל ברשות גוי נמי עובר דהא ברשותו הוא אף דהגוי קבלו באחריות אי בעי

הישראל ליקחו ממנו לעשות בו כחפצו הרשות בידו ולכך מיקרי ברשותו ואני תמה על הרא"ש ז"ל שלא כת' האי סברא בפ"ק דפסחים ואף להגאונים ז"ל דס"ל דחמצו של ישראל ברשות גוי פטור היינו כיון דאינו ברשותו אין כוחו עליו מיקרי אבל בחמצו של גוי אצלו דכוחו עליו וברשותו פשיטא דעובר וצ"ע:

וכתב עוד וכיון דהר"י והרא"ש ז"ל דבתראי נינהו ס"ל דעובר הכי נקטינן ותמהני דהא הרב גופיה סי' ר"מ פסק להיפך וכת' וז"ל דהא קי"ל דחמצו של ישראל המופקד אצל הגוי מדרבנן הוא דצריך ביעור אבל מן התורה אינו עובר עליו כיון שאינו ברשותו וצ"ע:

סעיף ב' ואם אינו חייב באחריותו אינו חייב לבערו כן הוא לשון הרמב"ם והא דלא הביא דין יחד לו בית כתב הב"ח ז"ל דס"ל כפרש"י ז"ל וכולי ומזה מוכרח דס"ל כשיטת רש"י ז"ל דבקבל סתם חייב אף שאינו מבואר בדבריהם וכו' יע"ש והנה להאי שיטה שכת' הרב בפרש"י וכן היא שיטת הר"ן ז"ל מוכרח לומ' דס"ל לרש"י דאף דאין בגוי דין שמירה ה"ד לענין גנבה ואבידה אבל לענין פשיעה חייב וכן היא שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' שכירות ובהכי ניחא מאי דכת' הר"ן ז"ל הביאו הר"ב במקובצ' למציעא דק"ד גבי ר"מ דורש לשו' הדיוטות דש"ח אינו בפשיעה שכן כת' ואפילו לדברי האומרים דש"ח חייב בפשיעה וכו' משמע דלדידיה לא ס"ל וצ"ל דהכא קאמ' ליישב פרש"י ז"ל ואיהו מצי' למימר דהכי ס"ל כשיטת הרמב"ם ז"ל וה"נ כונת הרב"י שכת' ולדעת הר"ן וכו' הא דקאמר וקיבל אחריות לאו דוקא הוא קאי על פרש"י דכן נמי כת' בפי' הגמ' כלשון הטור אבל ודאי הטור ז"ל לא מצי סבר הכי דבהדיא פסק בח"מ סי' ס"ו וסי' ש"א דפטו' אף מפשיעה ועיין לה' מח"א דס"א ע"ב ומעתה לדעת הב"ח ז"ל הש"ע דלא הביא דין זה לא שייך לומר דאזיל בתר הרמב"ם דמפ' כפרש"י ז"ל וכו' דהא איהו ס"ל דאינו חייב אף בפשיעה גם מ"ש דהרמב"ם הכי ס"ל דהפקיד סתם חייב זה לא יתכן דהא כת' בהדיא דבעינן שיקבל עליו אחריות גנבה ואבידה ועיין בל"מ ז"ל וראיתי לה' שה"ג שכת' דהרי"ף והרמב"ם ס"ל כרש"י ואפשר דס"ל דייחד בלא אחריות מיירי ולאו דיקא ייחד וכמו שהביאו התוס' מדברי רש"י ז"ל אך עדין קשה מה שהק' התוס' ומ"מ סבירא להו כרש"י וכן דעת הרשב"א ז"ל ולע"ד נר' לומ' דהרמב"ם ז"ל יפרש כפי' התוספות דמיירי אף באחריות אך זהו דוקא אליבא דרב אשי אבל לרב פפא דמפ' הך קרא אריש קאי לית ליה האי דינא דייחד וכו' כיון דשכירות לא קניא ולית ליה כמ"ש התוס' דמסברא ידעי' לה דהא ס"ד דמק' אף בקרא דלא ימצא לא מהני כיון דשכירות לא קניא לכך נ"ל דר"פ יפרש הברייתא בשלא קבל אחריות ואיצטרי' ייחד לו בית לומ' דאין זקוק לבער אף מדרבנן דחיישי' שיב' לאוכלו דכיון דייחד לו בית הוי היכר ולא יבא לאוכלו והשתא רב

יהודא דקאמר עושה לו מחיצה בא לומר לאו דוקא ייחד לו בית אלא אם עשה לו מחיצה סגי והשתא פסק רבינו כרב פפא משום דסוגיא בעלמא כוותיה דאמרו שם לעיל הניחא למ"ד וכו' אלא למ"ד כממון לא ימצא למ"ל ולדעת ר"א מאי קושייא לימא דאיצטריך להכי להתיר בייחד לו בית אלא ודאי משמע ליה דאדרבה לא ימצא הוא לאיסו' ולא להתיר והיינו כר"פ ולכך הרמב"ם ז"ל לא הביא הך דייחד להלכה כיון דהביא דינא דרב יהודה דסגי במחיצה כנ"ל ודו"ק:

וכתב הרב"י ז"ל דהא דכת' הטור וכן פרש"י הנה בית לפניך הנח במקום שתרצה ולא פי' קרן זוית משום דפשיטא הוא דשרי ומאי אתא לאשמעי' ע"כ נ"ל דקאי לפרש"י ז"ל ור"ל כיון דבלא אחריות הוא וכשייחד לו קרן זוית הרי לא קבל עליו שמירה כלל וא"כ אמאי איצטרי' קרא להכי ומאי אתא לאשמעי' וכן הוא בהדיא בפ' משילין ד"מ ע"א דקאמר התם דכיון דייחד לו קרן זוית הרי לא קבל עליו נטירותא וכיון דאף בעלמא הדין כך מאי קאמר שאני הכא דכתי' לא ימצא לכך כת' דמיירי באומר לו הנה הבית לפניך ורבותא הוא דא"ה הוי ייחד כה"ג וכ"כ הב"ח ומעתה תמיהא לי על הרב ז"ל שהבין מדברי הב"י דקאי אף באחריות וז"א אלא עיקר כמ"ש ועיין לה' מח"א דכ"ג ע"א מה שהק' על הר"ן ז"ל ולפי מ"ש לק"מ ולזה נתכוון הב"י ז"ל:

וכתב בב"ח ז"ל בשם מהרי"ל וכו' וכיצד יעשה וכו' ואז אם נאבד או נפסד הוי של גוי וכולי ופי' הרב ז"ל דס"ל כר"ת וכו' ואינו מובן דא"כ אמאי הוי של גוי כשנאכל כיון דקבל עליו אחריות גם מ"ש דקאי אהיכא שלא קיבל אחריות הוא דחוק וגם מוכרח לומר דס"ל כשיטת רש"י ז"ל לומ' דבסתם חייב בפשיעה וזה אינו מוסכם מהפוסקי' כמש"ל ויותר תמיהא לי על הרב ז"ל דפסק כשיטת רש"י ז"ל דאית ליה אף בסתם חייב בפשיעה והוא גופיה בח"מ סי' ס"ו וסי' צ"ו כהרי"ף ז"ל וכהרא"ש ז"ל דפטור אף מפשיעה וצ"ע:

ופירוש מהרי"ל ז"ל נ"ל כפשוטו דקאי אגוי אלם דהוא כופה אותו להיות משומר אצלו כיצד יעשה יראה לו חדר ויאמר לו שישימנו לשם להראות לו דאף אם נאבד אין עליו כלום והוי כאלו התנה עמו דאם נאבד על הגוי כה"ג מותר דהא ההיא שעתא נתרצה הגוי לומר שאינו כופה אותו לשלם: עוד שם וצריך לעשות מחיצה י"ט כדפרש"י דאף דלא קבל אחריות בעי מחיצה משום היכר אבל המ"מ ז"ל כתב בשם הרמב"ן ז"ל דהא דבעי מחיצה דוקא היכא דקיבל אבל אם לא קיבל לא בעי מחיצה ולא שום היכר יע"ש ונ"ל דטעמו כיון דשל גוי הוא ובלא אחריות הוא בדיל מיניה והוי כהקדש אבל אם הוא באחריות הוי שלו ולא בדיל מיניה ובהכי ל"ק מה שהק' הפר"ח ז"ל אך דעת הרא"ש ור"ת אין בו הכרע דאפשר דס"ל כפרש"י מדלא פי' כלום ואפש' דכיון דרב הונא קאי

אברייתי' דייחד סתמו כפרושו דמיירי בקיבל אמנם מדברי הטור ז"ל יראה בהדיא דאף להרא"ש ור"ת אף בלא קיבל אחריות בעי מחיצה י"ט דהא אית ליה כסברתם דבייחד סגי ופסק הך דמחיצה אף בלא קיבל ונראה לי דהכריחו דא"ה אמאי קאמר רבא ואם של הקדש וכולי ליפלוג בדידיה אבל בלא אחריות אין צריך והוה ידעינן הקדש מכ"ש אלא ודאי אף בלא אחריות צריך מחיצה וה"ט דוקא הקדש דקאי עליה באיסור ולכך בדיל מיניה אבל בלא אחריות בחמצו של גוי כיון דליכא איסור לא בדיל מיניה וכן העלה הב"ח ז"ל בדע' הרא"ש ור"ת יע"ש דלא מטעמא דילן אבל מה שנתברר מדבריו דלדעת הרמב"ן ז"ל בעי' מחיצה עשרה דאורייתא אינו נראה מדבריו כך אלא דאף בלא מחיצה כיון דאתני דליהוי הך מקום החמץ רשות הגוי מהני וכ"כ ז"ל גבי דורון של נכרי וזהו דלא קתני בבריי' אלא ייחד וכ"כ הל"מ ז"ל אך מה שנראה מדבריו שכת' דעת הרא"ש וכו' דבלא קיבל לא בעי מחיצה הוא הפך דברי הטור ז"ל כמ"ש:

ואולם עדין קשה בדברי הטור שכת' ברמזים שלו ושל נכרי המופקד אצלו עושה לו מחיצה וסתם פקדון הוא ש"ח והוא ז"ל פסק דאף בש"ח מקרי באחריות משמע דבעי אחריות כן הק' הק"נ ז"ל ולע"ד לק"מ דהא דאמרי' סתם פקדון ש"ח דוקא בישראל אבל בגוי אם מסתמא לא הוי ש"ח כלל ואינו חייב אף בפשיעה וכמ"ש הטור סי' ש"א וא"כ מוכרח הוא מאי דפסק הטור דאף אם הוי ש"ח חייב הוא מיירי בקיבל בפי' ועל פי התנאים שכתבנו לעיל ומעתה מ"ש הרח"ש ז"ל מכאן ראייה דש"ח חייב לבער דסתם פקדון ש"ח הוא הדבר קשה לע"ד דודאי הוא דמיירי בקבל בפי' וכמ"ש וא"כ אין ראייה מזה כלל ואין לומ' דאף דעכשיו לא מיחייב מידי לגוי כיון דבדין ישראל מהני הך קבלה שיהא חייב עם ישראל חבירו שלו קרינן דזה לא ניתן ליאמר כלל וע"כ נ"ל לדחוק בכונת הרא"ש דלכך לא קתני ברייתא הך קבלת הישראל לגוי משום דהוא בסתם פקדון דעלמא ודו"ק:

כתב הב"ח ז"ל בחמץ של גוי כיון דאין עובר עליהן לא איצטרי' לאזהורי מעכבר ע"כ ונר' דהיינו דוקא בלא קבל אחריות אבל בקבל אחריות וייחד בית ודאי חיישי' לעכבר דיביאנו לרשותו ויעבור עליו אך נ"ל דלא חיישי' כ"א כשיטול עכבר בפניו והכא כיון דעשה לו מחיצה לא אפש' שיטול לפניו ועיין בסי' תל"ד ס"א:

סעיף ד' ישראל שהפקיד חמצו וכו' היא ס' הרא"ש ור"י בפ"ק דפסחים אבל שאר גאונים סוברים שאין המפקיד עובר עליו כיון שאינו ברשותו וכן היא ס' הרמב"ן בפי' התורה הביאו ה"ה ז"ל ופשוט הוא דמאי דכתבו וקבל הנפקד אחריות הוא קאי לחייב הנפקד אבל לפיטור המפקיד אף דלא קבל הנפקד אחריות פטור וכן הוא בהדיא במכלתא

דמיירי דאף שאין בו אחריות דומיא דרישא דבחדא מחתא נינהו והכי משמע עוד מדקאמר יצא של ישראל ברשות גוי שהוא שלו ואינו ברשותו דמשמ' דעיקר כיון שאינו ברשותו וכן הוא בהדיא בהרא"ש שכת' וז"ל יש מן הגאונים וכו' וקיבל עליו הנפקד אחריות אין המפקיר עובד עליו דמשמע דהדבר תלוי בקבלת אחריות והוא תמוה ולכאורה נראה דס"ל להטור ז"ל דמאי דקאמר כיון שאינו ברשותו וכו' לאו היינו רשותו ממש דא"כ אמאי קאמר וקיבל הנפקד אחריות דאין ענין לו ורבותא הו"ל לומ' דאף שאין באחריות פטור וכו' אלא ודאי ז"א דהיינו דקאמר כיון שאינו ברשותו ר"ל דאין רשותו וכוחו עליו שיהא מצוי בידך לכל חפציך וכיון דכח אחר עליו איתרע ליה כח בעליו ממנו אך נרא' דזהו דוקא אם הוא מונח אצל הנפקד אבל אם הוא גבי המפקיד אלא שהוא באחריות על אחר חייב המפקיד והיינו כיון דהוא ברשותו והוא שלו אין בו כח יותר ממנו ודלא כהפר"ח ז"ל וזהו שהוצרך לומר ישראל שהפקיד חמצו ולא סגי ליה באחריו' ואין להק' דממ"נ מי הוא גור' החיוב דעיקר החיוב מן התור' הוא למי שיש לו כח בו וביארו לנו חכמים מי ההוא יקרא הכח בידו אבל לפי שיטה זו אם הפקידו בלא אחריות מיחייב המפקיד וזהו היפך המכילתא וכמש"ל ונ"ל עיקר בדברי הטור שמ"ש כיון שהנפקד קבל עליו אחריות לאו בדוקייא אלא ר"ל כיון שקבל הנפקד אחריות וחייב הנפקד עליו הרי אינו ברשות המפקיד ולכך אינו עובר עליו:

ובהכי ניחא לי מה שהק' הרב פנים מאירות ז"ל בתשו' מ"ו בח"ב על ס' הגאונים מהא דאמרו בפ' חלק מ"ד כדידיה דמי קמ"ל דעיקר בתר המפקיד יע"ש דהצריכו עיון ואני הצעיר הבאותיו לעיל יע"ש ובאמת לק"מ דהא ודאי בעלמא קי"ל דהגורם ממון לאו כממון ודוקא הכא דגלי לא ימצא כמבואר בש"ס וס"ד למילף מחמץ משום חומרא דע"ז קמ"ל ועיין במ"א סי' תקפ"ו ס"ק ח' ועוד דשאני הכא דאימעוט מבתיכם דעד שיהא ברשותו ויותר תמיהא לי דמחלוקת הגאונים והרא"ש ז"ל הם פלוגתא דאמוראי בסוף משילין ד"מ ע"א והרא"ש והרי"ף והרמב"ם כולם פסקו דהרי הם בתר הנפקד גרירו בס' הגאונים ז"ל אלא דמן האמור ליכא לא סייעתא ולא תיובתא ומעתה מוכרח לומ' דגבי עיר הנדחת דלא אמרי' בתר הנפקד גרירי משום דאימעוט משל לה כמש"ל משם הרמב"ם ז"ל אלא שיש לדקדק שס בסוגיא דקאמר הב"ע דקבל עליה אחריות ואמאי צריך לזה דאף דלא קיבל אלא בסתם פקדון אמרי' בפ' משילין דהוי כדידיה ואפשר דמתרץ שם לכ"ע:

אך קשה לשיטת הגאונים מהא דאמרו הגונב וכולי ולא מבית הקדש הרי דאף בהוא ברשות הנפקד לא אימעיט מבתיכם הפך המכילתא ולעד"ן דזהו מה שהוק' להר"י

שהביא הרא"ש זל ודלא כמו שפי' הרב מ"ק ז"ל דהוק"ל להר"י מהא דקי"ל כרבנן דפטרי אף באחריות דמה לו להביא קרא ועוד דזה קושיית הגמ' ומתרץ דשאני הכא דכתי' וכו' ומ"ש דזוהי כונת הרא"ש מ"מ זה ודאי לא נעלם מהר"י ז"ל ומה גם דזה באמת לא דמי כלל להש"ס דהתם קאי לחייב הנפקד מקרא דכתי' לא ימצא ר"ל שיהא מצוי לכל חפציך וכמש"ל וכן פרש"י להדיא ד"ו ד"ה לעולם וא"כ מהאי טעמא לא איתרע כח המפקיד כיון דהוא שלו לגמרי אלא לאוסופי חיוב על הנפקד דאמרי' דהוא נמי יש לו בו כח מחמת האחריות והוי בכלל לא ימצא והיינו שלא הביאו הגאונים ראיה לדבריהם מהש"ס אלא מהך דמכילתא ואהא ק"ל להר"י דודאי הגמ' דידן לית ליה כמכילתא ונ"ל דוקא התם גבי הקדש דאמרי' כל היכא דאיתיה ברשות ביה גיזא דרחמנא איתיה ולכך אמרי' דרשות הקדש עליו משא"כ הכא אף דאמרינן כל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה גבי איסורא לא אמרי' הכי והכי משמע מהא דאמרי' בפ"ק דפסחים גבי משכיר בית לחבירו או דילמא על השוכר לבדוק כיון דברשותיה קאי ומאי קא מיבעיא ליה והא התם מיירי בחמץ שלו ובעלמא אמרי' דברשותא דמריה איתיה אלא ודאי דגבי איסורא לא ניחא ליה ביה לא אמרינן ברשותא דמריה איתיה ויש לדחות דהתם מיירי בביטול ומיבעיא ליה על טורח הבדיקה וה"נ מוכרח לפרש לשיטת הרא"ש ז"ל וכן כמי פי' רש"י ז"ל ועיין בשו"ת חכם צבי סי' קל"ט ועוד איכא למימר דהא דאמרי' כל דאיתיה ברשותא דמריה איתיה הוא מדרבנן אבל הך דאמרי' גבי הקדש הוא מדאורייי' כדמשמע בפ"ק דר"ה ד"ו ע"א יע"ש:

אתאן לשיטת הרא"ש ז"ל דס"ל דהמפקיד עובר משום דהנפקד השאילו ביתו א"כ אמאי קאמ' בש"ס הפקידו אצלו זקוק לו לבער לימא דהשאילו והוי כמו שייחד לו בית דאין זקוק לבער כן הק' הט"ז ז"ל ותי' החי' ז"ל דהתם כיון דהגוי בעל החמץ דאינו בר ביעור חל על הנפקד חובת ביעור כיון שהוא ברשותו כמבואר סי' תמ"ג ע"כ ואינו מובן דהתם דוקא דכיון דהחיוב על המפקיד רמייא ואינו כאן מחוייב הנפקד לבערו כדי להציל המפקיד מידי עבירה דעדיף מהשבת אבידה אבל הכא דמפקיד לאו בר הכי אמאי זקוק לבער כיון דאינו מחוייב אלא מחמת המפקיד ועוד לא ידעתי מה יענה להא דאמרינן יכול יקבל פקדונות מן הנכרי ת"ל לא ימצא ואמאי לא אמרי' דהשאילו ביתו והוא אינו מצוי אצלו:

ואולם נ"ל דודאי אף דהשאילו ביתו להמפקיד מ"מ ביתו של נפקד הוא ממש וזה להתחייב נמי המפקיד אמרי' דיקרא נמי ביתו כיון דהשאילו וכולי וכן מצאתי ברבינו ירוחם שכתב משם הרא"ש דעובר נמי המפקיד ודו"ק:

סימן תמב

סעיף א:

תמ"ב תערובת חמץ עוברין בבל יראה כן הוא לשון הרמב"ם ז"ל ולשטתו אזיל שכ' דאף באין בו כזית בכדי א"פ עובר עליו כיון דיש בו שיעור איסור הוא מצורף ממילא ולכך עובר על קיומו בב"י ולפ"ז מוכרח לומר דס"ל כפירש"י ז"ל דאלו עוברין בב"י קאמר וכ"כ בפי' המשנה דאי כר"ת לא מחייב אלא בכזית בכא"פ דכיון דלא מצריך קרא לרבויי באכילה ודאי משמע דהרי הוא בכלל חמץ גמור דלוקין על אכילתו ועל שתייתו וכן נמי משמע ממ"ש הרא"ש ז"ל דלדעת ר"ת איכא חילוק בשהייה בין הטעמים ואח"כ כתב דבשכר המדי דיש בו כזית בא"פ אומר ר"ת דמחויב לבערו דמשמע אף לאידך טעמא דהחמירה תורה והיינו משום דעובר עליו והא דכתב ה"ה ז"ל דהרמב"ם ז"ל אית ליה כפי' רש"י ז"ל הוא לפי' הרמ"ך ז"ל כמ"ש הלח"מ ז"ל ודלא כמ"ש המ"ק ז"ל דכיון דליכא כרת אינו עובר ומה שהביא ראיה ממ"ש הב"י ז"ל דלר"ת ז"ל כיון דאינו אלא לאו וכו' לאו ראייה היא דהוא מיירי באין בו כזית בא"פ וכונתו כיון דאינו אסור באכילה אלא מרבוי דלאו וגם ממ"ש התוס' בריש מכילתון אין ראיה דההוא באין בו כזית בא"פ דעלי' קאמר ר"ת דמותר להשוהתו וכ"כ הסמ"ג בהדיא וז"ל ואומר ר"י שכר שלנו שהוא בב"י לכ"ע שיש בו כזית בא"פ וכו' יע"ש דאין לדחות משום דס"ל דיש בו כרת אבל להרמב"ם ז"ל דמיעטו מכרת אין עובר עליו בב"י דמנ"ל לה"ה ז"ל לחלק בכך וגם מלשונו משמע דאף לר"ת אין בו כרת יע"ש ועוד דאפי"ה שפיר הוכיח הלח"מ דאין להביא ראייה מה"ה דשייך לומר דקאי על פי' הרמ"ך ז"ל. איך שיהיה לדעת ר"ת דוקא על כזית בא"פ אבל לפי' רש"י אין חלוק דכיון דיש לאו באכילתו כ"כ יש לאו על ביעורו וסיפא דמתני' לא אירשא דמתני' מתנייא וההיא אוקימנא כר"א אבל ק' כיון דהוא מותר באכילה מן התורה איך אפשר שיחויב בערו דהא טעם כעיקר דרבנן ואף למ"ד דאורייתא גבי חמץ דאינו אלא לקיוהא מודו כמ"ש הטור ז"ל ולפסק המחבר לק"מ דלכך לא כתב זה גבי אכילה משום דסמך אכל איסורין שבתורה דכזית בא"פ הוי כולו איסור וכחכמים וא"כ כל מחמצת אתא לאסורא בעלמא כמ"ש התוס' ז"ל וכיון דמן התורה אסור לאוכלו ואינו לוקה דאין בו שיעור ולעניין קיום דיש בו שיעור עובר בב"י אך מ"ש הרב ז"ל על הכ"מ ז"ל ודאי ק' דהא כתב ז"ל לדעתו דאיצטריך קרא לפוטרו וא"כ לא ידעינן לאסור תערובת וכיון דאית ליה טעם כעיקר דרבנן לא יתכן לעבור בב"י ונ"ל דהרב ז"ל אזיל לטעמיה דהוא פסק כר"א דהחמירה תורה בחמץ אף דשריף ליה דלוקה ומינה דהחמירה נמי באין בו כזית בא"פ דאיסורא אית ביה כמ"ש בהדיא בפ"א מהל' חמץ יע"ש והכי משמע

לי מדכתב הרמב"ם ז"ל אסור ואין לוקין עליו וכ"כ הכ"מ ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל ולכך לא חילק באיסור ב"י ובהכי ניחא לי מ"ש הטור ז"ל ופסק הרמב"ם כר"א שכ' תערובת חמץ עוברין עליו בב"י ולכאורה ק' דאף דמפרש כפי' הרמ"ך ז"ל מנ"ל דפסק כר"א דאף כרבנן אתי וע"כ לא פטרי רבנן אלא באכילה דאין בו שיעור אבל לענין ביעור מודו והב"י ז"ל כתב דפסק כסתם תנא דמתני' דהוא כר"א ואין לו מובן אך במ"ש אתי שפיר דלא שייך לומר דפסק כרבנן דאף דמורו בב"י כיון דהרמב"ם אית ליה דאין איסורו אלא מדבריהם איך אפשר דחמיר מן התורה לענין ב"י ולכך כתב דמדכתב דעוברין עליו בב"י משמע דפסק כר"א באכילה דאף דאין בו כזית בא"פ בטיבול מחייב ומש"ה יש סברא לומר דתערובתו מיהא אסורה מן התורה אך היינו דוקא אם בדשריף ליה אית ביה כזית בא"פ אבל אי לית ביה אפי' בדשריף ודאי אין בו איסור מן התורה דלעולם אינו בא לכלל מלקות והא דלא חילק הרמב"ם משום דאף סתם כותח דלית ביה בדרך טיבולו אית ביה בדשריף ליה וכדמשמע מהגמרא ועיין להמ"ק ז"ל ולהפר"ח ז"ל שתמהו על הר' המחבר ז"ל ומה שכתבו על הכ"מ ז"ל עיין עליהם:

אמנם דזה דוקא לס' ר"א אבל לרבנן דאינו אלא איסור בעלמא אין בו מלקות אבל מ"מ מחוייב לבערו ומעתה דברי הטור ז"ל תמוהים במ"ש דלרבנן מותר להשהותם נמי ומינה דלדעתו דלא מיעט כזית בא"פ מכרת א"כ קרא דכל אתא לתערובת ואיך אפשר דמותר לקיימו ולזה כתב הב"י ז"ל דס"ל כההוא טעמא משום דהחמירה תורה וכו' ודלא כהר' בעט"ז ז"ל דכתב לרבנן ליכא איסורא מדאורייתא וכ"כ ה' יד אהרן ז"ל אבל מ"ש עוד דאף לרבנן איכא איסורא דאורייתא מדין חצי שיעור ליתא דאין ח"ש אלא בעיניה למ"ד טעם כעיקר דרבנן ואף למ"ד דאורייתא אינו אלא לקיוהא ודוקא כתב הכ"מ לס' ר"א דהחמירה תורה וכ"כ ה' מ"ק ז"ל ולדעת רבנן מוכרח לומר דגלי. קרא ולהך טעמא דהחמירה תורה וכו' ס"ל להטור כיון דאין בו לאו באכילה אין בו לאו בשהייה וא"כ הא דכתב לס' ר"א אסור להשהותו עובר כס' הרמב"ם ורש"י ז"ל והשתא מק' שפיר דמר"ש דלא קניס משמע דאינו עובר ותי' וכן אבל המצא כתוב הוא הפך דבריו כן הוא כונה הב"י ז"ל אך במה דס"ל להטור דיש בו איסור דאורייתא איפכא שמעי' ליה ומוכרח לומר דס"ל דקרא לרבנן איצטריך לח"ש בעיניה כר"י דמחלב לא שמעי' ליה דאין לו שעת הכושר כמ"ש הש"ס במס' חולין ע"ש וזהו הכרח בדברי הרי"ק ז"ל דאינו אלא איסורא דרבנן ועיין לה' יד אהרן ז"ל אמנם מ"ש על הטור ז"ל דכתב מותר להשהות הוא להך טעמא דהחמירה תורה וכו' הוא מוכרח דאף דאין בו איסור אלא מדבריהם אסור להשהותו וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל דהא כתב לטעמא דדילמא אתי למכליה אסור להשהותו דאין לומר

דהתם אליבא דר"א אבל לרבנן דליכא איסור אלא מדרבנן מותר דליתא כיון דאית ליה דהלכה כחכמים מאי נפקא ליה בס' ר"א כיון דאינו להלכה אלא ודאי דנפקא לן לס' רבנן דאף דאינו אסור אלה מדרבנן אסור להשהותו דדילמא אתי למכליה ולאו גזירה לגזירה הוא ומהתימא על הרב ב"ח ז"ל דדחה דברי הב"י ז"ל ולענד"ן דהב"י ז"ל לא כתב זה אלא מדקדוק לשון הרא"ש ז"ל אך הוא הבין דאיסורו מדאורייתא והוא מכח דהתורה החמירה וכו' ושייך לומר בהאי לא פליגי הרא"ש והטור ז"ל דלרבנן אינו אלא איסורא דרבנן ואפי"ה אסור להשהותו דדילמא אתי למכליה ושו"ר להפ"י ז"ל בסי' ט"ו שהק' על הב"י ז"ל מה שהק' ה' ב"ח ז"ל וכתב דאין ראיה לזה ממ"ש הרא"ש וכו' דאינו אלא לס' ר"א אבל לרבנן מותר להשהותו וא"ת מאי נ"ל מיניה י"ל דנ"ל לרבנן דמודו ליה בכזית בא"פ לרש"י ז"ל דקאי אבל יראה כי היכי דרבנן מחייבי אאכילה מחייבי נמי בב"י לכל הטעמים ולר"ת ז"ל דקאי אאכילה א"כ גם כזית בא"פ אינו אסור כי אם באכילה ולא בב"י עכ"ל ודבריו תמוהים וכנרא' דלא ראה סיום דברי הרא"ש ז"ל דכתב בשכר שלנו דיש בו כזית בא"פ אסור להשהותו והיינו ודאי לכל הטעמים וגם הסמ"ג כתב משם ר"ת ז"ל דעובר עליו כמ"ש לעיל ושו"ר לה' ק"ן ז"ל בפי' על הרא"ש ז"ל שתמה על הפ"י ז"ל ובמ"ש לא יתכן לסבול הדוחק דרצה לפרש בעדו. עוד ראיתי לה' הנז' דרצה לפרש דמ"ש הטור איסורא דרבנן הוא לנוקשה יע"ש והב"י ז"ל בעצמו פי' דאתי על התערובת וגם לשיטתו צ"ל דקאי לטעמא משום דהחמירה תורה כמ"ש הרא"ש ז"ל וא"כ הוי סתיר דידיה אדידיה וה' ז"ל הק' על הטור ז"ל מהרא"ש ז"ל ולא מדידיה ומוכרח לומר כמ"ש לעיל ודוק:

סימן תמה

סעיף א:

שורפו או פוררו וכו' כן הוא לשון הרמב"ם כהסכמת כל הפוסקים ועיין מ"ש המ"א ומה שתירץ הוא תמוה דא"כ אמאי מהדרו ליה רבנן לר"י אינו מותר לשנות כיון דמעיקרא אמרו כל הנקברים לא ישרפו ואיהו פליג אלא ודאי דבא ר"י לומר אם רצה לשרוף ולנהוג דין נקברין לקבור האפר רשאי לכך אמרו לו דאינו מותר משום גזירה וכן פירשו בהדייא בגמ' שם ולעד"ן לומ' לעיקר הקושייא ע"פ מאי דאמרי' שם בתמורה דהאורג מצמר בכור ידלק ואף שהוא בקבורה משום דחייש לתקלה וכמו שפירש"י שם וא"כ ה"נ אף דדינן בקבור' כיון דאיכ' למיחש לתקלה מודו רבנן דבעי שריפה ולומר דאפשר במפרר לרוח מ"מ הכי עדיף לבערו מן העולם דאף במפרר עדיין איכא למיחש וה"נ דבעי' שריפה להך בגד ולא סגי לחותכו ולקוברו ואף רבנן לא הוצרכו להך תקנה אלא משום דשמא

יתעכב משום עצים ויש איסור דאורייתא בשהייתו ומעתה גם לגירסת הרי"ף והרא"ש ז"ל יתכן דטפי עדיף לשורפו והיינו טעמא דכיון דרבנן לא נקטו תקנת קבורה משמע דחיישי לתקלה וא"כ הוי ממש כהך דשיער נזיר וכאמור וכן משמע מהא דאמרו בגמ' והתורה אמרה תשביתו בכל דבר שאתה יכול להשביתו אלא דיש לדחות דהתם אקרא קאי דליכא גזרה אך אנן לדידן דגזרי' לכך לא אמרו רבנן שריפה כלל ומ"מ נראה דהדין אמת דכיון דמן התורה משביתו בכל דבר לא הוי מהנקברין לאסור אפרו וכיון שכן אם בא להחמיר ולשרוף ולקבור אפרו שפיר דמי דהא לא שייך למיגזר כיון דעיקר הנאת אפרו אינו אלא מדרבנן ומעתה אזדא לה התימא של המ"א ז"ל וכן העלה הח"י ז"ל אך מ"ש לדע' הרא"ש ז"ל דפ' כר"י דאם רצה להחמיר וכו' וכת' הטעם משום דסתם לן תנא כוותי' במס' ערלה וכו' הוא תמוה דהא ס"ל דבתרי סדרי אין סד' וכן בריש פ' אין מעמידין דחה הך סתמא מפני מחלוקת דמסכת פרה וכו' ומ"ש ועוד גם זה אינו מוכרח דלאידך תירוצא דריב"א שם בתמורה הוי הך מתני' דערלה אף כרבנן וכוותיה קי"ל וכמו שפסק הרמב"ם בפ' י"ט מה' פה"מ יע"ש ותו דהא הרא"ש גופיה פס' בפ' הלוקח בהמ' ובפר' כל פה"מ דהעור בקבורה ולא בשריפ' כהך גירס' שהביא רש"י בפ' ט"י דף ק"ד ע"א והנך חכמים ודאי לא ס"ל כר"י דאם רצה להחמיר וכו' ועיין להטור יורה דעה סימן ש"ז: גם בהבנתו בדברי הרא"ש ז"ל הוא תמוה ולא ידעתי מהיכא פשיטא ליה דנתכוון הרא"ש ז"ל לפסוק הלכה כר"י כלל דאין כאן מקומו ודבריו ברורים דבא להכריח דאף לרבנן שריפה חמורה ולכך לדידהו איכא פירכא וכו' מהא דקאמר ר"י אם רצה להחמיר ולשרוף וכו' ולא פליגי רבנן עליה אלא משום דעיקר דינו בקבור' וגזרינן ליהנות באפרו אבל מ"מ מודו בעיקר הדין דשריפ' חמורה וכו' גם בס' הק"נ ז"ל בפי' על הרא"ש שגג בזה דכת' הא דכת' הרא"ש ז"ל לכך ראוי לשורפו הוא לצאת ידי הפוסקי' כר"י ולכך הק' שם מה שהק' יעו"ש שהע' כדע' המ"א ז"ל ולעד"ן פשוט כמ"ש:

סימן תמז

סעיף יא:

בטל בס' וכו' כן הוא דעת הטור ז"ל וכתב הפר"ח ז"ל דדעת הטור היא משום דכיון דע"פ אין להכניסו וכו' אין להתיר בפחות מס' וכו' ה"ה נמי לאחר זמנו דהא בחדא מחתא מחתינהו וכו' יעו"ש ואחר המחי' נרא' דזה לא יתכן ואישתמיטיתיה להרב דברי הרא"ש ז"ל בפסקיו שכתב דלכך לא קאמר הלכה כר"ש דליהוי משמע בכל דבריו אלא חמץ לאח' זמנו קאמ' וכו' והיינו דכל האמוראי' לא איירו אלא בדברי' שהוא חידוש היפך שאר האיסורים אך חמץ מו' שעות שהוא בכלל כל האיסורי' למר כדאית ליה ולמר

כדאית ליה לא איכפת להו והכי משמע מלשון הטור וברמזים שלו דרבא לא קאמר אלא בלאחר זמנו אבל הך דו' שעות לא איירי ביה כלל יע"ש גם מ"ש לדעת הטור דמאי אתא לאשמועי' דמותר כר"ש וכו' לא ק"מ דאפש"ל משום לר"י הוי בששים מדאורייתא ונפקא מינה לספיק' דאוריי' אך לר"ש הוי ספיק' דרבנן אך מה שהקשה הש"ס מהא דאמר רבא דקניס וכו' הוא תמוה לכך נ"ל דנפ"מ להיתר הנאה לר"י כיון דבעי ס' מדאורייתא כל דפחות מס' הוי אסור בהנאה ג"כ כיון דלא נפיק מחצי שיעור אך לר"ש דאינו אלא משום קנסא לא שייך בו איסור הנאה והיינו דמקשה שפיר והא קניס ר"ש לאוסרו בהנא' ותירץ לא קניס אלא בעיניה ולא תערובת וכו' והיינו דס"ל להטור ז"ל דכיון דנתערב בטל ברוב א"כ לא שייך קנסא כיון דיכול לערבו ולבטלו ומהאי טעמא אסרינן לבטלו לכתחלה דעשו אותו כשאר איסורין כמ"ש הרא"ש ז"ל ואמטו להכי כת' הטור דבטל בששים כמו שאר איסורין ומעתה ר"י דמתיר לר"ש משום דס"ל דלא קניס ומוקי מתניתין כר"י כאוקמתא דר' אחא בר יעקב והא דהדר מיניה משום לאוקומי הך ברייתא כר"י ור"ש וזהו דקאמר בגמ' והדר ביה מההיא דתניא וכו' אך לר"י אית ליה שינוייא אחרינא וכן יש להכריח מהא דכת' התוס' ז"ל שם בפ' כ"ש בדעת ר"ת דרבא ס"ל כר"י לגמרי והא דלא קאמר הלכה כר"י דלא אתי למיטעי דוקא בזמנו משום דקאמר רבא גופיה דקניס ר"ש וכו' משמע דלר"י לק"מ דאיכ' למימ' לדידי' דר"ש לא קניס ומתני' כאוקמ' דר"א בר"י וכאמור ודלא כהפר"ח ז"ל:

וראיתי להרב מ"ק ז"ל שתירץ דמ"ש רבא כר"ש למעוטי מו' שעות דפסיק רבא גופיה כר"י ולא בטיל בס' מטעמא דילמא וכו' ואחר המחי' זה לא יתכן כלל דהטור והרא"ש פסקו בהדייא דמו' שעות הוי כשאר איסורין גם הרא"ש ז"ל בפר' ב' דע"ז כת' דכיון דהחמירה תורה לכך החמירו במשהו וכו' ולא כת' טעמא דיש לו מתירין ומוכרח דס"ל כדעת המרדכי ז"ל דכיון דחוזר לאיסו' לשנה אחר' לא הוי יש לו מתירין וכ"כ הרפ"ח ז"ל סק"א וכ"כ המ"ק סק"ט:

אך באמת הא ק"ל לדעת הטור ז"ל דכיון דלר"ש מיהת הוי כשאר איסורין א"כ אמאי מוקי סברת רב דוקא כר"י ולא כר"ש ומ"מ במינו אסור משום דדמי לשאר איסורין ואפשר דס"ל דלא הוי במשהו אלא באיסו' דאורייתא אבל באיסור דרבנן מודה רב דבטל דהא ר"י נמי לא פליג אדרבנן אלא בדאורייתא וכ"כ הכנה"ג בי"ד סי' צ"ח יע"ש אך מהגמ' דפ' משילין דף ל"ח משמ' דר"י דס"ל לא בטיל אף בדרבנן קאמר דלמידי דרבנן קאמר ליה יעו"ש ועיין להר' שע"ה בפ' ט"ו מה' מ"א יעו"ש שדחה דברי הכנה"ג יעו"ש אבל

אפש' לומר דאף דר"י הכי ס"ל רב לא ס"ל כוותי' לגמרי דכיון דרבנן לא מחמרו ביה לאיסור משהו:

סימן תמח

סעיף א:

חמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח מותר אפי' באכילה וכו' ולאפוקי מס' העיטור שהביא הטור דס"ל דאסור באכי' ומותר בהנאה יעו"ש והקשה הפר"ח ז"ל מהתוס' דס"ד וס"ג יע"ש ומהא י"ל לענין הנא' אתמר גם מהך דאמרי' דר"י שרא להו למיזבן הך חמירא דבני חילא לא מכרעא כלל דאפשר להנא' קאמר ומייתי ראיה שפיר דכר"ש אתי דלר"י כיון דאסור בהנאה אסיר להו למיזבן ליהנות בו אך מהך ברייתא דחנות שהקשה הבית חדש ז"ל היא קושייא חזקה והט"ז ז"ל תירץ דפסק כר"י יעויין שם והוא תמוה דאם כן אפילו בהנאה נמי כיון דמקרא מפיק ליה ואפש' ליישב דבריו דכיון דמתני' לא קתני אלא היתר הנאה לומ' דלענין אכילה כר"י קי"ל דאסור באכילה ומלשון הרב העיטור ז"ל משמע דאינו אלא דרבנן ונ"ל דכונת בעל העיטור ז"ל דכיון דאמרי' דקנסוה בשל ישראל מימר אמר דהוא של עכו"ם ולכך קנסינן ליה אף של עכו"ם דאסור באכילה אמנם להנאה אין למקנסיה דודאי לא יערים להנאה וכמ"ש הב"ח ז"ל גבי חמץ שביטלו לדעת הר"ב העיטור ז"ל יע"ש והיינו נמי דלא תני במתני' אלא היתר הנאה וא"כ לא שייך למיקנסיה אלא ביוצא מתחת ישראל דשייך ביה עבירה אבל ביוצא מתחת עכו"ם כההיא דהתוס' וכההיא ברייתא דחנות לית לן לאוסרו דלא שייך למיקנסיה כיון דלאו בר עבירה הוא:

סימן תנג

סעיף ח:

ובשעת הדחק מותר ליקח וכולי וכתב המ"א ז"ל והרפ"ח ז"ל דלא מחזקי' איסורא דלתתו ואף דאמרינן סתם גוים לתתי היינו בכרכין אבל לא בכפרים וכמ"ש בפ' כ"ש כ"כ הח"י ז"ל אך ממ"ש הרמב"ם בפי"ו מה' ט"א דין א' משמע דאין לחלק בזה וכן הוא משמעות המשנה יע"ש וכבר ראיתי להּ' חזו"ן ז"ל שם שכתב דברייתא משבשתא ע"ש שתמה לדבריהם והעמיד כדעת הט"ז ז"ל וכ"נ מהא דאמרו בצקות של גוים ממלא כריסו והתם בסתם גוים דלתתי קאמר אלא ודאי משום דלא מחזקינן איסורא דלתת בדרך שנתחמץ אך מדברי ת"ה שהביא הב"י משמע דבמקום דלתתי הוי חמץ גמור וכמ"ש המ"א ז"ל ויש לדחות דוקא התם דכיון דעושין סולת נקייה כ"כ עד שמזיינין בו הצוקר חוששין ששהו בו בלתיתו עד שנת חמץ משא"כ בסתם סולת אמנם מדברי הב"י סי' תס"ז אין לחלק בזה דשם כת' לאסור הדבש משום דמערבין בו הסולת דהוא חמץ גמור כיון דלתתי והביא

ראייה מדברי ת"ח הנז' ע"ש וגם החולקי' שם להתיר הדבש הוא משום דנתבטל וכו' ע"ש אבל לכ"ע מחזקינן בו איסור חמץ ומעתה נ"ל הא דאמרי' בצקות של גוים ממלא כריסו מהן הוא דוקא דבקיאי בלתיתא והיו עושין בו מים שאין בו כדי להחמיץ גם הגוים שלהם לא היו עושין אלא כדי הלתיתא אך בזה"ז שאין בקיאין יש לחוש ולעד"ן דמטעם זה השמיטוהו הרי"ף והרמב"ם ז"ל להך דבצקות וכו' דכיון דהאידנא אין בקיאין מחזקי' בו חמץ גמור ולפ"ז צ"ל דמכיר בגוי שאינו לותת לוקח ממנו קמח אף שאינו משומר למצוה ומאי דכתב טורי זהב ז"ל דלא מחזקינן איסורא הוא קאי על הטמון של מים דלא מחזקים שניתז עליו מים מן הטחון וכמ"ש הרב לעיל מזה דצריך שמירה לזה:

סימן תנד

סעיף א:

אין יוצאין בפת סובין ולא בפת מורסן כתב המ"א ז"ל מוכח קצת דבא לידי חימוץ דהיינו הסובין דיוצאים בהם בפסח סובין ומורסן לדעת הרי"ף ואח"כ כת' דקליפת החיטים היינו הסובין אפש' דמחמץ וגם אי אפש' וכולי ועיין לה' ק"ן בפירושו על הרא"ש ז"ל דלא הבין כך בדברי המ"א ז"ל יע"ש והיינו טעמא דאין יוצאין בסובין משום דלא חזי לאכילה וכדתנן במסכת חלה וכולי ודלא כפרש"י ז"ל וכת' הפר"ח ז"ל דשאני הכא דכתי' לחם עוני ולחם סתמא לא מיקרי והביא ראיה מדאמרי' גבי כובא דארעא יעו"ש ר"ל דאף דאית לן ג"ש דלחם לחם מחלה דוקא דליהוי שלכם אבל לענין דפטור מחלה לא ילפינן דאוקי באתרין דהכא אהני לן עוני לרבות ולא מצינן למיגמר חלה מיניה דגילה קרא עריסותיכם דרך עיסה שנו כאן וכמ"ש הרמב"ם ולשיטה זו אם ניטל סיבה ואח"כ חזר לתוכה שפיר יוצא בה דלא דמיא ללחם חלה ומ"ש הפר"ח ז"ל על מה שמצא כתו' בס' כ"מ ז"ל ואין זה דעת הפוסקי' הוא לפי מ"ש דיש להחמיר כשיטת הפוסקים דילפי' מחלה לגמרי ואין כאן ספק הרב מ"א ז"ל ושייך לומר דהכי כונתו במה שרמז לדין חלה ועיין להר' מ"ק ז"ל אך מ"ש ראיה מכובא דארעא שייך לדחות דלא תימא כיון דאינו אלא לתענוג הוי מצה עשירה כיון דבלילתו רכה לאם עוני קרינן ביה וכההיא דפ' החולץ או יש לומר ציון דהוא דרך עניות דאופין בקרקע שפיר יוצא בו ודלא כמו שדחה הרב מ"ק זל דחלה תוכיח אף דמברכין במ"מ ולאו נהמא הוא חייב ודוחק לומ' דכונתו כמ"ש וגם מסברא הכי משמע וכן בגמ' דשבת אמרו שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה ולכך כת' הרמב"ם דאין יוצאין בפת סובין אלא בעיסה בלוסה שזה הוא דרך עניות ואף מ"ש רש"י ז"ל פת קיבר שייך לפ' דהוא עיסה בלוסה לא דניטל הדרה דהיינו הסולת והשאר מעורב אך מדברי הרא"ש והטור ז"ל לא משמע הכי יעו"ש ועיין בס' הק"נ יעו"ש:

ומ"ש יוצאים במצה מסולת נקייה מהרמב"ם משמ' אף לכתחלה וכן מוכח מהברייתא דקתני יכול אינו יוצא אלא בפת הדראה ת"ל וכו' ואפי' כמצתו של שלמה וכ"כ המ"ק ז"ל וכן נמי מוכח מהברייתא דקתני יוצאין בפת נקיה ופת הדראה ובסריקין וכו' אעפ"י שאמרו שאין עושין ואי הברייתא אית לה דאין עושין פת נקיה אמאי לא תני אעפ"י שאין עושין וכן נמי מוכח מהא דאמר רבא מותר ללתות דתניא יוצאין בפת נקיה והיינו ע"י לתיתא ולא אמרי' דההיא בדיעבד איירי והא דלא הביא ראיה ממצתו של שלמה דאפשר דלאו ע"י לתיתא הוא אלא לוקח חטים נאים ולוקח הסולת שבהם אבל הא דקתני פת נקיה משמע אף דאינה סולת ואפילו סולת אינו נופל עליו לשון נקי אלא אם תאמר דשייך סולת שאינו נקי כגון דאינו מילתת והא דכתב המחבר מסולת נקיה לאו דוקא דהאידנא אין לותתין אלא מסולת דחטים נאים ולא דמיא לפת נקיה כמ"ש ועיין להפר"ח ז"ל סעיף ב' עיסת הכלבים בזמן שהרועים וכו' משנה בפ"א דחלה וסבר' הרמב"ם היא דאף דראויה היא בעי' שיתכוין לשם אדם כדי שיהא משומר לשם מצה וס' הר"ש ז"ל לדעת הגה' דאף דלא שמר אותה לשם מצה כיון דראויה לאדם וכו' והק' הפר"ח ז"ל מהך דחלות תודה יעו"ש והרב מ"ק ז"ל כת' דזה דמייא לעשאן למכור דכיון דאית ליה נבילה וכו' ולעד"ן דלא דמי דשאני התם מסתמא דמיכוין הוא בעת עשייתה אי לא מיזדבן ליהוי לדידיה דחייס על ממוניה שמא לא ימצא לקוחות ויהיה מוטל באשפה אבל הכא מסתמא לא עלה בדעתו דיוצא בהם דהא עשאה אותה לאכילת כלבים ולית ליה נבילה דיפייס הכלבים אלא משום דאית לן הואיל אמרינן דיעשה אותה בי"ט ולא איצטריכו לומר דאית ליה נבילה אלא למאן דלית ליה הואיל וכיון דמוכרח לומר לדעת המק' התם דאיירי בנתכוון נמי לשם אדם מנ"ל לומ' דלא קאי הכי לדינא גם מ"ש לחלק דוקא התם משום דבעי שמור לשם זבח וכו' אבל הכא דלא בעי שימור כלל לא בעי לשם מצה וכו' אינו כלום דגבי כלבים נמי בעי שימור מחמץ דהא קאי עליו בב"י וב"י בתוך הפסח וגם נמי אסור להאכילו לחיה ולבהמה וה"ה לכלבו והוי ממש דומיא דח"ת דקרא לא כתי' דבעי שימור לשם זבח אלא יהיו משומרין מחמץ שיהיו ראוים לזבח ה"נ יהיו משומרין מחמץ שיהיו ראוים לכלבו ולכך בעי נמי לשם אדם שיהיו לאכילת מצה וכמ"ש הפר"ח ז"ל וכת' המ"א ז"ל דלהרמב"ם אם כיון אפי' הוי פת קיבר יוצא י"ח ובאמת זה אינו דהא כתב הרמב"ם דאינו יוצא בפת סובין ובודאי אפילו כיון לשם מצה ולפי מ"ש לעיל דסובין לחור ופת קיבר לחוד אתי שפיר:

סעיף ג' חליטה וכו' הנה ראיתי להר' שה"ג ז"ל שכתב חלטן ברותחין ואפאן בתנור מז"ה אומר אין יוצאין בהם בפסח מפני שהיא עשירה ול"נ שמאחר שאין בהם שאר

משקין אלא מים בלבד לחם עוני הוא ויוצאין בו בפסח וכו' יעו"ש ולכאורה הוא כנגד גמ' ערוכה בפ' החולץ ד"מ דקאמר לומר אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר ואפייה בתנור לחם עוני קרינן ואדם יוצא י"ח בפסח וכן הביאה הרי"ף ז"ל ולומר דס"ל כס' התוס' דהתם בבלילתו רכה דהוי עוני אבל בלילתו עבה בהא הוא דמעטי' בפ' כ"ש מלחם עוני משום דהוי מצה עשירה והרב ז"ל דחה האי סברא משום דאף בלילתו עבה לא מיקרי עשירה כיון דאין בו משקין ומינה הך דבפ' כ"ש מיירי בחלטו במשקין כמו שכת' הרי"ף ז"ל עוד אפש' דכיון דלא היה בו משקה אין לאסור באפאו אח"כ והך דפ' כ"ש מיירי דלא הדר אפייה וכ"כ התוס' בפ' החולץ כמבואר בסוף לשונו אלא דכל זה צריך ביאור ולפי שיקשה לזה דכיון דלא נאפה אח"כ אינו קרוי לחם דאינו חייב בחלה וא"כ היכי ממעטי' מעוני דמשמע דהוי לחם ולכך כת' ונראה בעיני וכו' ר"ל דכיון דבלילתו עבה אף דדעתו אח"כ לחולטו ואינו אופה אותו בתנור חייב בחלה וכ"כ ר"ת ז"ל אלא שהוא ז"ל כת' טעם אחר משום דמשעת גלגול כבר נתחייבה וכו' ונ"ל משום דאזיל לשיטתיה דלא אזלינן בתר כונה אבל הרב שה"ג ס"ל כדעת הר"ש שהביא הרא"ש ז"ל דאזלינן בתר כונה דמיירי דדעתו בשעת גלגול לאפות אותה בתנור אבל אח"כ נמלך וכו' אבל אם בשעת גלגול דעתו הוא שלא לאפות פטורה ואהא קאמר אף דדעתו להכי מ"מ כיון דבידו לימלך חיישי' וחייב בחלה ושוב ראיתי בשיטת ר"י הא' שכתב דגריס בפ' החולץ לומר שמותר לאוכלו בפסח:

וראיתי לה' ז"ל שהביא לשון ריא"ז ז"ל שכת' בדבריו דהחלוק הוא בין נאפה ובין לא נאפה אלא דהוא ז"ל ס"ל כדעת הר"ש לגמרי דהיכא דנתכוון לחולטו ולא לאפותו אף דבלילתו עבה פטורה וצ"ל דהך דמעטינן בפ' כ"ש חלוט הוא מלחם וכדעת הרז"ה ז"ל עוד כתב דיוצאין במצה עשוייה באילפס אע"פ שהדביק וכו' נ"ל דאף דהדביק קודם שהרתיח לא חיישי' לחימוץ דבודאי דע"י הרתיחה מעט הוא נחפה מעט ואינו טריד להחמיץ ולא דמי למבושל במים דהמים ירתיחו קודם הקמח וכיון דהוי פושרין חוזרין ומחמיצין הקמח וכן פרש"י פ' כ"ש דט"ל ע"ב וכן הוא מבואר בגמרא בהא דמקשה הש"ס לר"ל מהך ברייתא דקתני יוצאין במצה עשוייה באילפס ומוקי לה בהרתיח וכו' ולפי מאי דס"ד דמיירי בהדביק וכו' היכי קתני יוצאין דהא חיישי' לחימוץ אלא ודאי כמ"ש:

וכתב הרא"ש ז"ל משם רב האי דהך דפ' כ"ש מיירי בחלטו בשמן הילכך אין יוצאין בו בלילה הא' וכו' וחלוטה שחלטו ברותחין יצא בו אם חזר ואפאו ע"כ וברור הוא דמ"ש אם חזר ואפאו אינו תנאי למ"ש יוצא בו דא"כ אמאי איצטרי' לאוקמיה הך דפסחים בשמן

לוקמה בשלא חזר ואפאו אלא ודאי דבעי לומר אם חזר ואפאו לאפוקי מחלת המשרת דלא מיקרי לחם כלל הוא משום דלא חזר ואפאו וכן הוא דעת ר' אפרים זל והביאו הר"ן ז"ל ומעתה לא נתבארו דברי הרא"ש ז"ל שכת' עליו וצ"ל דהכא מיירי בבלילתו עבה וכו' דמה הוצרך לזה כיון דהחילוק מבואר בדבריו משום דלא חזר ואפאו וכו' ונ"ל משום דהוק' לו בדבריו דאמאי לא קאמר הך דחזר ואפאו כי אם בפ' החולץ ולא אהך דפסחים דמשמע אף דלא הדר ואפייה ולכך כתב דפשיטא ליה דמיירי בעבה אבל הך דפ' החולץ לא בעי לאוקמי בהכי משום דאהך דס"ד דמהני לכל המנחות קאמר דמהני לפסח והתם איכא דבלילתו רכה ולכך הוצרך לאוקמה בחזר ואפאו אבל ודאי אי בלילתו עבה מודה דלא בעי אפייה ודלא בהרפ"ח ז"ל שכת' דרב האיי ז"ל והרא"ש פליגי בהכי ולא ראה שהרא"ש ז"ל גופיה הסכים דברי רב האיי לדבריו וגם קשה דאיהו גופיה כתב דמוקי הך דחלת המשרת ברכה דממ"נ דאי חזר ואפאו אפי' רכה נמי ואי לא חזר ואפאו אפילו עבה כמי דלדידיה הכל תלוי באפייה ויש ליישב כוונתו דהוק"ל כדברי הרא"ש כמ"ש ולכך ר"ל דמשמע ליה דכולם מיירי באפייה ואפ"ה קאמר הך דחלת המשרת מיירי ברכה הרי אף דמיירי באפה אח"כ לא מקרי לחם ומ"ש בהך דהחולץ דמיירי אפי' עבה ט"ס וצ"ל אפי' דמיירי דוקא בעב' אך כבר כתבתי דזה לא יתכן דשם מיירי דוקא בעבה וגם ליכא מ"ד דאפייה בתנור לא מהני ברכה ובעיקר דברי הרא"ש אינו מוכרח וכאמור:

ודע דבירוש' קאמ' א"כ מה ת"ל לחם עוני פרט לחלת המשרת ולאשישה ובפ"ק דחלה אהך מתני' דהסופגנין וכו' קאמר מאי איסקריטין חלוט דשוק ומאי חלת המשרת חלוט דמוי ע"כ ומדקאמר בחלת המשרת דמוי משמע דחלוט דשוק הוא במשקין כדי שיקפצו עליו זביני וא"כ הדבר ברור דבפ' כ"ש דמיעטו חלת המשרת מלחם עוני הוא משום דהוא חלוט שלא כדברי רב האיי ז"ל ור' אפרים ז"ל והא דלא העמידה בחלוט דשוק דעשוי במשקה משו' דא"כ מאי איריא חלוט אפי' אפוי נמי ובריית' חידושא אתא לאשמעי' דלכך לא קתני הך דנילוש במשקה וכמו שאמרו שם דאינו יוצא בו יעו"ש:

ומ"ש הפר"ח ז"ל ראיה לדברי הרז"ה מכאן יש לדחות דמיירי בנאפה אח"כ דמה אולמיה מש"ס דילן דהעמידוה בהכי ואדרבה מצאתי ברייתא בתוספתא דפ"ג דפסחים הפך דבריו וז"ל אין לשין מצה ברותחין מפני שהן חולטין אין לשון בפושרין מפני דמחמצין והדבר ברור דמאי דקאמר מפני שהן חלוטין הוא לענין עוני דאלו לענין לחם כיון דבלילתו עבה וגם נאפה אח"כ בתנור כ"ע מודו דהוי לחם וגם זה הפך דברי ה"ר אפרים ז"ל דאף ברותחין קאמר דהוי עשירה וצ"ל לדעת הגאונים ז"ל דאין לשין דחיישינן כיון דנחלט אין חוזר ואפאו ולא הוי לחם ודאי וזה דוחק גדול אך לדעת ר"ת והרא"ש

ז"ל יתיישב שפיר ולא עוד דמשמע מלישנא דבריית' דבלילתו עבה דומיא דאין לשין בפושרין ודו"ק:

סעיף ד' אין אדם יוצא ידי חובתו במצה גזולה וכתב הפר"ח דמ"ך בס' כ"מ דאם הוציא מצה מרשות לרשות אין יוצא בה י"ח והשיגו הרב דאיכא חילוק בין גזולה לזו כמ"ש התוס' בפ' לולב הגזול וכולי ועלה בדעתי לומר כדבריו דוקא גזילה דבשעה שהוא עושה מצוה הוא גמר המכירה שאינו יכול להחזיר אותה ודומיא למאי דאמרי' דאינו יוצא בטבל אבל האי בעת אכילתו אין כאן עבירה והא דלא כתבו התוס' הכי משום דהתם נמי דאף בשעת המצוה איכא עבירה דלא ידבק בידך אך מגמ' דירוש' משמע כדעת סבר' הכ"מ וכ"כ הפר"ח והמ"ק ז"ל כת' דפי' בתמיהא וכו' יעו"ש ולע"ד נר' דוחק ופי' הירוש' הוא דוקא גבי קריעה כיון דהיא מצוה דרבנן אמרי' האי חילוקא אבל גבי מצוה דאוריית' כיון דאיסורא דאוריית' הוא לא אמרי הכי שכך אני אומר דאם הוציא מצה מרשות לרשות אינו יוצא וכו' והכי איתא בגמרין בפ' אלו עוברין גבי הא דאמרי' אין מביאין נסכים מן הטבל משום איסורו מחמת גופו אבל מוקצה מחמת ד"א והוא הוא דעבר הרי חילוק הירוש' וא"ה מדייק הש"ס מכאן דאיסור מוקצה מדרבנן האי מדאוריית' ליכא. חילוק ואני תמיה על הרבנים שלא השגיחו בזה והתוספות דפ' לולב הגזול. נתחכמו שלא הביאו הך הירוש' לראייה לדבריהם משום. דהתם דאיהו לא עבר מדי ועין לקרבן העדה שם ושוב ראיתי להר' ב י"ד סו' ש"ם שהביא להירוש' הלז ופי' דבתמיהא קאמר יעו"ש:

סימן תנה

סעיף א:

אין לשון אלא במים שלנו וכו' כת' הפר"ח ז"ל וז"ל איכא למידק שהרי לא בד"ו פסח וכו' ולע"ד אינו מוכרח דהא אף לזמן רבא מקדשין ע"פ הראייה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מקידוש החדש וכן מגמ' דר"ה דכ"א הכי מוכח יעו"ש: עוד כתב הרפר"ח ז"ל להק' על ב"ח ז"ל וז"ל הרי מוכח בהדיא וכו' דאין להם תקנה דאלת"ה כשלמחר אייתו כ"ע חצבייהו פשוט שנשאר לתת מים וכו' או שלשו ממים ידועים וכו' יעו"ש כונתו להק' דאי כמ"ש הב"ח דאיכא למיחש שמא נתערב עם מים שנשאבו אחר תחלת הלילה א"כ מאי מייתי ראיה הרא"ם ז"ל דאם נשאב מבע"י לא מהני דמייתי ראייה הר"א ממיץ ז"ל מהך דפפוניא וכו' לימא דלעולם אם נשאבו קודם תחילת הלילה מותרין מיד ואפ"ה מייתי ראייה הר"א ממיץ מהך דפפוניא משום דלא שייך למימר דלשו ממים שהיה להם דאיכא למיחש שמא נתערב עם מים שנשאבו אחר תחילת הלילה ולדעת הב"ח אפש'

לדחוק דמאי דכת' הרא"ם שלשו מהמים שבבית שנשאבו ביום ר"ל ע"י שישאבו עתה נילושו מיד אך מה שהוכיח מדברי הרא"ם דאותן שנשאבו בעוד היום מותרין לאחר לינה מהא דכתב על הסמ"ג פי' עם המים שנשאבו בתחילת הלילה וכו' לע"ד אין לו מובן דכת' כן משום דכא לאפוקי מים שנשאבו בעוד היום להרא"ם אין לו תקנה ולא שייך לומר דאיסור זה לפירש"י כיון דעברו עליו י"ב שעות ואולי דאזיל לשיטתו דמפרש לדעת רש"י אם לנו לילה אחת שלמה אף דאינו י"ב שעות מותר וא"כ אמאי לא פי' דמיירי בנשאבו קודם התחלת לילה ודו"ק:

סעיף ו' כשירה כיון שיש בה טעם מצה וכו' כת' הפר"ח ז"ל דהראב"ד דס"ל דלא עבדי' תבלין בעיסה משום חימוץ ודלא כה"ה וכבר הכרחתי בסי' תס"ב כדבריו ומה שהק' הר"ב מ"ק ז"ל דאמאי לא השיגו בפ"ה לא קשה דסמך אמה שהשיגו בכאן ואף לדעתו ליקשה דאמאי לא השיגו אחר דהשיג בה' מעה"ק וראיתי לה' ז"ל דכ"ג שכת' דהתם דנתן תבלין מרובות ובפסח הוא דבר מועט ע"כ והוא תמוה דהא אמרי' במנחות למ"ד בתר מבטל אזלינן אוקמיה האי ברייתא דלא אפיש בה תבלין וכיון דהלכתא כוותיה מוכרח דאירי במועט ועוד דתוספתא דקתני יוצאין במצה מתובלת לא משמע דהיא מועט והקושייא שהקשה על הכ"מ ז"ל לא ק' דלא קאמר דזריזין הם אלא כוונתו דיכול לשומרה כמו מים ופירות דהא התירו להם פושרין כיון דיכול לשומרן ובכאן נמי לא קשה דלשיטתיה אזיל דמי פירות ומים יכול לשומרן מחימוץ אבל דעת הראב"ד ז"ל גם במים ופירו' אין יכולין לשומרן והא דאמרי' מגבלה במים זריזין הן אבל גבי תבלין לא מהני זריזין אך קשה לזה מהא דכת' הראב"ד הובאו דבריו בס' תמים דעים סי' כ"ז דמצה של מצוה אין נותנין בה מלח מפני שהוא כתבלין ומצה עשיר' היא אבל בשאר לחם מותר ע"כ הרי משמע מאי דאסור הוא משום מצה עשירה וכמו שהבין ה"ה ונ"ל דאה"נ דמיקרי מצה עשירה אבל אסור אף לשאר לחם משום חמוץ וכן משמע מהא דכת' הכל בו משמו והביאו הב"י ז"ל וז"ל שאין נותנין המל' ותבלין דכרותחין דמו ואם נתן וכו' נאס' ואם נתן נה מלח מעט תאפה מיד ונאכל' וכו' הרי הדבר ברור דמשום איסור חמץ אית ביה וגם מזה משמע דלא התיר במועט דיעבד כ"א במלח ולא בתבלין משמ' דתבלין אף דיעבד אסור אפי' מעט דהוא חם יותר ממלח ודלא כהמ"ק שכתבתי והיותר תמיה' לי על הב"י ז"ל דפי' השגת הראב"ד ז"ל כמ"ש ה"ה ז"ל ובסוף דבריו כתב ומ"מ ילפי' דתבלין אינם מחמיצין ע"כ משמ' דהדין ברור לכ"ע והא ודאי אינו לדעת הראב"ד ז"ל כמ"ש לעי' דברי הכל בו משם הראב"ד ז"ל וגם בפי"ב מה' מעה"ק. אשר על כן נראה בכוונת הראב"ד שאסור משום חימוץ והך ירושלמי והתוס' איירי בנאפת ומעתה

דברי הפר"ח ז"ל תמוהים במ"ש לא כדברי זה ולא כדברי זה וכו' והביא ראיה מירוש' דהא ודאי לדעת הראב"ד הירוש' איירי בנאפ' הפת וקס"ד במתובלת משקין דהיינו אחר דנאפ' מטוגנ' בשמן כמו סופגנין ולכך מק' הש"ס לכ"ע דהא יוצאין אף לכתחל' היא ומשני במתובלת שומשמין וכו' וסבי"ל להראב"ד דוקא דנמשח בשמן או מטוגן דכיון דנכנס השמן בגופו הו"ל כאילו לשה בשמן ולכך אם תבל' בשומשמין כשרה והשתא ניחא הא דהקשה הש"ס גבי חלות תודה ורקיקי נזיר תיפוק ליה משום מצה עשיר' ואע"ג דרקיקין אינו מושח אותם כ"א אחר אפייה וכמ"ש הרמב"ם ואף הראב"ד הכי ס"ל מדלא השיגו שם ואין לומר דמקשה הש"ס מחלו' תודה לחוד' דזה לא קשה דילמא נקט טעמא דשייך לתרוייהו:

סימן תנז

סעיף ב:

הלש עיסה ביו"ט וכו' לא יקרא לה שם עד שתאפה הוא סברת ר"א ומבואר בהלכות דהלכ' כוותיה דקי"ל הלכה כרבי מחבירו שפסק כר"א ועיין להפר"ח ז"ל שיישב דבריו בטוב טעם דהיינו טעמא דלא יאפה אותה משום דאדרבה היא עדיפא מהטלה בצונן שמא לא תזהר ויבא לידי איסור דאורייתא דמפקע לה מחלה ולכך מפני תיקון חלה שרינן להטי' לצונן ולא חיישי' ועיין במ"ק והנה לדעת הפר"ח ז"ל בודאי דעת ריב"ב הוא כדעת ת"ק דפליג על ר"א דאית ליה בחלה אין מצטרפין בתנור או בסל עד שישובו בתנור דא"כ הו"ל לפלוגי בהדייהו וא"כ בפסח דאסיר למיעבד הכי מופקע מחלה ולפי זה מאי דקאמרי ת"ק ורשב"ג בברייתא ככרות שנושכות לאו לעניין פסח אמור אלא לענין חיוב חלה ודלא כדבריו בסי' ק"ס ס"ה שכת' דמיירי בפסח דמותר לכתחי' יעו"ש גם מ"ש דהא דאמרי' הואיל לחומרא ולא לקולא הוא מדרבנן וכו' משמע הכא מפני תקון חלה שרינן וכו' הוא סתיר למ"ש אח"ך דכיון דאיכא איסור דרבנן לא אמרי' הואיל דאל"כ אמאי יטילנה לצונן אם קרא לה שם וגם מנ"ל זה בדברי ריב"כ לימא משום דס"ל טובת הנאה ממון והא דלא דחה דבריו מהלכה אלא מכח רבי משום דאית ליה דהלכה טובת הנאה ממון ומכח זה הק' הר"ן ז"ל דילמא ר"א אית ליה טובת הנאה ממון כיון דהלכתא הכי הוי ומ"ש דהכי אסיקנא בפ' האיש מקדש הוא קאי על מה שפסק הוא בעצמו לשם דבגמ' דהתם אסיק איפכא ולוה י"ל משום דאמרי' בקידושין לימא כתנאי וכו' ודחי והא ודאי פליגי תנאי בהכי דהא ריב"ב ודאי ס"ל הכי וכן בנדרים דק' רישא לסיפא לא אשכח תנאי דפליגי בהכי ואמאי אלא ודאי דמשמע ליה דליכא הוכחה כלל מר"א וריב"ב דס"ל דטובת הנאה ממון ואף לפירש"י דר"א ור"י פליגי בטובת הנאה

ממון אפשר לתרץ דהך סוגיא דקידושין ונדרים לא שמיע להו הא דקאמר ר"א לר"י והרי הוא עובר וכמ"ש הוא עצמו בכאן אבל ריב"ב ממקומו הוא מוכרע ודלא כהתי"ט שכת' בודאי מאי דקאמר הש"ס דכ"ע טובת הנא' ממון הוא קאי לר"א ור"י אבל ריב"ב בודאי הכי ס"ל וכן מצאתי דפירש"י בחולין דק"ל ע"ב על הא דאמרי' ריב"ב ס"ל מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ופירש ז"ל דזכה בהם הכהן והיינו משום דטובת הנאה א"מ דאי ממון ודאי לא זכה עד שיזכה לו בעלים ואף דפיר' הכי שם דקל"א ל"א דבעליו זכה לו וס"ל טובת הנאה ממון לאו בדוקא הוא אבל אה"נ דמצי סבר טובת הנאה א"מ ועיין במ"ש הר"ן שם דמאן דאית ליה כמי שהורמו דמיין הוא משום דטובת הנאה ממון הוא תמוה מהא דאמרי' בקידושין דכ"ע טובת הנאה אינה ממון ומתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי ועיין להפר"ח ז"ל י"ד סי' ס"א ס"ק מ"ז אך אף דס"ל טובת הנא' א"מ והכא משום דלכ"ע עיבר עליו אפ"ה לא אמרי' הואיל לאפייה משום דהוי לקול' ולא אמרי' הואיל מדרבנן ומ"ש אי איכא כהן קטן מותר לאפותה במרדכי כתוב אף דליכא כהן מותר הואיל ואי אתי וחזייה ליה ונ"ל דגם המרדכי לא התיר אלא לאפותם עם הפת שלו ולא לעצמם דהא אף רבה מודה דאיכ' איסור' דרבנן אבל כיון דאית לן מערמ' אשה וכו' מותר והתם דוקא משום דאי מקלעי ליה אורחים וחזי ליה וכמ"ש התוס' בביצה דכ"א בד"ה עיסה יעו"ש ולכך כתב דהכא נמי חזייה לכהן אם איתיה ודלא כמ"ש הרב שע"ה ז"ל ח"א דנ"א ע"ג דהטו' מיירי בפסח ומשום ב"י התירו דליתא דהא אפשר ליה למיעבד כר"א דליכא איסור דרבנן ומ"ש דאף לר"א איכא איסור משום דאפשר למפלגא ליתא דכיון דעובר בב"י לא אפשר למפלג' מיקרי והכי נמי כוונת התוס' גם מה שהוכיח מהא דאוקי רמב"ח רבה כר"א ואף דאיכא איסור דרבנן בהואיל ליתא דוקא התם דבידו הוא ולכך אפי' איסור אין בו וכבר כתבתי בחי' לשם בזה אבל באמת בעיקר הדין כיון דלא שכיח לא אמרי' להתיר וכ"כ הפר"ח ומה שהק' הר"ב מ"ק ז"ל מהך דביצה דאף בדלא שכיח אמרי' לק"מ דהתם מיירי בבשר של גויים דהוא בזול ואף דמיירי בנבלה ממש לא קשה דוקא התם דהך הואיל בא להתיר להו איסורא דרבנן דכיון דמעורבת עם שלו חד טירחא אית בהו ולית ביה איסורא דאורייתא אך כיון דאפשר למיפלגא אסור מדרבנן ולכך אמרי' הואיל זהו במוכרח דהא כיון דרבה מודה דאיכא איסורא דרבנן היכי קתני ונאפת ביו"ט לכתחילה אבל הכא דמדאורייתא אסור לאפותה אין לנו להתירו על ידי הואיל דלא שכיח ומהתימא עליו דלא ראה דברי התוס' דפ' אלו עוברין שכת' דבהואיל דלא שכיח לא שרינן לאפות יעו"ש ועוד דלא דמי להואיל דרבה דהתם מיירי דמקלעי ליה אורחים מאנשי אותה העיר דהא ביו"ט לא יבואו אורחים והוא כבר בקש

להיות כהן בעיר ולא מצא והא לא אמרינן שמא בתוך התחום לנו כדאמרינן בפרק קמא דפסחים דף י"ג: ומ"ש או גדול שטבל לקרייו כן דעת כל הראשונים אבל לא אמרי' אי בעי טביל וכו' כ"כ הרמב"ן והר"ן. ואני הדיוט תמיהא לי מהא דאמרי' בקידושין בפ' האומר דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה והכי נמי כיון דבידו לאו כמחוסר דמי ולא דמי להך דהגרלה ופתיחת ההיכל דבשעה דשחט אותן בחוץ אין בידו לעשות דין הגרלה ולפתוח ההיכל והך דאמר רבה דשוחט לערלים כשר ולא אמרי' אי בעי מתקן נפשיה משום דכיון דמתו אחיו מחמת מילה אין בידו לעשות וכוי מחוסר מעשה אבל האי כיון דבמוכרח הוא לטבול לטהר מטומאתו והוי בידו ודאי אמרי' הואיל ועוד דאמרי' דיוצאין במעשר ב' אף דכתיב בכל מושבותיכם כיון דאי איטמי ופריק ליה נאכל בכל מושבות השתא נמי מיקרי בכל מושבותיכם. ואף ע"ג דאפילו איטמי עדיין מחוסר פדייה אלא ודאי. כיון דבידו הוא שפיר אמרי' וכן נמי דעת הרמב"ם בהך דישראל שהלוה על חמצו וכו' דכתב דאם קבע לו זמן אחר הפסח אוסר והיינו דבידו לפדותו ואף לדעת החולקים וס"ל כיון דמחסר' ממונא לא אמרי' הואיל דוקא התם משום. דכיון דהרשות נתונה בידו לפדות או לא כיון דמחסרא ממונא לא אמרי' הואיל אבל הכא כיון דאיטמי מחוייב הוא לפדותו ולכך אמרי' הואיל דכל העומד ליפדות כפדוי דמי וכן היא דעת רש"י ז"ל בפסחים דל"ח ע"ג בד"ה א"ד במ"ש בחלת מ"ב תרי הואיל ולא תלתא הואיל יעו"ש הכא נמי כיון דמוכרח הוא לטבול ובידו הוא אמרי' שפיר הואיל וה"נ כונת התוס' בפ' תמיד נשחט במ"ש דמעשה דמילה חשיב טפי ר"ל כיון דמעשה גדול דהא מתו אחיו בשבילו הוי מחוסר מעשה ודלא כהרב מ"ק ז"ל דכתב משום מתקן הוא אבל כתישה לא חשיב כיון דאפשי' בלא"ה וכו' דהשתא מיהא לית ליה עפר מוכן וחשיב הך מעשה דכתישה וכבר כתבתי במ"א דזהו דעת בעל המאור ז"ל דלרבה דאית ליה הואיל אי איכא כהן טמא שפיר אופין אותה לכתחלה אבל דעת הגאונים ס"ל דלא אמרי' הואיל וצ"ע:

סימן תס

סעיף ד:

אין עושין סריקין וכולי כן פסק הטור והרא"ש ז"ל אבל הרי"ף והרמב"ם זל לא פסקו להתיר משו' דמעשה רב אף שהוא נגד רבים ומ"ש הרא"ש דמ"ש מהך מעשה דר"ע דקאמר אי לאו עובדא וכו' נ"ל דשאני התם משום דר"ע דמריה דפלוגתא הוא דעבד מעשה והסכים עמו ר"א ור"י וכיון דר"א לית הילכתא כותיה אף לגבי יחיד לא חיישינן ואף דר"י הסכים עמו מ"מ הו"ל מעשה יחיד אבל הכא מעשה דרבים הוא וכולהו בני הילכתא נינהו ועוד דאפשר כיון דהוא זריז טפי לכך שתקו עליו ואין למידין ממנו לקבוע

הלכה לשאר בני אדם אף דזריזין כ"כ וכן פי' הראב"ד ז"ל בפ"ה מה' חו"מ יעו"ש דודאי עיקר האי מילתא תליא בזריזות ולכך הביא ראיה מעובדא דריב"ל דאמר לבנייה וכו' והא ודאי לא הוו זריזין כמו כ"ע ועוד דהו"ל לחוש לפחות אי לאו דס"ל דהוי כמים אבל הכא דקאמר ליה משום דלא אסרו כלל בשל נחתומין ועבד עובדא שפיר פסקינן כוותיה זהו לדעת הרא"ש ז"ל אבל הר"ן ז"ל ס"ל דגם הרי"ף פסק כחכמים דאין לחלק בין נחתום לשאר כל אדם ודלא כראב"ץ יעו"ש בפי' לשם ודלא כה' מ"ק ז"ל שהבין דברי הר"ן לכ"ע יעו"ש אלא שקשה לזה דהר"ן זל גופיה בסוף פ"ק גבי י"ד שחל להיות בשבת כת' דמעשה רב אף לנגד רבים יעו"ש ומ"ש הכא דפסק כחכמים נגד מעשה ועוד קשה דמה לו להביא כלל הך דשל נחתומין דהוי אשור מדינא או לא כיון דדברי ת"ק הוא לאסור הכל ולייישב דברי הר"ן נר' בדוחק דהרי"ף ודאי ס"ל דהך מעשה דר"נ הוא קודם למה שאסרו חכמים לבן זונן משום דיאמרו כל הסריקין וכו' וכיון דלא אמרו מעיקרא אלא בשל כל אדם לכך עבד עובדא בנחתומין אך לאחר דאסרו חכמים לבן זונן אף בדפו' משו' דכל הסריקין וכו' אסרו ג"כ אף הנחתום אלא דלפ"ז גירסת הב"י ז"ל אין לה קיום יעו"ש בהמ"ק ז"ל:

אמנם מדברי ה"ה ז"ל נרא' דהרי"ף ז"ל כהרמב"ם ס"ל דפסק כהך עובדא דראב"ץ ונרא' דאף ראב"ץ נמי מודה בהך דיאמרו כל הסריקין וכו' דהא בע' כ"ה דק"ו ילפי' מינה לאיסור ב' אחים המפקידין לענין בשר וגבינה משום דיאמרו כל הסריקין וכיון דעובדא דראב"ץ דהילכתא כותיה ס"ל דלא גזרינן משום דיאמרו קשה היכי מייתי הש"ס התם הך מילתא דלא כהילכתא אלא ודאי דאף ראב"ץ נמי ס"ל דאמרי' ליה גבי שאר כל אדם דאסורים משום שהייה דגזרו אף בדפוס משו' דיאמרו וכו' אבל לא גזרינן נחתומין אטו שאר כל אדם כיון דמסויימין דבקיאי לא טעי בהו והיינו דקא מדמה הש"ס התם להך דהכא דהתם אמרי' כשאין מכירין מותר במכירן אסור דחיישי' שמא יאכל של חבירו ולכך כשאין מכירין מותר דהו"ל גזרה לגזרה דגבייהו לא שייך עיקר גזרה אך אי במכירין כגון אחין אף דמקפידין אסור משו' דאמרי' יאמרו כל הסריקין וכו' ואדרבה מהתם משמע היפך דעת הרא"ש והר"ן ז"ל דאף לרבנן דס"ל הך דיאמרו כל הסריקין וכו' מחלק התם בין מכירין לאין מכירין וק' ואמאי לא מחלקינן הכא בין בקיאי לאין בקיאי אלא דאפשר לומר דשאני התם דרובא אין מכירין ולכך אין לאסור הכל אבל הכא דרובא אין בקיאין אסרי' אף הבקיאין כיון דמיעוט' נינהו: אך ראיתי להירוש' שהביאו הך ברייתא דשאל בן זונן לר"ג וחכמים וכו' והשיבו דיאמרו כל הסריקין וכו' הרי ברור דאף ר"ג הכי ס"ל וא"כ היכי אתיא הך עובדא דראב"ץ אלא ודאי דהך מלתא דרבנן גופייהו לא

קאי אלא אשאר בני אדם וכ"כ הרפר"ח ז"ל אלא דלפ"ז ללישנא קמא דאסרי בנחתום הוי בן זונן נחתום וללישנא בתרא הוי בע"ה ונ"ל דזהו דהוק' לו להרא"ש ז"ל דלא מצי לפ' הכי ועוד מלישנא דקאמרי מפני שהאשה שוהה ומחמצתה משמע בבע"ה מיירי גם בן זונן מסתמא לא היה נחתום דאביו ממונה של בית ר"ג היה כמ"ש בש"ס דמ"ט וכיון דללישנא קמא צ"ל פליגי ארבנן ה"ה ללישנא בתרא כנ"ל כונתו ודלא כה' מ"ק ז"ל שכת' דאמרו סת' כל הסריקין וכו' דהך לאו סתמא הוא דכיון דהך דאמרו אעפ"י שאין עושין מיירי כה"ג בבע"ה וגם בן זונן דשאיל לא שאל אלא בבע"ה דודאי ראה בבית ר"ג דשל נחתום מותר לא חשו להאריך כל הסריקין דבע"ה וכולי דעסיקי ביה ושפת יתר הוא אך נראה כמו שכתבתי ועיין לה' ק"נ ז"ל יע"ש:

אמנם דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל כיון דירוש' ס"ל דלא פליגי וגם בש"ס ללישנא בתרא מסכים לזה הכי נקטינן אלא דעדיין קשה לזה הא דאמרו בירוש' גבי כהנים דנילושו בפושרין אסורין אף דלענין מנחות אמרי' דזריזים הם גזרינן גבי מצה כדי שלא לחלוק בין מצה למצה ואמאי שרינן לשל נחתום ולא אמרינן משום דלא נחלוק וכו' וי"ל משום דהתם אסרינן דיעבד ולכך מחמרינן אף הכהנים אבל הכא דאין כאן איסור אלא לכתחילה הוי כעין גזרה לגזרה ולא מחמרינן כולי האי ועוד שאני התם דאיכא מהכהנים גופייהו דלא הוו זריזין כגון דלא הוו בר עבודה ואינהו ודאי אסירי ולכך לא חילקו כדי שלא תחלוק וכו' אבל הכא בנחתומין דלא הוי נחתום עד דהוה בקי במלאכה ולכך לא גזרו אטו שאר כל אדם ועיין לה' מ"ק ז"ל:

ודע דמלישנא דהרי"ף ז"ל דכתב אבל של נחתומי דבקיאי לא שהו בהו משמע אף בלא דפוס מותרין וכ"כ הטור משם הר"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל המרדכי כת' לדעת הרי"ף ז"ל דשל נחתומין שיש להם דפוס יעו"ש:

סעיף ח' אין עושין פת עבה כת' המ"א ז"ל דלמסקנא דמוקי בפת מרובה א"כ שרי לעשות פת עבה. ונרא' משום דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא לעשות חררין חררין אבל לעשותן פתין גדולים כ"ע מודו דשרי אף בפסח ואף לפי' התוס' ז"ל הא דאסר ב"ש הוא משום גזרה כמ"ש בירוש' וכן לפי' הר"ן ז"ל משום טירחא דאותו הפת מרוב גודלה יעו"ש והא דלא מוקי לה בפת עבה כפשטה דברייתא משום דלפ"ז העבוי אינו גורם האיסור כדמיעקרא אלא הגודל ולכך קרי לה מרובה אלא דממילא שמעי' למאן דמתיר אף שהיא עבה וכן מדברי התוס' דפ"ב דביצה דבין גריצין ובין רקיקין שוין הם בעבין ע"כ אבל המ"ק ז"ל כת' משום דמצא ברייתא וכולי וז"א דהש"ס הוא דמצא לו סייעתא מהברייתא אך ודאי לא ידעי' אם עובי טפח מותר ויש לדקדק מדלא קאמר אלא משמע דהדין אמת אלא משום

דנקט בי"ט בפסח דחיקא ליה לאוקמא לענין חמוץ דמאי אירא בי"ט ולכך אוקמה לטירחא וקרא בפסח קאי אך יש לדחות דאף לס"ד נמי לרבותא לב"ה קאמר בי"ט ולא חיישי' לטירחא ואמטו להכי לא אמר אלא והיינו דלא קאמר נמי במסקנא והבריית' לענין טירחא כיון דאף לס"ד נמי מודה לטירחא אלא משום דהוק' לו על פת עבה לכך מוקי לה בפת מרובה:

אמנם לא יתכן זה כ"א לפי' התוס' והר"ן ז"ל אך לפי' רש"י ז"ל הוי טירחא דס"ד לא דמיא למסקנא דהך דס"ד מיירי משום פת גדולה אך למסקנא משום פת קטנה דהוי לישה ועריכה לכל אחת ונראה דהכריחו לזה דקאמר פת מרובה ר"ל פת הרבה איך שיהיה מהש"ס דילן אין ראייה כ"כ דמתיר לכתחילה בעובי טפח גם מירוש' אין ראיה לכתחילה והא דלא קאמר אעפ"י שאין עושין כמו גבי סריקין התם לישנא דברייתא אבל הכא פשיטא ליה דיעבד כיון דחום התנור גדול כ"כ ודלא כהמ"ק ז"ל דכת' לכתחילה קאמר דהירוש' ס"ל לקמן הך חי' דכהנים זריזין וכו' וא"כ אין ראיה מלחם הפנים להתיר לכתחילה ודמיא נמי להך דקאמר יוצאין במצה נא דפי' לדיעבד וכ"כ הפר"ח זל ומ"ש לאיסור דיעבד ממים פושרין אין ראייה כ"כ דהתם כיון דהמים פושרין אין בו כח לאפות וחוזרין ומחמיצין אבל הכא מכח חום התנור שהוא גדול חמימותו זו היא אפייתו ועיין לה' ז"ל בסמוך בד"ה עוד כת' א"ח וכו' גם כיון שהמים בלועין בתוכו אין ממהר להחמיץ ודמי להא דפסק הרמב"ם בפ"י מה' חמץ דמצה העשויה באילפס אף דהדביק ואח"כ הרתיח מותר וכ"ש הכא דחום התנור הוא גדול וקדם לו דשהייה מועטת מועלת לו לאפותו ואין בו שיעור כדי להחמיץ ואני תמיה דהפר"ח גופיה העלה שם אף לאוסרים יתירו דיעבד וכ"ש הוא כאמור: כתב הפר"ח ז"ל אע"ג דאמרי' וכו' דפי' פת עבה הוי דנפישא בלישה כלו' והתנור גדול וכל אשה לשה כשיעור חלה ואין במשמע לשון נפישא בלישה דהעיסה גדולה היא וכן פירש"י עבה היא העיסה כשהיא כולה ביחד ע"כ גם תירוצו הב' אינו מובן דגבי פסח נמי קאמר לישנא דעבה דלא קאי אלא לאפייה דהלישה לא שייך דהא אמר רב קבא מלוגנאה לפסחא גם הרי"ף ז"ל לא זכר מזה כלום גם לא ראה מ"ש הרמב"ן ז"ל דהך לישנא דקאמר משום דנפישא בלישה לא קאי כס' רב דס"ל קבא מלוגנאה לפיסחא וכו' יעו"ש אלא שקשה לי לדבריו דהא עיקר האי תירוצא הוא מפומיה דרב היה לתרי הלשנות ולדידיה מתרץ משום דנפישא בלישא גם ביותר תמיהא לי דהרי"ף גופיה הביא הך לישנא דנפישא בלישא בפ"ב דביצה ולוה י"ל משום דהתם איירי לענין יו"ט שפיר אתי הך לישנא אך הא דכת' הרמב"ן ז"ל שם דהרי"ף גריס בהדיא בהך ברייתא די"ט פת מרובה ולכך הביא אותו בקיצור הוא תמוה דהא

איצטריך לתרץ שם משום דנפישא בלישא והא דקאמר הכא פת מרובה הוא מפירושו ולא מגירסתו בגמ' ולעיקר הקושיא נלע"ד דמיירי שכבר לשו אותה יותר משיעור זה דאיהו מותר בדיעבד וכמו שכת' הרא"ש והר"ן ז"ל וכמו שפסק ח"י ז"ל סי' תנ"ו ע"ש ובהא איפליגו תנאי באפיין אך בהך ברייתא די"ט שפיר מיירי אף לכתחלה בלישה ולכך כת' דזה דוקא בשאר י"ט אבל בפסח אסור ללוש לכתחילה ואין להק' לזה דמאי קאמר משום דתנא בפסח קאי לימא דאיצטריך לאשמעינן דמתירין לאפותו כיון דנפישא בלישא ולא אמרינן דאסור דיעבד די"ל דמתרץ ליה אף ללישנא דלאו נפישא וכאתריה דהך תנא וכו':

סימן תסא

סעיף ב:

באלפס בלא מים וכו' כת' הפר"ח זל אף אם הרתיח המחבת יפה ואף בדיעבד יש לאסו' וכמ"ש הרמב"ם והמ"מ ז"ל יעו"ש והרואה לשם אין ראייה לאסור דיעבד דלא כת' שם אלא לכתחילה גם כיון דהרא"ש ז"ל כתב משם בה"ג דמותר לכתחילה וכמ"ש הטור ז"ל מקילינן דיעבד אך נרא' דזה דוקא בשמן דטבעו אין מכבה הרתיחה וזימנין דידלק השמן מרתיחת המחבת בשהיא נסיקת יפה אבל המים טבעו הוא מכבה ולכך אף אם הרתיח המחבת יפה בששופך בתוכה המים היא מצננת מהרתיחה ושוב אין בה כח לאפות אותו מיד וקרוב לחימוץ:

ומ"ש ויש אוסרי' וכו' כת' הפר"ח ז"ל דזו היא דעת ר"מ שכת' הטור ז"ל ודוקא לכתחילה אבל דיעבד מותר וכו' ע"ש וכת' המ"ק ז"ל וליתא דלר"י שרי לכתחילה וכו' ע"ש ונוראות נפלאתי איך תליא זה בפלוגתא דר"י ור"ל דהא לא איפליגו אלא לענין אם יוצא בו י"ח בפסח משום דהוי לחם או לא אבל לענין חימוץ כ"ע מודו גם מלשון הרמב"ם דפסק כר"י לא משמע אלא דיעבד ומ"ש מלשון ר"ע יראה דאף דיעבד אסור נרא' דהוא להיפך מדקאמר אם הדביק ואח"כ הסיק משמע דלכתחילה קאמ' וכאלו אמר אם בא להדביק ואח"כ בא להסיק וכולי וכן נמי הבין זה בדבריו הטור ז"ל דהא קאמר אבל להדביק תחילה ואח"כ להסיק אסור דמשמע מזה דוקא לכתחילה ובתר הכי קאמר והכי אמר ר"מ ז"ל וכו' ואי ר"מ קאמר אפי' דיעבד היכי מייתי מיניה ראייה לסתור והכי נמי משמע מדברי הטור שכת' לקמן יוצאין במצה האפוייה באלפס ולא חילק בין הדביק תחילה ללא הדביק וכו' אלא ודאי משום דהתם איירי דיעבד לכך אין לחלק גם מ"ש דר"מ פוסק כר"ל וכו' הוא תמוה דמנ"ל דהמק' ומתרץ פליגי בהכי כיון דהמקשה ס"ל דלא היה בו חימוץ כלל אלא ודאי לא איירי ר"מ אלא בדיעבד וה"נ כונת המק' דהברייתא

דיעבד קאמר וכמ"ש הפר"ח ז"ל אבל הראב"ד ז"ל ס"ל דאף בדיעבד נמי אסור אלא א"כ כיסה את הכיסוי וכו' וברור הוא דהוצרך לזה ליישב דמאי דס"ד דמק' דהברייתא מיירי בדהדביק תחילה וכתב וכו' וכיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל ס"ל דמותר דיעבד הכי נקטינן וכ"כ המ"מ ז"ל וכדמשמע מהטור והש"ע ז"ל:

ודע דכל זה נעלם מהרב ק"נ ז"ל בפי' להרא"ש בפ' כ"ש סי' ט"ו שהק' על מ"ש הרא"ש משם בה"ג דאם נתן העיסה ואח"כ הרתיח המחבת מהא דס"ד דמק' דאף בהדביק תחילה ותי'. דמיירי בחלוט וכו' ע"ש ואין זה במשמע דהברייתא מיירי בחלוט ואף דלפי האמת מיירי בהרתיח חחילה מ"מ מהא דאמרינן בירוש' גבי מחלוקת ר"י ור"ל והביאו התוס' והרא"ש ז"ל שם ואדם יוצא י"ח אף בהדביק תחלה ולא אמר דמיירי בחלוט משמע בכל גוונא גם מדברי הפוסקים מבואר דבדיעבד מותר כאמור ואף לדברי הראב"ד זל הוצרך לומר דמיירי בכיסה וכו' גם הך ראייה שהביא מהרא"ש ז"ל לא מכרעא כלל דהתם מיירי במשקין לכך כשירתחו חוזרין ומחמצין גם מעכבין העיסה מלאפות עד זמן מרובה ולכך אם הדביק תחילה אסור אבל הכא דמיירי בלא משקה דבלאו הכי מודה ר"י דלא הוי לחם וכמ"ש התוס' והרא"ש ז"ל מודו כ"ע דמותר דיעבד וראיה לזה דהא הטור ז"ל פסק בהדביק באלפס דמותר דיעבד והביא הך פסקא דהרא"ש גבי טיגון בשמן דבה"ג דאסור דיעבד ועוד למה הביא הך דינא דהדביק משם אביו ז"ל גם הרמב"ם ז"ל אף דס"ל דהדביק מותר פסק בפ"ה גבי טיגון בשמן אף דהרתיח תחילה אסור וכמ"ש המ"מ ז"ל וכ"כ ריא"ז ז"ל הביאו השה"ג בפ' ועיין מ"ש בסי' תנ"ד: וראיתי לה' המאור ז"ל גבי מעשה אלפס שכת' משם ה"ר אפרים דנקטינן בחלה כר"י וגבי מצה כר"ל ע"ש ולא הבנתי כונתו דהא ילפי' מג"ש מהדדי ומאי אולמיה חומרא דפסח לענין לחם אם לא שנאמר משום חמוץ הוא וכונתו היא דפליגי המקשה והמתרץ בהכי דלס"ד דמק' דס"ל דמיירי בהדביק תחילה צ"ל דלא חיישינן לחימוץ אך למתרץ דמיירי בהרתיח א"כ חזרנו לדין דחיישינן לחימוץ ואין להק' א"כ אף לר"י נמי לימא דהדביק תחילה אסור והברייתא מיירי בהרתיח תחילה דז"א דא"כ הו"ל לבאר בעל הברייתא דמיירי בהכי כיון דאף הדביק קרוי לחם אך עדין קשה מהא דירוש' דאמר שם ר"ל דהדביק תחלה אין קרוי לחם ואין אדם יוצא י"ח ומאי איריא דאין יוצא בו י"ח וכו' ת"ל דאף בשאר ימים אסור משום חמץ אלא ודאי הדבר ברור דלא פליגי ר"י ור"ל אלא לענין לחם אבל לענין חימוץ כ"ע מודו וצ"ע:

ונ"ל דאם הרתיח המחבת מבפנים מודו כ"א דמותר דכיון דהחום שולט בפת בלי הפסק לא חיישינן לנתחמץ קודם שנאפה וגם ר"ל מודה בזה דמיחייב בחלה דהוי

כתנור וכ"כ המרדכי בשם הרא"ם ז"ל דפלוגתא דר"י ור"ל הוא בתרתי לריעותא אבל גם בהרתיח מבפנים אף דהדביק בתחילה חייב לכ"ע כיון דאיכא חדא לטיבותא ע"ש ולפ"ז הש"ס דהק' לר"ל מהך ברייתא דאלפס הו"מ לתרץ בהרתיח מבפנים וחדא מינייהו נקט והכריחו לזה מהא דאמרי' שם בגמרא בעו מיניה מעולא הרתיח מבחוץ מהו ומאי מבעיא ליה דהאי פלוגתא דאימוראי במאי מוקי לה אלא ודאי ס"ד דפליגי בהרתיח מבפנים ומיבעיא ליה לר"י בהרתיח בחוץ מיחייב או לא והשיב ר"ז הי ניהו מעשה אלפס דפליגי ביה אבל הרתיח מבפנים כ"ע מודו ואפי' בהדביק תחילה דבהכי מיבעיא ליה אבל התוס' ז"ל ס"ל דאף דהשיב לו ר"ז הי ניהו מעשה אלפס לא נאיד מהך סברא דרבה אלא דחידש לו דפליגי נמי בהכי והיינו דק"ל דמאי מיבעי ליה לר"י באבוקה כנגדו וכו' כיון דפליגי בהרתיח מבפנים היינו אבוקה כנגדו ואי כדמסיק ר"ז דפליגי בהרתיח מבחוץ דוקא לא ק"מ אלה ודאי דס"ל דעדין קאי הך סברא דרבה למסקנא והיינו דלא קמיבעיא ליה לרבה בהרתיח מבפנים כמו דס"ד דפליגי בהרתיח מבפנים ועדין מבעיא ליה בהרתיח מבחוץ:

אמנם יראה דה"ד לפי הס"ד דמירי באלפס כפירש"י ז"ל אך למסקנא דכת' דמירי בתנור שפיר איכא למימ' דבהרתיח מבפנים כ"ע מודו ולא פליגי אלא בתרתי לריעותא כמ"ש הרא"ם ז"ל וכן ראיתי להרמב"ן ז"ל בס' המלחמות בפ' כ"ש שכ"כ והכריח מהך כובא דארעא יעו"ש וכ"ש דהתם מרי דשמעתא דקאמ' גיבלא בעלמא הוא דמשמע דוקא לענין ברכה אבל לחלה חיי' הוא רב יוסף ואיהו גופיה ס"ל כר"ל כדמוכח מההיא דמיבעיא ליה בפ' כ"ש גבי אבוקה כנגדו יע"ש בתוס' וגם הרמב"ן ז"ל כ"כ בסמוך ומכלל דבריו למדנו דבהרתיח מבפנים ליכא משום חימוץ וקאמר ואדם יוצא י"ח בו בפסח יעו"ש כמ"ש:

כתב הרי"ף ז"ל ואיכא מ"ד כר"י דאין לחם אלא האפוי בתנור בלבד אבל מעשה אלפס וכו' ואשכחן עליה פרכא וכו' אלמא אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דאפייה בתנור או באלפס לחם הוא ויוצא בו י"ח בפסח ועיין לה' המאור ז"ל שהשיב דהך פוסק מירי כלישנא קמא והרמב"ן ז"ל השיב דכיון דלא פסק כיחדאה אלא משום טעמא דהוא רבא וכו' צ"ל כלישנא בתרא וכ"כ הר"ן ז"ל יע"ש ואני הדיוט תמיהא לי מלתא דאיך נחה דעת הגאונים בזה דהך פוסק ס"ל כלישנא בתרא דא"כ איך קאמר דמעשה אלפס אף דהרתיח תחלה לא הוי לחם והא ודאי הך לישנא היא לר"ל דס"ל דבהרתיח כ"ע מודו דחייבין וכמו שהעמיד הך ברייתא מעיקרא האי מאי דקאמר דכ"ע פטור אף בהרתיח תחלה אם כן הוי ריש לקיש כתנאי מהך ברייתא דקתני חייבין ועוד דאמאי לא קאמר דפליגי בהרתיח תחילה דת"ק מחייב דהוי כעין תנור ור"י פוטר דבעי' תנור ממש ולאו לדחוקי

נפשיה לאוקמה בתנור אחד דהוא חסר בברייתא ועיקר ראיית הש"ס לומר דלר"ל הוי ככ"ע דבהדביק כ"ע מודו דפטורין ובהרתיח כ"ע מודו דחייבין גם בעיקר קושיי' הרי"ף ז"ל לא קשה כ"כ דהא דקאמר דבעי' תנור אחד לאו למעוטי חלוט דההיך לאו בכלל אפייה אלא בכלל בישול ולא קאי המיעוט אלא אאפייה דבעי בתנור אחד וכמ"ש בקרא ואפו בתנור אחד והך טעמא דר"י לא קאי בגמ' אלא באפו באלפס וחזר אפאו בתנור ופירש"י ולא פי' רק אחלוט דמוזכר בברייתא ועוד קשה לי דעדין תיקשי ליה להך פוסק מהך גמ' דהחולץ דקאמר בין באלפס היי לחם אלמא האילפס עשאו לחם ואיך פסק כר"י דאף בהרתיח תחילה לא הוי לחם ויותר תמיהא לי על ת' המאור שלא השגיח בזה: אשר ע"כ נ"ל דזוהי כונת הרי"ף ז"ל בקושייתו מפ' החולץ וכונת הך פוסק הוא מלישנא קמא דבהכי אוקמא ר"י ולא משגחינן בהך אוקמתא דההיא אליבא דר"ל דלית הילכתא כוותיה לגבי ר"י ולהך לישנא צ"ל דלגמרי פטר ר"י אף בהרתיח תחילה דאי בהרתיח כ"ע מודו דחייבין א"כ הוו פלוגתא דאמוראי היא פלוגתא דתנאי אלא ודאי דלר"י פוטר אף בהרתיח ובעי תנור ממש ופליגי אימוראי בס' ת"ק דלר"י מחייב אף בהדביק ולר"ל לא מחייב אלא בהרתיח ואהא פטר ר"י אף בהרתיח ולא מחייב אלא בתנור וכיון דלהאי לישנא הוי ר"י כס' חכמים דבאידך מתני' דהם נמי נקטו לישנא דר"י נקטינן כותייהו והיינו דלא ק"ל להרי"ף ז"ל אמאי לא פסקינן כאידך אימוראי דר"י ור"ל משום דלפי האמת לא פליגי אלא בס' ת"ק והיינו דלא קאמרי הלכה כפלוני ואהא ק"ל להרי"ף ז"ל מפ' החולץ דהתם אמרינן אע"ג דחלטיה מעיקרא ולא הוי לחם כיון דהדר אפייה באלפס קרוי לחם ובשלמא למאי דפסק כר"ל לק"מ דהתם בהרתיח תחלה אך להך דפוסק דאף הרתיח מעיקרא פטרינן א"כ איך יתחייב באלפס גם אין לומר דמיירי בהרתיחו מבפנים ואף ר"י יודה דכמו דנתמעט הרתיח תחילה ממלת תנור בלבד ה"ה הרתיח מבפנים דהא כל מדי דלאו תנור אימעט כנ"ל דעת הרי"ף ז"ל בלי פקפוק:

וליישב דעת הפוסק אפש' לומר דהך דקאמר או באלפס לאו לאסוקי שמעתא הוא אלא דקאמ' להו אליבא דתנאי דלחד בתנור ולאידך אף באלפס דלהכי נקט תנור למינקט אף לר"י דפטר באלפס אך ראיתי להרשב"א ז"ל בחי' ליבמות שכת' דנקט אלפס משום מדאיצטרי' רחמנא למעטיה מכל המנחות ש"מ דלחם הוא אפי' הדר אפייה באלפס ע"ש משמע מזה דהוא מוסכם לכ"ע אמנם לא אוכל להתאפק מאי ראיה מהך דמנחות דהתם איירי בבלילתו עבה ולכך אף דאפייה לחם איקרי דהא התם מיירי באופהו במשקין ולכ"ע לא הוי לחם וכמו שאמרו בירוש' וכן כת' התוס' שם דמשם הביאו ראיה להיכא דבלילתו עבה אף דמטוגן בשמן מברך המוציא ע"ש:

איברא דביני ביני אשכחן פירוקא להך פירכא דהרי"ף ז"ל דהתם איירי בבלילתו עבה דדמיא להך דמנחות ולכך כיון דנעשה לחם מעיקרא אף דחלטיה בתר הכי ונתבטל מלחם הך אפייה דאלפס מיסתייה ליה לאהדורי למעיקרא או איכא למימר דהתם איצטרי' לאפיית אלפס לאקרויי ליה לחם עוני ולבטולי הך עשירות דחליטה ולאו לענין לחם הוא אלא כיון דבלילתו עבה נעשה לחם וה"ג בגמ' כיון דהדר באלפס לחם עוני קרינן ליה וכו' והך דמעטינן חלוט מעוני בפ' כ"ש הוא מיירי בלא אפייה והך חלת המשרת מיירי ברכה אבל הרי"ף ז"ל גורס שם לחם איקרי ולכך אוקי הך דפ' כ"ש מיירי בשמן ודע שלא היה כן בדברי הרי"ף ז"ל אלא הכניסו זה מדברי ה"ר אפרים ז"ל שהביא המאור ז"ל ועיין להרמב"ן ז"ל ע"ש אמנם לפי הך גירסא דמצאתי בשיטת ר' ישעיה הא' בפ' כ"ש לק"מ דשם כת' דגריס בפ' החולץ אמר רבינא לומ' דאע"ג דחלטיה מותר לאוכלו בפסח ועיין מ"ש בסי' תס"א:

סעיף ג' אין חוטין נמשכין וכו' כת' הפר"ח משם ב"ח ז"ל ומיהו בשליש אפייה סגי לאוכלו ועיין בסי' רנ"ד דשם החמיר לחצי בישול ועיין בתוספות דמנחות דנ"ו ע"ב דכת' דקרימת פנים הוי שיעור מאכל ן' דורסאי יעו"ש והפר"ח זל העלה דגם לענין חמץ בעי קרימת פנים והביא ראייה מהך דפ' כ"ש ע"ש וכן הביא המרדכי ז"ל בפ' אלו עוברין ע"ש ולא ידעתי דמה ראייה היא זו דהתם לענין לחם הוא דבעי' לחם באכילת מצה ודמיא למצה באלפס וגם בעי' לחם גבי תודה ואפילו בחלות חמץ קאמר ולכך לא פרש"י אלא לענין קידוש הלחם אבל לענין חמץ מכי נתבשל חצי בישולו סגי גם הך דשבת בעי' נמי הך שיעורא משום דבעי' ראוי לכל אדם אבל אינו קרוי חמץ משום דאינו ראוי לאכילה והוא משום חומרא דהחמירו גבי שבת דבעי' ראוי. לכל אדם וצ"ע אכן כת' התוס' במנחות דנ"א ע"א דהיינו שיעור מאכל ן' דורסאי וא"כ פחות מזה אינו נאפה כלל וחיישי' לחמוץ יע"ש:

סימן תסב

סעיף א:

מותר לאכול בפסח מצה שנילושה במי פירו' וכו' כתב הפר"ח ז"ל על מ"ש הרמב"ם דמצת מי פירות יוצא בה י"ח דוקא ביש בו מים דקרא כתיב ושמרתם דבעי' שיהא משומרין לשם מצה וכו' יע"ש שהביא ראיה מהירוש' אבל הל"מ ז"ל כת' דאף דלית בו מים יוצא בו י"ח ומוכרח לומ' דקרא דושמרתם הוא שישמרנה שמא יפלו עליהם מים וכדמשמע מלישנא דהרמב"ם דפ"ה דין ט' והראיה שהביא מהירוש' אינו ראיה דבגמ' דידן לא אמרו הכי דאמרו בפ' החולץ דאע"ג דחלטיה מעיקרא יוצא בו י"ח ואף דאמרי'

בברייתא בפ' כ"ש אלו דברים שאין באים לידי חימוץ חלוט וכו' וקרא דלא תאכל עליו חמץ וכו' הוא למינו וכ"כ המ"א בריש סימן תנ"ד אך באמת נראה מהש"ס ופוסקים דבעי' שתהא משומרת בלישה לשם מצוה וגם מקרא דלא תאכל הכי משמע דהא אמר ר"ל בפ' כ"ש דברים דאין יוצא בהם י"ח אין חייבים על חמוצו כרת וכיון דדברים דיש במינן קאמרינן אמאי אין חייבים על חימוצו כרת ואין יוצאין בה דקרא גלי לחם עוני אלא ודאי דקרא לא מיירי אלא באותו דבר דיוצא בו בעי' דיהא בא לידי חימוץ ואף דאידחי סברת ר"ל לא נדחה סברת ההיקש ושוב ראיתי להרמב"ן ז"ל בס' המלחמות שהביא ראיה זו ומוכרח לומר מאי דאמרי' דיוצאין בחלוט משום דשייך בו שימור שלא יתן הקמח כי אם במים רותחין ולא במים פושרין ועוד שייך לומ' דמיי אחר דלש אותו במים חלט אותו ברותחין אבל אין לומר דאית ליה כרבא דקרא דושמרתם מיתוקם ללתיתה ושימור דלישה לאו שימור הוא דהא הש"ע אחר דפסק דאין לותתין פסק דהאידנא לא בקיאין לחלוט וכיון דאין לותתין מדינא אין לחלוט אלא ודאי כמ"ש ומעתה תמוהים דברי הפר"ח דשביק הש"ס דידן ונקיט מהירוש' וא"כ דין הרמב"ם מיירי ביש בו מים כמ"ש ה"ה ז"ל אבל תמה הפר"ח ז"ל דמנ"ל לחלק במי פירות ועוד מירוש' לא משמע לחלק מדלא תירצו דהאיך מיירי בשאר משקין עם המים וכו ע"ש וכתב המ"ק זל בסי' תע"א דגם לדידיה קשה הירוש' מדלא הביא קרא דלחם עוני מוכרח דאית ליה כר"י הגלילי דמעורב עם מים מיקרי לחם עוני וא"כ אמאי לא אוקמוה הך ברייתא דמתובלת במעורב עם מים ע"כ ומוכרח לומר דמשמע ליה דיוצאין לכתחלה קאמר ואף דלית ליה לחם עוני היינו לעיכוכא אבל למצוה אית ליה ולכך לא מצי למימר דמעורב עם מים ומתרץ ליה שפיר בשומשמין וכו' והיינו דכת' הרמב"ם בפ"ה מותר ליתן התבלין וכו' וכתב ה' המ"מ דהוא מתוס' וזה דלא כמ"ש המ"ק דחיליה דהרמב"ם מהך הירוש' דמתובלת בשומשמין וכולי דהא כת' הרמב"ם מצה שלשה במי פירות וכו' דמשמע דוקא דיעבד וכמ"ש מר"ן ז"ל ונרא' לי דזה כונת הראב"ד במה שהשיג עליו בהך דמצה שלשה במי פירות אע"ג דתוס' תני יוצאין במצה מתובלת וכו' ההיא משנאפת ע"כ ואמאי לא כת' דההיא דלא כהילכתא וכמ"ש ה"ה ז"ל אלא ודאי משום דאף ר"י הגלילי מודה דלמצוה נאמר וכמ"ש בירוש' ועוד אמאי לא אוקמה בתבלה בקצת שומשמין כמ"ש בירושלמי: אשר ע"כ נ"ל דכונת השגתו על הרמב"ם הוא על מצה שלשה במי פירות יוצא י"ח דהוי מ"פ ומים ומחמיץ ואע"ג דתני בתוס' ולא אסרו משום חימוץ הוא משנאפת ודלא כמ"ש המ"ק דלא השיג עליו בכאן וכן הבין הפר"ח ז"ל בסי' תנ"ה ומה שהק' המ"ק דאמאי לא השיגו לעיל לא ידעתי איך הונח לו דהא הראב"ד ז"ל כת' בהדיא בהשיגו להרמב"ם בפי"ב ממעה"ק

משום איסור חמץ ואמאי לא השיגו כאן ומוכרח לומר דסמך על מה שהשיגו שם עוד הק' על מה שפירשו בתוספ' בתבלין שומשמין ממ"ש ה"ה ז"ל על מ"ש הרמב"ם מותר וכולי הוא תוספתא וא"כ מה חידשה פה ע"כ גם בזה לא ידעתי איך הונח לו דהא לא מצינו תוספתא אחרת אלא זו וא"כ איך רמז הדין בשם תוספתא אחר דהוא פירש אותה דלא כהילכתא אלא ודאי דמשמע ליה דמיירי בכל גוונא בין תבלה בשומשמין בין תבלה בשמן וכת' דהיא ר"י הגלילי דוקא לענין מצה עשירה אבל לענין חימוץ כ"ע מודו דלא מחמיץ והיינו דהוצרך לתרץ כר הגלילי ודלא כהראב"ד דא"כ מנ"ל להרמב"ם הך דמותר לתת תבלין מהך תוספת' כיון דמיירי באפוי ועוד עדיין ק' על פירוש ה"ה דהיא מיותרת דהא לעיל אמרו בתוספתא דיוצאין בסופגנין וההיא ודאי ליתא לכ"ע כיון דמטוגן בשמן ואין לומר דחד מהנהו לאשמעי' דאף דאין בו מים יוצא בו דהא ודאי ליתא לכ"ע דהא בעי' ושמרתם ולזה נ"ל דהאי דקאמר יוצאין בסופגנין הוא כובא דארעא דאמרינן בפ' כיצד מברכין וכן מבואר בירוש' מאי סופגנין הוא טרוקנין ועיין שם בהרא"ש ז"ל:

סימן תסג

סעיף א:

מותר לחרוך שני שבולין וכולי דקי"ל כרבא כ"כ הרי"ף ז"ל והרא"ש ז"ל ונראה דלא גרסי בגמרא ואף אביי הדר ביה וכולי והיינו נמי דלא נקטו בדבריהם הך דינא דאבישנא משום דהתם אף אביי מודה בזקיפה וכן משמע מדברי רש"י ז"ל בגמרא דקאמר ה"ג וכו' וכ"כ ההגהות מיימון בפ"ה אלא שמ"ש שם הטעם משום דממהר להחמיץ משום דמיחרך באש הוא תמוה ונהפוך הוא דלפי גודל האש תרבה אפייתו. ולא אתי לידי חימוץ ונ"ל דעת הרי"ף בזה גבי חריכת שיבולין לא אמרי' אגב מידלייהו דכיון דכל שעה מהפך להו לצדדין אף המורם מהם כיוצא בהם דיתהפכו עמהם ודלא כה' ח"י ז"ל ע"ש אלא דק"ק על הב"י ז"ל דלא הביא גרסת רש"י ז"ל כדרכו בכל המקומות גם ההגהות מיימון הביאו שם גירסת רש"י ז"ל בשם הרא"ם ע"ש וצ"ל לדעת רש"י דמ"מ כשיתהפך המים הוי אגב מידלייהו:

סעיף ג' שמא לא נקלה באור יפה וכו' כ"ה לשון הרמב"ם דס"ל דאם הקמח קלי ש"ד וכת' ה"ה ז"ל שכן מבואר בתוס' וכת' הפר"ח ז"ל דאינה ראיה דהתם מיירי לענין דטריד להחמיץ ע"ש ואפשר דס"ל לה"ה ז"ל דא"כ הו"ל לומר כל היום כולו דמשמע מיניה דכיון דטריד לדלוף עליו אפי' שהה כל היום אינו בא לידי חימוץ משא"כ להתוס' דקתני שירד לתוכו דלף אין בו משום חימוץ דמשמע תו לא הוי חמץ אפי' שהה בתר דנפסק הדלף מוכרח לומר משום קלי הוא דהא ודאי אין לומר בתר דנפסק אפאו ולא שהה דמאי

למימרא והך קמחא דאבישונא דאסרי' בגמ' מיירי בקמח הבא מכרמל קלוי וכ"כ רש"י ז"ל דכנראה דס"ל כהרמב"ם ז"ל מדהוצרך לפ' דבא מכרמל ולא כת' דהוא גופיה קלוי אך התוס' ס"ל דהך קימחא דאבישונא מיירי אף בקמח קלוי ולכך הוצרכו לתרץ דהך חסיסי מיירי בקמח עדשים לפירש"י דפי' התם דבא מכרמל דכיון דהכא נמי מיסתם סתומי וקאמר קימחא דאבישונא משמע להו שפיר דבחד גוונא הוא ולכך ק"ל שפיר ודלא כה' ח"י ז"ל וכנראה דאישתמיט מיניה פירש"י ז"ל דנדרים דמ"ט דכת' להדיא הך פי' חסיסי קמח שבא מקלוי ע"ש בתוס' ז"ל אלא דלזה נ"ל לתרץ בעד רש"י ז"ל דהכא מיירי בחומץ דהוא נמי מבשל קצת למאי דקאמר עולא אחר זה וכו' ולכך כיון דהוא כמי אפוי מעיקרא תו לא חיישי' להך דלא בשיל שפיר כיון דאיכא נמי חומץ דמסייעו לבישול אבל לעיל מיירי בתבשיל במים:

סימן תסו

סעיף א:

לא ילעוס ויתן ע"ג מכתו וכו' משמע דמותר ללועסן ולבולען דאין מחמיצין מיד מ"א ז"ל וכן משמע ממ"ש המרדכי ז"ל בשם הרוקח והביאו הב"י ז"ל סי' תס"א דאין נותנין המצות בכלי שיש קמח שמא ידבק הקמח במצה ואח"כ ישרה המצה במים וכו' ויבא לידי. חימוץ ע"כ משמע דלא חיישי' אלא כשיבא לשרות אבל לא אסר בשיבאו לאוכלו מפני הרוק כיון שיש בו עסק ג"כ לא אתי לידי חימוץ אך הרב שיירי כה"ג כת' בסימן תס"א והביאו הפר"ח ז"ל שם דלכתחילה אסור ללעוס יע"ש שהביא ראייה ממ"ש העיטור ז"ל דלכתחילה אין לסמוך ע"ז דא"כ ישהה העיסה וכו' ולע"ד ל"ד דהתם מיירי בלא עסק אלא ישהה אותו לפני התרגולים קודם שיעור מיל וכמ"ש הטור סי' תס"א ולכך כת' דא"כ לכתחילה ישהה העיסה בלא עסק וכמ"ש הב"י ז"ל ואף למאי דקאמר דהתנרגולים מנקרים אותו הוי אין בידו ואין לסמוך לכתחילה אך מ"מ יש להחמיר דכיון שיש בו כ"כ קמח סביבות המלוכ"טאש כשיבא לחתוך בפיו קצת ממנו ישאר מעט רוק אגב חתיכתו ויחמץ הסולת שיש שם אך בנדון הרוקח שאין בו כ"כ חמץ לא חיישי' אלא בשהייה דאז בודאי איכא גרעין סולת ונשרה עמו ועיין בב"י ס"ס תנ"ט מ"ש בשם ת"ה יע"ש ועיין במ"א ז"ל שם יע"ש:

סימן תסז

סעיף א:

דגן וכו' כת' הטור ז"ל ואינו ניכר החמץ משמע דאם ניכר החמץ לא היה חשש בזה כשמוכרה לגוי וכן משמע מדברי רש"י ז"ל ע"ש אך מדברי הר"ן ז"ל אף דהיה החמץ ניכר

מ"מ חיישי' שמא יטחן הגוי ואין החמץ שבו ניכר ועיין מ"ש ה' ע"ש ומ"ש המ"א ז"ל הוא ברור ועמ"ש סי' תנ"ג ודלא כמ"ש הח"י ז"ל וכ"כ הט"ז וה' ק"נ ז"ל בפי' על הרא"ש ע"ש גם באמת הך ס' הר"ן ז"ל אינו מוסכם דכיון דטחן אותם ליבטליה בס' וכמ"ש סי' תנ"ג גבי אכילת עכברים ע"ש גם השע"ה ז"ל בה' חו"מ דע"ז ע"א הביא מתשו' הר"ן דיכול לטחון. החטים המבוקעות קודם הפסח ולאכול בפסח ע"ש ועיין בתשו' הר"ן ז"ל שהביא הב"י ז"ל דשם נתבאר דמותר. אלא שלא מלאו לעשות מעשה גם נתבאר שם בהך חיטים שרישומן ניכר מותר למוכרן לגוים ולא חיישי' שיטחון אותם ולמוכרם ועיין לה' ט"ז בי"ד סימן פ"ד ע"ש ועוד דבודאי כיון דמיירי בשיש ששים אין מבוקעות כדמשמע מלישנא דהר"ן ז"ל למ"ל לזבוני כלל דהא לכ"ע מותר להשהותם ע"י ביטול כמ"ש בב"ח ז"ל ובדוחק צ"ל דאית בו מבוקעות יותר דליכא ששים דהיתרא לבטלו ואפ"ה טעי בהו הקונה:

והפר"ח ז"ל הק' דאמאי לא נתן תקנה לערבם בס' וכו' ולפי מ"ש ה' גופיה בסי' תנ"ג דחמץ שמו עליו אסור לערבו לכתחילה לק"מ ואין לחלק דוקא לענין אכילה איתמר דזה אינו דאף להשהותו נמי שמו עליו כיון דאסור להשהותו כ"א ע"י תערובת הוי ממש כמו אכילה גם מלשונו דהכא דקאמר לפחות להשהותו דמשמע דמישתרי נמי באכילה ע"י תקנה זו אלא דרצה להחמיר וכו' ולכך הק' דלמ"ל להחמיר גם להשהותו וכו':

עוד שם סעיף א' מוכרו מעט וכו' הא דלא נתן תקנה בזה שיאפנו פת וימכרו לעכו"ם אפי' הרבה כמ"ש בו"ד סי' קל"ד משום דכיון דהיא תרבה לא אפש' לאפותה כולה וראיתי לה' ע"ה שנדפס מחדש שכת' משום דאף פת של גוים מ"מ חיישי' ליתן לפעליו ע"ש וליתא דכיון דאפוייה אצל הגוי הו"ל חמץ גמור וליכא למיטעי אבל מהא דלא נתן הך תקנה דקבא שם בי"ד משמע דלא מהני בשאר איסורין אלא דוקא הכא משום דאיכא ס"ס דא"ת שמא ימכרנו לישראל בודאי יכלה קודם הפסח אבל התם עדין חיישי' שימכרנו לישראל ע"א ובהכי ניחא לי גרסת ה"ה להרמב"ם ז"ל דלא גריס לישראל אלא לעכו"ם למ"ל למ"מ הך טעמא דכלייא קמי פסחא וכו' משום דאי לא שרינן אף קבא קבא לגוי כמו בשאר איסורין דלא כהפר"ח ז"ל ומהתימה דהרב. גופיה כת' האי ס' בהשיגו להש"ך בי"ד סי' פ"ד ע"ש וכ"כ כאן לדעת הר"ן ז"ל ובעיקר תמיהתו להש"ך וט"ז ז"ל לק"מ דהכא נמי גבי קמח מתולע איכא ס"ס שמא ימכרנו לישראל או לא וא"ת שימכור לישראל שמא ימכור קמח שניכר וכו' כ"כ הר"ב ע"ה נר"ו משם ה' ב"ד ע"ש ועוד דהתם נמי איכא ס"ס שמא לא ימכר' פי' שמא לא ימכרנו לישראל וכמ"ש שם הש"ך סי"ח ואף דלא קי"ל הכי גבי קבא מקילין וכו' אך ודאי נראה דזה לא יתכן הך דכת' הט"ז שם סי' קל"ד סק"ו

דמשמע דאף דליכא האי ס' דס"ס אפ"ה שרי לזבוני מעט גם משם נר' ברור דדעת רמ"א בהג"ה כדעת הש"ך והט"ז והביאו הב"י משם ריו"ו ע"ש אלא שראיתי להמ"א ז"ל שדחה זה מכונת ריו"ו וכת' דכונתו היא דאין יכול למכור יחד חוץ מדמי יי"ן שבו וכו' ודבריו נעלמים דזהו לאו משום חומר ע"א דאדרבה קולא היא כמ"ש רש"י שם דמ"ט ע"ש גם מ"ש כיון דהיין נרגש ואיך וכו' לק"מ דשם כת' הטעם דחיישי' שמא יחזור הגוי וימכור לפועליו לזה הישראל והוא מותר בהנאה דכיון דהך ישראל ידע ביה שהוא סתם יינם וכ"כ ריו"ו שם ח"ד גבי פת של גוים משם התוס' בזה הלשון אלא דלא כת' שם הך תקנה דלא ימכור יחד לגוי ע"ש ואפש' משום דקאי אמתירים למכור יחד לכך כת' והתוס' כת' דלא ימכור לגוי ר"ל יחד וגם סמך אמ"ש גבי יי"ן ע"ש אמנם מדברי התוס' ביבמות משמע דלא חיישי' להכי אלא גבי פת וכו' ולא גבי יי"ן ונר' משום דהך חששא אינו אלא לישראל גופיה אבל הך פת חיישי' לכל ישראל ולכך החמירו אף במעט מעט ולא דמי להך דבריא דחיטי דהתם קלי איסורה ומותר למכור אף דמי יי"ן שבו כמ"ש הפר"ח ז"ל לקמן סק"י:

והשתא דאתית להכי מהתם לק"מ דכיון דאינו אלא משום חומרא דע"ז מקילינן למכור מעט מעט דהא מדינא שרי' למכור והיינו דוקא משום דהוי חששא רחוקה וכן נראה מהא דלא כת' הך תקנה בסי' תמ"ב לענין פת של ע"ז והיינו כמ"ש ריו"ו ז"ל משם התוס' דחיישי' למכור לפועליו וכמ"ש אלא שראיתי להש"ך שם ס"ח שכת' דמוכח מירושלמי דמותר למכור לגוי וכו' בענין שלא ימכור לישראל וכו' יעו"ש וכן כתב הפר"ח ז"ל לקמן סק"י יע"ש ואפש' דאזיל לשיטתי' דכל מעט אין דרך לזבוני ואם כן הא דכתבו דחיישינן למכור לפועליו דוקא בכולו:

ומעתה צ"ל אף מ"ש ריו"ו ז"ל משם התוס' הוא בכולו וסמך למ"ש הר"ן ז"ל וכמ"ש גם מסוף דבריו שם משמע דכולם שוים בדין ואין חילוק כלל ועיין לדבריו בסי' נ"ז שנראה ברור דלא שרינן מעט אלא באופן שיכלה קודם הפסח ע"ש אלא דיש בו מקום עיון דא"כ מאי מקשה הש"ס דפסחים לרבא דילמ' שאני הכא דאיכא ס"ס שמא לא ימכרם כלל לישראל ואת"ל ימכרם שמא ימכרם מעט דיכלה קודם הפסח אלא ודאי דאף כה"ג לא מיקרי ספק דאנן נחתינן בספיקא שמא ימכרם כולו לישראל דהא אף בגד נמי איכא ספק ס' דשמא לא ימכרם לישראל ושמא לא ימכור אלא מעט דאין בו כלאים ואין לומר דהתם אף בספק בתרא מידי ספיקא לא יצא אבל הכא גבי פסח דאי אמרי' דימכור מעט אין כאן ס' כלל דפשיטא דיכלה קודם פסח דהכא נמי מי יימר דאין להשהותו דהא להרמב"ם מעט מעט לישראל אסור בלא הודעה והיינו דחיישי' לשהויי ליה אך גבי גוי

דאיכא ס' ספיקא שרי אך ראיתי להרב שה"ג ז"ל שכתב להרמב"ם דלישראל נמי שרי קבא קבא בלא הודעה דמ"ש מגלוי דלאו בר הודעה ושרי יעו"ש ולפי האמו' אין נר' דוק' התם דהאיכ' ס"ס ועיין לה' בה"ג ע"ש:

סעיף ב' אע"פ שלא נתבקע אסור וכתב הק"נ ז"ל דהכריחו לזה דאי נתבקעו שרי לזבוני ולא חיישינן שמא נתבקעו ונתייבשו דכיון דבלא נתבקעו שרי ע"כ ולפי מ"ש הר"ן דחיישי' שמא יטחון וכו' אין הכרח ועיקר משום דלא מפליג רבא כמ"ש הר"ן ז"ל והב"י ז"ל אבל הרא"ה ז"ל כת' משום דבחיטים לא בעי ביקוע דר"ל כיון דשרו במים כ"כ וכן כת' ריב"ם הביאו הגהות וכ"כ האגור משם אביו כמ"ש הב"י ז"ל וכן פירש הפר"ח ז"ל אך מ"ש דמשתמע מיניה אף בלתיתה והק' עליו מ"ש לא נהירא לע"ד דהרא"ה לא קאי אלא להנך פוסקים כשמואל דבעו נתבקעו ממש ואף בנפוחים כ"כ שיתבקעו ע"פ הביב ס"ל דמותר לכך כתב דזה דוקא בשעורים אבל בחיטים כיון שנתפחו כ"כ לא בעי ביקוע וכן משמע דלח הביא הר"ן ז"ל ס' הרא"ה ז"ל אלא הך סברא ע"ש גם ה"ה ז"ל לא כת' הך סברא דהרא"ה ז"ל אלא גבי תבשיל דמתירין כשמואל דבעי' נתבקעו ממש אבל לעולם דאזיל ומודה הרב ז"ל בתחלת לתיתה דחיטים קילי טפי משום דשרירן כמ"ש בגמ' אך במקום דבעי ביקוע כגון דנתפחו דבהכי פליגי אמוראי חיטים חמירי ואמרי' דכמי דנתבקעו דמי והוי ממש דומיא דהך חיטים דנפל עליהם יין דאמרי' דכמו דנתבקעו דמי דהתם נמי כיון דנחת להו דין הביקוע אמרי' דכמאן דנתבקעו וכו' ובהכי נמי ניחא לי מאי דאמרי' בגמ' מאי שעורים ומאי קושייא דאימא משום דבעי למתני דאם לתת ולא נתבקעו מותרות דלא שייך זה בחיטים. אך לפי האמור ניחא דזה לא שייך אלא לשמואל דבעי נתבקעו ממש אך למר עוקבא דמיירי בנתפחו אין חלוק בין שעורים לחיטים וכמ"ש הר"ב ע"ה נר"ו סי' תנ"ג ע"ש:

ומעתה גם הרי"ף ז"ל אפשר שיסבור כהרא"ה ז"ל כדמשמע מדברי ה"ה ז"ל די"א הוא לס' הרי"ף לא כן ס' הרמב"ם דכת' גבי תבשיל חיטי' ושעורים דמבואר דדינם שוה דהתבשיל מותר דאף החיטים בעי' ביקוע אך להרי"ף ז"ל דלא נקט אלא שעורים אינו מוכרח וא"כ לא ידעתי מהיכן משמע ליה להב"י ז"ל דהרי"ף לית ליה ס' הרא"ה ז"ל ויותר תמיה לי למ"ש רי"ו בח"א ח"ה דאחר שכת' דברי הרי"ף גבי שעורים שנמצאו בתבשיל וכו' כת' ולפי מש"ל משם הר"מ אסור אפי' לא נתבקעו ע"כ ונ"ל דט"ס נפל ושייך למ"ש משם הרא"ש דחיטה שנמצאת בעיסה דאם לא נתבקעה מותרת וכו' שייך כאן ולפי מש"ל וכו':

סימן תסח

סעיף א:

העוש' מלאכה וכו' הנה התוס' כתבו הטעם משום דבזמן המקדש יש איסור בדבר מפני שהוא יו"ט ועכשיו הוא עומד באיסורו אבל לא כת' טעם למנהג ההוא דאין עושין כל היום ורש"י כת' הטעם כדי שיזהר מלשכח ביעור חמצו ואם עושין מלאכה חיישי' שמא ימשך במלאכה אבל ה"ה בפ"ח מה' י"ט כת' דרש"י ז"ל בא ליתן טעם איסור מלאכה מחצות היום ואף דעיקר האיסור הוא כדי שלא ימשך מלשחוט והוא כבר שחט אפי' הכי גזרינן כדי שלא ימהר בעשיית הפסח ובאפיית מצה כדי שיחזור למלאכתו וכ"כ התוס' בפ' ע"פ לענין אכילה יעו"ש ולכך הק' גם ערב הסוכות נמי יאסר במלאכה וכו' והפר"ח ז"ל הסכים עמו דהעיקר לטעם הירושלמי יעו"ש. ולע"ד נר' לומר דרש"י ז"ל כת' כן לאשמועינן דאף בזה"ז שייך נמי איסורא כיון דהטעם הוא משום גזרה דשמא ימשך השתא נמי דאית לן ביעור חמץ ואפיית מצה אסרי' ליה מדינא וגם הירוש' הכי סבור דאיך אפש' דרש"י ז"ל נעלם מעיניו דברי הירוש' והוכרח לומר כן משום דלפי דברי הירוש' אין איסור זה קיים לעולם דהא כיון דאית לן בטלה מג"ת א"כ לא אסרי' ליה במלאכ' משום דהיה יו"ט ומדינא נמי מותר להתענות ולהספיד בו ביום כיון דבטלה מגילת תענית דהא דהיה אסור תענית בח' ניסן הוא משום דהיה קרבן הנשיאים או משום מ"ש בש"ס דתענית יעו"ש וכ"כ הב"י סי' קל"א וסי' קכ"ט והביאו הפר"ח סי' תכ"ט דאין איסור תענית בניסן האידנא אלא משום מנהג והך עובדא דר' צדוק דמייתי מינה הרא"ש ז"ל ראיה איכא למידחי דס"ל דמגילת תענית לא בטלה וכ"כ התוס' בפ"ק דתענית די"ב ע"א אבל לדידן דמגי' תענית בטלה מותר להתענות באותו יום שהיה יו"ט בזמן ב"ה ולכך לא שייך לומר דאסור במלאכה כיון דנאסר מקודם והרמב"ם נמי קאי לזמן ב"ה והאידנא נמי אסור ולא חש לפרש הטעם והקו' שהק' ה"ה ז"ל נר' לע"ד דלא קשה דוקא התם משום דכיון דטירחא דסוכה מרובה לא אפשר שיעסוק במלאכתו מאליו דמימר אמר אין שהות לי כדי להעשותה ולכך לא אסרו עליו המלאכ' דאם עשאה מקודם שפיר ואם לא יעשנה כ"א עי"ט אין צריך לגזור אבל גבי ביעור חמץ ואפיית מצה כיון דאין בה עסק גדול ובטירחא כל שהו יכול להעשו' אותם שייך ימשך במלאכתו לטעות אחר סברתו לומר דעדין איכא שהות להעשותם כיון דאין בהם טירחא כ"כ ובין כך יעבור זמן הביעור וג"כ שחיטת הפסח אינו מוכרח להוליכו לעזרה הוא בעצמו אלא יאמר לשלוחו צא ושחוט עלי את הפסח ויותר תמיהא לי על ה"ה והפר"ח ז"ל דאמאי לא הקשו הכי על הש"ס ערוך בפ' ע"פ במאי דמבעיא ליה סמוך למנחה גדולה תנן ומשום דילמא אתי למימשך ואתי לאמנועי מפסחא דמאי מיבעיא ליה דודאי מנחה קטנה תנן דאי לאו הכי

מ"ש ערב פסח אפילו ערב הסוכות נמי לא יאכל וכו' כיון דאית בהו טירחא דסוכה ומשמע ודאי כמ"ש:

אמנם נ"ל דהא דאמרי' בטלה מגי' תענית ומותר להתענות וכו' אלא דוקא ביום שהיה יו"ט בזמן ב"ה עכשיו שהיה חרבן בטל ממנו תורת יום טוב אבל יש מקומות דאף אחר החרבן של ב"ה עושין גזרות וסייג למהרה יבנה ב"ה והיינו טעמא דבזמן הבית נמי יש הך גזרה ולכך אף אם בטלה עדיין האיסור קיים משום מהרה יבנה וכו' ויטעו בדין וכן מצינו בהדיא בפ"ק דמ"ק דלא יעורר על מתו וכו' קאמר התם טעמא משום עליית הרגל וחד אמר שאין המת וכו' וקאמר מאי בינייהו דעבד בחנם ולא קאמר איכא בינייהו בזה"ז וכו' אבל יש לדחות משום דאף בזה"ז איכא נמי הוצאות לצורך המועד אסור אבל מהא דר"ש דיתיב בתעניתא במעלי יומא דפסחא הכי משמע דקאמר הש"ס בפ' ע"פ משו' דס"ל דפסח זמנו כל היום ואף דאינו בזמנו ודוחק לומר דהיינו דמדחי תלמודא התם דפשטא דמילתא משמע דלא תכריח דס"ל דבן בתירה דא"כ היכי ס"ד למימר הכי אבל מפי' רשב"ם זל שם נר' דמפרש הכי בפי' הגמ' שכת' גבי הא דמבעיא ליה סמוך למנחה קטנה ומשום אכילה דמצה הא דלא קאמר משום אכילת פסח רבותא הוא דאף בזה"ז דליכא פסח וכו' הרי דס"ל דבדבר שהיה אסור בזמן ב"ה אינו נוהג עד עכשיו וא"כ יפרש משום הכי לא ניחא לבה"ג לומר דהכי דעת ר"ש וע"ש בתוס' זל:

סימן תעא

סעיף ב:

וקודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה וכת' המ"א ז"ל דאפי' מי פירות עם מים אין יוצאין בהם י"ח והביא ראיה מהא דהק' הגמ' מחלות תודה וכו' ועוד הק' דא"כ למ"ל ללחם עוני פשיטא ע"כ כונתו מוכרח לומר דאיירי ר"ע בעיסה שנילושה בשמן לחודה וא"כ בלאו לחם עוני ידעי' לה כיון דבעי' שימור וזה סותר למ"ש בסי' תנ"ב כיון דבא ממין החמץ שפיר יוצא בו יעו"ש וכן הק' ג"כ הפר"ח זל על הב"ח ז"ל והמ"ק הבין דמלא תאכל נפקא ולכך הק' דסותר למ"ש בסימן תס"ב יע"ש ואני הדיוט תמיהא לי איך שגג לראות כאותו מקום עצמו להפר"ח ז"ל שכת' דמלא תאכל ליכא ראיה אבל מושמרתם את המצות היא דאיה ברורה וא"כ מק' שפיר למ"ל לחם עוני הא ידעי' מושמרתם וכה"ג הקשה שם על רש"י ז"ל וראיתי לה' קרבן העדה בתוספותיו על הירוש' שהק' על המ"א מירוש' דקאמר דקרא דלחם עוני אתא למצוה וכו' יעו"ש ולע"ד אחר המחילה ליתא דודאי הא דאפליגו שם הוא לר"י הגלילי לפום גמ' דידן דהא מייתי ראיה לדבריו מהך ברייתא דרבוכה ולא קתני משו' דכתי' לחם עוני אלא ודאי משום דס"ל כר"י הגלילי

דלחם עוני אתא למצוה ומקרא דושמרתם בעי למעט אף דיעבד אך לר"ע דקאמר פרט לעיסה שנילושה וכו' משמע דיעבד קאמר ועוד דאיך אפש' לומר דקרא אתא למצוה והא לא בעי עיכובא אלא בקדשים ופי' הירוש' הוא קאי על מילתיה דריב"ל דקאמר צריך שלא יהא בה משקין משמע אף דנילושה במים ופליגי ביה למצוה או לעיכוב אבל קרא דלחם עוני לא אתא אלא למעט מעשר שני כר"י הגלילי דאי קרא מיירי למצוה א"כ אף מיעוטא דמעשר שני הוא למצוה וזה אינו למצוה לכ"ע כמבואר אך מה שהכריח המ"א ז"ל מדברי הר"ן ז"ל שכתב דיכול לאכול מצה עשירה דיש בה שמן מעט אבל דיש בה הרבה אין מברכין ב"ה וכו' אין זה מוכרח דכיון דאם קבע עליו מברכין ב"ה בי"ט אוכל קביעותיה והא דכתב הרמב"ם כל שמברכין ב"ה יוצא י"ח למעוטי הנך דאף קביעות דידהו לא מברכין עליה ב"ה ובהדיא אמרינן גבי כובא דארעא כיון דאם קבע ליה מברך ב"ה יוצא בו י"ח ועיין במ"א סי' קס"ח סק"ל ועיין עוד שם סי"ו ועיין עוד סי' ר"ח סט"ו ומה שהביא ראיה מהש"ס דברכות כת' המ"ק אל שאני התם דבקביעות סעודה נמי מברך במ"מ כמ"ש הרמב"ם בפ"ג דברכות ע"כ והמעיין לשם יראה להדיא דמברכין עליו המוציא כר"ש ועיקר קושייא לא קשה כמ"ש הכ"מ ז"ל שם ועיין שם בל"מ ז"ל יעו"ש:

סימן תעג

סעיף ד:

ושני תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה משמע אף דבא במ"ש עושין ב' תבשילין ואף דאין באה חגיגה ולא כדעת הרא"ש שכת' דכיון דחגיגה אינו דוחה שבת אין מביאין זכר לה יעו"ש והנה דעת הרא"ש ס"ל בדעת רש"י ז"ל בפ' אלו דברים דלבן תימא אף דאית ליה דחגיגה דאוריית' לא דחייא שבת כיון דהוקשה לחגיגת ט"ו דגלי בה קרא וזה מוכרח מדברי ר"א שאמר אנן טעמא דפרושים וכו' משמע דלית ליה האי סברא כ"א ן' דורתאי והא דקאמר ש"מ לאו חובה היא לאו פירושה דהוי דרבנן אלא למיהוי כחובות שאין קבוע להם זמן וראיה לוה מדלא קאמר אירשא דמתני' דבזמן שהוא בא בשבת אין מביאין חגיגה וכו' מתני' דלא כבן תימא וכו' ואף דלא קאמר בהדיא כיון דשמעי' מיניה שפיר דמי דהא רב חסדא על מתני' דהלילה כולו צלי קאמר כבן תימא כיון דמוכרח הוא וכו' אלא ודאי דאף לבן תימא לא דחייה שבת כיון דלא כתי' בה במועדו ולע"ד נרא' דזהו מ"ש התוס' בפ' תמיד נשחט דלבן תימא לא דחי שבת כדמוכח התם והיינו דפסק הרא"ש ז"ל כההיא מתני' דהלילה כולו צלי דקאמ' והשתא דליכא פסח לא אמרי' משום דהלכה כבן תימא ואפ"ה לא דחי שבת וכן פסק הרמב"ם ז"ל ועיין לה' יד אהרן שהק'

על דבריהם יע"ש ולע"ד נר' כמ"ש גם מ"ש מהא דאמרי' בגמ' לעולם רבנן וכגון שבא בשבת לימא אף כבן תימא וכגון שבא בשבת דהא לבן תימא לא דחי שבת לק"מ דהא ס"ד למימר דוקא אתי כבן תימא ואהא מתרץ דאתי אף לרבנן:

אמנם דעת הר"י מקורבי"ל ז"ל הביאו הרא"ש דאף דלא דחי שבת היו מביאין אותה מע"ש ולא מיפסל בלינה למ"ש דאוקי וכו' ונ"ל דעת הר"י מקורביל ז"ל דוקא הכא כיון דלאו זמן הקרבתו הוא אינו חשוב מן המנין אבל ודאי בשאר ימות השנה אם שחט אותו בזמנו לא שייך לומר אוקי לילות ובידו לאוכלו ליל ט"ז והיינו דקתני מתני' ונאכל לב' ימים ולילה א' ופשוט וכ"כ הרב מ"ק ז"ל ועוד נ"ל להביא ראיה מהא דאמרינן בריש פסחים ד"ג יכול יהא נאכל אור לשלישי ת"ל והנותר עד יום שלישי בעוד יום וכו' הרי יום שלישי לאכילתו בזמן הקרבתו אינו נאכל ללילה של אחריו בבא בע"ש דאינו זמן הקרבתו וגם אינו אוכל באותו יום לא קרינן ביה יום שלישי לזביחתו וכו' ועוד נ"ל דאי בכל מקום אמרי' אוקי לילות א"כ אף לבן תימא דאית ליה ליום ולילה שייך לומ' אוקי יום ט"ו בהדי יום י"ד ויהא נאכל ליום ט"ו וא"כ מאי קאמר בגמ' דפסחים דע"א הכי נמי מסתברא דהא ברייתא היא בן תימא והיכי קתני יוצא בה משום שמחה הא איפסל בלינה ומאי קושייא אלא ודאי כיון דנשחט בזמנו וכהלכתו קרינן ביה וביום זבחכים יאכל:

אך הק' הרב הנז' ז"ל מהא דאמרי' לעיל קופץ שונה ומטביל כגון שבא בשבת והא מביאין אותה מע"ש והניחה בצ"ע ולע"ד לא קשה כלל מקופץ דודאי אפשר לומר לא שייך שבירת עצם כ"א בשעת אכילה אבל קשה מהך דקתני בי"ג שונה ומטביל ואמאי והא חזי לשחיטת חגיגה:

וראיתי לה' שע"ה זל שרצה לתרץ דהא דבי"ג שונה ומטביל הוא משום דחיישי' לטומאה דרבנן ולכך בי"ד שוחט מיד משום דבי"ד טהור ובודאי הטבילה מאתמול אבל קופיץ הוא פנוי ובידו להטבילה בלילה וכו' יע"ש ובודאי כנרא' דט"ס נפל בדבריו דבודאי לדעת הר"י מקורביל ז"ל לא צריך למימר טעמא דטרוד אלא משום כבר הטבילוה מאתמול לצורך החגיגה הבאה בע"ש ועוד אי ס"ל הך חילוקא דטרוד ובקופיץ הוא פנוי א"כ מאי דוחקיה לאוקמה בשבת לוקמה אפי' בחול וגבי סכין הוי טרוד וגבי קופיץ הוא פנוי אלא ודאי ליתי ליה האי חלוקא וק"ל:

גם מה שהק' הרב מהא דאמרי' כל מלאכה שאפשר וכו' לא דחי שבת מאי הא דקאמר אי חובה היא תיתי בשבת וכו' והא אפש' וכו' לע"ד לא קשה דהא שמעי' לר"ש דס"ל חביבה מצוה בשעתה וא"כ ה"נ אף דאפשר מע"ש כיון דקבוע לה זמן בשבת דוחה את

השבת והך דאפש' לעשותה לא נאמר על גוף המצוה עצמה אלא על המכשרין דלא שייך לומ' חביבה מצוה בשעתה ואף דדחי התם בפ' ר"י משום דדחתה שחיטה את השבת הוא דעת ר"א דלא פליג אדאבוה ולכך קאמר נמי אף דעת רבי כן דכיון דקים ליה לר"א כן בדעת אבוה איך פליג רבי ארבו אבל כיון דמצינו דחכמים קאמרי התם דדוחה את השבת וסתם לן נקצר ביום כשר ועוד סתם לן באותו פ' דס"ה דאומר בשבת זה אומר הן הרי דבקצירה דוחה את השבת הוכרח לומר דלא קשו הסתמיות אדהדדי הא דקאמר ר"ע דוקא במכשרין ולא בעיקר המצוה כיון דחביבה מצוה בשעתה ואין לחלק דדחתה שחיטה וכו' כנ"ל בדעת הרמב"ם והגאונים ז"ל וע"ש בל"מ ז"ל:

אמנם אך קשה לדעת הר"י מקורביל ז"ל מאי דקאמ' בגמ' גבי יהודא בן דורתאי דפירש וישב בדרום כדי שלא יעלה לירוש' ויתחייב בחגיגה והא אפש' להעשותה מע"ש וג"כ קשה דחגיגת ט"ו אמאי אינה באה מע"ש דקרא כתי' שבעת ימים ולא שמנה דבשלמא לשיטת התוס' ניחא שכת' משום דהוי דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין צריך שישחט נמי בשעה הראויה לחגיגה וכמו כן נמי גבי חגיגת י"ד אך לדעת הגאונים דלית להו האי ס' דהא מותר להביאה מע"ש וגם להרא"ש שכת' הטעם דאין מביאין מע"ש הוא משום דתיפסל בלינה ולא קאמר מהך דכת' התוס' משמע דלא ס"ל הכי וא"כ חגיגת ט"ו אמאי אין מביאין מע"ש הא לא שייך הך טעמא דפסול לינה אמנם לזה י"ל דס"ל כהראב"ד ז"ל דהא דקאמר בגמ' שלמים ששחטן שלא לשם חגיגה אלא וכולי דאי לשם חגיגה יוצא י"ח והא דכתיב שבעת ימים ר"ל מצוה כתקנה דהיינו בשעת ראייתו הקרבתו אינו אלא שבעת ימים אבל שבת אינו כן אלא מאתמול אך מירוש' משמע דאינו יוצא בו י"ח דקאמר בהדיא בפ"ד דסוכה שלמי חגיגה ששחטן וכולי ואפשר לדחוק דשלמים דבאים עם חגיגה קאמר איך שיהיה לכ"ע חגיגת ט"ו קריבה במ"ש אך הקושיא הראשונה צ"ע אמאי פירש ואפשר לדחוק לדעת הגאונים דהא דפירש לאו שיצא מירוש' אלא פירש מן החכמים שאומרים אינם דוחין את השבת כלומ' דלא ס"ל כוותייהו אמנם אחר העיון קושיא מעיקרא ליתא דודאי להגאונים והרא"ש כשיטת התוס' אך חגיגת י"ד הוי רשות ולא חובה אף לבן תימא וכמ"ש הכ"מ ז"ל בה' חגיגה ואתי שפיר הא דקאמ' רב אשי ש"מ לאו חובה היא ר"ל אף דהיא מדאוריית' חובה אלא רשות:

אבל הא קשה לי דאמרי' בירוש' תני חגיגה הבאה עמו מתבערת עמו והק' בתר הכי חגיגה נאכלת לב' ימים ופסח ליום ולילה ותירץ תאמר בעולה וכו' יעו"ש והשתא לדברי הר"י מקורביל מאי מק' הירוש' לימא דהך מתניתא איירי כשחל י"ד בשבת ולכך אינה נאכלת אלא ליל ט"ו ותו לא כפסח ואין צורך להגיה הברייתי' לומר העולה עמו וכו'

אלא ודאי משמע דהיכי דחל בשבת אין מביאין חגיגה כלל ואפש' לתרץ דקאמר הבאה עם הפסח משמע דבאה עמו ביום י"ד זה לא שייך כ"א בחול וזהו דקתני מתני' אימתי מביאין עמו חגיגה ודו"ק:

סימן תעד

סעיף ה:

הבכורות מתענין וכו' כתב המרדכי ז"ל בשם הר"ר יחיאל ז"ל דמותרין לאכול מיני תרגימא והביא הפר"ח ז"ל ראיה מהירושלמי דאמר ר' לא אכיל לא חמץ ולא מצה וקאמר משום דהיה בכור משמע אבל מיני תרגימא מותר ע"ש ולעד"ן דאין ראיה משם דא"כ הו"ל להתיר מצה עשירה דהא דאינו אוכל מצה משום דר' לוי הוא דוקא מצה דראויה בלילה ועלה קאמר דבכור הוה ואין לומר דמעיקר' הוי פירושו מצה ענייה והשתא הוי פירושו מצה סתם ואפי' עשירה דאין זה מן הדרך להעיד עדות שאינו מבואר אלא ודאי דעדותו מבוארת דהוא ראה דהביאו לפני ר' חמץ ולא הוה אכיל הביאו לפניו מצה עניה ולא היה אוכל ולכך מעיקרא ס"ד דס"ל כר"ל ובן בתירא אבל שאר דברים היה אוכל ואהא דחה לו דילמא הא דלא אכל משום בכור הוא וא"כ אפי' שאר דברים לא היה אוכל אפי' מיני תרגימא גם מ"ש דפי' מתענין לאו דוקא אינו נ"ל דהא אמרי' בר"ח אסור להתענות ואף דאינו חייב לאכול פת. ע"כ נ"ל דהר"ר יחיאל ז"ל קאי אאסטניסין דעלמא דכיון דבאו לגרר לא חיישינן ולאפוקי מס' רי"ו והביאו ההגה לקמן או אפש' דמיירי בסתם אסטניס אבל יודע בעצמו דאף מיני תרגימא יזיקנו לא יאכל כההיא דר"ן:

סימן תעה

סעיף ג:

בהגה אבל מצה שיוצאין בה בלילה אסורים וכו' וכתב הח"י ז"ל דאם נתבשלה דאינה ראויה לבלילה מותר ע"ש והר"ב יוסף אומץ ז"ל הביא משם הרב בית דוד ז"ל שאוסר וראייתו מדתנן במס' ע"א חומץ שעיקרו יין אסור ומק' הש"ס פשיטא וכן גבי יין שבשלו ע"ש הרי דפשיטא ליה להש"ס כיון שנאסר שוב אין לו תקנה והרב השיב בזה דוקא הכא משום דאיסורו לאו מחמתו אלא דזמן גורם ושוב הוק' לו' מהא דאמרי דם שבשלו אינו עובר עליו ע"ש שנדחק ולעד"ן דלא דמי כלל דהתם החששה היא שמא נתנסך כבר וכיון שכן אין לו היתר כיון דנאסר אבל הכא דהאיסור הוא משום דראוי וכיון דאינו ראוי א"כ אינו בכלל האיסור גם הך דדם שבשלו דהאיסור הוא משום דראוי לזריקה וכמבואר בגמ' דקרא כתיב כי הדם הוא בנפש יכפר ע"ש. אך נלע"ד לאסור כמ"ש ה' ב"ד ז"ל מהא דפסק מורם ז"ל בהגה בי"ד סי' קט"ו ס"ב גבי חלב שחלבו גוי ואין ישראל

רואהו אסור וכת' ה' ז"ל חלב של עכו"ם שנאסר אינו מועיל אם יעשו ממנה גבינה או חמאה אבל נשארו באיסורם וכל מה שיעשו ממנו אסור ע"ש הרי מבואר דאף דבטל טעם האיסור כשמעמידין אותו דקי"ל חלב טמא אינו עומד אפ"ה כיון דכבר חל עליו איסור שוב אין לו תקנה ורואה אני שהדברים ק"ו דהתם העמידו דבריהם אף להפסיד הגבינה או החמאה כ"ש הכא שאינו יבוא לידי הפסד והוי כדבר שיש שיש לו מתירין דיכול לאכול לערב ועוד נ"ל טעם אחר לאסור דהא קי"ל כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ואף דבטל הטעם עדין האיסור במקומו עומד ואף באיסור דרבנן וכמבואר בריש ביצה וכן ראיתי להפר"ח ז"ל בי"ד ע"ש אלא לטעם זה ק"ל הא דאמרי דם שבשלו אינו עובר עליו וכו' הא אמרי' בדאורייתא צריך מנין אחר להתירו אף דבטל הטעם וכמבואר בגמ' דמפיק ליה מקרא דבמשוך היובל אף דידעי' הדין מקרא דההוא ע"ש בפירש"י ז"ל ואפשר לומר דדבר שנשתנה ע"י מעשה לא הוי בכלל דבר שבמנין דאורייתא דכיון דנשתנה לא זהו דבר הנאסר ולא דמי לחלב וצ"ע:

סימן תצד

סעיף ג:

אסו' להתענו' במוצאי חג השבועות וכתב המ"א ז"ל מפני כשחל עצרת בשבת היה י"ט אחר השבת ע"כ והמעיין בגמ' יראה דדבריו שלא בדקדוק אבל בעיקר הדין אני תמה דמשמע הא דאסור משום דהוא יום טבוח שהקריבו קרבנותיהם ולכך לא כת' כן רק גבי שבועות ולא בשאר מועדים והא קיימא לן במס' ר"ה דבטלה מגילת תענית והא דגרסי' בגמ' דר"ט לא הניחם לספוד אף דהיה אחר חרבן משום דאפש' דס"ל כמ"ד לא בטלה וכ"כ התוס' בפ"ק דתענית גבי עובדא ד"א בר צדוק דהא דלא התענה בעשרה באב משום דהיה להם קרבן עצים בו ביום משום דס"ל כמ"ד לא בטלה ועיין במ"ש בעניותין בסי' תס"ח ועוד קשה דא"כ יהיו שבעה ימים אחר שבועות אסורים בתענית כיון דהם תשלומין כדמשמע בגמ' ועוד כיון דלאו כ"ע עושין ביום אחד קרבנם אמאי יהיה אסור בכל גלילות ישראל משום קרבן יחיד וראיה לזה מהא דאמרי' במגילת תענית מריש ירחא עד תמניא ביה איתוקם תמידא ומתמניא וכו' ולא קאמ' טעם פשוט משום די"ב נשיאים הקריבו קרבנם בימים אלו אלא ודאי משום דאפי' בזמן הקרבן מאן דאסור ביום שלישי מותר ביום רביעי וכו' ולכך אין גוזרים סייג על הציבור מטעם קרבן יחיד ועיין בב"י סימן תכ"ט ובמ"ש הפר"ח זל לשם ושוב ראיתי שנתעורר בזה הרב מ"ל בפ"ח מה' כלי המקדש יעו"ש:

סימן תצו

סעיף א:

כתב הפר"ח בדיני המנהגים סי' ט"ו משם הרב צ"ץ זל דאם הסכימו הקהל שלא יקנו הדגים ב' חודשים ש"ד והביא ראיה מהך דארשב"ג המעון הזה וכו' עוד הביא ראיה מהך דפ"ב דביצה וכו' וכת' המ"ק ז"ל דה"ל משום דהדין כך דרש להו וכו' ומ"ש ראיה מנאבד העירוב וכו' משום דאי לא הא לא קיימא הא וכו' ע"כ ולדידי יפה כיון הרב דהא בהדיא הא דרשב"ג משום עת לעשות וכו' וגם הרמב"ם בחיבורו הכי מפרש ואף לשיטת רשב"ם ז"ל בפ' ג"פ דקס"ו דס"ל דרשב"ג פליג את"ק מ"מ איך נכנס לב"ד ולימד לעשות כדבריו כיון דפליגי וס"ל דהשאר עליה חובה מאי מהני תקנה זו לבטל דבר אחד מפורש בתורה וגם הם איך העמידו תקנה זו אלא ודאי משום דכיון דרוב הזמן לא יהיה מצוי אפי' אחד ואוכלות בקדשים בטומאה העמידו תקנה זו הכא נמי דאפשר ערוב היותר שלו ברוב הזמן לא יהיה מצוי כלל ויבטל תענוג שבת והוי דומיא להך דעירוב ממש דאיפשר יבטל תענוג שבת ולא יברור ודלא כהרב ז"ל דמרחקן:

עוד כתב בסי' ט"ז דהיכא דאיכא איסור דרבנן לא ינהוג בו היתר במקום שנוהגין וכו' והביא ראיה מהא דלוי איקלע וכו' וכת' המ"ק ז"ל משום דס"ל כרבנן דס"ל דאסו' מדאוריית' ומפני כך לא איכפת ליה במחלוקת כיון דפליגי בהכי לא מיקרי מחלוקת וכו' ע"כ ולא דק דהרא"ש גופיה אית ליה דרבנן לא פליגי אר"ע בבשר עוף יעו"ש גם מ"ש דליכא מחלוקת היכא דאיכא פלוגתא לא ידעתי מהיכן למד זה דכיון דקבעו להם רבותם דמותר איך היה בידו כח לאסור הפך דעת מאריה דאתרא דהוא שם כיון דלאו איהו בר פלוגתיה ורבה בר בר חנא נמי אע"ג דמחלוקתם בפלוגתא דתנאי היא וכמ"ש הר"ן בפ' מ"ש אפ"ה לא הותר לו לעשות כדעת הך תנא כיון דמאריה דאתרא דעתו לאסור אין בידו כח לעשות הפך סברתו במקומו ולכך לא התירו לו אלא בצנעא:

עוד מהא דאמרי' שם בהך עובדא דרב בר שבא דאייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל הכי מוכח כיון דאית ליה דאיכא איסורא דרבנן וכמ"ש התוס' שם יעו"ש וכר"י ן' ברוקה כדאיתא לשם לא יכול לשנות אף דאיכא מחלוקת דהא רב נחמן איקפד וקאמר גאמולשבא והיינו משו' דאין הלכה כאותו תנא דס"ל כוותי' כיון דכמה אמוראי עבדי דלא כוותיה הכרח עליו דליבטל דעתו אבל במקומות שאין להם הכרע אלא מסברא דנפשיה קבע להם הלכה כאותו תנא להקל או להחמיר אף דבא חכם אחד לשם ואינו רוצה בהך קביעות הלכה דנהי דהוי מחלוקת כמ"ש מ"מ אין לו להכריח עליו לעשות

כמותו ולכך בהך עובדא דלוי לא הכריחו עליו אך בודאי איכא מחלוקת כיון דכבר הורה היתר מאריה דאתרא וכו':

ובאמת נרא' דהתם לא ידעי ביה דאינו אוכל מחמת שהוא אסור אלא משום דאימור דאנינא דעתיה הכי על ר"ה גם מ"ש דהיכא דאיסו' דרבנן הוא מבואר שרי מפני מחלוקת אינו נראה דהא ודאי דבר פשוט הוא כיון דאיכא איסור בדבר קרי ביה ופורץ גדר ישיבנו נחש ובכ"מ אמרינן מנהגא במקום איסורא מי שבקינן לה והך דנהגו בו היתר הוא משום דלא צייתי לן דהא ודאי לא נתנו דבריהם לשיעורין ובכל מקום ובכל זמן לא פלוג רבנן בגזירות ובאיסור והא דכת' הפר"ח ז"ל דאי מדרבנן לא יזקיקו לבער לא דמיא להכא כיון דלא אמרו רבנן דבעי ביעור כ"א בכה"ג מעיקרא לא מצו אמרי הכי כיון דבא לידי מחלוקת אבל בדבר שיש בו איסו' דרבנן בעלמא אף דאתי לידי מחלוקת בשאר מקומות לא יעשה דאין פלוג באיסור דדבריהם שוב ראיתי דהוא עצמו תבריה לגזיזיה לקמן יעו"ש גם מ"ש דבמקום שנהגו והוי איסורא דרבנן מותר לשנות וכו' לא דמי כלל כיון דאינו אלא מכח מנהג ומדינא מותר וכו':

סימן תקו

סעיף ג:

אכל עיסה שנילושה בעי"ט אסור להפריש בי"ט כאבוה דשמואל דפליג ארבה אבל התוס' פסקו כרבה דהוא בתרא יעו"ש:

עוד שם בהג"ה ומותר לאפות הפת ע"י שאוכל ממנו דלא כמרדכי שאוסר וכס' הב"י ז"ל שהק' על המרדכי ז"ל שכת' אין יכול לאוכלה ומה שתי' הט"ז ז"ל דמ"ש המרדכי אין יכול לאוכלה קאי אכהן אינו נוח לי דמסיפא דקאמר מצי לאוכלה ודאי לא קאי אלא אבעלים ומה שכתב הב"ח ז"ל דאין יכול לאפותה משום חציה של גוי אין ראיה דהכא שאני דבידו לבצוע מכל חדא וליתן לכהן וכן כת' התוס' ורש"י ז"ל בפ' אלו עוברין דאפי' איסורא ליכא וה"נ כונת המ"א ז"ל שהביא ראיה משם ועיין לה' ערך השלחן נר"ו: גם הק' הט"ז ז"ל אמאי אין יכול לאפותה דזה דמיא לבהמה דכיון דאין יכול לאפותה וכו' ותי' דהיה יכול להפריש מאתמול וכו' ואינו מוכרח דמי לא עסקינן דשקעה עליו חמה ואין לו רשות להפריש ועיקר הקושי' ל"ק כיון דמניח יותר מחלה כדי להפריש החלה לית לן בה:

סימן תקכז

סעיף א:

כתב הב"י משם הרוקח ז"ל דמי ששכח לערב בי"ט ונזכר בי"ט בלילה אין להניח ואם הניח מהני ודמי להגבהת תרומות וכולי ע"כ וכת' הב"י ז"ל ואיני יודע אם משום דס"ל דאסור להניח בלא תנאי וכו' או דס"ל כמ"ש הר"ש ז"ל דמהני בלא תנאי וכו' ע"כ פי' דמספק"ל דהיינו טעמא דכתב אין להניח משום דס"ל כדעת הגאונים ז"ל דבעי תנאי ולכך הכא דליכא תנאי דמיירי דנזכר בליל י"ט שני אין להניח או בודאי ס"ל כדעת הר"ש דמהני בלא תנאי אך הרוקח ז"ל ס"ל דאין להניח בי"ט משום דמתקן הוא ול"ד למניח בי"ט ראשון דכיון דע"י תנאי הוא לא מקרי מתקן בי"ט דהוי חול ולזה הכריע הרב דכיון דדין התנאי עדיין לא כתבו כ"א אחר זה בודאי הא דכת' אין להניח לאו משום תנאי קאמר אלא משום י"ט וזהו בודאי משום דס"ל דמהני בלא תנאי כדעת הר"ש כנ"ל כוונתו ועיין בס' מטה יהודה למהר"י עאייש ז"ל ועיין לה' אליה רבה זל ולהר' יד אהרן ז"ל ולא ידעתי מה הבינו בכונתו עד שמקשי' עליו ולע"ד נר' להכריח דס"ל כדעת הר"ש ז"ל דאי ס"ל כדעת הגאונים דאין להניח בלא תנאי ומש"ה אסו' להניח א"כ מנ"ל לחלק בין לכתחילה לדיעבד מהך דאין מגביהין תרומות ומעשרות דאין לו ענין לכאן אבל אם נאמר דהא דאסר להניח הוא משום תיקון בי"ט הוי דמי להך דאין מגביהין ממש ומכאן הוכיח הרב דס"ל כהר"ש ז"ל:

סימן תקפו

סעיף ג:

והוא שלא נתכוון לזכות בו וכת' המ"א ז"ל משם הב"ח ז"ל דאם הוא של בעלים אפי' נתכוון לזכות יוצא בו ותמה עליו מסוגיא דפרק הצלמים דקאמר דילמא מגבה ליה וכו' וראיתי לס' חמד משה שתמה עליו דהתם מיירי בהפקר וכמו שפירש"י ז"ל וליתא דא"כ הו"ל למימר הניחא בהפקר אם יש לו בעלים מאי איכא למימר ומ"ש פירש"י התם לומר דין קנייה בהגבהה ילפינן מהפקר אבל אה"נ גזרינן הגבהה אף דיש לה בעלים ואין להק' מהא דאמרי' בע"א דנ"ג ע"ב דמק' הש"ס על מתני' דקתני אין ישראל מבטל ע"ז של נכרי פשיטא ומאי קושייא דילמא איצטריך לאשמעי' אפי' של בעלים אמרי' מדאורייתא קנייה דבלא"ה קשה דאיצטריך לאשמעי' אפילו של הפקר משום דילמא מגבהה לה אלא ודאי הך סוגייא כר"י דנשתברה מאליה אסורה וא"כ אין זה חדוש דע"כ לא אמרי' הך סברא דגזרינן דילמא מגבה לה אלא לר"ל כמבואר שם:

גם על הך שכת' המ"א ז"ל שלא תירצו התוס' בסוכה הכי כת' הרב הנז' לדחות דהתוס' ס"ל כמ"ד גזל הגוי מותר מדאורייתא' וקני ולכך הוצרכו לתרץ שלא נתכוון לזכות אבל אנן קי"ל דאסור מדאורייתא ולא קני יעו"ש גם זה ליתא דקושיית התוס' היא אליבא

דרבה דס"ל כר"ע דגזל הגוי אסור מדאורייתא כמבואר בפ' הגוזל דקי"ג ע"ש אך מ"ש מ"א ז"ל דכיון דחייב באחריותו הוי שלו כמו גבי חמץ אין ראיה דשאני התם דכתי' לא ימצא דהא גבי ע"ז דעיר הנדחת פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' עכו"ם דין יו"ד דפקדונות של עיר אחרת בתוכה אף דקבל אחריות מותרין דלא הוי שלו ולא ילפי' מחמץ:

ושוב ראיתי דהדין זה במחלוקת הוא שנוי בין רש"י והתוס' ז"ל בפ' השוחט ד"מ ע"ש בתוס' בד"ה רבוצה ומ"ש ראיה מגזל ולא נתייאשו הבעלים אינו יכול להקדיש היינו מדאורייתא אבל גבי ע"ז רבנן החמירו וגזרו משום ע"ז של ישראל עצמו וכ"כ הב"ח ז"ל גופיה בי"ד סי' קמ"ו ס"ב וצ"ע ולא ידעתי מה יענו התוס' למאי דאמרי' בע"ז מגבה ליה והוי שלו ואף לאוסרו על בעליו שאינו יכול לבטלה ולמוכרה לישראל:

סימן תרע

סעיף א:

כל השמנים כשרים וכו' אם גזל שמן מחבירו והדליק בו נר חנוכה נ"ל דיצא כיון דמצוה דרבנן הוא לא אמרי' מצוה ה"ב וכמו שפסק הש"ע א"ח סי' תרמ"ט ואף לסברת מור"ם ז"ל שם בהגהה התם שאני דלולב יום א' מדאורייתא ולכך כיון דעבדינן זכר למקדש כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכ"כ הרא"ש ז"ל בפ"ג דסוכה יע"ש ומהאי טעמא נמי ניחא הא דאמרי' בפ' כ"ש גבי ירקות דיוצא בדמאי ופי' רש"י ז"ל בטבל לא משום דהוי מצוה ה"ב כדאמרי' בטבל דרבנן יע"ש ולכאורה ק' דמנ"ל לדמויי מצה דאורייתא למרור דהוא דרבנן דקי"ל כרבא דמרור בזמן הזה דרבנן אלא ודאי כיון דהוא זכר למקדש אמרי' כל דתקון וכו' וכן מבואר בפ' ע"פ דף קי"ו ע"ב אבל ק' לשמואל דס"ל גבי לולב דלא אמרי' מצוה ה"ב במצוה דרבנן היכי אתייא מתני' דקתני בדמאי ולא בטבל ואין לומר דהך מתני' בזמן שב"ה קיים דהוא דאורייתא ולכך הביא רש"י ז"ל ראיה ממצוה אף דעבירה דרבנן וכו' דהא ליתא דהא הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל דלא אמרי' מה"ב במצוה דרבנן ופסק הך מתני' בסתמא דמשמע אף בזמן הזה דהוא דרבנן כמו שפסק בפ"ו מה' חמץ יע"ש ונ"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל כמ"ש התוס' ז"ל בפ' ע"פ דף קי"ד ע"ב בד"ה אכלן דטעמא דמרור דאיתקש למצה ולכך אף בזמן הזה דהוא דרבנן כיון דמצה דאורייתא תקון כמצה דאיתקשו להדדי וכן מבואר בפ' כ"ש דף ט"ל ע"ב לחד לישנא דפי' רש"י ז"ל יעו"ש:

סימן תרפט

סעיף ב:

אם היה הקורא אר"ש וכו' לא יצא בפ"ב דמגילה תנן הכל כשרים לקרות חוץ מחש"ו ואוקמוהו בגמרא כר"י דאמר דיעבד לא וכו' וכת' הרשב"א ז"ל בפ' היה קורא דמאן דאוקמה כר"י לאו משום דס"ל כר"ח דס"ל דר' יהודא אפי' לכתחילה וכו' ראם איתא לא הול"ל מאן תנא חרש ר"י היא ועוד דאי איתא דס"ל כר"י ואפי' לכתחילה אמאי נקט קטן ושבקיה לחרש וכו' ע"כ נ"ל דהאי ועוד דקאמ' לאו לאוכוחי דר' יהודא לא ס"ל הכי דר"ח קאמר הכי בהדיא בס' ר"י דאפי' לכתחילה וא"כ לדידיה תיקשי הול"ל ור"י מכשיר בקטן ובחרש אלא ודאי כונתו היא לומר דהא דרב מתנא לא בעי לומר כר"ח דר' יהודא אפי' לכתחלה משום דק"ל דהול"ל קטן וחרש וכו' ע"כ וכי אסיקנא הא דידיה הא דרביה מתני' דמגילה ר"י אליביה דרביה היא וכו' ר"ל והויא מתני' ר' יוסי היא ואתא ר"י למימר דאף לרביה דפליג עליה בחרש וס"ל לכתחילה לא מודה הוא בקטן דאף לכתחילה כשר אך אם נאמר דמתני' רביה הוא ואתא ר' לאפלוגי עליה א"כ הול"ל קטן וחרש ובהכי יתיישב מ"ש מהרש"א ז"ל על שפרש"י להאי אוקמתא דמתני' ר"י היא ולא אוקמא כרביה דר"י ע"ש ועיין לה' יד אהרן ז"ל שהבין בכונת הרשב"א ז"ל דמתני' ר"י אליבא דרביה הוא קאי על דינא דמתני' ולכך תמה עליו וכו' ע"ש דמה שתירץ הוא ז"ל אינו נר' לע"ד דאף למאי דאוקמי' לה כרביה צ"ל דחידושא אתא לאשמעי' גבי מגילה דאי לא"ה לאשמעי' האי דינא גבי ק"ש וכמאמר ראב"ע גופיה אלא ודאי דבא לאשמעי' רבי דל"ת דלא קאמר ראב"ע אלא גבי ק"ש דכתי' ביה שמע וכו' אלא אף מגילה דלא כתי' בה הכי אפ"ה מודה דלכתחילה לא ואמטו להכי הו"ל לר"י לומר קטן וחרש וכמו שנאמר אי מוקמי' לה כר"י ועוד מאן לימא לן דרבי לחידושא אתא דודאי צ"ל חוץ מחרש כיון דנקט לשון הכל כשרים לרבויי נשים דזילא מילתא לפרסמא לכך צ"ל חוץ מחרש וכו' וכונת הרשב"א ברורה כמ"ש דאי כהבנת ה' יד אהרן ז"ל למ"ל להרשב"א לומר ר"י אליביא דרביה הול"ל מתני' דמגילה רביה דר"י הוא אלא ודאי מדקאמ' ר"י אליבא דרביה הוא קאי על מאמר דר"י ולא על מאמר ת"ק:

וראיתי להפר"ח ז"ל בס' מים חיים במס' ברכות שהק' קושיית הרשב"א ז"ל הלזו ותי' משום דהא דקאמר ור"י מכשיר בקטן הוא לדיעבד וא"כ לא שייך למתני מכשיר בחרש ובקטן וכו' יעו"ש שהביא ראיה מתוס' דפ' ב"מ דלשון כשר משמע דיעבד ולע"ד דאחר המחילה לא דמייא לשון כשר ללשון מכשיר דלא שייך לשון כשר כי אם אחר הפעולה כמו התם דקתני כתבו בדיו וכו' כשר אבל הכא קאמר מכשיר בקטן ודאי לכתחילה קאמר דומיא דהכל כשרין דמתני' ועוד דנר' דנעלם ממנו ברייתא בפ"ב דמגילה דקאמר שם אמר ר"י כשהייתי קטן קריתי אותה על ר"ט וזקנים וכו' אמרו לו אין מביאין ראיה מן

הקטן וכו' ע"ש הרי מבואר דמאי דקאמר ור"י מכשיר בקטן הוא לכתחילה דהא מביא ראיה מהך עובדא דקרא לפני ר"ט והתם ודאי לכתחילה הוא דאל"ה לא הו"ל לר"ט וזקנים לצאת ע"י כיון דאסור לכתחילה וזהו שהוצרך הרשב"א לומר דמתני' ר"י אליבא דרביה הוא:

אלא דבאמת ק"ל לס' הרשב"א ז"ל דלס"ד דגמ' דר"י לכתחלה קאמר ועדין לא אסיק אדעתיה הך ברייתא דראב"ע אמאי לא ק"ל ממתני' דקתני ור"י מכשיר בקטן ולא קתני בחרש ובקטן:

סימן תרצ

סעיף ח:

הלועז ששמע וכו' בכתב הקדש וכו' משמע דוקא אשורית אבל יונית אינו כשר אלא למכירו וכדמוכח מסברת הרי"ף ז"ל והך דאתמר בגמ' רב ושמואל דאמרי תרווייהו יוני לכל כשר כת' הרא"ש ז"ל דמשמע ליה דרב ושמואל לא ס"ל כרשב"ג אלא מפרשי אליביה ולית הילכת' כרשב"ג ע"כ והק' הרפר"ח ז"ל דהא בגמ' הק' ולימא הלכה כרשב"ג ומתרץ וכו' וכן הק' הל"מ ז"ל ולע"ד לק"מ דכיון דס"ד דליכא חילוק בין מגילה לספרים א"כ מאי דקאמר רשב"ג הוא הדין במגילה נמי ולכך מק' מאי חידושא אתו לאשמעי' רב ושמואל אם לא לענין הלכה ומשני חידושא אתו למימר דרשב"ג נמי אייר במגילה דאיכא לחלק וכו' ולכך לענין הלכה קי"ל כרבנן דאיכא חילוק בין מגילה לספ' וכי פסקינן כרשב"ג דוקא לספ' ולא למגילה והנה מדברי הרא"ש משמע דס"ל כמ"ש הר"ן דממתני' אין ראיה דליהוי סתם משנה ודלא כהרמב"ן ז"ל דאל"כ אמאי כת' דאינהו מפרשי דברי רשב"ג ולא ס"ל וכו' דאפי' תימא דס"ל כרשב"ג דכיון דאית לן סתם משנה ואמר ר"י הלכה כסתם משנה אידחייא דברי רב ושמואל לגבי ר"י וכמ"ש איהו גופיה סי' ה' בפ' במה בהמה ובפ' כירה סי' ג' אשר ע"כ מוכרח לומר דס"ל כמ"ש הר"ן דתנא דמתני' לא מעייל נפשיה בפלוגתא ומה שהק' הפר"ח ז"ל מהא דאמרו דרב ושמואל בעלמא אתמר ולא העמידו דבריו על מתני' נ"ל דל"ק דזהו דוקא לשיטתו דפירש בגמרא על קושיא ראשונה והא אמרת וכו' רב ושמואל וכו' בלעז יוני ר"ל וכשר לכל א"כ לפי המסקנא נמי יעמידו דברי רב ושמואל על מתני' אך פירוש זה אינו נר' דא"כ אמאי לא הק' לו ממתני' גופה דקתני ולועז ששמע אשורית יצא דמשמע דוקא אשורית ולא יוני אלא מברייתא אף דהוא בהדיא ועוד היכי אתי מתני' לפי' דקתני ללועזות בלעז משמע בלשון שמבינין הו"ל למימר ללועזות בלעז יוני ר"ל לכל הלועזות בלעז יוני אשר ע"כ נ"ל דה"פ בלעז יוני ר"ל וכו' דללועזות יוני בלעז יוני ומשמע השתא דוקא יוני אבל שאר

לשונות אף דמבינים לא יצא ובתר הכי הק' והא אמרינן בברייתא יונית לא יצא וע"כ אף ליונים דומיא להנך ומשני לא דמיא אלא לסיפא דקתני בהדיא דיצא וק' אמאי שמואל מוקי ביוני ליונים ולא מדית למדיים אלא לשמואל הא דקאמר יוני ר"ל לכל כשר והא לא שייך לומר דקאי למתני' דבלעז דקתני דומיא ללועזות דאם לא כן הוה ליה למימר בלעז יוני וכמ"ש ולכך אמרו בעלמא אתמר:

וראיתי להרב קרבן נתנאל בפי' להרא"ש שכת' הא דכת' הרא"ש ולית הלכתא כרשב"ג בהא משום דאיכא סתם משנה דידים וכו' ר"ל דרב ושמואל לית להו כרשב"ג משום דס"ל הלכה כסתם משנה אבל מה שסיים בתוך דבריו צ"ל דרב ושמואל לא ס"ל הלכה כסתם אמנם לדידן דקי"ל כסתם משנה לית הלכת' כרשב"ג במגי' ע"כ הוא תמוה א"כ מאי דכת' הרא"ש דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבא דרשב"ג הוא ללא צורך הוה ליה למימר אף דס"ל הלכה כרשב"ג כיון דאנן קי"ל כסתם משנה אידחו וכו' וכדברי הרמב"ן ז"ל ואם נפשך לומר דלכך הרא"ש ז"ל לא כתב כן משום דסבי"ל להרי"ף ז"ל דאין הלכה כר"י לגבי רב ושמואל כמ"ש הרא"ש משמו בפ' חבית סי' ד' ובפ' הדר סי' ב' ועיין לה' ק"נ ז"ל בפר' ע"פ סי' ב' א"כ אידחו דברי הרב ק"נ מ"ש בכאן וגם היכי כתב הרמב"ן ז"ל בשיטת הרי"ף דקי"ל כסתם משנה כיון דדעת הרי"ף לפסוק כרב ושמואל גבי ר"י וכמו שהק' הפר"ח ז"ל: אשר ע"כ נ"ל דוקא התם דפליגי בסברתייהו אבל הכא דפליגי בכלל וכיון דהכלל מסו' הוא בכוליה תלמודא דהש"ס בכ"מ מק' מיניה אף על אמורא אחריני ש"מ דקי"ל דהלכה כר"י בהא א"כ אידחו דברי רב ושמואל והכי נוטים דברי הרב ק"נ ז"ל גופיה במס' ביצה סי' כ"א שכת' שם וז"ל ורבי' השמיט וכו' שלא נראה לו לפרש כן דעת רב אלפס וכו' ותו דקי"ל כר"י דהל' כסתם משנה ושמואל ורב ור"י קי"ל כר"י כמו שהק' מהרש"ל ז"ל יעו"ש ובודאי דברי תימא הם למאי דסבירא ליה להרי"ף ז"ל גופיה דלית הלכתא כוותיה לגבייהו אם לא נאמר כמ"ש יעו"ש:

גם מה שהביא ראיה דלית הלכתא כרשב"ג ממה דסתם לן תנא דאין מטמ' אלא אשורית והאיך אייתי במגי' דהא קי"ל כרשב"ג בספרים וכמו שפסק ר"י לע"ד אינה ראיה דבמוכרח הוא דהך משנה דידים אייתי בשאר ספרים וכשנוייא דרב אשי דהוא בתר' וכן היא דעת ר"י דאיצטריך לפסוק כרשב"ג דאף דהוא כלל לן בכ"מ כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו הכא איצטריך דאיכא נמי כללא אחרינא דהלכה כסתם משנה לפי תירוצא דרב אשי בא לומר דהכא קי"ל כהך כללא דרשב"ג והכי נמי כוונת הרמב"ן ז"ל ולא ידעתי מה תיקן לדעת הרמב"ם ז"ל דפסק כרשב"ג ודו"ק:

יו"ד

סימן קי

סעיף א:

כתב הרב ש"ך בכללי ס"ס סי' כ"א דאם איסו' דרבנן נתערב חד בחד ונאבד אחד הו"ל אחר בגופו של איסור יעו"ש והשע"ה ז"ל דחה זה הדין מהא דכתבו התוס' בפ' ב"מ וכו' יעו"ש בה' מקואות דע"ה ע"ב ואני הדיוט מצאתי להר"ש זל בפ"ה מטהרות מ"א שכת' כדעת הש"ך שכתב שם ואפשר דאם נודע לו שהוא בס' קודם שעשה טהרות אם היה עושה טהרות אח"כ היו טמאות ונראה דזהו כונתו דכיון דקודם שעשה בטהרות מטמאינן ליה מכח ס' הוי כמו טמא ממש שנגע בטהרות אך אם לא נודע כ"א אחר שעשה טהרות לא נתברר לו הטומאה ודאי כ"א ספק ואזלינן לקולא גבי טהרות כיון דלית בהן תקנה ולפ"ז נתברר דינו של הש"ך ז"ל דהוא ממש דינו של הר"ש ז"ל והשתא מוכרח לומר דהך דאמר ר"י דס' ליטמא ולטמא טהור הוא דוקא בנודע אחר שנגע ואפש' דבהכי הוא דקאמרי התוס' דאזלינן בתר חזקה דידיהו אבל אם נודע לו קודם דעשאוהו טמא ודאי וכגופו של איסור ונגע פשיטא להו דטמא ואף דנימא דהתוס' לא ס"ל כהר"ש היינו דוקא התם דכ"ע דמדינא נמי מותר דספיקא דרבנן לקולא אך אם אדם ס"ל דזהו דוקא בטהרות משום דליכא בהו תקנה אבל אדם דשייך בהו תקנה למיטבל כדאמרי' בפ"ב דע"ז דאמר להו ר' ינאי זילו טבילו בנהרא וכו' גזרו על גופו טומאה עד שיטבול אמנם בנ"ד דהוא מדינא אסור דעשאוהו כגופו של איסור לא שייך בו חזקה כיון דבודאי נפל איסור דאסור מדינא:

גם הך ראיה שכתב מהתוספתא והביאה הר"ש בפ"ג דמקואות גבי שני מקואות חסירים כו' קאמר ר"י דהטהרות טהורות מיירי נמי בנודע לו אחר שטבל ונגע בטהרות כאמור וראיתי לה' מש"ל בפ"י מה' מקואות דין ו' שהק' לדברי הר"ש שם דאיך יעלה על הדעת דאדם טמא והטהרות טהורין וכו' והשע"ה ז"ל שם דע"ט ע"א רצה לתרץ דהר"ש ס"ל כהתוס' דערובין דס"ל דגבי טהרות אמרי' אוקי טהרות אחזקתייהו וכו' יעו"ש והוא תמוה דהר"ש גופיה ס"ל דאם נודע קודם שנגע מודה דטמא הרי דלא אמרי' אוקי אחזקתייהו ואם נאמר דאף התוס' מודו בהכי ולא מיירו אלא בנודע לו אחר שנגע א"ש אבל אין ראיה לדינו של הש"ך ז"ל וכמ"ש ואפשר דהא דכת' דס"ל כהתוס' הוא לומר דאיכא למימר אוקי טהרות אחזקתייהו אך להר"ש איכא חילוק בין נודע ללא נודע מהסברא שכתבתי. ולעיקר הקושיא נ"ל דכבר כת' הר"ש טעמא משום דאף מדינא טהור אלא משום דאפש' לטבול וכו' משא"כ בטהרות:

סימן קיז

סעיף א:

כל דבר שאסור' מן התורה וכו' אסור לעשות בו מלאכ' וכו' כת' הט"ז דדברים המותרים מן התורה בפי' אין כח ביד חכמים לגזור בהם ע"ש ועיין לה' באר יעקב שהאריך ועיין לה' שע"ה ז"ל בה' יסודי התורה ד"ב ע"ג ועיין להתוס' בפ' א"נ דף ס"ד ע"ב בד"ה ולא שכת' וז"ל ולפי שהתורה התירה בהדיא לא רצו חכמים להעמיד שם דבריהם ע"ש וכדבריהם מצאתי בפ' א"נ דס"ז ע"ב מאן דאכיל בנכייתא מ"ד משדה אחוז' וכו' והא התם מאן דלא אכיל הוא משום דס"ל דהוי אבק רבית וכ"ש לפי מאי דאמרו שם וצורבא מרבנן לא ניכול דאינו אלא חומר' וא"כ מאי ראיה משדה אחוזה דמן התורה שרייא אלא ודאי משום דכיון דהתורה התירה בהדיא לא רצו חכמים להעמיד דבריהם ואפי' לעשות חומרא בעלמא וכ"כ שם בש"מ ע"ש אלא דמסיים שם וז"ל אלא דאכתי קשיא לי לרבה בר רב הונא וכו' דאפי' באתרא דמסלקי ובלא נכייתא מישרא שרי דבר תורה וכו' ובתי ערי חומה התירה התורה בפי' מפני מה אין מותרת להם לכתחלה ואפי' מדרבנן ולמה מחמירין בה ורבינא לא החמיר במה שהתורה התירה בהדיא וכו' וי"ל דע"כ לא שרייא אלא בנכייתא דמיחזי כעין אכילת פירות ומוזיל גביה אכל בלא נכייתא מיחזי כרבית וחיישי' דלא ליתי ליגע בשל תורה ברבית דעלמא ע"כ הרי מבואר דלא אמרי' האי כללא דהיכא דהתורה התירה אין להם לגזור וכו' אלא דוקא היכא דליכא גזרה בשל תורה אלא משום חומרא בעלמא בכי הא אמרי' כיון דהתורה התירה בפי' אין להחמיר אבל היכא דאיכא גזרה בשל תורה כגון רבית בלא נכייתא אף דהתורה התירה בפירוש אפילו הכי גזרינן:

אך קשה הא דאמרי' בערכין בבתי ערי חומה רבית גמורה והתורה התירתו ולא העמידו דבריהם שם ואמאי כיון דאיכא גזירה בשל תורה אלא ודאי דכונת התנא לומר דלא גמרינן מיניה אך דלא תני הכי בשדה אחוזה הוא משום דגמרינן מיניה למאן דאכיל בנכייתא ומאן דלא אכיל ס"ל דשאני התם משום דהקדש הוא ולא דמי לרבית כלל ולכך לא תני הכי שדה אחוזה:

סימן קיח

סעיף ו:

שאין סי' שחיטה סי' לסמוך עליו וכו' כ"כ הרשב"א ז"ל בת"ה לאפוקי מדעת בעל העיטור ז"ל שכת' דמותר דחיתוכה דישראל מידע ידיע וכבר דחו האי סברא מגמ' דאלו מציאות ע"ש וכן הובא ג"כ בנ"י ז"ל שם ע"ש והרב הגדול ר' יעקב מהודאר ז"ל ה"ה

בחי' למס' מציעא כ"י כתב וז"ל ונר' ליישב דברי בעל העיטור דלאו קטיל קני באגמא שלא ירגיש בזה אלא שלא כת' כן אלא בשולח ע"י נכרי דהשתא כיון דכונתו לשלוח גדי שחוט ע"י נכרי עושה סי' בשחיטתו שעושה שינוי בשחיטתו משחיטת נכרי וכן ההיא דשולח ירך אבל בעלמא שאין כונתו לשלוח ע"י נכרי אין עושה שינוי בשחיטתי משל נכרי ודו"ק עכ"ל ואחר המחילה ליתא דאי הרב בעל העיטור מירי בעשה שינוי בשחיטתו א"כ מאי צריך תו להך טעמא דחיתוכא דישראל וכו' ת"ל דעשה סי' גם הך דירך אינו ענין לכאן דהתם קאמר דשולח ירך משום דחיתוכא דידיה משונה משל נכרים מאליו ולאו משום דעביד איהו סי' משו' דכונתו לשולחו דא"כ מאי שנא ירך אפי' חתיכה ועושה בה סי' אלא ודאי משום דסי' ניכר מאליו ע"י חיתוך הגיד והכא נמי קאמר ה' ב"ה ז"ל דשחיטה דישראל היא משונה משל נכרים מאליו ולכך מתמה הרשב"א ז"ל שפיר דמהש"ס משמע דליכא חילוק בין שחיטת ישראל לשחיטת נכרים אם לא שנאמר דבזמן ההוא של ב"ה לא היו הנכרים שוחטין לא נוחרין וכו':

גם ראיתי להריטב"א ז"ל בפ' אלו מציאות גבי הא דהתירו לו משום שחיטה דהק' וז"ל והא בשר שנתעלם מן העין אסור ואית דמתרצי שהשחיטה סי' לכשרות ודחה הרב ז"ל כמו שדחה הרשב"א ז"ל יעו"ש:

סימן קנא

סעיף ה:

כתב הב"י ז"ל ולענין מה שקונסין אותו עד י' בדמיו וכו' לא היה צריך לכותבה משום דליתא בח"ל וכו' עכ"ל ותמהני איך נעלם ממנו מ"ש הטור ז"ל סי' רס"ז בענין המוכר עבדו שקונסין אותו וס"ל כדעת אביו הרא"ש ז"ל דהא דאין קונסין בח"ל היינו קנס שכתוב בתורה אבל קנס שעושין לעשות סייג עושין וק"ל:

סימן רכח

סעיף יד:

ומיהו כשיפרוט לאחד מן המתירין סגי והק' הרב כסא אליהו ז"ל דא"כ מאי מק' הגמ' גבי מאי דקתני מתני' בפ"א דיבמות חכם שאסר אשה על בעלה לא ישאנה שמא עיניו נתן בה ומק' הש"ס אי בג' אין אחר מעשה ב"ד כלום אפי' אי ב"ד מיירי דידע אחד הענין וכיון דאין צריך להודיע לחביריו והסכימו לדעתו הוו ג' ב"ד ובאמת לא אסרה כ"א אחד מהם ולכך אמרה מתני' לא ישאנה ולעד"ן דלק"מ דשאני התם כיון שיש לו תובע מירתת דחייש שמא ישאלו לו במה אסרת אותה על בעלה ומוכרח לומר האמת כמו שאמר הש"ס דבכורות דל' ע"ב וגדולה מזו כת' הרמב"ם סוף פ"ב דבכורות דאף דאיכא

תובע דמירתת וכו' ומאחר שכן חשיב דין של ג' ולכך מק' הש"ס שפיר ובאמת הך ראייה שהביא מירושלמי ממעשה דר' בין לא מיכרע' דאפש' יחיד מומחה היה וראיה מסוף לשונו דאמר ברוך שבחר וכו' התרתיהו לך ועיין מ"ש בס"ד בהל' בכורות שכתבתי מזה הענין יע"ש:

סימן שכג

סעיף א:

אבל חלת א"י לא יאכל עד שיפריש וכו' נ"ל לאו דוקא עד שיפריש דה"ה אם נתן עיניו בצד זה ואכל מצד אחר מותר דהא מדמינן לה לתרומה ואף דאפשר לדמותה לתרומת מעשר כיון דהשתא אינה אלא מדרבנן אפשר לדמותה לתרומה גדולה אך קשה דהא פסק הש"ע בא"ת סי' תק"ו עיסה שנילושה בעי"ט אסור להפריש חלתה בי"ט ואמאי דמאי שנא מהא דאמרי' בפ' נוטל ר"י אומר אף מעלין את המדומע ואוקמוה בגמ' כיון דאפש' ע"י תיקון כרשב"א מותר להפריש ה"נ כיון דאפש' במחשבה יהא מותר ואין לומר כמו שכתבו התוס' בגיטין דל"א בד"ה כמחשבה דוקא במדומע שכבר הוא מתוקן וכו' דלא כתבו כן אלא גבי טבל בתרומה ומעשר אבל חלה כיון דאיכא חלה דמפרישין אותה בי"ט בודאי קיל מטבל וכן נראה לי מהא דאמרי' בפ"ק דביצה די"ג לימא דשמואל פליגא אדאבוה דאמר שמואל וכו' ופירש"י וא"כ הך הפרשה לא כל כמיניה כיון דאיכא תיקון בלא"ה ולדעת התוס' אמאי ל"ק אמתני' דאין מגביהין תרומות בי"ט כיון דאיכא תיקון בלא"ה דהיינו ע"י מחשבה מגביהין אלא ודאי נ"ל דהיינו דוקא בחלה ובמדומע אבל לא בטבל וכו' וא"כ הדרא קושייא לדוכתא ואפש' לומר משום דלא קיימא לא כר"י אלא כרשב"א בפ' נוטל דאית ליה כיון דאיכא תיקון אחד בלא הגבהה אין מגביהין וכתירוץ הש"ס בביצה והא דלא קאמר שמואל כ"א חלת ח"ל משום חידושא אתא לאשמעי' דאף דלא קבע לה מקום בעיניו אך ודאי בי"ט שרי ליתן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה וכו' וכמ"ש התוס' בגיטין:

אמנם באמת לא ירדתי לסוף דעתם בזה דהא אמרי בברייתא הלוקח יין מבין הכותים בע"ש ולא קדש עליו היום מתנה עליו ואומר וכו' משמע דאם קדש עליו היום אין לו תקנה וכן כת' התוס' בגיטין דכ"ה ובסוכה יעו"ש ואם איתא אפי' בשבת יש לו תקנה ע"י מחשבה דישייר בשולי החבית התרומה והמעשרות דהא ונחשב קאי נמי חף על המשקה דתירוש ויצהר וכן נמי אמר ר"י בפ' בכל מערבין מתנה אדם על הכלכלה בא' לאוכלה בשני משמע דבא' אסור לאוכלה בכל אופן ואמאי והא שרי ע"י מחשבה וכן נמי אמרי' במס' דמאי אם היו לו תאנים טבל והוא בע"ש אומר וכו' משמע דאין בו היתר

אכילה בשבת כי אם בזה האופן וגם מהנך משניות דפ"ז הכי משמע: אשר על כן נ"ל כוונתם לומר דוקא תרומה משום דכתי' בהו ונחשב אבל במעשרות דלא כתי' ונחשב לא מהני מחשבה ולכך בכל הני לא מהני לעשר ע"י מחשבה והכי נמי כונתם במ"ש דוקא התם משום דנתקן אבל תחלת תיקונו של טבל וכו' ר"ל דוקא התם כיון דנתקן כבר ואין בו איסור כי אם משום תרומה ואפשר ליתן עיניו בצ"ז וכו' ושרי אבל תחלת תיקונו של טבל לא שרינן להגביה תרומה משום דאיתה במחשבה כיון דעל כל פנים לא נתקן משום שאר מעשר כיון דע"כ צריך להפריש המעשרות ולכך צריך להתנות בע"ש משום דקריאת שם בשבת אסור וזהו דקדוק התוס' דלא הקשו כ"א על אין מגביהין תרומות וקשיא להו אמאי אין מגביהין אף דעל כל פנים לא נתקן משום דלא שייך להפריש המעשר ע"י מחשבה מ"מ אמאי אין מפרישין התרומה וליתנה לכהן והא דכת' התוס' בבכורות דנ"ט אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות כדי נסבה דהא ודאי דוקא תרומה והא דאמרו שם אף מעשר ניטל באומד דקרי תרומה הוא דוקא אליבא דר' יוסי ן' יהודא לא כן לאבא אליעזר ב"ג דמקשו עליה התוס' דקיימי רבנן כוותיה לית להו הכי איך שיהיה לפ"ז תרומה לחודא שריא להפרישה במחשבה וה"ה חלה שריא בי"ט כמ"ש:

ואולם עדין אני נבוך בזה מהא דאמרי' דערובין ד"ל ע"ב וליפרוש עליה ממקום אחר וכו' ומסיק דס"ל כרבנן דכל שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות והוי בכלל אין מגביהין תרומות וכו' ולדעת התוס' אף בשבת חזי ליה ע"י מחשבה ואף מ"ש בכונת התוס' אינו מעלה ארוכה לזה דהכא מיירי דנטבל לתרומה לחודה שוב ראיתי לה' שע"ה ז"ל בפ"ד מה' תרומות די"ו שהק' קושייא זאת על התוס' ז"ל ונ"ל דלק"מ דהתוס' מפרשים דלא כפירש"י אלא דקאי על עיקר הקושיא דפריך תרומה אפש' דמיתשיל עליה ומשני דגזרו עליו משום שבות דאין נשאלין על נדרים בשבת ואף דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא התירו למישאל אלא דוקא לצורך שבת כנזיר גם מה שהק' מהא דאמרו ביומא דפ"ג לרבי א"צ לעשר דאמאי הא אפש' לעשר ע"י מחשבה נ"ל דלא קשה דכיון דעל כל פנים לא נתקן מטבל דהא לא מהני הך מחשבה להפריש את המעשרות אינו מוסיף איסור על איסור:

אך מ"ש על הרב בש"מ למס' ביצה היא קושייא חזקה ועוד ק"ל דהא לא מהני הפרשת מחשבה במעשר אלא לחד לישנא אליבא דיוסי בן יהודא ולא קי"ל כוותיה ועוד ק"ל דהרב עצמו כתב כה"ג על הא דאמר דביתהו דרב מקלפא ליה בסיבסי ואכיל וז"ל מיירי דנתקן מערב דאל"ה אסור שאינו יכול לתקנו בשבת ע"כ אך דעת התוס' לעולם תרומה

בשבת מהניא ע"י מחשבה וה"ה לחלה דמהנייא ע"י מחשבה אם לשה מעי"ט מותר לאכול ממנה ע"י שנותן עיניו בצדה:

אך אמנם עדין ק"ל מהא דאמר בירוש' דביצה הלש עיסה בי"ט מפריש וכו' לשה בעי"ט ושכח להפריש חלה אסור לטלטלה ואין צ"ל ליטול ממנה ע"כ ולפי מ"ש אמאי אסור לטלטלה והא שרי אף לאכול ממנה ע"י מחשבה וכו' ואפשר לדעת התוס' דחלה הוי דומיא לתרומת מעשר דלא מהני בה מחשבה ואפי' תאמר כיון דהשתא מדרבנן אפש' לדמותה לתרומה גדולה אבל תרומת מעשר דאף היא מדרבנן כעין דאורייתא תקון מ"מ לא מהנייא אלא לדיעבד וזה דוחק וגם כל הפוסקים מסתמיות דבריהם הכי משמע להו דלא מהני הך מחשבה להפריש בשבת דכיון דסוף סוף מתקן להו בשבת הוי מתקן ואין לחלק בין שתיקה לדיבור אשר ע"כ נרא' ודאי דבי"ט אין לו תקנה וכמ"ש בירוש' ועיין בתוס' דפ"ק דחגיגה ד"ח ע"א בד"ה משום בס"ד יעו"ש:

ובצפייתי צפיתי לה' קרית מלך רב ח"ב סימן ט' ושם ראיתי דעלה ונסתפק דאם שכח להפריש מעי"ט מהו לתקוני בשבת וכו' ובתוך התשובה הביא הרב זה הלשון של התוס' והק' עליהם ממה שהק' ורצה לומר בכונת התוס' כמ"ש ודחה אותו מהך דבכורות וכו' ולע"ד אין כאן קושייא כלל דלאיסי בן יהודא ודאי לא קשה להו דילמא דלית ליה הך מתני' דאין מגביהין וכו' אמנם קשיא להו לרבנן ולאבא אלעזר בן גמלא דקיימי בחדא סברא: ובזה ניחא לי מ"ש התוס' ביבמות דצ"ג ע"ב בד"ה אלו וז"ל ועי"ל דשרי לתרום וכו' כדי שלא יצטרי' לטרוח בשבת דכל זה עונג וכו' ולכאורה קשה יתן עיניו בצד זה ויאכל בצד אחר כדי שלא יטרח ולא יעשה איסור לתרום שלא מן המוקף ואף דתימא דאסור בשבת כדעת הפוסקים לא יהא איסורו חמור יותר מלתרום בידים בשבת אלא ודאי משום דזה דוקא לא מהני אלא בתרומה אבל במעשר לא חשיב הפרשתו כה"ג והוי טבל ודלא כאיסי בן יהודא ומלשון התוס' דבכורות הכי משמע דשם כת' ב' פירושים במחשבה ולא אקשו כי אם על פי' השני דהוא נותן עיניו לבד בלא דבור והיינו משום דפשיטא להו דדבור אסור בשבת ולא ידעתי אמאי לא ק"ל באמת על מ"ש התוס' בהדיא דבמעשרות לא מהנייא מחשבה דלא כתי' ונחשב מהך דבכורות וכו' אך מה שדחק לפרש כונת התוס' דאפי' מחשבה לא מהנייא בשבת כן הוא האמת מהך דחלה שכתבתי אמנם מפשטא דסיפרא לא משמע הכי איך שיהיה לנדון דידן דחלה אסור לתקנה בשבת:

עוד כתב דאף בחול לא שרי מחשבה כ"א כשמפריש בידים והכריח הדבר זה מתוס' דחולין יעו"ש וכ"כ השע"ה ז"ל דהתוס' דחולין פליגי אתוס' דגיטין וכו' ואני תמיה איך יצא דבר זה מפי קדושים דהא ודאי דע"כ לא כתבו התוס' דבודאי טבל מותר ע"י מחשבה

כי אם בתרומה דכתי' בה ונחשב ולא במעשר כאמור וא"כ התם בחולין דקאמר פטור ממעשר מאי מק' הש"ס ודילמא נתן עיניו וכו' והא ודאי לא שרי זה כה"ג לקביעות מעשר וזה נר' לי להכריח מהא דכתבו התוס' וגבי דמאי אסור לתקן וכו' ואע"ג דשרי ליתן עיניו וכו' כדאמרינן בחולין וכו' ולכאורה קשה מה היה להם להביא סהדי דמרחקי והלא ממקומו הוא מוכרע דהא אפי' בודאי טבל מהני ע"י זה אלא ודאי דלית ראיה מכאן דוקא תרומה הוא דמהני אבל לגבי מעשר לא מהני ולכך אין מעשרין וכו' ואהא כתבו דודאי הך דחולין לא מיירי לא בכי ה"ג דמשמ' דבדמאי הקילו ועוד דהא הריטב"א ז"ל אית ליה בחולין כסברת ר"ת דלא מהנייא אלא בדמאי ובפ"ב דקידושין ס"ל כס' התוספות דבודאי טבל מהני על ידי מחשבה כאמור:

עוד הק' הרב ז"ל וז"ל וא"ת משום דפליגי רבנן אדר"א דבעינן אומד וכו' וא"כ מוכרח להיות דמאי דאחר שאכל אותו עלה ר"מ איך יכול לידע המשקל וכו' עכ"ל ומ"ש אליבא דרבנן לאו דוקא דהא תרומת מעשר דפליגי ביה לאו איהו מחוייב להפרישה אלא הלוי ואיהו מוזהר דלא להפריש מאומד אך במעשר דכ"ע מודו דלא מהני מאומד קשה ולע"ד נרא' דלק"מ דהא דבעי' במדה היינו בשעה שמפריש לא מפריש אלא במדה אמנם ר"מ הכי עביד דמחשב בעיניו במדה דמהני במעשר והא מונח בצד זה ומפריש במדה כדמוכח במתני' דהלוקח יין דנותן עיניו בצד זה וכו' והיכי הוה במעשר אחר דשיעורו מפורש אלא ודאי דזה לא מיקרי אומד דהא מחשב בדעתו דעשרה דמונחים בצד זה כאלו מפורשים ומאי שנא ע"י דבור או ע"י מחשבה כיון דמהני ולא ידעתי משקל דכתב הר"ב מאי ענייני' הכא דהכא במנין הוא דהיינו אגוד' ירק ור"מ נותן עיניו בשאר אגודות לקבוע עליהם מעשר ואכל עלה משאר אגודות ואין לומר דר"מ מעשר במשקל דהוא משובח דזה אינו ומוכרח לומר כמו שכתבתי משום דמחשבה לא מהנייא במעשר וכו' ולכך לא אוקמוה אלא בדמאי ומעתה תגדל התימה על מהרי"ט ז"ל דפירש דאיירי בודאי אף דהוא נגד התוס' דמעולם לא שמענו דזה מהני גבי מעשר ומה שהכריח לזה דלא תירץ לו בודאי איירי לא ידעתי כונתו דקושיית הגמרא היא דמנ"ל לרבי דאיירי בודאי לימא דאיירי בדמאי ונתן עיניו וכו' ולכך מתרץ לוה שפיר חזי מאן גברא וכולי ר"ל וידע שפיר דאכל בלא מעשר או דמיירי בודאי או דמיירי בלא נתן עיניו:

אך הא קשה לי מאי דאמרינן בירוש' בפ"ז דדמאי אר"ז זאת אומרת טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו בשבת כיצד הוא עושה נותן עיניו במקצתו ואוכל את השאר ע"כ הרי אף דטבול למעשר מהני ע"י שמפריש במחשבה וכן פסקה הרמב"ם בפ"ט מה' מעשר יעו"ש ואין לומר דוקא התם משום דכיון דהוקבע למעשר מאתמול וקרא עליו שם הך

הפרשה כמאן דליתא ולכך סגי בהכי וכ"כ התוס' בגיטין דף הנז' דשרי לאכול אף בלא הפרשה דזה אינו דודאי צריך הפרשה וכן פסק הרמב"ם גבי מי שיש לו תאנים וכו' כת' למחר צריך להפריש ויאכל ואף בלא הפרשה מהני ע"י שנותן עיניו וכו' יעו"ש בלשונו ובודאי הכי כונתו והיינו טעמא דכיון דלא קבע לו מקום משום דקאי בבין השמשות כמ"ש הר"ש על הך דהלוקח יין וכו' וא"כ אף דעשה תנאי הוי טבל וחולין מעורבין דאין ברירה עד שיקבע מקום למעשר וה"נ כונת התוס' דגיטין דשרי לאכול בלא הפרשה והיינו משום דקבע לו מקום אך בהך דהלוקח יין מן הכותי דלא קבע פליגי ואף קבע מקום משמע מהרמב"ם דלא מהני משום דבלילו אמנם בשאר דברים אם קבע מקום למעשרותיו סגי בלא הפרשה ומעתה האי דלא קבע לו מקום אינו נאכל עד שיפרש וגם מריהטא דהש"ס הכי משמע דקאמר כיצד הוא עושה וכו' ר"ל כדי לתקנו ומשני וכו': וראיתי למהרימ"ט ז"ל שרצה להוכיח דבקריאת שם סגי מלעבור על הטבל וכולי ולפי מה שכתבתי נראה דזה לא יתכן כ"א בדמאי דהוא דרבנן דכיון דקרא שם סגי דאמרינן יש ברירה אך בודאי טבל דהוא דאוריית' לא סגי עד שיקבע לו מקום והך ראיה דהביא מהתוס' ורש"י ז"ל דגיטין בענין ברירה דכתבו דשותה מיד דכיון דקרא שם יצא מידי טבל וכו' אחר המחילה לא מכרעא כלל דזה אליבא דר"מ דס"ל יש ברירה ולכך כיון דלבסוף מפריש הוא הוברר הדבר מתחילה כאלו הם מופרשים אך לדידן דאית לן אין ברירה כל שלא הוקבע המעשר באיזה מקום הו"ל טבל וחולין מעורבין עד שיפרש וכמ"ש גם מה שהק' על מ"ש התוס' בפ"ק דקדושין דלא חשוב הפרשה כ"א בקביעות מקום ממה שכת' כאן בפ' כל הגט דחשיב בלא קביעות וכו' וכמו ברייתא דלוקח יין וכו' אחר המחילה לק"מ כמ"ש:

אך מה שהק' מאי ראיה מייתו מהך תוס' דמ"ב הוא דקדוק אמת דדוקא לענין חילול הוא דלא מהני אף דחשיב הפרשה לאכילה כמ"ש התוס' עצמם ונ"ל ליישב דמק' לרש"י ז"ל דס"ל דלמ"ד יש ברירה ולא בעי קביעות מקים מהני נמי הך הפרשה לחילול דהוא אומר מעשר דאית בהאי הוא מחולל אהך דס"ל דבעי קביעות מקום דאזיל לשטתיה דלא חשיב הפרשה ע"י ברירה ולכך אינו מחולל עד שיחול עליו שם מעשר והשתא מק' התוס' שפיר דהא בעי קביעות מקום לענין חילול וודאי ס"ל דלא חשיב הפרשה דהא בהא תליא ואין לומר דרבן גמליאל ס"ל דיש ברירה ולא בעי קביעות מקום כמ"ש רבי' ישעיה מטראני ז"ל לדעת רש"י ז"ל דלכך הביאו התוספות הך עובדא דרשב"ג דס"ל דבעי קביעות מקום משמע דאף ר"ג הכי ס"ל והא דלא הביאו התוספות מהך מתני' דתרומות דהאומר תרומות הכרי בתוכו לא אמר כלום וכו' נ"ל דיש לדחות דוקא התם

משום דכתי' ראשית ששיריה ניכרים לא כן גבי מעשר וזה היה נר' להכריח מהא דאמרי' בפ"ג דערובין לר"ש דאמר בתוכו קרא שם דאיכא סביביו והיכי אתי ר"ש דאמר בתוס' דמ"ב מ"ב שבחפץ זה מחולל דמשמע דלא בעי' קביעות מקום לכך צ"ל דוקא בתרומה וכו' ופליגי בקביעות מקום גופה ואף מדברי התוס' דיומא לא משמ' הכי יעו"ש דמק' מיניה לרש"י דיש לדחות וכו' ועוד מנין לך דר"ג ס"ל כחכמים וא"כ י"ל מעתה דבין לרש"י בין להתוס' ס"ל דבעי קביעות מקום ודלא כמסקנת הרב ז"ל דהא דמייתי ראייה מהך דמזגו לו וכו' אחר המחילה דלדעתו קשה לי הא דאמרי' בתוס' והביאו הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' מעשר דהוקבע מעשר בפיה לא ישתה משוליה דמשקים מעורבין יעו"ש וא"כ היכי תני כאן מה שקבע בשולי הכוס הוי מעשר וצ"ל בדמאי דהוא דרבנן הקילו ה"נ כיון דהוא דרבנן הקילו דאף בלא קביעות הוי מעשר אמנם מהירוש' לא משמע הכי דהק' אם באומר מכבר משקה מעורב הוא משמע דכיון דמעורבבין לא מהני קביעות מקום וכמו שפסק הרמב"ם והיינו כיון דעיקר תרומה ומעשר הוא מן התורה לא שייך לומר דרבנן וכמ"ש התוס' דערובין דל"ב ואפ"ה עיקר ראייתו איני מכיר דהך ודאי חשיב קביעות מקום כיון דאמר בשולי הכוס וגם שאר מעשר סמוך לו אין לך קביעות מקום כזה וכן הך דהלוקח מן הנחתום והך דרוצה להפריש תרומה וקביעות מקום כאחד הכי משמע דקאמר א' מק' הרי הוא בצד זה ושאר מעשר סמוך לו והכי קאמר בהדיא בהירוש' פ"ה דדמאי מהו תנאי ב"ד אר"י כדי שיהא קובע מ"א בצפון ומ"ב לדרומו וכו' וגם מהך דאומר תרומת הכרי בתוכו הכי משמע ומה שדחה הרב לומר וזל דשאני הכא דהוברר כשישייר אבל בתורם מעתה בעי קביעות מקום ע"כ ואיני רואה שום הפרש בניהם דאף בתורם נמי כשיתרום הוברר הדבר דזה היה בדעתו מתחילה ועוד איך פסק הרמב"ם דאם קבע בשוליה לא ישתה מפיה דמשקין מעורבין כיון דהוא רוצה להפריש בסוף אמרי' הוברר הדבר וכו' וכונתו היא ישתה ממנה ולכשישייר הוי מעשר ועוד כנראה דנעלם מעיני הרב ירוש' דתרומו' וכו' דשם נאמר על מתני' דאומר תרומת הכרי בתוכו טעמא דרבנן דכתי' ונחשב וכו' מה מחשבה במסויים אף התורם במסויים יעו"ש ועיין להר"ש ז"ל:

איך שיהיה העולה מן המדבר' ודאי דבעי' קביעות מקום לכ"ע וא"כ היכי אמרו בירוש' כיצד הוא עושה נותן עיניו במקצתו ואוכל את השאר והא ודאי זה לא מהני אלא בתרומה דכתי' ביה ונחשב אבל לא במעשר ואפש' לומר כיון דמאתמול קרא השם כדין המעשר מהני דההוא אמר הך קריאת שם דעבדינן לה אתמול להוי זה הצד וזה מוכרח דהא

קביעות מקום הוי כמו הפרשה ואין מפרישין בשבת אלא ודאי דוקא הכא כיון דמאתמול קרא השם לית לן בה:

האמנם לאחר העיון נר' דלאו מילתא היא כלל דהא כתבו הר"ש והתוס' ז"ל על הך דהלוקח יין דלכך לא קבע מקום משום דאיירי בבין השמשות דאין מעשרין את הודאי והכי נמי איירי מתני' דהיו לו תאנים של טבל בכי האי גוונא דאי לא"ה אמאי לא קבע לו מקום וא"כ היכי קאמר הירוש' דקובע לו מקום והא אפי' בין השמשות אינו יכול לקבוע ועוד קשה לי לדעתם היכי קתני מתני' היו לו תאנים אומר מעשר וכו' ואמאי מהני זה אי למחר מפריש הא כתבו התוספות ז"ל ביומא דאין מפרישין לודאי ואפי' קרא שם עליו מע"ש ואי לאכלם הא בעי קביעות מקום ולזה י"ל דהך מתני' היא כסתם משנה דהלוקח יין דלא בעי קביעות מקום כ"א גבי חילול דס"ל יש ברירה וכו':

אך מההיא דירוש' קשה דקאמר כיצד הוא עושה משמע דס"ל בעי קביעות מקום והיכי שרי להפריש בשבת ואין לומר דוקא הכא משום דהוא קובע בעיניו שרי בשבת אך התם דאיירי שיאמר בצפונו וכולי אסור וא"כ הך תאנים אתי כב"ע ע"י דנותן עיניו בשבת דזה אינו דאמרי' בירוש' על מתני' דהמזמן אר"י וצריך להחליט בשפתיו ר"ל בשעה שמפריש וכו' וכדפסק הרמב"ם בפ"ט מה' מעשר אך אפש' לומר דהתוס' אית להו דפי' הגמרא דקאמרה וצריך לרחוש וכו'. ר"ל בלא הפרשה ועוד שייך לומר דמפרשים אידחי תנא ר"ל נדתה דבריו מכח קושיא והא מתקן בשבת ולכך הכא בירוש' קאמר דנותן עיניו לבד וזה דוחק לכך נראה לי דאית להו כפירושם בסוכה דוקא אינו מותר להפריש כ"א מה שאכל:

ונראה לי עיקר דמיירי שקבע לו מקום מאתמול קודם בין השמשות אלא לא היה לו פנאי להפריש והא דאמר נותן עיניו במקצתו היינו שיכיר מקום קביעותו למעשר כדי שיאכל את השאר ודו"ק:

חו"מ

סימן לט

סעיף יג:

כותבין וכו' בד"א בשטר שיש בו קנין וכולי עיין בהרי"ף ז"ל בפ"ק דמציעא ועיין במה שפירש הרא"ש ז"ל בכונתו ועיין במה שהק' בש"ך ז"ל ולפע"ד לא קשה כלל דהנה התוס' ז"ל במציעא ד"ך בד"ה שובר כתבו וז"ל אע"פ ששטר המכירה נמסר ללקוחות תחלה אינו מועיל וטורף הבעל בדין וכן אמר לעיל גבי שחרורי עבדים וכו' ובתר כן הק'

מהא דסבר אביי כר"א דאית ליה ע"מ כרתי וכו' ע"ש ואיכא למידק לכאורה דבריהם אך למותר דאביי דסבר בתחלת הסוגייא דעדיו בחותמיו זכין לו היינו אף דהמוסר שטר המכירה מתחלה ללקוחות אתי מלוה וטריף בדין וא"כ מה חידשו הכא דהן הן דברי אביי לעיל גם לא הביאו ראיה מדבריו לעיל כלל כי אם מדאמ' הש"ס גבי שחרור גם הך קושייא דאביי דס"ל כר"א אין כאן מקומה כ"א בתחלת הסוגייא:

אשר ע"כ נ"ל ברור דכונת התוס' היא דע"כ לא אמר אביי עדיו בחותמיו זכין לו אלא דוקא גבי שעבוד דע"י שטר דמטא לידיה דמלוה לא נתבטל שטר המכירה דהא שייך לסלקו בזוזי דהא אין לו עליו אלא שעבוד אבל היכא דמכר לאחד ולא מסר ואח"כ מכר ומסר לשני אף דמסר אח"כ לראשון לא קנה דהא ע"י מסירתו לראשון נתבטל השטר של שני לגמרי וכה"ג מודה אביי דלא אמרי' עבז"ל דאדרבא ע"י מה שמסר לשני בטל כח וזכות של השטר שכת' לראשון כיון דלא אפש' לקיומי תרווייהו וכיון שכן אתי שפיר מה דס"ל לאביי כר"א דע"מ כרתי וס"ל נמי הך דינא דהיכא דכתב ולא מסר ואח"כ מסר לשני זה שמסר לו קנה אך מהא דקאמ' אביי הכא גבי שובר דקנה הבעל למפרע ע"י מסירתו עתה ולבטל שטר המכירה של הלקוחות לגמרי ודאי זה החידוש עדין לא שמענו וזהו שכת' התוס' ואע"פ וכו' וגם הביאו ראיה משחררות דדמי להכא ממש ולכך הק' מהא דסבר אביי כר"א וכו' זה נר' לי ברור בכונת התוס' ז"ל:

ושוב ראיתי להגליון בש"מ שכ"כ ות"ל שכונתי לדעתו הרמה ואהא תירצו דאם הכתיבה והמסירה ביום אחד לא אמרי' ע"ב ז"ל וע"ז הק' דה"נ נימא דחיישי' שניהם ביום אחד ואז ל"א עבז"ל וע"כ הוצרכו לידחק דלא חיישי' ליום אחד גם לפ"ז דרבי אבא בר ממל לעיל לא ס"ל כותיה דאביי וכמ"ש התוספות שם וא"כ הו"ל לאקשויי הניחא וכו' וצריך לדחוק דעדיפא מינה פריך:

אשר ע"כ מכח הקושיות האלו תפס הרי"ף ז"ל דרך אחרת דמההיא דשובר לק"מ דהתם מדי דמחילה היא דהיא כתבה התקבלתי ממך כתובתי וכיון שכן אפי' לא מטא לידיה ההוא שטרא מעולם קנה הבעל ומעתה ל"ק קושיית התוספות דלעולם מודה אביי להיכא דמכר ונתן ואח"כ מסר ודאי לא אמרי' עבז"ל אלא הכא משום דמחלה גבי משעת כתיבה והראיה דלא בעייא דממטי ליה שטרא לידיה ומיירי ודאי באומרת התקבלתי ולא בשטר מחילה דכתבה ליה בשטר גוף המחילה דא"כ לא קני עד דמטי ליה שיטרא דאדעתא דהכי כתבה ליה אלא ודאי מיירי כמ"ש אך אמנם זהו דוקא לס' אביי דס"ל דאמרי' עבז"ל ולכך אמרינן כיון דעכשיו הודית שנפרעה ממנו הכתובה קנה הבעל משעת החתימה ונתבטל השטר דביני ביני אמנם להחולקים על אביי דס"ל ל"א עבז"ל אלא כיון דעברה

ביני ביני תו פקע זיכוי החתימה דהא לא נגמרה זיכוי החתימה אלא אחר הודאתה שנפרעה הכתובה אבל אי לא"ה אין בהך מחילה כלום דאימור כתבה התקבלתי ולא נפרעתי וסמכתי על מה שאמר לי זיל כתוב שובר ואפרע לך דהא קתני בסיפא אין האשה מודה ר"ל שלא נפרעה עדין לא יחזיר וכיון דעדין אין הודאה כ"א אחר כתיבת שטר המכירה נמצא שעכשיו הוא שיכה הבעל בקנייה ואינו כלום כיון דקדם שטר המכירה דאימור לא נפרעה כ"א אחר המכירה אחר שנתבטל זיכוי החתימה או לא נפרעה כלל ולא דמי למ"ש מור"ם ז"ל בסי' מ' משם הריטב"א ז"ל דהיכא דכת' לו התקבלתי הויא מחילה אע"ג דידעי' דלא קביל דהתם מכי מסר השטר לוד המלוה זכו אבל הכא דנפל איתרע ואימור דלא בא ליד המלוה כלל ועוד דהתם לא ביטל השטר אבל הכא דביטל השטר ע"י מכירת הכתובה ודאי לא זכה והיינו דקאמר הש"ס ואביי לטעמיה וכו' ולכך פליג רבא וס"ל ש"מ דאיתא לדשמואל וכולי ומעתה מ"ש הריטב"א זל והובא בש"מ וזל אביי לטעמיה פי' ומיירי שהשובר הזה כעין שטר מקנה וכולי אבל בשוברים שלנו שהוא מוחל אי מודה לו ואין השטר אלא לראיה בעלמא אפי' רבא מודה דמשעה שמחל והודה נפסד הלה ע"כ הוא תמוה דהרי"ף ז"ל לא מיירי אלא בשוברים שלנו דאי בשובר דכתי' ביה גוף המחילה דהוי כשטר מקנה איך קאמר דאע"ג דלא מטא לידיה וגדולה מזו כת' הב"י ז"ל בסי' פ"א סעיף ל"ג דהכא מיירי דלא אמרה לעדים כתבו דאי אמרה לעדים כתבו איך קאמר דאע"ג דלא מטא וכו' אלא דתמהני דא"כ איך קאמר אין האשה מודה לא יחזיר והא כיון דהודית בפני עדים והם כתבו מאליהם ושוב אין בדבריהם ממש לומר לא נפרעתי וצ"ל דה"ק בזמן שהאשה מודה שנפרעה מקודם ואמרה בפני עדים התקבלתי והם כתבו מאליהם לראיה בידו יחזיר אבל אין האשה מודה וטענה היא שאמר כתוב לי שובר ואפרע לך כתובתיך והיא שאמרה לעדים כתבו לי שובר שהתקבלתי ועדין לא נפרעתי לא יחזיר וזהו דוחק גדול:

ולכך נלע"ד דאף דאמרה האשה כתבו לא דמי למ"ש בש"ע סי' רמ"ג דכל זמן שלא הגיע השטר לידו יכול לחזור דהתם שאני שבעל המתנה הוא דקאמר כתבו ולכך גלי דעתיה דלא הוי מתנה עד דמטא שטרא לידיה אבל הכא דהבעל הוא דמחזר על הכתיבה דליהוי בידו לראיה א"כ האי דאמרה האשה כת' הוא למלאות רצונו דבעל ולאו למימר דלא מהני עד דמטא לידיה דלדידה דאף בלא כתיבה גמרה ומקנייא ליה ולכך אמרינן דאף דלא מטא שטרא לידיה דקנה משעת חתימה כיון דהויא מחילה מעיקרא:

והשתא דאתית להכי יש ליישב נמי דברי הריטב"א ז"ל דהרי"ף מיירי נמי בשובר שכתוב בו גוף המחילה ואפ"ה כיון דלדידה בלא שטר נמי מחלה לו והאי דבעייא שטר הוא

לרצות הבעל א"כ אף בלא נקיט ליה זכה דלא דמי למ"ש הרמב"ם בפ' כ"ז מה' מו"ל והביאו הטור סימן ס"ח דשטר מחילות כיון דאינו קונה כ"א בשטר לכך פסול בערכאות וכו' ע"ש וכאמור ומה גם לס' הריב"ש ז"ל שהביא הב"י ז"ל שם דאפי' בשטר מחילות שכתב בו גוף המחילה השטר כשר כיון דסוף סוף אינו אלא לראיה דהא אם מחל לו אפילו שלא בפני עדים מהני דלא איברי עדים אלא לשקרי וכו' ולא דמי למתנה דצריך קנין והוא הקנה לו בשטר ולכך כיון דאין קנייתו אלא בשטר לכך בעי' דמטא לידיה וגבי ערכאות פסול לא כן המחילה כאמור כנ"ל לדעת הסמ"ע ז"ל שם ועיין מ"ש שם:

וכן מסתמיות הרא"ש ז"ל הכי משמע שכת' וז"ל אבל כשזוכה בדבר שכבר תחת ידו זכה בשעת החתימה וכו' דהעיקר תלוי כשכבר תחת ידו ולא בכתיבת השטר והש"ך ז"ל הק' לזה מהא דאמרי' לעיל גבי הא דתנן מצא גיטי נשים וכו' דההיא בדלא מטא לידיה וכולי וקאמר בהדייהו שוברין ואני לא ידעתי אמאי לא קשה ליה מסיפא דברייתא דקתני אין האשה מודה לא יחזיר והא כיון דמחלה ליה כמו שמוכיח השובר כבר זכה משעת החתימה ולא כל כמינה אלא ע"כ דלא אמרינן דזכה משעת חתימה כ"א אחר הודאה שנפרעה א"כ משעת חתימה קמה ליה ברשותיה אבל אם אינה מודה שנפרעה אין כאן מחילה כיון דאיתרע בנפילה ואמטו להכי היינו דתנן מצא שוברין לא יחזיר כיון דנפל אמרינן דלכך לא נזהר לשומרו משום דלא נפרע והא דנקט לשון נמלך לדיוקא נקטיה לומר הא אמר תנו כותבין כדאמר בגמרא:

גם מה שהק' מהא דתנן בפ' ג"פ דכותבין שטר למוכר אעפ"י שאין ליקח עמו לאביי דלא מוקי לה בשטרי אקנייתא ניחוש וכו' וכנר' דאישתמיטתיה לה' דברי הב"י ז"ל שהק' משם הראב"ד ז"ל גבי הא דאמר נותנין ניחוש וכו' ותי' כיון דמילתא דלא שכיחא ודבר רחוק לכתחילה כותבין וכולי ע"ש פירוש דבשלמא גבי הא דמק' הש"ס בפ"ק דמציעא על הך דכותבין שטר ללוה אעפ"י שאין מלוה עמו מילתא דשכיחא ועבידא דאתי דהבטיחו ליתן ולא נתן ואח"כ מכר וכשילוה פעם אחרת מן המלוה יתן לו ההוא שיטרא משום פשיטי דסופרא אבל הך חששא דימכור ולא ימסור ומוכר אח"כ וימלך ויתן לראשון זה לא חיישי' כ"א בנפל דהשתא הוא דעביד קנונייא אבל לכתחילה לא חיישינן להכי ושוב ראיתי הדבר מפורש בש"מ בפ"ק דמציעא גבי הא דאמר הא בבריא הא בש"מ שהביא משם הר"ן ז"ל הך קושיא באריכות וג"כ הק' מהך מתני' דכותבין למוכר וכו' ותי' יעו"ש גם מה שהק' מהך דגט שחרור וכו' לק"מ דהתם נמי כיון דמוחזק העבד בגופו ניתן למחילה וזוכה משעת חתימה גם מה שהק' על הרי"ף ז"ל דמנ"ל האי חילוקא וכולי כבר כתבתי הכרח הרי"ף ז"ל:

ועל פי סברת הרי"ף ז"ל הלזו ישבתי דברי הר"פ ז"ל הובא בש"מ וז"ל הא דאמר אביי עבז"ל ה"ד כשחור בו מכי מטא גיטא לידיה וה"פ איכא למיחש שיחזור קודם דמטא לידיה שטרא אע"ג דמטא לידיה ע"כ והוא תמוה דא"כ לעיל נמי חיישינן שיחזור קודם דמטא לידיה וע"פ האמור ניחא:

סימן מט

סעיף ט:

מלוה וכו' והיו משולשים וכו' עיין בב"י ז"ל שהק' למה פסק הטור ז"ל כר"י דמתרץ הכי ולא כאביי דהוא בתרא והניחו בצ"ע ולדעתי נר' דכיון דסתמא דגמ' בפ"ק דמציעא ורב ספרא כולהו ס"ל כר"י לכך פסק דבריו להלכה ואדרבה יש תימא על הרא"ש י"ל שלא הביא הך תירוצא דר"י דכיון דסתמא דגמרא ס"ל הכי ובדוחק יש ליישב דהגמרא הביא ממנו סייעתא להמציא תירוץ זה בעולם והטור ז"ל לא ס"ל הכי:

עוד שם ונמצא אצל המלוה שובר מקויים וכו' הש"ך ז"ל תמה ע"ז דהא במקויים אין צריך שיהיה בין שטרות קרועים ולע"ד הוא תמוה דא"כ מאי מק' בגמרא בפ"ק דמציעא מהך מתני' על ר' ירמיה לימא דאיירי במקויים ובשלמא על הך מתני' דיש עמהם סמפונות לא מצי לתרוצי הכי משום דא"כ מאי אתא לאשמעי' גם אהך מתני' דשבועות לא מצי לאוקמא בהכי משום דכיון דחששא רחוקה דנתנו המלוה ליד הלוה לקיימו ואח"כ חזר והפקידו אצלו והאמינו עתה ולא קודם ע"כ אין נזקקין לו להשביעו ע"ז אבל באינו מקויים דאמר לו המלוה אני כתבתי ומחר אתננו לך עד ששכח וכמו שפרש"י ז"ל שם במשנה ע"ש לזה נזקקין דקרובה להיות אך בהך מתני' דשני יוסף וכו' שפיר איכא לאוקמא בהכי דאיירי במקויים כיון דתנא לא בא לאשמעי' על דין השובר כי אם על השני השטרות לומ' ששניהם פרועים:

אשר ע"כ נ"ל ודאי דאי במקויים אמאי לא יעשה שילוש בשוברו כמו בשטרו כיון שבא לידו עת הקיום אבל אם אינו מקויים כיון שהאמין המלוה במאמרו שכת' לו שובר לס"ד דלשייליה דודאי לא עשאו כ"א כדינו וכמשפטו בשילוש דהא קאי על שטרו שנעשה בשילוש ולהכי מק' הש"ס שפיר וכו' וא"כ מעתה תיבת מתקיים בדברי הטור ז"ל והמחבר ז"ל אין לה קיום ודלא כמו שהגיה הש"ך או נמצאו ואפ"ל בדוחק דזהו לפי הס"ד דמיירי בהשטרות ליתבהו ריעותא אבל לפי המסקנא דהשטרות נמצאו בין הקרועים א"כ תלינן לומר שבא ליד לוה לקיימו והא דלא עביד ביה שילוש משום דליהוי האי שובר אתרווייהו אך את זה לא יתכן כלל דקי"ל על בעל השובר להביא ראייה וא"כ

איך ישמע לו זה בדברי הבל שלו אשר ע"כ נ"ל עיקר להגיה תיבת מקויים כמ"ש ודלא כמ"ש הש"ך ז"ל:

סימן סה

סעיף יח:

אפי' אם הוא כ"י הלוה או' המלוה עצמו וכו' הטעם הוא שמא הבינו המלוה באומרו שמא בין השמשות יזדמן לי לפרוע וכו' וכת' הש"ך ז"ל דוקא שכתוב בהעדאת עדים דאף דיודע לכתוב מ"מ חשש שמא לא יזדמן לו עדים אבל אם הוא הודאת עצמו וכו' מהני וכו' ע"ש ומדקאמר בין השמשות ולא נקט שמא יזדמן לו בלילה מבואר דאף בלילה כיון דיודע לכתוב ואינו מצטרך לשום אדם כגון הודאה מפי עצמו בודאי כשר הוא דהא לא חסר מידי אבל החשש הוא שמא יבא לפרוע בין השמשות דע"ש דאז אין יכול לכתוב דהיא מלאכה דאורייתא ולכך הכינו והכי דייקי לשון הסמ"ע שכת' ולא יהיה אז עת לכתו' וכו' הרי מבואר דאף גוף הכתיבה אינו יכול ולא כמ"ש הש"ך דלא יזדמן לו עדים ועוד אני תמיה דהא כת' הש"ע אפי' אם הוא כת' יד הלוה ר"ל וחתום בו המלוה דאי אפש' לומר בלא חתימה כלל דא"כ מאי אפי' דאף למאי דס"ד גבי סמפון שאין עליו עדים כלל ה"ד בכת' יד המלוה עצמו אבל אם הוא כ"י הלוה דאדרבה כיון שהביאו לו לחתום ולא חתם הוא משום דלא נפרע גם אין לומר דחתום כהעדאת עדים דא"כ הוי הטעם משום דלא יזדמן לו עדים ואינו תלוי בבין השמשות ועוד כיון דנתחברו יחד הלוה והמלוה בשעת הכתיבה והודאתו בפני עדים מ"ל עוד אצל המלוה היה לו להוליכו לעדים לחתום ולהניחו אצלו אלא ודאי דאמר ללוה לכותבו ולמוסרו לו לחתום עליו והרי הוא חתום א"כ הסברא נותנת שכבר פרע לו כיון דנתחברו יחדיו אפ"ה אמרי' דאמר לו לכתוב כדי שיהא מצוי אצלו בשעת נתינת המעות וכן הוא בסמ"ע הרי מבואר להדיא דאף אם הוא כתב הודאת עצמו אמרינן כן ועוד דא"כ דמאי מק' הגמ' ממתני' דיש עמהם סמפון וכולי לימא דאיירי בכתב הודאה אלא ודאי נראה עיקר דאין לחלק בזה:

עוד שם אלא א"כ שהשטר שהשובר עליו מונח בין שטרותיו וכו' זהו לפי' רבותיו של רש"י ז"ל אבל לרש"י ז"ל הוא קאי על השובר וכת' הש"ך ז"ל דפי' נכון הוא בש"ס וכן הקשה התוס' ז"ל על פי' רבותיו והעמידו כפירש"י ז"ל והביאם הריטב"א ז"ל כמו שמבואר בש"מ ע"ש ולע"ד נראה דאדרבה ריהטא דשמעתא אזלא דקאי על השטר דהא עיק' תירוצא דרב ספרא הוא קאי על הך קושיא דשבועות כמבואר בגמ' והתם ודאי לא מיירי אלא בשטר דאי אשובר הו"ל למימר שלא נמצא בין שטרות קרועים דהא קאי אשבועה שלהם שלא מצאנו שטר וכו' אמטו להכי כיון דעיקר תירוץ רב ספרא הוא

קאי על השטר תו לא חש לבאר שנמצא השטר יותר ממה שאמרו דלעולם ישנה אדם בלשון רבו גם לפי פירש"י גם אם נמצא השטר בין שטרות קרועים לחוד הוי השובר כשר וכן העלה הריטב"א ז"ל דלדידיה בחד ריעותא סגי א"כ צריך ג"כ להשביע היתומים שלא מצאנו שטר בין הקרועים וצריך לדחוק ולומ' שלא מצאנו בין שטרותיו הקרועים דבר שממנו נודע ששטר זה פרוע וכולל כל מיני חששות וזה ודאי דוחק גדול שאין זה במשמע מהמשנה ולהכי נמי לא קאמר שנמצאו וכו' דהגמ' בא להודיע לך תירוצא דרב ספרא דקאמר על קושיא אחריתי כשנמצא וכו' ה"נ כאן ולא חש לדקדק ומה שהק' על פרש"י דקאמר שנמצא השטר הוא אזיל לשיטתיה וכו' שטר דקאמר הוא שובר ובאמת הוא דוחק ועיין במהרש"א ז"ל:

גם מה שהכריח הש"ך מהא דקתני דנמצא בין שטרותיו דמיירי בין שטרותיו קרועים ואשובר קאי וכו' אינו כלום דהא קתני נמי מצא שטר בין שטרותיו דעלה קאי כמו שפרש"י ואהא משני דהך שטר נמצא בין שטרותיו קרועים וכן פי' ר"ח ז"ל שהביא הריטב"א ז"ל גם מדברי בעל העיטור שהביא הרב ז"ל שסובר כפירש"י ז"ל לא משמע כן דא"כ מאי האי דקאמר יעשה מה שבסמפונות כיון דעסיק בסמפון והכי הו"ל למימ' אינו אלא כמשחק ופסול ואם נמצא בין שטרותיו קרועים כשר אלא ודאי ט"ס יש בדבריו וצ"ל ואם נמצא השטר בין שטרות קרועים יעשה מה שבסמפונות ונקט לישנא דמתני' ודוק: עוד שם הקרועים וכו' הוא ע"פ מ"ש הרמב"ם בה' גזלה וכמ"ש הב"י. ומהתימה על מהרש"ל ז"ל בהגהותיו למס' מציעא שהגיה פרועים במקום קרועים ע"ש ע"ש אפי' אין על השובר עדים וכו' כ"כ הרמב"ם והטור והיינו מדלא משני הש"ס גבי סמפון כשנמצא בין שטרות קרועים וכו' ומזה נשמע דאף לפירש"י ז"ל דקאי אשובר מ"מ הדין דין אמת דבנמצא השטר לחודיה בין הקרועים נמי וכמו שכת' הריטב"א ז"ל ואין לחלק בין כשהמלוה טוען ברי ובין יורשיו דא"כ מאי מק' הש"ס לימא דרב מיירי כשמלוה טוען ברי כדמשמע מהא דקאמר מתחת ידי מלוה אלא ודאי משמע דמתני' נמי איירי כשמלוה טוען ברי דקתני מצא שטר בין שטרותיו דקאי אמלוה גופיה ולע"ד נר' דזהו כונת רש"י ז"ל במ"ש בגמ' אמלוה קאי דקתני מצא שטר בין שטרותיו דלכאורה אינו מובן ומ"ש מהרש"א ז"ל דבא לאפוקי לוה וכונת רש"י ז"ל מצא דקתני מצא שטר בין שטרותיו דמשמע מצא שטר ההלואה שנעשה עליו הסמפון והיינו מלוה דאי מהא דקאמר בין שטרותיו אין להוכיח מידי דאפש' בין שטרותיו של לוה דאיהו נמי לאחרים הוא דוחק דמ"ל לרש"י ז"ל לאוכוחי להכי והא ודאי מלתא דפשיטא הוא גם מ"ש מהר"ם שיף ז"ל הוא דוחק דעיקר חסר מן הס' אמנם לפי האמור ניחא דהוק' לו ז"ל דילמא דרב איירי

במלוה קיים וטוען ברי אבל במתני' איירי ביורשיו ולכך אמרינן דאיתרע כח השטר כ"ש דהלוה טוען ברי ולכך אמר דקתני מצא שטר בין שטרותיו משמע דהמלוה קיים דאל"כ בין שטרותיו של אביו הו"ל למימ' אלא ודאי מיירי במלוה גופיה ואפ"ה מתרץ בנמצא בין שטרות קרועים לחוד סגי וא"כ מינה בנמצא השטר לחוד סגי אף כשמלוה טוען ברי וכ"כ הריטב"א ז"ל וז"ל וה"ה אם נמצא שטר החוב בין שטרות קרועים דמפסיד בחזקה זו לבדה ע"כ ודוק בלשונו דכת' דמפסיד דקאי אמלוה דמשמע דאף דטוען ברי וא"כ הדרא קושייא לדוכתא אמאי לא משני גבי הך דסמפון בנמצא השטר בין שטרות קרועים לכ"ע אלא ודאי דאף דאין בו עדים מהני כיון דאיתרע השטר ע"י שנמצא בין קרועים ודלא כהש"ך ז"ל אלא דבאמת לדעת רש"י ז"ל אין כאן הכרח כלל דאי הך דסמפון מיירי בנמצא השטר בין הקרועים למ"ל סמפון כלל דהא ס"ל בנמצא שטר בין הקרועים לחוד מפסיד אלא ודאי לדעת רש"י ז"ל ליכא נפקותא:

אמנם עדין אנו צריכים למודעי לדעת רש"י אם השובר בלא עדים ומונח בין קרועים מה דינו דא"ל כיון דאין עליו עדים הוי חספא בעלמא והניחו בין קרועים או אפש"ל דהיה לו להניחו אצלו כדי שיהא מוכן לו בעת הפירעון לחותמו למוסרו ללוה אכן י"ל כיון דיש זמן בשובר ושוב אין העדים יכולין לחתום עליו לכך הניחו בין קרועים ומעיקרא כתבו לשמא יפרע לו ביום הכתיבה ולכך כיון שנתאחר שוב לא חזי למידי ולכך הניחו בין קרועים אך אם אין זמן בשובר צ"ע:

גם מה שהכריח הש"ך ז"ל לדעת רש"י דבעי' על השובר עדים דאל"כ חספא בעלמא הוא ולא שייך לומר שהיה של לוה והלוה שכחו ביד זה דהיאך יקח הלוה שובר בלא עדים שהוא חספא בעלמא ע"כ ע"ש בס"ק נ"ה וכנר' דנעלם ממנו דברי רש"י במשנה שם שכת' וז"ל ואעפ"י שהיה לשובר הזה להיות מונח ביד הלוה אמרי' האמינו הלוה ואומר מחר יתנו לי ושכח ע"כ הרי מבואר שלא בא כלל ליד הלוה דהאמין המלוה במאמרו שכת' השובר וזהו כונת רש"י ז"ל בגמ' שכת' בד"ה בין שטרותיו וכו' והשובר הזה אין צריך למלוה הזה אלא ללוה והלוה שכח ביד זה לפיכך וכו':

עוד שם אעפ"י שנמצא בין שטרות קרועים לא גרע וגובין בו וכו' הוא כס' הראשונה שהביא בעה"ת כמ"ש הב"י ז"ל אבל להחולקים ס"ל כיון דאיתרע השטר שוב אינם יכולים לגבות בו ע"ש ועיין לה' גי"ת שתמה עליהם מסוגיית הגמ' ומה שתי' הש"ך ז"ל אין נר' לע"ד דכבר כתבתי הכרח בהך דרב ספרא דלא קאי אלא אשטר ועוד כת' לדעת רש"י דאף בחזקת השטר לבדו שנמצא בין הקרועים מפסיד אף אם הוא טוען ברי וא"כ היכי שייך לומר דהך י"א ס"ל כרש"י ז"ל הא ס"ל דבחזקת השטר לבדו לא מפסיד

וכמ"ש בעה"ת ז"ל ועוד א"כ הי"ל לבעה"ת ז"ל להביא ס' הי"א הלזו על עיקר הדין דפליגי בנמצא השטר וס"ל דנמצא השובר ולא להביאה בכאן דמשמע דאזיל ומודה בנמצא השטר ואפ"ל דהי"א ס"ל דלמסקנא דשובר מקויים כשר דאינו מקיימו אלא הלוה תו לא צריכין לדברי דב ספרא דאפ"ל דמשביעין להו שלא מצאו דבר שמבטל שטר ההלואה והיינו שובר מקויים אבל הי"א קמא ס"ל דלא שייך לאוקומי הך שבועה לענין השובר מקויים דזה חששא רחוקה דכבר נתנו ללוה לקיימו וחזר הלוה להפקידו אצל המלוה וכיון דחששא רחוקה אין נזקקין להשביעו ליורשיו ע"ז אבל הי"א בתרא ס"ל דכיון דאינו אלא גילגול שבועה משביעין על כל מה דאפשר וק"ל:

סעיף י"ט אם השובר ביד שליש ואמר שהוא פרוע נאמן וכו' ואפי' אין ע"ע ואפי' מת השליש כשר השובר ודוקא וכו' משמע מזה שהם שתי חלוקות הראשונה בשובר לחודיה בידו אבל יש עליו עדים ולכך כיון שאמר פרוע נאמן משו' מגו דיהביה ללוה אפי' ראהו כבר בב"ד בידו לא איתרע בהכי דאימור דבתר הכי פרעו ומסרו לו ואח"כ מתחיל החלוקה השניה ואפי' אין עליו עדים ואפי' מת וכו' וע"ז כת' ודוקא שהשט"ח בידו ר"ל דהשתא מיירי אפי' לא אמר שהוא פרוע אבל אמר שהמלוה מסרו לו ואח"כ כתב חידוש אחר דאפילו מת השליש ולא ידעי' מי מסר לו כשר השובר דחזקתו הוא בא מן המלוה ועל החלוקה זו כתב ודוקא שהש"ח בידו משום דע"י זה נעשה שליש דהא אין עליו עדים ואינו ניכר שלישותו מהשובר ודוק בלשונו הכל בבא אחת בא' כת' נאמן ובשניה כת' השובר כשר והיינו משום דלא אמר פרוע כ"כ הסמ"ע וכן נמי הב"י לא הקשה בהך חלוקה דמת למ"ל שובר כי אם על בעה"ת דכת' בהדיא דבעי' נמי שיאמר פרוע דהא כת' כי אמר פריעא הוא נאמן וכו' אבל על הטור לא קשה מידי ומשום דהוק' להב"י ז"ל מהיכא למד הטור כן לכך הביא לו סמוכות מדברי הרמב"ם ז"ל והיינו משום דהוק' להם קושיית הב"י דלמ"ל להברייתא דליתני שובר כלל כיון דאמר פרוע נאמן דהא השטר בידו ולכך תירצו אף דלא ידע שהוא פרוע מיירי ולכך בעי' שובר יוצא מתחת ידו אך מה שהק' בתר הכי הב"י ז"ל וקשה בעיני וכו' משמע דק"ל בדברי הטור והוא ממה שלא מפרש הכי דברי הטור כמ"ש ודו"ק: ואין להק' דא"כ מאי מק' הגמ' פ"ק דמציעא על רב ממתני' דאם יש עמהן סמפונות לימא דהתם מיירי בשליש דסליק מיניה ולכך אף דלא ידע נאמן די"ל דסתם סמפון הוא ביד המלוה אבל ביד השליש קרוי שובר כיון דנאמן אצל הלוה נמי הוי ידו כיד הלוה דהברייתא דקרי ליה סמפון גבי שליש אגב רישא דמיירי במלוה נקטיה אך עדין קשה דא"כ מאי קאמר בגמ' דהא הימניה מלוה וכו' ומאי מק' מהך ברייתא בפ' ז"ב דהא אין תלוי באמירתו כלל אלא כיון דיצא ממנו

השטר והשובר יחד אמרי' ודאי דפרוע הוא וי"ל דס"ל כדעת ר"ת שהביא הגהת מדרכי בסוף פ"ק דמציעא וז"ל ואפי' אם אין השליש ידע אם פרוע אם לאו רק שזכור בדבר שמסר לו שובר אמרי' ליה מדמסר ליה השטר בודאי פרע ליה ע"כ וא"כ צ"ל דמיירי דהמלוה אומר שלא כתבו לו שובר מעולם והלה משיב שהמלוה מסרו לו נאמן כיון דהמניה מעיקרא ע"י שמסר לו השטר כ"כ הש"ך ז"ל:

ואולם עדין אנו צריכים למודעי דאמאי נאמן השליש בזה דאיכא למימ' דנתנו לו המלוה להזמינו אצלו כדי ליתנו ללוה בעת הפרעון איברא דר"ת ז"ל לא מיירי אלא בטענת המלוה שאמר לא מסרתי שובר מעולם ולכך כיון שאמר לו אתה מסרתיו לי נאמן כיון שהוכחש מפי השליש אבל בודאי אם אין המלוה בפנינו או טען עליו לאמר שהזמינו אצלו להיות מוכן לו בעת הפרעון והלה משיב איני יודע בזה כלום נאמן המלוה בזה ובהכי מיתרצא נמי קושיין דמה מק' הגמ' ממתני' דאם יש עמהן וכו' דמשמע ליה כיון דקאי אדסליק מיניה דאמרי' יהא מונח וכו' דהתם אין המלוה לפנינו א"כ דומיא דהכי נמי אם יש עמהן דסיפא מיירי בכה"ג והתם ודאי יהא מונח ולכך אוקמוה במלוה וכו' אבל מסתמיות הטור והמחבר ז"ל שלא אמרו שזוכר השליש שנמסר לידו מיד המלוה שניכר מזה טענת המלוה משמע שאין לחלק בזה אלא כיון שיצא שטר ושובר מיד השליש אמרי' שנפרע דהא מי שיצא ממנו השטר יצא ממנו השובר וא"כ ניחוש לשמא הזמינו לו וכו' לכך נר' ליישב דגבי שליש לא חיישינן להכי כלל דדוקא גבי מלוה ולוה דאין נאמן חד לגבי חבריה דזה לא יתן מעותיו כ"א בלקיחת השטר או השובר אמרי' הזמינו אצלו וכו' אך לגבי שליש דשניהם האמינוהו אין לו להזמינו כדי שיתן לוה מעותיו דהא נאמן אצלו מקודם אלא ודאי דהלוה פרע לשליש ע"מ ליקח השובר מיד המלוה וחשש לשמא ימצא השטר ביד המלוה או ביד יורשיו אחר מיתת השליש לכך יהא בידו או ביד יורשיו הך שובר לראיה והשליש לא ירד לכל זה לכך לקח מיד המלוה השובר אף בלא עדים דלדידיה א"צ לכל זה אלא לזכרון דברים לשמא ישכח גם הוא הפריעה והכי נמי כונת ר"ת במ"ש רק שזכור בדבר שמסר לו שובר ואם הדברים כפשוטן תיבת בדבר יתירה דהו"ל לומר שזכור שמסר לו שובר גם הו"ל לומר שזוכר ולא זכור אלא דהק' אפי' שאינו יודע בבירור שהוא פרוע או לאו אלא שזכור בפריעה ע"י שמסר לו השובר כאלו אמר איני זוכר אם פרע לפני או לא אלא אני זוכר שפרע ע"י השובר שנמסר לי עבור הלוה ובא לתרץ לזה דמש"ה צריך לשובר משום דלא ידע שפרוע כ"א ע"י השובר ואף דהמלוה מכחישו לומר שלא נתן לו שובר כ"א להזמנה בעלמא והיינו דקפריך הש"ס בפ' ז"ב ומעתה זכינו לדין דאף דיצא השובר אחר מיתת

השליש נמי כשר השובר דהא לא הובא לו אלא מן המלוה אחר שפרעו דהא לא שייך גבי שליש הזמנה כלל מהטעם שכתבתי ואף דהברייתא נמי מיירי בהכי מ"מ מק' הש"ס שפיר וכאמור דאף דהמלוה צווח שמסרו לו להזמנה מ"מ כיון דאית לן דלא שייך הזמנה גבי שליש והיינו משום דנאמנותו של שליש גרמא דין א"כ ידעינן דנאמן שליש גבי מלוה ודלא בהש"ך ז"ל דלא ירד לזה וע"כ כת' דאם מת השליש אף ר"ת מודה דמאן לימא לן שהמלוה מסר לו השובר וכו' ע"ש ולפי מ"ש הדבר מוכרח מעצמו דהא לאו ברשיעי עסיקינן שכת' השובר השליש מעצמו גם מ"ש לתרץ לדעת הרמב"ם שכת' אם מת השליש וכו' כיון שלא קרעו וכו' אינו כלום דאינו יודע השליש שימות דמיתה לא שכיחא וכשהובא לידו בשביל הפירעון הוא בא:

אמנם דכבר כתבתי בדעת הרמב"ם ז"ל דהא דקאמר דכתב יוצא מתחת ידי שליש ר"ל כתב יד שליש וכתבתי שכן נר' מדברי ה"ה ז"ל והיינו דמפרש רבי' הכי בהך ברייתא משום דכיון דשלישות השטר בידו למ"ל לשלישות השובר גם לא יצטרך עוד לשובר כלל כיון דהשטר הוא מונח ביד השליש ואף אם השליש אומר שנאבד ממנו כבר נאבד השלישות ממנו ויכול להכחישו המלוה בכל מה דבעי ואף דמקודם היה מאמינו עכשיו אינו מוכרח להאמינו והראיה דנתן לו השובר בלא עדים שאין נר' לו להאמינו עוד אשר ע"כ נר' לי לפרש דמאי דקתני בברייתא ויוצא מתחת ידי שליש הוא קאי על כתב ידו אבל הב"י ז"ל לא הבין הכי בדברי הרמב"ם ז"ל:

סעיף ך' ואפי' במקצתו וכו' עיין בסמ"ע דפי' מקצתו למעלה ומקצתו למטה וכו' והיינו משום דאל"כ נאמן במגו דאי בעי גייזיה וכו' ע"ש ואינו מוכרח דאיכא למימר דכתוב לאחר חתימת העדים ממש דאי גזייה הו"ל לקיומי שטריה בלפופיניירא אחרינא כ"כ הרמ"ך ז"ל הובא בש"מ:

סימן סח

סעיף א:

אבל שטרי מתנות וכו' או שטרי מחילות וכו' כת' הסמ"ע דמיירי בשטר שכת' בו גוף המחילה וכו' דאי לאו הכי אינו לשטר אלא לראיה בעלמא וא"כ הוי כשטרי מו"מ דכת' בש"ע דכשרים בערכאות ואיך הרמב"ם והטור ז"ל כיילי ליה בהדי שטרי מתנה דאין הקנין אלא בשטר אלא ודאי דה"נ מיירי דגוף המחילה נכתב בשטר וכיון שכן לא מהני אלא בשטר ולכך פסול אבל הריב"ש ז"ל ס"ל דאף בכה"ג דגוף המחילה בשטר לא דמי למתנה דלא סגי בלא"ה אבל המחילה דאפשר אפי' בינו לבינו מהני דלא איברי סהדי אלא לשקרי ולכך בעי עדים א"כ אין השטר אלא לראיה כנ"ל לפרש דעתו אבל מהא

דכת' הריב"ש ז"ל בסי' תצ"ג וז"ל בשטרי מחילה נמי אי לאו דחזו דמחל קמייהו לא מרעו נפשייהו ובדבור המלוה החוב נמחל ושטרא ראיה בעלמא ע"כ מבואר דהבין בדברי הרמב"ם ז"ל דשטרי מחילות לאו בנכת' גוף המחיל' אלא מיירי דמחל לפניהם ע"ת ולפ"ז אפ"ל דהרמב"ם מיירי בנכתב בשטר גוף המחילה ולכך כיון דלא מחל לו כלל כ"א בשטר הוי השטר עיקר הקנין ועוד אפ"ל דהרמב"ם איירי במלוה בשטר וכיון שכן צריך קנין במחילה כיון דלא החזיר לו שטר הלוה כמ"ש בסמ"ע סי' י"ב ס"ח ואמטו להכי הוי השטר הוא הקנין ובהכי כ"ע מודו ועיין ברמ"א ז"ל סי' רמ"א דלא ס"ל כסמ"ע ע"ש:

סימן עב

סעיף ב:

ה"ז ש"ש וכתב הרשב"א ז"ל אפילו אחר שפרעו ועיין להש"ך ז"ל שהק' למהרשד"ם ז"ל ממתניתין דפרק האומנים ומ"ש הוא ז"ל אינו נרא' לע"ד דהא דאמרינן שם טעמא דאומנים דנעשו ש"ש משום דתפיס אאיגריה הוא לס"ד דאמרי' שוכר ש"ח הוי ולכך מחלקינן ביניהם משום דתפיס וכו' אך אחר דקי"ל דשוכר הוי ש"ש משום דשביק כ"ע ומוגיר לדידיה א"כ אף האומנים נמי הוו ש"ש מטעם זה כמבואר שם בגמ' ד"פ ומהתימה שהרב גופיה כ"כ סי' ש"ו ע"ש ובעיקר הקושיא נ"ל דשאני התם דגילה בדעתו שאין חפץ עוד לשומרו וכיון שכלה זמן שמירתו דהיינו שגמרו וא"ל טול את שלך תו לא הוי ש"ש ומינה אף שקיבל עליו לעשותו לזמן אף שעבר הזמן כל זמן שלא אמר לו טול את שלך עדין חיוב השמירה מוטל עליו ודמיא לשואל לזמן אף דעבר הזמן עדין הוא ש"ש וכמו שפסק הש"ע לקמן סי' ש"מ ס"ח ע"ש:

סימן עג

סעיף יז:

והמותר יהיה מתנה הוי אסמכתא וכו' ועיין מ"ש בסמ"ע דכיון דמ"ש שיגבה מעצמו חובו הוי אסמכתא גם במותר הוי אסמכתא וכו' ע"ש ולעד"ן דכיון דגלי אדעתיה להקנותו במתנה ע"י מעכשיו א"כ ודאי דעתו להקנותו אף מה שכנגד חובו ואיכא למימר דהאי דנקט מעכשיו לבסוף אכולי קנין קאי וגדולה מזו כת' הב"י ז"ל בשם הרשב"א ז"ל בסי' ר"ז במחודשין מ"ו וז"ל ועוד כיון דהתנה וכו' ויודע באמת שיפרע חלק בנין העיר ולא ינטל מצד אסמכתא א"כ בדוקא התנה שבדבור א' אמרה ואין דיבור א' מתחלק לשנים ע"ש ועיין עוד להסמ"ע בסימן ר"ז סק"ב שכת' לדעת רש"י והרא"ש ז"ל דאף דלענין כולו הוי אסמכתא מ"מ לענין מה שיגבה חובו לא הוי אסמכתא ע"ש וא"כ ה"נ אף דלמקנה

כנגד חובו הוי אסמכתא ויכול לסלקו בקרקע אחר מ"מ לענין מותר לא הוי אסמכתא וקנאו כיון דאמר ליה מעכשיו וכ"כ הש"ך ז"ל:

והש"ך דידיה אמר משום דלגבי קנס לא מהני מעכשיו והביא ראיה ממ"ש הנ"י ז"ל יעו"ש ולעד"ן דאינה ראיה כלל דהתם לא איירי במעכשיו אלא משום דס"ל דלגבי זביני לא הוי אסמכתא משום דקני משכון ולכך אם המר תזכה במשכוני ואני אתן לך וכולי א"כ לא הוי זבינא והוי אסמכתא אבל אם אמ' לו מעכשיו אזיל ומודה דלא הוי אסמכתא אף לגבי קנס משום דע"י מעכשיו קנייה להך משכון במתנה משעת הלואה והחוב עדיין עליו כדקאי קאי והיינו דאמרינן כיון דאמר ליה מעכשיו אמדינן דעתיה דכיוון להקנותו ולא הוי אסמכתא וכן הוא מבואר בשיטתו לנדרים גבי מתפיס זכותיה דהוי נמי קנס וכת' וז"ל ונמצא פסקן של דברים כל היכא דאיכא מעכשיו לית ביה אסמכתא וכו' ע"ש בדבריו גם ממקומו הוא מוכרח דאף לגבי קנס מהני מעכשיו דהא קאמר בסוף דבריו בכה"ג לאו זביני נינהו אלא ערבון וקנס כי האי דשמעיתין וכו' ולעיל סמוך ונר' גבי ערבון בת' דמהני מעכשיו גם הך ראייה שהביא מתוספות דע"י מעכשיו הוי כזביני ליתא לע"ד דאין כונת התוס' לומר דהוי כזביני דוקא אלא לאפוקי הלואה דאין בו איסור רבית והיינו כיון דאמר ליה מעכשיו נעשה כמי שהקנהו בשעת מתן מעות דאין כאן איסור רבית דהוי זביני אמנם לענין ביטול האסמכתא לא בעינן דהוי כזביני אלא כיון דגלי אדעתיה להקנותו ולא להסמיכו מהני:

ולעד"ן בכונת הרא"ש ז"ל דהא דלא מהני הכא מעכשיו משום דלשיטתיה אזיל דכתב בפ' א"נ דלא מהני מעכשיו אלא דוק' בהלוהו על שדהו וא"ל אם לא אפרע וכו' יהיה שלך כיון דתחלת המשכנת' הוי כעין מקח וכו' וגם עשה לו טובה מהני מעכשיו אבל גבי שאר אסמכתות לא מהני מעכשיו לחוד מדקתני בב"ד חשוב וכו' ע"ש ור"ל דכיון דקנין המשכון מתחיל משעת מתן מעות להשתעבד וכו' א"כ הוי מעכשיו לגמור הקנין ולהחזיקו לבטל האסמכתא אבל בשאר אסמכתות דלא היה בהם התחלת הקנין לא מהני מעכשיו וכמו ההיא דמתפיס זכותיה וא"כ ה"נ הך המותר לא היה בתחלת הקנין דהקנין אינו אלא מה שכנגד מעותיו דהא בירר לו בשעת הלואה דלא קני מהמשכון אלא כנגד מעותיו וכיון שכן הוי כשאר אסמכתות דבעי' קנין בב"ד חשוב והכי דייק לשון הרא"ש שהביא הטור שכת' דהוי טפי אסמכתא כיון שהזכיר מותר גלי דעתיה דלא קני במעות שלו כ"א קצת מהמשכון וא"כ לגבי המותר לא קני ליה כלל אבל אי לא הזכיר המותר אלא אמר ליה המשכון יהיה שלך כיון דא"ל מעכשיו קני כנ"ל ועיין בש"מ למציעא דמ"ח בשמעתא דערבוני יקון בד"ה והוי יודע דמשמע שם כמ"ש ע"ש:

אך אמנם דזה לא יתכן אלא לדעת הרא"ש אך לדעת הש"ע דפסק לקמן בסימן ר"ז סי"ד כהרמב"ם ז"ל דס"ל דלכל אסמכתא מהני מעכשיו הפך דעת הרא"ש איך הביא האי דינא דהרא"ש כיון דלשיטתיה אזיל וכאמור:

עוד שם ואם א"ל קנה מעכשיו אם לא אפדנו וכולי יש מ"ש דלא הוי אסמכתא וכו' הש"ך ז"ל הק' בכאן קושיא הראויה אליו דכיון דהוא ש"ס ערוך אין לומר יש מ"ש וכו' ובאמת משום דהגהות כתבו דרש"י חולק ע"ז לכך כתבו בשם יש מ"ש אבל קשה דאיך אפשר שיחלוק רש"י על סוגיא דפ' א"נ ולזה תירץ בב"י דרש"י מיירי דלא אמר מעכשיו והרב ז"ל דחה תירוץ זה דכיון דכתב רש"י וקנו בב"ד חשוב ודאי מיירי אף דאמר מעכשיו וכו' יעו"ש ולעד"ן דזה ליתא עם מה שנקדים להק' דכיון דהתם ומיירי בתפס א"כ מהו זה שכת' ואסמכתא ל"ק אי לא תפיס אלא ודאי דרש"י לשיטתיה אזיל שכת' בפ"ד דנדרים דהך פסקא דאמרו והילכתא אסמכתא קניא מיירי בלא תפיס ועליה קאמר שם דבעי' תרתי קנין ובבד"ח כמבואר שם וא"כ הוא היכא דתפיס סלקינן דרגא דלא בעי קנין ובב"ד חשוב אלא קנין לחודיה או מעכשיו לחודיה מהני וה"נ ראייתו בכאן דאמרי' בנדרים אי לא תפיס ולא קנו מיניה בב"ד חשוב לא קנייא וא"כ הכא אף דתפיס כיון דליכא קנין או מעכשיו לא קניא ומשם תראה ותבין דלא כמ"ש הש"ך ז"ל בכונת רש"י ז"ל דס"ל כמ"ש הר"ן יעו"ש דהא כת' בהדיא דבעינן ג' תנאים וכו' וקנין ובב"ד חשוב והיינו כמ"ש הר"ן שם בשם ר"ת יעו"ש וזהו שהכריחו לרש"י ז"ל בנדרים לפ' דהך פסקא מיירי בלא תפיס משום סוגייא דא"נ דקאמר מעכשיו לחוד מהני ולכך פי' דהתם דתפיס וכמ"ש שם בפ' א"נ בד"ה ואיבעית אימא וכו' וז"ל שע"מ מכר גמור החזיק בה מעכשיו וכו' דלא כהש"ך ז"ל דכת' לדעת רש"י הסוגיות פליגי:

ותגדל התימה על ההגהות והמרדכי שכתבו דרש"י ז"ל מיירי במעכשיו ואולי דס"ל בדעת רש"י ז"ל דכיון דבשעת העמדה בדין לא תפיס שמעון אלא דהמשכון אצל יהודא לא מהני כ"א קנין בב"ד חשוב והאי דבעי' תפיס הוא בשעת העמדה בב"ד אלא דמלבד דזה לא ניתן ליאמר כלל דודאי אם הך דתפיס מיירי בשעת העמדה בדין אינו מעלה ומוריד דאם הקנין היה בב"ד חשוב או לא וגם לא משמע כן בגמ' ולא בפוסקים אלא דא"כ מאי קאמרי ההגהות והמרדכי ז"ל דרש"י חולק על פס' מהר"ם דכיון דמהר"ם מיירי דתפיס אף בשעת העמדה בדין א"כ אף רש"י ז"ל מודה בזה ובאמת צע"ג מאי הבינו בכונת רש"י ז"ל וצ"ע:

סימן קב

סעיף ה:

קיימא עדית במקום עדי עדית וכו' ועיין בהש"ך ז"ל שכת' ודוחק לומר דבהש"ס היינו משום דא"ל בפירוש מעדי עדית לא מגבינא לך וכו' דלא משמע כן וכולי ולעד"ן דזה מוכרח דאמרינן בפ"ק דב"ק ד"ח דהיכא דבשעת הלואה היה לו עדית ובינונית וזיבורית ואח"כ מכר העדית לא אמרי' קיימא הך בינונית במקום עדית כיון דבשלו שיימינן ואינו גובה אלא מן הזבורית דכיון דבשעת הלואה היה לו עידית נשתעבדה לו הבינונית וכן פסק הטור והמחבר בסמוך ס"ד וכיון שכן א"כ היכי אמרי' כאן קיימא עדית במקום עידי עדית כיון דבשעת הלואה חל שעבודו על העדית אלא ודאי דוקא התם דאמ' ליה בפי' מעדי עדית לא מגבינא וכיון דקיימא ליה במקום עדי עדית לא מגביהו ממנה ואפש' דכיון דידע שיש לו עדי עידית והתנה עמו שיגבה לו עדית הוי כמאן דפי' לו שלא יגבה לו עדי עדית:

סימן קלח

סעיף ו:

בהג"ה וי"א וכולי עיין בב"ח שהשיגו והש"ך תירץ דהכא נמי אירשא קאי ע"ש ואחר המחילה ליתא דהכא ליתא להך רישא כלל דהא קאמר אע"פ שחזר וצווח וכו' אבל הטור כת' הב' דינים ולכך אפשר לומר דאירשא קאי והיה נר' להכריח דבחזר וצווח והביא עדים דמהני מהא דקתני בברייתא אבל אם היתה מציאה יוצאה מתחת ידו הממע"ה ופרש"י ז"ל אם הביא עדים והעמידוה בגמ' בשתק ואח"כ צווח הרי דבצווח והביא עדים דמהני והא ליכא למימר דלפי המסקנא ליתא להאי דינא דא"כ הו"ל להק' והא קתני הממע"ה והיכא תיסק אדעתין לומר דמיירי בכה"ג אלא ודאי דאף למסקנא איתיה אלא דדחה לו דלא מיירי בהכי כלל וכן ראיתי להט"ז שהשיגו לרמ"א בזה אך מ"ש על הרא"ש ז"ל מסימן קכ"ו לק"מ דהתם מיירי שלא הודה בפני עדים אבל אם הודה לפנינו בודאי אפי' הביא עדים לא מהני:

גם מ"ש הש"ך דברי רמ"א. נראין אף אסיפא נראה דהוא סתיר דברי עצמו שכתב סימן ס' דכתב דהיכא דשתק מתחילה א"י לחזור ולתקוף ממנו ובשתק ולבסוף חזר יכול לתקוף ע"ש גם שם כת' דרמ"א קאי אירישא וכבר כתבתי דליתא ודו"ק:

סעיף ח' וזה טוען שכרתיה לו וכו' לשון הרמב"ם וזה טוען מכרתיה לו וכו' משום דגריס בגמ' אוגדתיה לו דהיינו מלשון גוד ואיגוד וכן גריס בגמ' תלמיד הר"י ז"ל ודוקא כשטען שכרתיה או מכרתיה או חטפה אבל אמר נתתיה לו לא מפני שאין זה דרכן של בני אדם אחר שידונו להם לריב ולתפוס זה בצד זה נאמן תלמידי הר"י ז"ל:

שם או נתגבר עלי וחטפה והטעם כת' הסמ"ע כיון דידע דהוא גזלן הו"ל להשמר וליקח עדים ע"פ ואין בזה טעם דאין דרך של בני אדם בכך אלא הטעם כמ"ש הרמב"ן ז"ל הובא במקובצת דכיון דעד השתא הוו תפיסי תרוייהו לא אמרי' השתא איברי האי וגבר מחבריה ותקפה ע"כ וכ"כ בנ"י ז"ל והריטב"א ז"ל כתב דכיון דהוחוק בב"ד והוי גזלן גמור לא מחזקינן ליה בגזלן ונ"ל לפי דעת הרמב"ם הוי הך ברייתא כפשטא דבכל גוונא אמרי' הממע"ה אבל לפי דעת הרמב"ן צריך להעמיד הברייתא בחד גוונא ואם כן הו"ל ליפלוג וליתניה בדידה:

שם הממע"ה נרא' היינו דוקא היכא שלא השביעו מתחילה דהיינו שמחלו השבועה זל"ז אבל אם השביעו אותם הדיינין ויצאו לחלוק דמיה שוב אינו נאמן לומר אודויי אודי לי והוי נשבע לשקר כ"כ הרדב"ז הובא במקובצת ונר' דהיינו דוקא לר' יוחנן דלא חייש למלוה ישנה אבל לאביי דחייש למלוה ישנה איפשר לומר דהך שבועה משום מלוה ישנה היא ועכשיו אודי ליה דהטלית שלי הוא ומחל לו בהך מלוה ולכך לא חיללו הפוסקים בזה דקי"ל כאביי והוי נפקותא בזה לענין דינא בין לאביי ור"י ועיין להרא"ש שם שכתב דליכא נפקותא לדינא ע"ש:

סעיף ד' וי"א שאפי' אם הוא מצרן מסלקו השותף ועיין בסמ"ע ומ"ש הש"ך ז"ל אינו נראה דהא הרא"ש ז"ל הוציא זה הדין מדברי רש"י וכן כתב בהדיא הב"י ז"ל וז"ל אף אם קנאו וכו' כ"כ הרא"ש בשם רש"י ע"ש גם מלשון הרשב"א ז"ל בתשו' שהביא הב"י זל משמע שאין שום חולק עליו בזה ולעד"ן דכת' הטור סנ"ו משם הר' יהודא גבי בעלים ראשונים דאם קדם המצרן וקנה אין מסלקו וכן לאשה וליתמי ולשותפי ע"כ הרי מבואר דהשותף אין מסלק המצרן ומוכרח דלאו היינו הר' יהודא מברצלוני שכת' הטור לעיל משמו בס"ה דשותף מסלק המצרן ואין לומר דהא דכתב הטור ז"ל משם ר"י ברצלוני דשותף מסלק המצרן הוא לפי פי' בשמעתא דביני אחי ושותפי אבל בהך שמועה דיתמי ושותפי הוא מפ' כפי' י"מ שהביא הרא"ש ולכך קאמר דאם קדם המצרן וקנה אין השותפין מסלקו דזה ודאי ליתא דהך שמועה דביני אחי ושותפי פי' בהדיא הר"י ברצלוני הך פי' די"מ הנ"ז גבי יתמי ושותפי דכת' הב"י ז"ל בס' כ"ד ע"ש ובהך ליכא משמעות להאי דינא כלל ולומר דכתב האי דינא משמיה דנפשיה ולא מלשון הגמרא דזה רחוק מן הדעת דמנ"ל הא ועוד למ"ל לגמ' לשנות הדין פעמים דכיון דהך דביני שותפי הוי נמי פירושו בהך גוונא ממש דיתמי ושותפי אלא וראי משום דמפ' הך דיתמי ושותפי כדפרש"י ז"ל ולפ"ז מוכרח מאי דכת' הטור משם הר' יהודא גבי יתמי ושותפי דאם קדם המצרן וקנה אין השותף יכול לסלקו הוא ודאי פלי"ג אהאי דינא דר"י ברצולוני

משום דס"ל כיון דקאמר בגמ' אשה ויתמי ושותפי בחדא מחתא הוי כולהו חד דינא דאם קדם המצרן אינו מסלקו אבל לרש"י והרא"ש ז"ל ור"י ברצלוני ז"ל דאינו מוכרח דשוו כולהו בדינייהו כיון דאין טעמם שוים ואמטו להכי כתב הטור ז"ל ואפי' אם קנאו כתב א"א הרא"ש ז"ל שהשותף מסלקו מדכתב בלשון כתב וכו' ולא כתבו בסתם משמע דאיכא מאן דפליג וכ"כ הב"י בס"פ וז"ל והיה נ"ל דכיון שכן אף אם קדם וכו' מסלקו למ"ד שותף מסלק המצרן ולכך כתבו בש"ע בלשון י"א:

סימן קעב

סעיף ט:

קנאה בר' ואינה שוה אלא מנה אם המצרן חפץ בה צריך ליתן ר' וכתב הטור ז"ל ולא אמרינן כיון ששלוחו לתקוני שדריה ולא לעוותיה ואין כאן שליחות ויתבטל המכר שאין זה עוות שפעמים אדם קונה שדה בהרבה יותר מכדי דמיה מפני שחפץ בה ע"כ וי"ל אמאי יתבטל המכר כיון שהלוקח חפץ בו ולומר דס"ד דיש אונאה ז"א דכבר פסק בב"י בסי' רכ"ט דאין אונאה עד פלגא ועוד דכיון דלוקח רוצה בו הרי גלי דעתיה דחפץ בשויו ונ"ל דזהו שהוכרח הרא"ש ז"ל לומר דאיירי שהלוקח חפץ להחזירו ור"ל דהלוקח מתנחם על קנייתו כשידע שהוא יותר משוויו והוא עצמו אינו יכול לחזור כיון דאין אונאה ולכך בא בעלילה על המוכר שהוא שליח בן המצר ואב בן המצר אינו חפץ בו כלל לית דין דחזרה דקנייא ללוקח אבל כיון דהמצרן חפץ בו א"כ נעשה שלוחו וקי"ל דבשליח יש אונאה וכמו שנתבאר בסי' רכ"ז ע"ש והיינו דכת' הרא"ש ז"ל וקאמר ר"י על מעשה כזה וכולי ור"ל דלא חידש לו דאין אונאה דאף לבני הישיבה נמי הכי ס"ל אלא דחידש לו דכה"ג לא מיקרי שליח וכמ"ש התוס' בפ' המקבל והטור ז"ל דלא כת' שהלוקח חפץ להחזירו קיצר במובן ועיין להט"ז שהצ"ע ולעד"ן כמ"ש:

גם מ"ש לעצמו דהוי דומיא לקלקל בשדה דחייב לשלם וכולי לעד"ן דלא דמי דהתם שאני כיון דידע דרשות המצר עליה הוי פשיעה באותו קלקול אבל הכא דס"ד דלא ימכור כ"א בשיווי זה ואגב חביבותיה לא איכפת ליה א"כ גם המצר נמי אגב חביבותיה לא איכפת ליה וק"ל:

סעיף י"ד אחד שלקח מב' שדה אחת וכולי אלא א"כ מסלקו מכולה או מניחו בכולה וכו' הוא לשון הרמב"ם פי"ג מה"ש וכת' הל"מ ז"ל דלמד זה ממ"ש בפי"ב גבי מכר כל שדותיו לאחר וכו' דאם בן המצר רצה לקנות כולם הרשות בידו ולכך כתב כאן דיכול להקנות כולה ולא חציה אך לפי מ"ש ה"ה משם הרמב"ן ז"ל דאף בן המצר אינו יכול להקנות כולה לא יתכן זה יע"ש ולא ראה מ"ש הש"ע סל"ז דין הרמב"ן וכאן פסק האי

דינא אשר ע"כ נ"ל דהתם ה"ט כיון דאינו בן המצר לא לשדה אחת מן הדין אינו יכול לסלק הלוקח משאר שדות וא"כ אינו יכול לחלק הקנייה אבל הכא שהוא מצר לשדה כולה אלא שאין משיג לקנות כ"א חציה בלבד ודאי הדין אמת שאם בא להקנות כולה הרשות בידו גם לא ראה מ"ש הרא"ש הטעם של הרמב"ן משום דאין מצוי שיקנה כל שדותיו ולכך לא תיקנו דין בן המצר משא"כ הכא דאין כאן אלא שדה אחת דשכיחי לקנות ודאי יש בו דין בן המצר: סעיף ל"ד בהגה אם רוצה להקנות ועיין בסמ"ע ז"ל דקאי על אחד מקרוביו שרוצה להקנות בשבילו וכ"ה בהדיא במרדכי שלפנינו וז"ל או אחד מקרוביו או מאהביו חפץ לקנות וכו' והיינו שקונה בשבילו ושפיר השיג על הע"ש דמה שרוצה ליישב הש"ך ז"ל ל"נ דמאי איכפת לן בהודעת דעת המצרן שרוצה לקנות כיון שאין כאן מי שקונה בשבילו דהא אין לשהות וכו' והמוכר צריך למעות עכשיו:
סעיף ל"ז בהגה המצרן יכול לסלקו וכת' הש"ך הטעם דלא מיקרי בעלים ראשונים אלא כשמכרה המוכר לאותה שקנה ממנו דאל"כ אין לדבר סוף עכ"ל וכאן יהיה מקים קביעותו ולא כמו שלפנינו וק"ל:
סעיף מ"ב מכר כדי ליתן מנת המלך וכו' אין בי דין המצר וכו' וכת' הסמ"ע וז"ל מפני שלכל אלו צריך מעות במהירות וכו' עד חובות כאלו שייך לזה וכאן יהיה מקום כבודו ולא כמו שלפנינו גם הראיה שהביא מסי' ק"ט מוכיח זה וק"ל:

סימן רכג

סעיף א:
המחליף וכו' אפי' אם הלוקח טוען בריא ומוכר טוען שמא על הלוקח להביא ראיה וכו' ועיין בסמ"ע ז"ל ומה שהק' עליו הרב ט"ז ז"ל לק"מ דהגמ' לא הק' זה כ"א על המשנה דאמרה יחלוקו אבל הרמב"ם דכת' הלוקח מביא ראיה סתמו כפי' דהמוכר הוא מוחזק ולא בעי למימר מי שהולד בידו על הב' להביא ראיה הוא להשמיענו רבותא דאף במוכר טוען שמא וזה לא הוי כ"א במוחזק המוכר אבל אם מוחזק הלוקח לא מהני טענת שמא כיון דלא בא לידו כ"א אחר שנולד הספק וכ"כ התוס' בפ"ק דמציעא ד"ט בד"ה פטרי וכו' וכן מדוקדק בלשונם בפ' השואל שכת' וז"ל אבל אם טוען שמא סברא הוא שלא תועיל חזקתו מספק ע"ש וכ"ש לפי פשט לשון הש"ע שכ' ומשך בעל הפרה את החמור ועדיין הפרה בביתו וכו' דהרי ביאר בהדיא דהמוכר הוא מוחזק וא"כ מ"ש אח"כ אפי' אין הפרה והשפחה ברשות מוכר וכו' הוא דין אחר וכמ"ש הסמ"ע:
ולכאורה נ"ל דלא מהני חזקת מרא קמא להעמידה ברשות מוכר כ"א בטוען בריא אבל בטוען שמא לא מהניא חזקת מרא קמא דהוא עצמו תבריה לגזיזיה כיון שאינו תפוס

וא"כ מוכרח הוא מאי דכת' אפי' המוכר טוען שמא מיירי בתפוס ומוחזק וכן הם דברי התוס' בפ' השואל ד"ק בד"ה וליחזי שכת' וז"ל אבל מוכר אם הוא מוחזק מועיל אפי' הוא טוען שמא ע"כ דלכאורה קשה למ"ל למימ' אם הוא מוחזק לישמועינן אפי' אינו מוחזק כיון שיש לו חזקת מרא קמא וכמו שהק' בגמ' ונוקמה ברשות מרא קמא אלא ודאי דוקא התם דטוען בריא אבל בטוען שמא בעי' שיהא מוחזק ואין להק' לפ"ז דלרבה דמוקי לה בשמא ושמא אמאי לא מוקי לה אפי' כרבנן דהתוספות אזלי לשיטתייהו דהך אוקמתא דעומדת באגם לא קאי ולכך לא מיתוקמא כרבנן ודלא כפי' ר"ש שהביאו התוס' שם מדלא אמר אלא משמע דלא הדר ביה ומודה סומכוס היכא דמוחזק וכו' ע"ש דא"כ לא תירץ הגמ' כלום דהא אית לן חזקה דמרא קמא ועלה משני הא מני סומכוס דלא אזיל בתר חזקה ואין לומר דהך חזקת מרא קמא לא הוי חזקה כ"א דוקא חזקת ממון דא"כ מאי מק' הגמ' דמנ"ל דפליגי רבנן וסומכוס בהך חזקה אלא ודאי דס"ל דחזקת מרא קמא חשיבה חזקה כחזקת ממון ולכך רבנן דס"ל דאזלינן בתר חזקה הוי חזקת מרא קמא בכלל ולכך משני הא מני סומכוס דלא אזיל בתר חזקה אמנם זהו דוקא היכא דטוען ברי:

סימן רנט

סעיף ו:

מקום שרוב גוים ורוב טבחי ישראל בהמה או עוף הנמצא שם שחוט מותר והוא של מוצאו וכו' משמע דמותר הוא באכילה שכך כתב דמותר והוא של מוצאו אבל בסיפא לא כתב אלא של מוצאו והיינו משום דכיון דהוחוק לן דמונח אצל עוף אימור מרובא דעלמא אייתיה והוי נבילה אבל גבי נמצא דכיון דליכא ריעותא אמרי' כאן נמצא כאן היה וכיון דרוב טבחי ישראל הוא בתר רובא אזלינן ומותר אלא דאכתי איכא למידק דבשלמא גבי בהמה מהני הא דרוב טבחי ישראל אבל גבי עוף דנקט לא מהני וכמ"ש הרא"ש משם הראב"ד ז"ל בפ' אלו מציאות ולזה י"ל כמ"ש הרשב"א והר"ן ז"ל הובאו דבריהם בס' אסיפת זקינים שם דגם דגבי עופות נמי איכא רוב ציידי ישראל דדרכן של ציידין לשחוט כדי שלא יברחו ממנו וסיים עוד ומש"ה לא דקו עלה לימא הלכה כר"ש אפי' ברוב ישראל כדדייקי' הכי גבי גדי ודחי' ברוב טבחי ישראל דמידע ידע דבהא נמי איפש' לאוקמא בהכין ואפשר נמי דלא שרי אלא משום מציאה וכו' והא' נ"ל יותר דמדאמרינן ליה שקול לנפשך אפילו באכילה משמע עכ"ל:

וראיתי להרב הגדול ר' יעקב מוהראר זלה"ה בחי' למציעא כ"י וז"ל ואני אומר איפכא דאדרבא דתי' הב' הוא עיקר דאם איתא לתי' א' אדרבא הו"ל למידק ולתרוצי הכי כיון

דגבי פורגיות לא שייך לו' רוב טבחי ישראל כדאמרי' גבי גדי משום דאין טבח לעופות וכיון דלא אסיק אדעתיה לומר רוב ציידי ישראל איך סמיך אמה שאמרו גבי גדי אלא העיקר בזה תרוץ ב' דאע"ג דפשטא דמלתא הוא לאכילה היכא דלא מצית לפרשו כפשוטו מתפרשת להנאה וכו' ובאמת דשייך לישנא דזיל שקול לנפשך אף להנאה כדאמר ליה רב להההוא גברא גבי בוכהא דמעצרתא בפ' אלו מציאות אלא דיש לדחות דבמידי דלאו אכילה אין לחוש אבל במידי דבר אכילה לא הו"ל לאהדורי ליה בהאי לישנא דפשוטו על האכילה ומכח זה כתב הש"ע כאן דמותר באכילה ואי כדבריו ז"ל הדין יוצא דאינו מותר אלא בהנאה ובעיקר קושייתו על הרשב"א זל ל"ק דכונת הרשב"א ז"ל דכיון דשייך המצאה אף ברוב גוים שייך רוב ישראל אצל שחיטה א"כ קל בעיניו למצוא המצאה אחרת ככל אופן שיהיה ועוד דהיינו הך דכיון דע"י רוב ציידי ישראל הוי רוב טבחי פורגיות הם ישראל אפשר דברור לו דרוב ציידי הם ישראל אלא דבאמת לא שייך זה אלא גבי פורגיות דאינם בבתים ואינם נתפסים כי אם ע"י צידה וכיון דרוב ישראל הם ציידים א"כ הוי רוב הפורגיות הנשחטים הם של ישראל ולכך הם מותרים אבל בשאר עופות הגדלים בבתים כגון התרנגולים דרוב מציאותם הוא אצל בעליהם ואינם של הפקר כדי שיצודו דכיון דהעיר רובא נכרים א"כ רוב הנשחטים מהן של הנכרים הן דהא אין טבח לעופות וכיון שכן אם נמצא מהן שחוט הוא אסור א"כ לא הו"ל להש"ע למיסתם דבמצא עוף שחוט מותר דמשמע אף תרנגולים בכלל זה ורואה אני שדברי הש"ע הם ש"ס ערוך דאמרי' בפ' אלו מציאות דמי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו ומצאן שחוטין אמר ר"ח דמותרין משום שחיטה והיינו משום דרובא טבחי ישראל אף דרובא גויים נינהו ע"ש הרי אף גבי תרנגולים דלא שייך בהו רוב ציידי ישראל אפ"ה מותרים משום דאמרי' רוב טבחי ישראל דלא כהראב"ד ז"ל ולעד"ן דזהו שהכריחו להראב"ד ז"ל דלא ס"ל גבי פורגיות משום דרוב ציידי ישראל כמ"ש הרשב"א והר"ן ז"ל מכח הך דתרנגולים שהבאתי ולכך צ"ל דאיירי ברובא ישראל ואפ"ה מותר משום מציאה דהלכה כרשב"א אף ברובא ישראל אבל דעת הרשב"א והר"ן ז"ל דהך דאבדו גדייו ותרנגוליו מיירי שמצאן במקום שרובא ישראל או מיירי ברוב גנבי ישראל וכ"כ הרא"ש ז"ל בפ"ק דחולין ע"ש אבל הך דמצא פורגיות מיירי ברוב ציידי ישראל והיינו שדקדק בדבריו בי"ד סי' ג' גבי מי שאבדו גדייו ותרנגוליו שכת' דרובא ישראל ולא כת' דרובא גוים ורוב טבחי ישראל ומעתה תגדל התימא על הש"ע כאן שסתם:

שוב ראיתי לה' ש"ך שם שכת' אדהכא דמיירי בעוף גדול וכו' ואין הדעת סובלתו דבשר העוף אף שהוא גדול נמכר במוקלין דא"כ למ"ל לדחוקי הרשב"א ז"ל והר"ן ז"ל דמיירי

ברוב ציידי ישראל הו"ל למימר דמיירי בפורגיות גדולים דהוי נמי כההוא תירוצא ממש דרוב טבחי ישראל דאין לומר דאין במינם גדולים הנמכר במקולין דא"כ אף בשאר עופות נמי הוי מילתא דלא שכיחא דבמינם גדולים כ"כ עד שנמכר במקולין:

גם ראיתי להפר"ח ז"ל שם שדרך בזה כדעת הש"ך גם כת' דהך דאבדו גדייו ותרנגוליו לצדדין קתני דגבי תרנגולים מיירי ברוב ציידי ישראל ואחר המחילה נר' דזה ליתא דא"כ מאי ק"ל להראב"ד ז"ל עד שהוכרח לפ' דהלכה כרשב"א תיקשי ליה לדידיה דאין טבח לעופות מהא דהתירו בברייתא תרנגולין וכמו שצ"ל דמיירי ברוב ציידי ישראל א"כ גם בפורגיות נמי אמרי' כן אלא וראי אדהתם לא ק"מ דמיירי ברובא ישראל לכ"ע דהא לאו במציאה קאי דבמכירן שהן שלו קאמר ועוד דכבר כתבתי דבתרנגולים לא שייך רוב ציידי ישראל:

ומעתה שרי ליה מאריה לה' מע"מ בחי' להרא"ש ז"ל בפ' אלו מציאות דאהא שכת' ובלבד שיהו רוב גנבי העיר ישראל כת' וז"ל ותמיהא לי דלמאי דמסקינן ברוב עכו"ם ורוב טבחי ישראל א"כ ה"נ אפי' רוב גנבי גוים אזלינן בתר רוב הטבחים משום דמסתמא הכל נותנין לטבחים למכור במקולין ע"ש שהניחו בקושי דהנה ה' ז"ל הבין דהא דמסקינן דמיירי ברוב טבחים ישראל הוא קאי אאבדו גדייו וכו' וזה ליתא דא"כ תיקשי להראב"ד ז"ל דס"ל דאין טבח לעופות אלא ודאי דהך דאבדו לא מיירי אלא ברובא ישראל לכ"ע והש"ס לא קאי אלא אהא דמצא גדי כמבואר בגמ' וכאמור:

אשר ע"כ נר' בדעת הש"ע דס"ל דהרא"ש והראב"ד ז"ל פליגי בהכי דלהרא"ש ס"ל דהא דאמרי' דרוב טבחי ישראל אשוחטין ממש קאמר דהיינו שרוב העיר אף הגויים מוליכין לשחוט אצל ישראל בין בהמה בין עוף אבל הראב"ד ז"ל ס"ל דלא קאי אלא אמקולין ולכך הוק' לו מה שהק' והיינו דכת' הרא"ש ז"ל גבי פורגיות והא דלא מדקדק וכו' ולוקי ליה ברוב טבחי ישראל איכא למימר וכו' הרי דכת' להדיא דגבי פורגיות משום דרוב טבחי ישראל ודלא כהראב"ד ז"ל ולכך סתם הש"ע בדעת הרא"ש דקאי אליבא דהילכתא ומהתימא על הש"ך והפר"ח ז"ל שנעלם מהם דברי הרא"ש דאף גבי פורגיות קאמר דרוב טבחי ישראל:

ואולם שראיתי להב"י בי"ד שם שכת' וז"ל וכתב הרא"ש משם הראב"ד דלגבי פורגיות וכו' לא מהני רוב טבחי ישראל כי אינם שוחטין אלא בשר הנמכר במקולין ולא שרי אלא ברוב ישראל ע"כ והדבר תמוה כיון דהרא"ש פליג עליה כמו שנתבאר איך הביאו להלכה וצ"ע:

אמנם דאכתי איכא למידק בדברי הש"ע שכת' דבמצאן שחוטין מותר באכילה ת"ל דאסור משום בשר שנתעלם מן העין ומה שתי' הסמ"ע ע"ש אינו נכון דא"כ העיקר חסר מן הספר אלא נ"ל בזה דהש"ע ס"ל דע"כ לא אסרינן משום נתעלם מ"ה אלא חתיכה אבל בהמה שלימה לא חיישינן לעורבין וכמ"ש הש"ך ז"ל בסי' ס"ג דלא כהרא"ש ע"ש וזהו דלא כתבו הש"ע שם אף למאי דמסיק כרב ומה"ט לא אקשו בגמ' בפ' אלו מציאות גבי גדי ופורגיות והאמרי בשר שנתעלם מ"ה אסור כמו שהק' גבי דיו וכ"כ הריטב"א ז"ל בשיטתו למציעא וז"ל גדי שחוט וכו' וק"ל איך התירוהו והא בשר שנתעלם מ"ה אסור שלא ראהו משנפל ואית דמתרצי דלאו דרכו של עוף דלשקול גדי שלם אלא חתיכה ע"כ אלא דק"ל על מ"ש שם גבי פרגיות וז"ל וליכא למימ' משום בשר שנתעלם מן העין דאיכא למימר בעומד ורואהו ע"כ דכיון דשייך למימר גבי מציאה עומד ורואהו שנפל משם אבל לה ידע ממי נפל א"כ אף גבי גדי נמי י"ל כך אלא ודאי כיון דהש"ס לא הק' ותירץ כמו גבי דיו משום דאית ליה תי' פשוט דלא שייך בדיו והן אמת הריטב"א ז"ל הבין בדעת המתרצים שתי' גבי גדי משום דשלם הוא מחמת כבידותן ולכך צריך למצוא טעם אחר בפרגיות אלא דלפ"ז הו"ל להמתרצים עצמם ליישב הך דפרגיות לשיטתם כיון דתי' לא מעלה ארוכה לפורגיות:

אשר ע"כ נ"ל דכונתם הוא דכיון שהוא שלם דאינו קרוב למאכלם עד שינתחוהו אין משגיחין בו ולכך כתבו אין דרכם אלא חתיכה ועוד נלע"ד דאף לס' הרא"ש ז"ל שם שדרך העורבים ליטול בהמה שלימה היינו דוקא אם היא מופשטת מהעורה שאין בה חיסור כלום וקרוב למאכלם אבל אם עדין מחובר בה העור וכן העוף שהוא בנוצה שלו כ"ע מודו דלא חיישינן לעורבים והא דקאמר בפ' גיד הנשה גבי רב דתלי חיותא מיירי דתלוי מופשט מהעור ולכך הכא דקאמר גדי שחוט ופרגיות שחוטין דמשמע דאין בהם אלא שחיטה כ"ע מודו דלא חיישינן להו כנ"ל:

ועל מ"ש גבי עוף וכו' הרי הוא של מוצאו כת' הסמ"ע דמיירי שחטף לפנינו בשר וכו' ומלבד דזה חסר מדברי הש"ע לא ידעתי מי הזקיקו לזה דדברי הש"ע הם מבוארים דלא מיירי. אלא לענין מציאה שכת' הוא של מוצאו ולא כת' דמותר כמו ברישא וכמ"ש וע"כ לא הקשו בגמ' גבי דיו אלא משום דקאמר ליה זיל שקול לנפשך דמשמע באכילה התירו ולכך הוצרך לאוקמה בעומד ורואהו אבל כל שלא. ראהו בודאי אסור וכן הוא הרמב"ם וכמ"ש הר' ז"ל ע"ש:

סימן רס

סעיף ט:

ואם היה דבר שאין בו ואינו חויב להחזירו וכו' כ"ה לשון הרמב"ם ועיין להראב"ד והרמב"ן שהביא ה"ה ז"ל שהשיגהו בזה והש"ע לטעמיה אזיל שיישב בב"י דכיון דלא ניכר לו בעלים הרי הוא שלו והא דאמרי ישל"מ לא הוי יאוש הוא דוקא אם נתברר של מי הוא ולכך אף אם נתייאש אח"ך אינו כלום אבל כל זמן שלא נתברר של מי הוא יוכל זה לעשות בו מה שירצה כן פי' הש"ך דעתו ולע"ד אינו נר' דהא כת' ואינו חייב להחזירו מבואר דאף דנתברר בעליו ע"פ עדים כבר זכה בו ואינו חייב להחזירו דהא ודאי לא קאי אמקום שהיה מונח לשם דהו"ל לומ' לשם ועוד דכבר כת' ואסור לו להחזירו לשם גם אין לומר דהך דיאוש ש"מ אירי בידעי בעליו ולכך כיון דמעיקרא דידעי בעליו אתי באיסורא לידיה כיון שלא החזירו לו אבל אם לא הוכר לו בעלים כלל דמותר דזה ליתא דא"כ מאי מק' בגמ' כל הנך תיובתא אדאביי כיון דמיירי בלא הוכרו הבעלים:

ובסמ"ע כתב דהכא מיירי שנטלו אדעתא דלהחזירו וכו' פי' וכיון שכן לא מיקרי איסורא בא לידו ודלא כהש"ך ולכך יאוש מועיל בו ע"כ אלא דאדרבה הסברא להיפך כיון דנטלו אדעתא להחזירו הוי קאי ברשות בעלים שאין יאוש מועיל בו וכן כת' סברא זו הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות בפ' אלו מציאות יע"ש ולדעת הרמב"ם כבר כתבתי ישוב לזה בפי"ד מה' גזילה שאינו מתיישב לדעת הש"ע ע"ש ועיין מ"ש בסי' רס"ב:

סימן רסב

סעיף ג:

אעפ"י שנתייאש אח"כ כיון שבא לידו קודם יאוש וכו' וז"ל הרמב"ם בפי"ד מה' גזילה דין ה' יאוש ש"מ וכו' הרי זה אינו יאוש עתה עד שידעו הבעלים שנפל וכו' מדקאמר אינו יאוש עתה עד שידעו הבעלים שנפל משמע דכל זמן שלא ידעו הבעלים אינו יאוש אבל כשאח"כ ידעו הוי יאוש והיינו דלא קאמר עד שידעו הבעלים כשנפל ולא בא לאפוקי אלא דלא יהיה להם ידיעה כלל כמו שמסיים אבל אם עדין וכו' ועיין מה שכתבתי שם ליישב שיטה זו ע"פ סוגיית הגמ' ומעתה תמיהא לי שלא הביאו הפוסקים סברא זו דהרמב"ם גם כבר כתבתי שם הכרח לזה מדברי הרמב"ם שם שכת' גבי נטלה ולא וכו' ואעפ"י שנתייאש והחזירה מתנה היא וכו' מדקאמר מתנה היא מבואר דקנה אותה ביאוש ע"ש שכתבתי דזה לא מיקרי באיסורא אתא לידיה הן אמת שראיתי להר' בעל המאור ז"ל שהק' זאת הקושיא על הרי"ף ז"ל שהביא לשון זה בדבריו ומה שתי' עיין להרמב"ן ז"ל בס' המלחמות שדחה אותו גם מה שתי' הרב ז"ל דהכא שאני שנטלה ע"מ לגזלה וכיון שכן הוי כמונחת ע"ג קרקע עד שנתייאש ולכך קונה אותה ביאוש פי' ולא דמי לגזילה ממש דלא אמרי' דהוי כמונח בקרקע עד שנתייאש והוי יאוש קודם שנטלה

וקונה אותה ביאוש מדאוריית' דהכא שאני שאין איסור בנטילה דמחוייב הוא לנוטלה להחזירה לא כן גבי גזילה וכו' אבל גבי אבידה דלעולם לא קני ביאוש כיון שנטלה ע"מ להחזירה הוי ברשות הבעלים דלא שייך ביה יאוש כלל וכו' יעו"ש ולכאורה הוא תמוה דבפ' מרובה קאמר דגזילה לא דמיא לאבידה משום דאבידה בהיתרא אתא לידיה וכו' אלמא דקולא דאבדה מגזילה הוא משום דבהיתרא אתא לידיה וא"כ הכא דנטלה ע"מ לגוזלה דבאיסורא אתא לידיה ודאי לא מהני ביה יאוש וכן ראיתי להר"ן ז"ל הובא בש"מ שהק' עליו כן יעו"ש ואפש' ליישב דעת הרמב"ן ז"ל דהש"ס דמחלק בהכי הוא לגבי גזל גמור דהתם ודאי מיקרי באיסורא אתא לידיה שאין לו רשות לנוטלה כלל אבל גבי אבידה שמחוייב לנוטלה להחזירה לא מיקרי באיסורא אתא לידיה אף שעובר עליה משעת שנתכוון לגוזלה נמצא לדעת הרמב"ן ז"ל היכא דנתייאש הבעלים מקודם שנטלה הוי שלו מן התורה כיון שזכה זה מן ההפקר והיכא דנטלה אדעתא להחזירה לא מהני ביה יאוש כלל דמשעה שהגביהו הוי ברשות הבעלים והיכא דנטלה ע"מ לגוזלה מהני ביה יאוש דהא לא הוי ברשות בעלים והוי כמו דנתייאשו הבעלים קודם הגבהתו דמהני ביה יאוש כיון שיש לו רשות לנוטלה אבל גבי גזל גמור דאין לו רשות לנוטלה כלל לא מהני ביה יאוש:

סעיף י"ט שאלו נשפכו מהכלי היה נשאר מהם בתוכו מפני האוגנים וכו' וכת' הסמ"ע ז"ל בגמ' חילקו יכו' וכן פסק הרא"ש ז"ל לחומרא וכולי ע"ש שמכח זה תמה על מור"ם וכו' משמע דהבין בהרא"ש דפסק כהתוס' מדקאמ' רב פפא לא פליג אדרב זביד דלא כהב"י וכן השיג עליו ג"כ ה' מע"מ בחי' להרא"ש בפ' אלו מציאות ולעד"ן דהאי דקאמר הרא"ש דרב פפא לא פליג וכו' הוא בין לשיטת רש"י בין לשיטת התוספו' והוא דא"כ תיקשי לשיטת רש"י ז"ל הוו רב זביד ור"פ פליגי במציאות דלר"ז אפי' לא נשתייר חייב להכריז דפירי עבידי דשרקי ולר"פ לא עבידי דשרקי כולו וכו' ואין זו שיטת התלמוד שיבא ר"פ להפך דברי ר"ז וכמ"ש הריטב"א ז"ל אלא ודאי דר"ז לא מיירי אלא בצנא דאין דאין לה אוגנים ולכך חייב להכריז דאפש' דנפלי כולהו אבל מתני' מיירי בכובא דכיון דכיתנא לא שריק הוי כאלו אית ליה אוגנים וכיון דלא אישתייר הוי שלו ועיקר המכוון בתי' ר"ז הוא לחלק בין דבר שיש לו אוגנים לאין לו אוגנים אלא שאין נוח לו לחלק בדבר א' בין יש בו אוגנים לאין בו ולכך רצה להעמיד כולה בדבר שאין בו אוגנים אלא מצד הדבר המונח בו נעשה הכלי כמו שיש בו אוגנים ואמטו להכי אתא ר"פ וקאמר דא"כ שייך שפיר לאוקמה כולה בכלי שיש בו אוגנים אלא דאיכא חילוק בין אישתייר ללא אישתייר והיינו דכת' רש"י בדברי ר"פ דסתם צנא אית בה אוגנים וכו' ר"ל לאפוקי מתי'

ר"ז דהתם מיירי באין בו אוגנים אבל בדברי ר"פ צ"ל דסתם צנא יש בו אוגנים ולכך כיון דלא אישתייר הוי שלו ובשנוייא בתרא דר"פ קאמר לחלק כתי' ר"ז בין יש בו אוגנים אף בצנא גופיה וכיון דלענין דינא לא פליגי ר"פ ור"ז נקיטינן כר"פ כמ"ש הרא"ש ז"ל ומעתה שפיר מתמה הב"י ז"ל על הטור ז"ל שכתב. דהרא"ש מסיק כהתוספות:

אלא דגם בזה נלע"ד דיצא לו להטור ז"ל מדסתם הרא"ש ז"ל גבי כובא ולא ביאר אי ס"ל כפירש"י והוי כצנא שיש לה אוגנים והוי שלו או כפי' התוס' דהוי כצנא שאין בו אוגנים וחייב להכריז משמע דס"ל כפי' התוספו' ז"ל ולכך סתם הדברים דאתי במכ"ש דאף בצנא ופירי שאינו דבוק וכל אחד נפרד מחבירו אמרי' דחייב להכריז כובא וכתנא לכ"ש ואפשר דזהו דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שלא הביאו הך תירוצא דר"ז דס"ל בדעת התוספות כאמור:

ועוד אפש' לומר דס"ל כדעת י"מ שכתב הריטב"א ז"ל הובא במקובצת לשם וז"ל וי"מ דכולה מילתא תליא או בכובא או בצנא דה"ה כובא ופירי או צנא וכיתנא אלא דאורחא דמילתא נקט וכו' וא"כ היינו ממש תירוצא דר"פ ולכך כיון דהביאו תירוצא דר"פ לא היו צריכים להביא דר"ז ודלא כהב"י ז"ל ועיין בהל"מ ז"ל:

איברא מדברי הטור ז"ל בפסקי הרא"ש משמע דהרא"ש גופיה לא הכריע כס' הב"י ז"ל וראיתי להר' יעקב מוהדר ז"ל בחי' למציעא כ"י שכתב על תמיהת ב"י על הטור וז"ל ואני אומר שאין כאן תמיהא דמ"ש הטור וכ"כ א"א אין ר"ל וכ"כ א"א כדעת ר"י אלא דמ"ש וכ"כ א"א היינו ר"ל שהביא דברי שניהם במו שכתבתי ולא הכריע כדברי מי כמו שלא הכרעתי אני ור"ל דדבריו הם כדבריו שכת' בכ"מ דרכו של הרא"ש ז"ל כשמביא ב' דיעות מכריע ואומר מסתברא כדעת זו או יש ראייה לדעת זו ודו"ק ואף שאין זה במשמע לשון הטור כבר יש לו סמוכות ממ"ש בפסקים שכתבתי:

אמנם את זה לא ידעתי דמהיכא פסיקא ליה להטור ז"ל דפליגי רש"י והתוס' במציאות בהך דכוכא וכתנא דלעד"ן דלענין דינא לא פליגי כלל דלרש"י ז"ל היכא דהכיתנא עשוי חבילות דדרכו הוא להתגלגל מהכובא ולירד אה"נ דחייב להכריז ולהתוס' היכא דאינו עשוי חבילות אלא מונח זה ע"ג זה בודאי אין דרכו לירד כולו והוי שלו אלא משום דהתחיל וקאמר הא בכובא וכו' משמע ליה לרש"י בודאי דקאי אמתני' דהיא ברישא ולכך פי' דאיירי דהפשתן אינו עשוי חבילות ולכך מסתבך עם החבית ומתעכב שם ולכך כיון דלא נשתייר הוי שלו ולהתוס' דק"ל מלת פירות לכך פי' להפך והכתנא עשוי חבילות וכו' וכ"כ הרא"ש משם התוס' ז"ל וכ"כ הריטב"א והריצב"ש לדעת התוס' דמיירי בהכי וכיון שכן ליכא נפקותא כלל בין לדעת רש"י ובין לדעת התוס' ואמטו להכי לא

הכריע הרא"ש ז"ל בהך דכובא כלל דאם היא עשויה חבילות אם כן הוי כצנא שאין לו אוגנים וחייב להכריז ואם אינה עשויה חבילות הוי כצנא שיש לו אוגנים והוי שלו:
גם לא ידעתי מהיכא פסיקא ליה להטור דבכובא אף דלא מהדר אפיה לגבי כתנא דחייב להכריז לדעת ר"י דלפ"ז הוי ר"ז ור"פ פלגי דהא ר"פ ס"ל דהיכא דלא מהדר אפיה אף דלית ביה אוגנים הוי שלו וז"א דכבר כתב הרא"ש ז"ל דר"פ ור"ז לא פליגי וראיה לזה ממ"ש הרא"ש ז"ל בדעת התוס' בתי' ר"ז בצנא ופירי דאית בה אוגנים וכובא דלית בה אוגני וכו' ולכאורה הוא תמוה דלמ"ל תרי טעמי גם התוס' לא כתבו אלא הך טעמא דהפירות נפרדי וכו' וכיתנא עשוי חבילות וכו' אלא ודאי משום דהוק' לו להרא"ש ז"ל דהא ודאי דהך כובא וכתנא מיירי במיהדר אפיה לגבי כתנא וא"כ היכי קאמר בצנא ופירי אף דמיהדר אפיה לגבי פירי הוי שלו כיון דלא נשתייר והא ר"פ קאמר בתי' הב' דאף דלא נשתייר כיון דמיהדר אפיה לגבי פירי חייב להכריז ולכך קאמר לתרץ זה דר"ז נמי איירי בדאית ביה אוגני ולכך אף דמיהדר אפיה לגבי פירי הוי שלו כיון דלא נתעכבו שם אגב אוגני הרי מבואר דס"ל להרא"ש ז"ל דבכובא נמי בעי' מהדר אפיה נמי ובדוחק י"ל דק"ל להטור ז"ל בהפך כיון דהחלוק בין כובא לצנא לר"ז אלא משום דצנא אית בה אוגני וכובא לית בה א"כ למ"ל להתוס' לומר הך טעמא דעשוי חבילות וכו' אלא ודאי לומר דאף דלא מהדר אפיה לכתנא חייב להכריז משום הך טעמא דמקושרות דע"כ לא אמר ר"פ דבעי' מהדר אפיה אלא בצנא ופירי דנפרדים ודרכן להשתייר ולכך לא מחייב אלא דמהדר אפיה אבל בכובא וכתנא דאין דרכן להשתייר משום דמקושרים א"כ חיישינן דנהפך הכלי ובא לאחוריו וא"ת דמנ"ל להתוס' דאיירי אף בלא מיהדר אפיה וי"ל דהכריחם לזה אמאי לא חילק בצנא גופיה בין אית לה אוגני לאין לה אוגני כמו שחילק ר"פ אלא צ"ל דבא לחדש אף דלא אהדר אפיה ולכך אוקמה בכובא וכתנא והא דהוצרך הרא"ש להך טעמא דאית ביה אוגני הוא משום דכיון דהך דכובא איירי בכל גוונא דחייב להכריז בין מהדר או לא מהדר א"כ גם הך דפירי וצנא נמי מיירי בכל גוונא דהוי שלו וז"א דהא ר"פ ס"ל דהיכא דמיהדר צנא לפירי חייב להכריז ולכך צ"ל דר"ז מיירי בצנא דאית בה אוגני כנ"ל לדעת הטור אף שהוא דחוק דלפי זה להו"ל להרא"ש ז"ל למיסתם בהך דינא כיון דלא דמיא לצנא ופירי וצ"ע:
ומעתה מ"ש הסמ"ע דהרא"ש פסק לחומרא הדין דין אמת מדסתם ולא הביא הך דכובא וכתנא כלל וכמ"ש דנפ"ל במכ"ש ודלא כהב"י ז"ל ודלא כה' מע"מ ז"ל מכח הא דכתב. הרא"ש הך מלתא דרב פפא לא פליג ר"ז וכו' וכיון שכן מעתה דברי מור"ם ז"ל בהגהתו

בכאן הוא לאין צורך כיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל כולם מסכימים לדעת אחת דהיינו הך תירוצא דר"ז הוא תי' דר"פ וכאמור ודו"ק:

סימן שד

סעיף ה:

הסבל ששבר חבית של יין וכו' עמ"ש הסמ"ע ז"ל ומ"ש עליו הש"ך ז"ל מלשון הרא"ש ז"ל ולעד"ן דלא יישב כלום כמו שיראה המעיין אך נ"ל משום דסתמא דתלמודא דמיירי בהחזיר לו אחר כמה שווקים וקאמר דאם החזיר לו בשאר ימים והיה לו יין ביום השבירה יתן לו ארבעה ואמטו להכי מק' הרא"ש זל דאף דהיה לו יין ביום השבירה היה לו למוכרו בשוק שבא אחריו דהא אין לומר דמיירי ביש לו יין עד עכשיו בשעת החזרה דא"כ מה היה לו לתלות בהיה לו בשעת השבירה כמו שאומר אבעי לך לזבוני דמשמע אף שאח"כ לא הו"ל יין כיון דביום השבירה דהוא יום השוק הו"ל יין שוב אינו יכול לטעון עוד ולכך מק' שפיר דעדיין יש לטעון דימכור אותו בשוק שבא אחריו אמנם לשיטת הרא"ש ז"ל ניחא דהדבר תלוי בשעת החזרה וכו' ולכך כתב הסמ"ע ז"ל לדינא דאם היה לו יין מיום השבירה עד עכשיו ר"ל ד יש לו יין מהדר ליה חביתא דחמרא והיינו דקדוק לשונו שכ' אם היה לו יין עד הנה וכו':

וליישב שיטת רש"י אפ"ל דהאי דאמר ולא אמרן וכו' לאו איום השוק דשבירה קאי אלא איום השוק דחזרה קאי וה"פ אם מהדר ליה ביומא דשוקא דהיינו קודם שיגיע יום השוק מהדר ליה חביתא כיון שיכול למוכרה ביום השוק ומיירי כגון שהוא יום השוק יום רביעי ומהדר ליה ביום שלישי אבל אי מהדר ליה ביום שלאחריו דהוא יום חמישי מהדר ליה חמשה ועלה קאמר ולא אמרן דמהדר ליה ה' דלית ליה חמרא לזבוני וכולי אבל אית ליה וכו' מהדר ליה חביתא דחמרא דא"ל אבעי לך לזבוני דהשתא לא תקשה קו' הרא"ש ז"ל דאף דאית ליה חמרא ימכרנו בשוק הבא אחריו וכו' דהשתא נמי מהדר ליה וימכרנו בשוק הבא אחריו עם היין שניתותר לו ביום השוק שעבר והרמב"ם ז"ל מפ' כפירש"י ז"ל שכתב והוא שלא היה לו יין למכור ביום השוק אבל אם היה לו יין מחזירין לו שלשה דמשמע דקאי איום השבירה דאי איום החזרה כפי' הרא"ש ז"ל הול"ל איפכא דאם הי"ל יין מחזירין לו ארבעה דהוי כדידיה כשאר יומי כיון שיש לו יין אלא ודאי דקאי איום השבירה כפירש"י זל ולכך כיון שיש לו יין ביום השבירה אינו מחזיר לו כי אם שלשה דאמר ליה אבעי לך לזבוני ואמטו להכי כתב הטור ז"ל על פירש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל דהקו' שהק' הרא"ש ז"ל על פירש"י ז"ל ק' נמי על הרמב"ם ז"ל וזה נ"ל פשוט ודלא כמ"ש הרב ל"מ ז"ל יע"ש:

סימן שז

סעיף ה:

והשאילה לאחר וכו' אם עבר על ציווי חכמים עכ"ל הסמ"ע ולעד"ן דזה מוכרח ודלא כמ"ש הש"ך ז"ל דמיירי כשנתן לו רשות וכו' דהא מדסיים המחבר ואם אמר לשוכר אם תרצה תשאילנה וכו' משמט דרישא מיירי כשלא נתן לו רשות ומ"ש בגמ' דמתני' אייר בשנתן לו רשות הוא דוקא אליבא דאביי דס"ל דטעמא דר"י הוא משום דאין רצוני וכו' אך לדעת רבא דס"ל משום דהאיך לו מהימן לי לא איצטרי' לאוקמא בהכי וכמבואר בגמר' שם ע"ב וגם לשיטת המק' צ"ל דאיירי באם עבר וכולי דדוחק הוא לומר דהומ"ל ולטעמיך ועוד דמאי מק' הש"ס שם לרבא דס"ל מלאך המות מ"ל הכא מ"ל התם מדאצטרי' לשנויי ר' אבא בר ממל בשנתן לו רשות וכולי ולא משני ליה דמ"ה מ"ל הכא וכו' דילמא משום דקושטא הוא דמתני' איירי בהכי משום דאין השואל רשאי וכו' גם לא ראה הש"ך ל מ"ש הרי"ף ז"ל בפ' המפקיד גבי הילכתא דשומר שמסר לשומר וז"ל דהא דאין השואל רשאי וכו' ה"מ לכתחילה אבל דיעבד לא מיקרי פשיעה דהא גבי השוכר פרה וכולי לא מחייב שוכר לשלומי אף על גב דהשאילה לאחר וכולי ע"ש ואי מיירי בנתן לו רשות מאי ראיה מהתם:

אמנם מדברי הרמב"ם בפיה"מ משמע דס"ל דלרבא נמי מתניתין איירי בנתן לו רשות אך ממה שהכריח דהא קי"ל שומר שמסר לשומר חייב הוא צ"ע דלרבא לא קשיא כלל וכמבואר בגמ' וכן תפס התי"ט על הרע"ב ולא ראה דהוא תפס לשון הרמב"ם וצ"ע:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם: